

๑๔

ปัจฉิมโอวาท อาพาธ...ลาวัณสงสาร

ธำตุษณ์ธองค์หลวงตาเริ่มแสดงอาการอาพาธปรากฏแก่สายตา
ศิษยานุศิษย์ เมื่อวันจันทร์ที่ ๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๓
และไม่สามารถออกมาฉันจังหันที่ศาลาได้ตามปกติตั้งแต
วันจันทร์ที่ ๑๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๓ เป็นต้นมา
องค์ท่านละสังขารเข้าสู่แดนนิพพาน เวลา ๓ นาฬิกา ๕๓ นาที
ของวันอาทิตย์ที่ ๓๐ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๕๔
สิริอายุ ๙๗ ปี ๕ เดือน ๑๘ วัน รวม ๗๗ พรรษา

องค์หลวงตามีประสบการณ์เกี่ยวกับ
ความตายหลายวาระ ตั้งแต่เมื่อครั้งเป็นฆราวาส
ก็ป่วยหนักเหมือนจะไม่มีโอกาสหาย มีแต่หนัก
ไปหน้าจนถึงกับต้องได้ตั้งจิตอธิษฐานขอบวช
อาการป่วยจึงค่อยทุเลาลง ระยะเวลาต่อมาเป็น
เหตุการณ์เมื่อองค์ท่านบวชได้หลายพรรษาแล้ว
หลังจากที่หลวงปู่มั่นนิพพาน ท่านเป็นโรคเจ็บ
ขัดในหัวอกอย่างรุนแรงถึงขั้นเฉียดตายแต่ก็
หายได้ด้วยธรรมโอสถ ต่อมาไม่นานมีเหตุต้อง
ถ่ายท้องอย่างหนักเท่ากับร่างกายได้ตายไปแล้ว
๙๙ % แต่ด้วยความสมมุติแห่งสติสัมปชัญญะ
องค์ท่านก็กลับฟื้นคืนมาได้ที่น่าอัศจรรย์

ประสบการณ์เช่นนี้ทำให้องค์ท่านสามารถ
แสดงธรรมเกี่ยวกับมรณานุสสติได้อย่าง
ละเอียดลออ พร้อมกับการบอกเตือนศิษยานุศิษย์
มิให้ใช้ชีวิตอย่างประมาท ให้มีหลักธรรม
ในใจเป็นที่ยึดเหนี่ยว ขณะเดียวกันก็ใช้เหตุการณ์
เหล่านี้สอนพระเณรถึงความเข้มแข็งเด็ดเดี่ยว
และรู้จักวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องในวาระจวนตัว
ของท่าน ดังเช่นเทศนาธรรมเมื่อวันที่ ๒
ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ องค์ท่านเมตตากกล่าวไว้
ดังนี้

“...ถ้าพอว่าไม่สบายนี่มันก็เหมือนกับลิงช่วย
ลิงนะ ทั้งพระทั้งเณรมา ได้ขู่ไล่ลงกุฏิ ไม่ให้ขึ้นมา

ยุ่งอะไร มันเป็นอยู่กับเราต่างหาก ไม่ได้เป็นอยู่กับพระกับเณรกับใครต่อใคร อย่างยุ่งนะ พอว่าไม่สบาย คนนั้นก็มายุ่งคนนี้ก็มายุ่ง คนนั้นมาถามคนนี่มาถาม ตอบกับคนก็เลยจะตาย มันไม่ได้เรื่องอะไรนี่ เคยเป็นเคยอะไรอยู่

‘เรื่องเจ็บไข้ได้ป่วยมันมีอยู่ในธาตุในขันธนี้ด้วยกันทุกคน ถ้ามันจะหายก็หาย ถ้าไม่หายมันก็เป็นอยู่ในธาตุในขันธ มาเยียมมายามมาดูกันเกิดประโยชน์อะไร ว่ากำลังใจ กำลังใจอะไร เราไม่ได้เอาจากใครแหละกำลังใจ พอมีคนมาเยียมมกิติใจอย่างงั้นหรือ นี่ไม่ดีใจมีแต่ไล่ชนาเลยเยียมหาอะไรว่างั้นเลย หมอจะมาตรวจไม่ให้ตรวจ เวลานี้ปกติ ไม่จำเป็น..ไม่ตรวจ’

นี่เคยพูดแล้วเป็นสองเมื่อไร ไม่ได้เป็นสองเหมือนใครนะ พุดยังงั้นเป็นอย่างงั้นเลยบอกแล้วเป็นระยะๆ

‘ถ้าพอที่จะเกี่ยวข้องกับทุกข์กับยาอะไร เราก็เกี่ยว พอที่จะลดส่วนไหนลงเราลดของเราเองๆ เวลามันเป็นมาจริงๆ อะไรก็ไม่เกิดประโยชน์แล้ว..ยาไม่ต้อง นั่นตัดเข้าๆ สุดท้ายใครมายุ่งไม่ได้นะ ห้ามไม่ให้มาแต่ต้องจนกระทั่งร่างกาย ห้าม.. จะตายคนเดียว’

นั่น ก็อริยสังขารบ้างๆ เรียนธรรมะไม่เรียนอริยสังขารจะเรียนอะไร ถ้ารู้ต้องรู้อริยสังขารนี้ชักรู้กันแล้วจะไปหลงกันอะไร อะไรมันทนอยู่ได้ก็อยู่ อะไรอยู่ไม่ได้มันพังของมัน ก็รู้กันอยู่ว่าพังจะไปตีมันหาอะไร ไม่ตีมัน พุดจริงๆ ใครจะว่าบ้างก็ว่า ไม่ตีมันก็บอกไม่ตีมัน เวลาตีมันก็บอกว่าตีมันมันไม่ตีมันก็บอกไม่ตีมัน

อย่างเมื่อคืนวันที่ ๒๖ มันเอาอย่างหนักหนักแบบหนึ่ง เป็นอยู่ข้างบน ลุกนั่งไม่ได้เลยล้มตมๆ นั่งอยู่กับหมอนก็พันกันอยู่กับหมอนกุฏิมันหมุนไปหมดเลย อะไรๆ หมุน แม้ที่สุดที่นอนหมอนมุ้งหมุนไปตามๆ กันหมด เรารู้ว่ามันหมุน ธาตุขันธมันเป็นของมันก็ไม่เห็นตื่นมันอะไร มันจะหมุนไปไหนวะ ปิดประตูไว้หมดแล้วมันจะหมุนออกนอกทวีปได้หรือ ประตูปิดแล้วใส่กลอนแล้วนี่ เอ้า มันก็หมุนอยู่ภายในนี่ๆ

คืนแรกดูเหมือนคืนวันที่ ๒๖ พอวันที่ ๒๗ หกทุ่มเริ่มอีกแล้ว เริ่มคราวนี้มันไม่ได้เป็นอยู่ข้างบน มันเข้าข้างในละซิ หมุนแล้วเข้าไปข้างใน เอ นี่มันจะไม่ได้ถอดกลอนประตูออกหรือ เวลาตายพระเณรก็จะมาจัดประตูลำบากนี่นะ ขนาดนั้นนะวันนั้น มันหมุนเข้าข้างใน ต้องได้รั้งกันละ เรียกว่าตั้งกองทัพรับกัน มันเข้าข้างในนี้รุนแรงนะ เขาเรียกเข้าอุโมงค์ใหญ่ เป็นอยู่

ภายนอกนี่ค่อยยังชั่ว วันนั้นเข้าข้างในด้วยจนจะได้เปิดประตูไว้ ผู้มาดูให้เห็นชัดเจนไม่ต้องมาจัดประตูให้ลำบาก หนักอยู่คืนนั้น จากนั้นมาก็เบาเบาเรื่อยๆ แต่กำลังไม่มีนี่สำคัญ มันคงเป็นเพราะยาอะไรก็ไม่รู้

‘เรื่องตายนะอย่ามาวิตกวิจารณ์กับเรานะบอกชัดๆ เลย อย่ามาวิตกวิจารณ์กับหลวงตาบัวกลัวหลวงตาบัวจะเป็นอย่างโน้นอย่างนี้’

ลงนรกหลุมไหนเราจะลงของเราเอง ถ้ามันควรจะไปลงนรกเราจะลงของเราเอง มันควรจะไปไหนเรารู้ที่อยู่ในตัวของเราแล้ว เพราะฉะนั้นเราถึงไม่สะทกสะท้านเราบอกตรงๆ เลย ไม่สั่งสอนทำไมสอนคน สอนหลอกๆ หลอนๆ ได้ยังไง ถอดออกมาจากหัวใจ ถ้ามันจะรู้ก็รู้ที่หัวใจนี้ ถอดออกมาที่สอน เพราะฉะนั้น ถึงสอนให้มีธรรมภายในใจหนา มันถึงมีหลักยึดนะ สิ่งภายนอกเอาเรื่องไม่ได้นะ เงินทองกองเท่าภูเขาที่นี่ก็จะเกิดประโยชน์อะไร เวลาจำเป็นมาแล้ว เกาะไม่ได้ยึดไม่ได้ พังๆ ติไม่ติเป็นเปรตเผือกกองทัพ-สมบัติอยู่นั้นอีก จะไปไหนมาไหนก็ไปไม่ได้แหละ มันมันเป็นภัยแก่ตัวเอง ถ้าไม่รอบคอบตัวเอง

เพราะฉะนั้นจึงให้สร้างความคิด อบรมจิตใจของเราให้มีความแน่วหนามั่นคง ให้มีหลักใจกับธรรมะ ธรรมะเป็นเกาะที่สำคัญมากที่จะยึดเพื่อความแคล้วคลาดปลอดภัย ถ้าไม่มีธรรมะแล้ว กำหนดดูเจ้าของเวลาไหนก็เร่ๆ ร่อนๆ โลเลโลกเลก เวลาจะตายก็แบบเดียวกันนี้ หากความแน่อนไม่ได้ มันก็ลั้งไปเลยซี...”

กิจวัตรองค์หลวงตา

ภารกิจขององค์ท่านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันหลายชีวิตมีการปรับเปลี่ยนไปตามวัย สุขภาพ การอนุเคราะห์และเกี่ยวข้องกับโลก การกล่าวถึงกิจวัตรของท่านในที่นี้ จึงเป็นการกล่าวถึงกิจวัตรหลักซึ่งเป็นส่วนใหญ่ของชีวิตตั้งแต่ระยะที่สุขภาพของท่านพอเป็นไปยังสามารถออกบิณฑบาตเองได้จนถึงในระยะเวลาที่ภารกิจต้องปรับเปลี่ยนไปตามสภาพธาตุขันธ์ ดังนี้

ติ ๓ ตื่นจากจำวัดแล้วจึงบริหารกาย จากนั้นนั่งสมาธิภาวนาเรื่อยไปจนกระทั่งได้เวลารุ่งอรุณ

รุ่งอรุณ พระอุปัฏฐากองค์ท่านจะเข้าไปทำหน้าที่ต่างๆ ภายในกุฏิและบริเวณ ช่วงเวลานี้องค์ท่านจะออกไปเดินจงกรมอยู่ในป่าด้านหลังกุฏิ (เว้นแต่มีธุระอื่นที่ควรจัดทำในเวลา) ฝนใกล้เวลาบิณฑบาตท่านจึงออกจากทางจงกรมแล้วขึ้นไปยังศาลาเพื่อกราบพระประธานและรูปครูบาอาจารย์ จากนั้นจึงออกบิณฑบาตในหมู่บ้านซึ่งห่างจากวัด ๑ กม.

องค์ท่านพยายามรักษาธาตุคงค์ข้อบิณฑบาตเป็นวัตรจนถึงที่สุดแม้จะชรามากแล้วก็ยังฝืนธาตุขันธ์ฝืนโรคภัยไข้เจ็บออกไปรดสัตว์เสมอให้มีชีวิต ในระยะที่สุขภาพเป็นปกติ องค์ท่านออกบิณฑบาตร่วมสายกับพระเณรอย่างสม่ำเสมอ ต่อเมื่อธาตุขันธ์ร่างกายเริ่มทรุด ฉันทอาหารไม่ค่อยได้ การพักผ่อนหลับนอนไม่เป็นปกติ ราวปี พ.ศ.๒๕๒๖ องค์ท่านก็ย่นระยะทางลง จากเข้าในหมู่บ้านมาหยุดที่ชายบ้าน ๓-๔ หลังคาเรือน ต่อมาเมื่อชรามากเข้าองค์ท่านก็ยังอุตสาหะฝืนธาตุขันธ์ที่มักวิงเวียนเสมอๆ ออกบิณฑบาตที่หน้าวัด เพื่อรักษาธาตุคงค์ข้อนี้โดยเคร่งครัด ซึ่งจะต้องรับบาตรและเทบาตรที่มีน้ำหนักมากในวัยที่กำลังเสื่อมถอยลง จำนวนหลายร้อยครั้ง

เอกลักษณ์ประจำองค์ท่านอีกข้อหนึ่งก็คือในการออกบิณฑบาตไม่ว่าช่วงอายุใดหรือไปใกล้ไกลเพียงใด ท่านจะให้พระเณรออกบิณฑบาตล่วงหน้าไปก่อน องค์ท่านจะไปตามลำพังเท่านั้นเพราะถือเป็นการเดินจงกรมไปด้วย องค์ท่านจะกำหนดพิจารณาเรื่องอรรถ-

ธรรมที่ลึกตื่นหยาบละเอียดของธรรมบทต่างๆ แ่งต่างๆ ไปด้วยตลอดการบิณฑบาต จึงไม่มีพระเณรองค์ใดหรือฆราวาสคนใดเข้าไปพูดคุยหรือทำสิ่งใดที่อาจเป็นการรบกวนองค์ท่านได้เลยในช่วงเวลาเช่นนี้

ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ ในช่วงที่องค์หลวงตาได้รับนิมนต์เดินทางมาที่กรุงเทพฯ โดยเข้าพักที่สวนแสงธรรม ถนนพุทธมณฑลสาย ๓ กรุงเทพฯ เข้าวันหนึ่งระหว่างที่องค์ท่านออกบิณฑบาตเฉพาะภายในบริเวณสวนแสงธรรม ซึ่งเป็นกิจวัตรประจำวันเหมือนทุกวันที่ผ่านมา ระยะนั้นองค์ท่านก็อายุย่างเข้า ๘๔ ปีแล้ว ประกอบกับจำนวนผู้คนพากันหลั่งไหลมาทำบุญใส่บาตรมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ต้องถ่ายาบาตร ๑๐๐-๒๐๐ กว่าครั้งต่อวัน การก้มและเงยศีรษะบ่อยๆ ทำให้ท่านเวียนศีรษะจนเกือบล้มอยู่หลายครั้ง และเมื่อพิจารณาเห็นว่าธาตุขันธ์ไม่อำนวย องค์หลวงตาจึงงดการบิณฑบาตและให้พระอุปัฏฐากถือบาตรขององค์ท่านออกมารับบาตรแทน ส่วนองค์ท่านก็ใช้ช่วงเวลาเดียวกันนี้ออกเดินจงกรม ท่านกล่าวว่าพิจารณาแล้วจะเป็นประโยชน์มากกว่า

องค์หลวงตากล่าวถึงกำลังของธาตุขันธ์ในวัยต่างๆ ขององค์ท่านเองว่า

“...อายุของเราที่เราพอกำหนดได้อายุ ๘๖ นั้นละกำลังลด อายุ ๘๖ กำลังลด ตั้งแต่ต้นขึ้นไปหา ๘๕ คงเส้นคงวา เราเดินคือแต่ก่อนมันไม่มีรถมีรา เช่นจะไปอุดรฯ นี้ก็เดินเลย จากนั้นถึงนั้นบ๊อบเวลาเท่านั้น ไปที่ไร่บ้างที่นี่บ้าง ไม่เคลื่อนแม้หน้าที่เดียวนะ กำลังของเราคงเส้นคงวาอยู่ถึงอายุ ๘๕ มันคงเส้นคงวาอยู่ ๘๕ นานนะ พอไปถึงต้นเสาสพานบ๊อบมันจะได้หนึ่งชั่วโมงๆ ต่อจากนั้นมาอายุ ๘๖ ยังไม่ถึงสะพาน ถึงแค่นี้ได้หนึ่งชั่วโมงแล้วยังไม่ถึง ต่อจากนั้นก็ค่อยลด

ช้าลงไป.. แต่ก่อนไม่มีรถ ต้องเดิน ทีนี้มีรถยนต์มามัน

เลยเหยียบไปเลย เลย

ไม่รู้เวลาเท่าไรต่อ

เท่าไร จนกระทั่งทุก

วันนี้ ฟาดตั้งแต่วัดป่า-

บ้านตาดมาถึงนี้เพียง

แค่ ๖ ชั่วโมง

พูดถึงเรื่องราวเดิน เราเดินเก่งมากนะ เรียกว่าตามร่องรอยของตา ตาเดินเก่งมาก ถ้าลงได้ก้าวออกไป ๒ ชั่วโมงแล้วใครตามไม่ทันคือเดินไปนั้นยังแข็งแรงเรื่อยๆ เดินระยะสอง ชั่วโมงนี้ยังไม่เท่าไร ก้าวออกคราวแรกไปถึงสองชั่วโมง พอสามชั่วโมง สี่ชั่วโมงไปแล้ว ทีนี้มันเหมือนว่าเครื่องร้อนนะ ฟุ้งๆ รอคอยไม่ได้ มีใครไปด้วยก็ตาม ต้องทิ้งไปเลย หากว่าจะไปรอก็ต้องไปหยุดพักข้างหน้า ที่จะให้รอไม่ได้ เครื่องมันร้อนแล้วมันหมุนของมันเองฟุ้งๆ อันนี้เราเป็นเอง กำลังวังชามันดีพอเครื่องร้อนแล้วมันก็ฟุ้งๆ ใครไปด้วยกันทิ้งเลยๆ ออกหน้าเรื่อยๆ เลย คือจะให้เรารอไม่ได้ ต้องไปหยุดรอ เวลา มันเดิน การเดินทางนี้เก่งละเรา พ่อ ตาก็เก่งเดินทาง นั่นก็บอกรอใครไม่ได้...”

ฉันทังพัน องค์หลวงตา นอกจากจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับข้อวัตรการบิณฑบาตแล้ว ยังเคร่งครัดดุจดั่งข้อฉันในบาตร และฉันทังพันนะเดียวหรือฉันทังพันมือเดียวเท่านั้น เมื่อพระเณรช่วยกันแจกจ่ายอาหารใส่บาตรพระ และจัดอาหารสำหรับญาติโยมที่มาถือศีลภาวนาและมาทำบุญที่วัดประจำวันแล้ว องค์ท่านจะเป็นผู้สวดอนุโมทนาภาให้พรแก่ญาติโยม จากนั้นท่านจะพิจารณาอาหารก่อนฉันทุกครั้ง พระเณรก็เริ่มพิจารณาอาหารตาม เมื่อพระที่มีอายุพรรษาสูงกว่าเริ่มฉัน พระที่อายุพรรษารองลงไปจึงค่อยฉัน องค์หลวงตามาแต่ตาฝึกพระให้รู้จักระมัดระวังมิให้ข้ามเกินข้อวินัยเรื่องอาวุโสภักันเต คือการเคารพกราบไหว้กันตามอายุพรรษาเช่นเดียวกับการเรียงลำดับขณะบิณฑบาต

เมื่อพระเณรฉันเสร็จ หากวันนั้นไม่ตรงกับวันหยุด และมีคณะศรัทธามาทำบุญ

แม้องค์ท่านจะอยู่ในวัยชราและอาหารยากลำบากเพียงใด ก็ยังเมตตาเดินทางไปส่งเคราะห์โลกจนตลอดชีวิตของท่าน (ซ้าย) โยมเทียงและครอบครัวเป็นเสมือนโรงครัวของวัด อีกครอบครัวหนึ่งที่คอยดูแลอาหาร น้ำปานะ ตลอดจนกิจธุระต่างๆ ของวัดมายาวนานหลายสิบปี

แม้มีจำนวนไม่มากท่านก็เมตตาแสดงธรรมให้ฟังอย่างสม่ำเสมอนับแต่อดีตมา แต่ถ้ามีเฉพาะผู้มาทำบุญประจำเห็นกันอยู่ได้ฟังธรรมเป็นประจำทุกวันอยู่แล้ว องค์ท่านก็อาจพูดให้ฟังเล็กน้อยแล้วบอกให้กลับ อย่างไรก็ตามในช่วง ๒๐ ปีก่อนมรณภาพ มักมีคณะศรัทธาจากที่ใกล้ที่ไกล หมุนเวียนกันมาทำบุญและฟังธรรมแบบไม่ซ้ำคณะมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะวันหยุดราชการและวันพระยิ่งมากขึ้นมาก องค์ท่านก็เมตตาตอบรับด้วยการแสดงธรรมเป็นปกติทุกวันมิเคยขาด แม้บางครั้งเป็นไข้หวัดไม่สบายธาตุขันธ์ เสี่ยงแหบพว้าเพราะพิษไข้ก็ยังสู้อุตสาหะออกมาเทศนาธรรมโปรดญาติโยมอีกเช่นเคย ทั้งที่ต้องทนอยู่ในอิริยาบถนั่งเป็นระยะเวลาที่ยาวนานก็ตาม

ก่อนฉันทันจันทันและภายหลังการแสดงธรรมมักมีประชาชนเข้ามาถวายจตุปัจจัยไทยทานต่างๆ เป็นแถวยาวเหยียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีงานบุญสำคัญ จากนั้นองค์ท่านจะให้พรโดยย่ออีกครั้งเป็นอันยุติภารกิจที่ศาลาประชาชนต่างพากันแยกย้ายเดินทางกลับสำหรับวันพระเมื่อครั้งอดีต ญาติโยมที่มาทำบุญจะพร้อมใจกันขออาราธนาศีลกับองค์หลวงตา และท่านจะเมตตานำสวดรับศีลด้วยองค์ท่านเอง ต่อมาเมื่อชรามากขึ้นพิธีสวดขออาราธนาศีลจึงได้งดเว้นไป แต่องค์ท่านก็เมตตาสอนญาติโยมให้รู้คุณค่าแห่งศีลและให้ตั้งเจตนางดเว้นด้วยตนเอง

ออกส่งเคราะห์โรงพยาบาล หลังจันทันแล้ว องค์ท่านมักนำข้าวสาร อาหารสด อาหารแห้ง ปลากระป๋อง น้ำปลา น้ำมันพืช ขนมหั้ว ไข่ ผ้าขาว และอื่นๆ ไปแจกจ่ายหมุนเวียนตามโรงพยาบาลต่างๆ อยู่เป็นประจำ พร้อมกับสอบถามถึงความขาดเกินในวัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์หรือหยาบยาต่างๆ หากมีความจำเป็น ท่านจะเมตตาช่วยเหลือทันที

ในบางวันท่านก็เมตตาออกเยี่ยมเยียนพระเถระในสำนักหรือวัดในถิ่นทุรกันดารที่ตั้งใจประพฤติปฏิบัติธรรม เพื่อเป็นกำลังใจ พร้อมนำเครื่องอุปโภคบริโภคต่างๆ ส่งเคราะห์ช่วยเหลืออีกด้วย

สุขภาพเริ่มทรุดลง นับแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๖ เป็นต้นมา สุขภาพของท่านเริ่มทรุดเห็นประจักษ์ การออกตรวจจึงเหลือเพียงวาระเดียวโดยส่วนมากมักเป็นช่วงบ่ายที่ว่างจากแขก แม้ปี พ.ศ. ๒๕๓๐ ไปแล้ว ธาตุขันธ์ร่างกายของท่านจะดีขึ้นก็ตาม แต่เมื่อมีพระเถระประชาชนหลัง-

โหลมากกราบนมัสการขอฟังธรรมมากขึ้นผิดหูผิดตา ความบอบช้ำย่อมเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ท่านจึงต้องการเวลาเยียวยาให้กับธาตุขันธ์ร่างกายมากขึ้น แม้กระนั้นก็ตาม ด้วยกิจวัตรที่ท่านเคยกระทำมาเมื่อมีเวลาที่พอจะสะดวกบ้างท่านจะต้องออกเดินตรวจอย่างน้อยวันละครั้งอยู่เสมอ

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ แม้ท่านจะชรามากมีอายุย่างเข้า ๙๔ ปีแล้ว แต่ด้วยความรักความห่วงใยในการปฏิบัติของพระเถระทำให้ท่านยังเมตตาเดินตรวจตราอยู่เสมอมิได้ขาด ดังคำกล่าวเมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ว่า

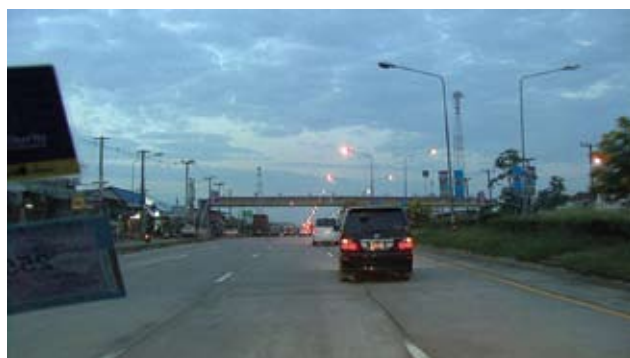
“(พระเถระ)ทำหน้าที่การงานข้อวัตรปฏิบัติพร้อมเพรียงกันก็ดีอยู่แล้ว .. เราดูทุกเวลา เดินไปที่ไหนมีแต่ที่เฝ้าดูทุกสิ่งทุกอย่างตาต้องสอดต้องแทรกไม่จันไม่เห็นความบกพร่อง นี่มันบกพร่องทั่วๆ ไปนะ ให้ต่างคนต่างปฏิบัติหน้าที่ของตน”

ช่วงเวลาย่ำ เป็นช่วงเวลาที่ท่านออกต้อนรับแขก จะมีพักบ้างเพียงเล็กน้อยในช่วงเวลาปิดกวาดลานวัดและสร้งน้ำ เมื่อใกล้ค่ำจึงถึงของตามโรงพยาบาล วันนั้นมักจะกลับมาในช่วงย่ำโมงถึงย่ำ ๓ โมง จะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับระยะทางที่ไป

๖ โมงเย็น องค์ท่านมักอยู่ภาวนาภายในกุฏิหรือเดินจงกรมในป่า บางครั้งก็ออกตรวจตามที่พักพระเณร

ภาพปฏิทิน (ซ้าย) ในการออกส่งเคราะห์โลก องค์หลวงตาบันทึกปฏิทินด้วยองค์ท่านเอง (ขวา) วันสุดท้ายในการบันทึกปฏิทินของท่าน แต่ยังไม่ออกส่งเคราะห์โลกเช่นเคย

๒ ทุ่ม องค์ท่านออกจากกุฏิมาตรวจข้าวของเครื่องอุปโภคบริโภคต่างๆ ในโกดังโรงทาน สำหรับการส่งเคราะห์ช่วยเหลือโรงพยาบาลดูว่ามีสิ่งใดขาดตกบกพร่องหรือไม่ พร้อมกับดูว่ามีโรงพยาบาลหรือหน่วยงานใดมาขอรับสิ่งของในวันนั้นบ้าง ช่วงเวลานี้ท่านมักจะสอบถามธุระต่างๆ กับพระเวรศาลา และในโอกาสพิเศษท่านจะเมตตาฉันฉันน้ำปานะที่โรงน้ำร้อน ในช่วงเวลานี้เองที่ท่านจะเมตตาเล่าธรรมะและประสบการณ์ชีวิตนักบวชของท่านกับโยมที่คุ้นเคย จากนั้นท่านจึงกลับขึ้นกุฏิ และเดินจงกรมหรือนั่งภาวนาต่อไปจนเวลาประมาณ ๕ ทุ่มจึงเข้าจำวัด

การตรวจตราพระเณร แต่เดิมในช่วงเวลาที่ไม่มีใครรับแขก องค์ท่านจะใช้เวลาสำหรับการพักผ่อน อ่านหนังสือ หรือตอบจดหมายบ้างตามอัธยาศัย แต่ส่วนมากท่านจะออกเดินตรวจตราไปตามที่อยู่ของพระเณร ซึ่งกระจ่ายอยู่ทั่วบริเวณวัดในเนื้อที่ ๑๖๓ ไร่อยู่เป็นประจำไม่ค่อยขาด และมักจะหยิบยกสิ่งบกพร่องที่พบเห็นมาสอนย้ำเตือนพระเณรเสมอถึงชีวิตความเป็นอยู่ การบำเพ็ญภาวนา เพื่อให้ขยันหมั่นเพียร และยังใช้โอกาสนี้กำชับพระเณรให้ใส่ใจเลี้ยงดูเรื่องอาหาร น้ำ และภัยอันตรายต่างๆ ให้กับสัตว์ที่มาอาศัยภายในวัดอีกด้วย

ความถี่ของการออกตรวจตราขึ้นอยู่กับสุขภาพของท่าน หากปกติดีจะมีถึง ๓ วาระคือ เช้า ย่ำ และค่ำ มีบางสถานที่ที่ท่านเคยจำพรรษาหากพบพระเณรองค์ใดขี้เกียจทำความเพียร เอาแต่หลับนอนหรือมั่วสุมคุยกัน

ในเรื่องไม่เกี่ยวกับบรรณธรรม ไม่สมกับความเมตตาของท่านที่เปิดโอกาสให้เข้าศึกษาอบรม แม้เวลาติดดินติ ๒ หรือเช้ามีมติ ๔ ท่านก็จะลองออกไปตรวจดูอีก หากพบว่าเป็นเช่นนั้นติดต่อกันถึง ๓ ครั้งโดยไม่ยอมแก้ไขปรับปรุงตนเอง รายเช่นนั้นจะถูกขับออกจากวัดในเวลาไม่ช้าเลยทีเดียว การออกตรวจตราสอดส่องเช่นนี้ทำให้พระเณรเกรงกลัวไม่อาจนิ่งนอนใจอยู่ด้วยความประมาทได้ ต่างพากันขวนขวายทำความ پاکเพียรอยู่เสมอ ซึ่งนอกจากจะเกิดความสงบร่มเย็นแก่ตัวเองแล้ว ยังส่งผลไปถึงหมู่คณะที่อยู่ร่วมกันให้มีความสงบสุขร่มเย็นไปด้วย

การสอดส่องพระเณรในวัยชราของท่านยังคงความเข้มข้นเด็ดขาดจนตลอดชีวิตขององค์หลวงตาถึงแม้จะมีได้ออกเดินตรวจตราบ่อยครั้งเหมือนก่อน แต่ด้วยสายตาธรรมที่แหลมคมของท่านทำให้ไม่เป็นการยากที่จะสังเกตเห็นความผิดพลาดของพระเณร จากนั้นก็จะสั่งสอนตักเตือนหนักเบาเพียงใดเป็นไปตามเหตุผลและความเป็นธรรม ดังนี้

“อายุดูเหมือน ๙๖ แล้วมั่ง จะเต็มวันที่ ๑๒ สิงหาคมข้างหน้า แต่เจ้าของมันจะไปไม่ไหวละ โชคดีโชเซ เดนมาร์กนี่ลำบากมาก แต่เวลาเดี๋ยวนี้เด็ดมากนะ พุดจริงๆ นะ เวลาเด็ดขาดๆ มากทีเดียว พระด้วยกันไหลเข้ามาอยู่ที่นี่ เด็ดจริงๆ พอขับ ขับเลย ไล่เลย เวลาอ่อนก็อ่อน อ่อนธรรมดา ถ้าเวลาแข็ง แข็งก็ด้วยเหตุด้วยผล เอาล่ะที่นี่ ใครค่านไม่ได้ เอา..มา ว่าอย่างนั้นเลย เป็นอย่างนั้นนิสัยเรามาไปทางนั้น”

คำปรารภอักษรและเหตุการณ์สำคัญก่อนอาพาธ

ทุกปีในช่วงวันสงกรานต์ ก่อนเข้าพรรษา และก่อนวันขึ้นปีใหม่ องค์หลวงตามักเมตตารับนิมนต์ไปโปรดศิษยานุศิษย์ในกรุงเทพฯ เสมอแทบไม่เคยขาด เพราะทราบดีว่าหากท่านไม่มาบรรดาศิษย์เหล่านี้ก็ต้องพากันหลังไทม์มาที่วัดป่าบ้านตาดอย่างแน่นอน และเนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงวันหยุดราชการ ประชาชนทั่วทุกสารทิศต่างเดินทางกลับต่างจังหวัด ถนนหนทางจึงเต็มไปด้วยรถราและมักมีอุบัติเหตุอยู่บ่อยครั้ง องค์หลวงตาท่านรู้สึกห่วงใยความปลอดภัยของบรรดาศิษย์ที่จะต้องมุ่งหน้ามาหาท่านที่วัด ทำให้ท่านตัดสินใจเป็นฝ่ายออกเดินทางไปเยี่ยมเยียนด้วยองค์ท่านเองเป็นประจำทุกปีอย่างต่อเนื่องยาวนานตลอดมา จนกระทั่งมาถึงสิ้นสุดยติลงเมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๑ ก่อนเข้าพรรษา เป็นการเดินทางมาโปรดศิษยานุศิษย์ในกรุงเทพฯ เพื่อยุติท้ายในช่วงเวลานั้นอายุของท่านก็ชราภาพมากแล้ว ซึ่งอีกเพียงเดือนเดียวจะครบ ๙๕ ปีเต็ม หลังจากนั้นเป็นต้นมาองค์ท่านก็ได้เดินทางมาที่กรุงเทพฯ อีก

โอวาทธรรมก่อนอาพาธหนัก

ในช่วงบั้นปลายชีวิตของท่าน หากสังเกตเนื้อหาการแสดงธรรมพบว่ามีคำปรารภอรรถธรรมที่ละเอียดเกินอายตนะของปุถุชนคนธรรมดาจะรับรู้บ่อยครั้งขึ้น ขอน้อมนำบางส่วนมาแสดง ดังนี้

๗ พฤษภาคม ๒๕๕๐

ท้าวลักกเทวราชมาขอพิน

เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๐ องค์หลวงตาได้รับนิมนต์ไปจำวัดที่จังหวัดร้อยเอ็ดเนื่องในงานก่อเจดีย์มหารวมคลบัว ท่านได้เมตตาเล่านิมิตความฝันอัศจรรย์ที่ปรากฏขึ้นในคืนนั้น ดังนี้

“...มันแปลกประหลาดยังไงก็ไม่รู้ เมื่อวานได้พูดอยู่ ได้สองสามคืนผ่านมานี้ มันแปลก

ไม่ใช่หนึ่งภาวนานะ เราหลับ (ตอนกลางคืนวันที่ ๕ พฤษภาคม) ปรากฏว่าท้าวลักกเทวราชมาขอพิน ฝันไม่ใช่หนึ่งภาวนา เรานอนหลับฝัน ฝันว่าท้าวลักกเทวราชลงมา เป็นหัวหน้าบริษัทบริวารลงมา คำฝันมันชัดเจนมากนะ แต่ฝันไม่ใช่ภาวนามาขอพินเราไปกราบไหว้บูชา ให้ทวยเทพทั้งหลายได้กราบไหว้บูชา นี่คำฝันนะ ถ้าคำฝันโกหกเราก็โกหกด้วย เพราะฝันอย่างนั้นจริงๆ ถึงท้าวลักกเทวราช แต่ในใจของเราก็ปลงใจให้นะ ปลงใจให้พิน มันมีพินอันหนึ่งที่มันโยกคลอนอยู่ ยังไม่ถอน ปล่อยมันไว้นั้นละ

พอดีท้าวลักกเทวราชมาขอพิน เราในความ รู้สึกในความฝันว่าได้ปลงใจให้ท้าวลักกเทวราชพินขึ้นนะ พอตื่นเข้ามาพินนี้หายเลย อันนี้เราก็อศจรรย์เหมือนกัน พินที่ว่ามันโยกคลอนหายเลย ไม่ทราบหายไปไหน หลังจากฝันมาแล้วหายเลย นี่เป็นเองนะ เราเป็นเอง .. จะปล่อยให้มันหลุดเอง เราว่านั่น พอดีท้าวลักกเทวราชมาขอไป คำฝันก็สดๆ ร้อนๆ พอตื่นขึ้นมาพินหาย หายจริงๆ

มันก็แปลกนะ เป็นจริงๆ ก็มันเป็นกับเราเอง เราไม่ได้โกหกใคร ไซ้ เป็นอย่างนี้ก็เป็น พอตื่นนอนขึ้นมาพินนี้หายแล้วไม่ทราบหายไปไหน คงเป็นท้าวลักกเทวราชเอาไป เอ้า ผิดก็ผิด ผิดในคำฝันเป็นอะไรไป เราไม่ได้โกหก มันฝันว่านั่นเราก็ตอดตามความฝัน พอท้าวลักกเทวราชมาขอพินเราปลงใจให้หะ พอตื่นนอนขึ้นมาพินขึ้นนี้หายเลย ที่มันโยกคลอนหาย หายเจียบเลย ได้สองสามวันนี้ เอ้อ อันนี้ก็แปลกอยู่ .. ปรากฏมาจริงๆ คล้ายกับภาวนา .. ตกลงพินเราก็อบายแต่คืนนั้นละ หายเจียบเลย ไม่ทราบไปไหน คำฝันก็เป็นอย่างนั้นจริงๆ ก็พูดอย่างนั้น ท้าวลักกเทวราชว่าถ้าให้มนุษย์มันอยู่ .. แล้วตื่นขึ้นมาพินหายเลย หายจริงๆ ก็พอดีกับที่เราปลงใจให้หะ ในคำฝันว่าปลงใจให้ พอตื่นขึ้นมาพินขึ้นนี้หายเลย

มันโยกคลอนเราปล่อยให้มันหลุดเอง ถ้าจะไปถอนมันเกิดเรื่อง ให้มันหลุดเองเราก็เก็บไว้

เลย เราคิดว่านั่น พอดีท้าวลักกเทวราชมาขอเลย หายเจียบไปเลยนี่ก็ดี เอ้อ มันมีหลายแบบนะ .. เอ แปลกอยู่...”

๑๒ กันยายน ๒๕๕๑

ทวยเทพมาอนุโมทนาเรื่องเราสงเคราะห์โลก

“...วันหนึ่งมาฝันแปลกๆ เหมือนกัน แต่เราไม่พูดมันจะเป็นการยอดตัว ไม่พูดละ หากแปลกประหลาด เราไม่เคยฝันอย่างนี้ ฝันอัศจรรย์อยู่นะ เราไม่เคยฝันจริงๆ ฝันแบบนี้ อาจจะร้อนถึงเทวบุตรเทวดาทำวามหาพรหมก็ได้

การทำความดีของเราต่อโลกนี้อาจกระเทือน จึงเข้ามาประสานกับความฝันเราทางนุ่นลงมาประสานกับความฝันของเรา มาอนุโมทนาด้วย ว่าอย่างนั้นจริงๆ นะ พวกท้าวลักกเทวราชพวกอะไรเข้ามาในฝัน พวกทวยเทพทั้งหลายมาอนุโมทนาในเรื่องที่เราสงเคราะห์โลกนี้เป็นที่พอใจ

อย่าว่าตั้งแต่มนุษย์มนา เทวบุตรเทวดายังได้รับ นั่นฟังซิ เราไม่เคยได้ยินว่าเทวบุตรเทวดาได้รับส่วนกุศลจากเรา มาบอกในความฝันถึงรู้ พวกนั้นก็ได้รับเหมือนกัน เพราะเมตตากรุณาทั่วแดนโลกธาตุ ไม่มีสูงมีต่ำ เมตตากรุณาถึงหมดเลย นี่ละ พวกเหล่านี้ได้รับ แปลกประหลาดอยู่...”

๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๒

เล่านิมิต..บอกเตือนศิษย์ล่วงหน้า

ราว ๑ ปี ๓ เดือนก่อนมรณภาพ องค์หลวงตาในขณะนั้นมีอายุกว่า ๙๖ ปีแล้ว แต่ธาตุขันธ์ยังดูแข็งแรงสมบูรณ์ จะมีเพียงนิ้วหัวแม่เท้าด้านซ้ายเท่านั้นที่เป็นแผลเรื้อรัง ส่วนระบบอื่นไม่มีที่ท่าว่าจะเป็นอะไร อากาศทุกอย่างยังสดชื่นแจ่มใสกว่าคนชราวัยเดียวกัน ดูแล้วน่าจะ

อยู่เป็นที่ฟังแก่ศิษยานุศิษย์ได้อีกนานหลายปี แต่แล้วการแสดงธรรมที่วัดเขาใหญ่เจริญธรรมฯ จ.นครราชสีมา ในวันนั้นกลับตรงกันข้าม องค์ท่านได้เล่านิมิตความฝันแปลกประหลาด มีลักษณะเหมือนอยากบอกศิษยานุศิษย์ให้เตรียมตัวเตรียมใจไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับความเป็นความตายของท่าน ดังนี้

“...เราก็จวนเท่าไรยิ่งไปนอนไปนี่นะ ให้พิจารณาบ้างนะ

(“หลวงตาอย่าฟังทั้งชั้นเจ้าคะ”)

ชั้นนี้โลกเขาทั้งโลกทั้งทั้งนั้นแหละ ให้แบกคนเดียวแต่เรามันไม่เหมาะ เขาทั้งเราต้องทั้ง เดี่ยวนี้ใครให้ไปก็ไม่ยอมไป บทเวลาจะไม่บอกใคร ปูบเลย พอพูดอย่างนี้ก็แปลกอยู่ล่ะ มีแปลกอยู่ แต่นั่นมันเป็นเรื่องฝันนี่นะ ความฝันนี้แปลกๆ น่าคิดอยู่นะ

‘ท่านก็อยู่โลกนี้มาเท่านี้ปีเท่านี้ปีควรละชั้นนี้ได้แล้ว’

‘เธอยังไม่เห็นทั้ง จะให้เราทั้งคนเดียวไม่ได้’

หันหน้ากลับไปเลย ไม่ตอบ (ลูกศิษย์พากันกล่าว ‘สาธุ’) อย่างนั้นละมันมีเรื่องแปลกๆ เข้ามานะ เข้ามาหานี้ แต่นั่นมันไปสัมผัสเลยพูดเฉยๆ นอกนั้นก็มากกว่านั้นนะ

(“หลวงตาอย่าฟังทั้งชั้นคะ”)

‘ไม่ฟังละถึงได้พูดนี้ ถ้าจะฟัง ไปเลย...’

๙ มกราคม ๒๕๕๓ เวลา ๐๘.๒๐ น.

ในหลวงและพระราชินีฯ กราบอาราธนา

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงกราบเรียนองค์หลวงตาว่า

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ รับสั่งว่าท่าน

พ่อเป็นเสาหลักของประเทศไทย ทรงฝากมากราบอาราธนาให้ท่านพ่อรักษาสุขภาพ เพื่อจะได้เป็นร่วมพิธีร่วมไตรของประชาชนคนไทยต่อไปเจ้าคะ”

องค์หลวงตาตอบว่า “เจริญพร รับแล้วนะ”

๑๙ เมษายน ๒๕๕๓ (บาย)

พญามัจจุราชเชิญเข้ามาหาแล้ว

องค์ท่านเล่านิมิตความฝันแปลกประหลาดทำให้บรรดาศิษย์ที่กำลังฟังธรรม ณ วัดเขาใหญ่เจริญธรรมฯ จ.นครราชสีมา ในวันนั้น เริ่มรู้สึกประหวั่นพรั่นพรึงไม่สบายใจหนักขึ้นกว่านิมิตเตือนในครั้งก่อนๆ ดังนี้

“...นี่ก็เดินเข้ามาแล้ว พญามัจจุราชมาเฉี่ยวกันแล้ว มาเฉี่ยวกันแล้ว กลางคืนฝันแปลกๆ อยู่ หากไม่อยากพูดเพราะไม่เป็นผลดีจึงไม่พูด ถ้าเป็นผลดีแล้วจะพูด นี่เป็นผลไม่ดีเราไม่พูด เฉี่ยวเข้ามา เฉี่ยวเข้ามาหาเรานี่ละมันเข้าถึงตัวแล้ว เขาเฉี่ยวแล้ว มันเฉี่ยวแล้วก็บิดแล้วล่ะ ถ้าฝันแล้วมักจะฝันแม่นยำนะ ถ้าฝันอย่างนั้นแม่นยำมาก ถ้าฝันโกโรโกโสไม่ได้เรื่อง ถ้าฝันอย่างนั้นแล้วแม่นยำมาก...”

๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๓ เวลา ๑๒.๔๕ น.

หลวงตาบิณฑบาตเมืองผี

องค์หลวงตาปรารภธรรม ณ วัดเขาใหญ่เจริญธรรมฯ จ.นครราชสีมา เป็นการเตือนลูกศิษย์มิให้ประมาท ให้รู้จักห่วงใยตนเองด้วยการสร้างธรรมขึ้นในใจให้มาก ดังนี้

“...อยู่มานานก็เห็นมานาน เห็นเรื่องราวต่างๆ

อยู่นานๆ เห็นเรื่องราวต่างๆ กว้างขวางมากแปลกๆ เมื่อคืนนี้ไปบิณฑบาตเมืองผี ฟังซิเนะไปบิณฑบาตเมืองผี เขาหาอะไรใส่บาตรดินะเมืองผี เหมือนเมืองคนนั้นละ มีชั้นวรรณะเหมือนกัน เขามาใส่บาตร นำแปลกอยู่ (ผู้กำกับ : ‘มีใส่กับข้าวพร้อมครบ’) ‘ใส่พร้อม’

เราก็แปลก เอ๊ย ขอบกล บิณฑบาตเมืองผี อยู่ไปนานไปรู้ไป อยู่ไปนานไปรู้ไปๆ เรื่อยๆ แต่อันนี้ไม่พรรณนา ไม่พูดนะ เป็นเอกเทศพูดคนเดียว ที่ปรากฏอย่างนี้มากต่อมาก พวกเปรตพวกผีพวกอะไร พวกแสวงบุญทั้งนั้นละ

พอมีครูบาอาจารย์ไปแล้วเขาดีใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส เขารู้เหมือนกันนะว่าครูบาอาจารย์เป็นอย่างไร เขารู้ อาจารย์เป็นอย่างไรเขารู้ พวกผีอันธพาลจับเขามาแล้วก็เอาพวกผีอันธพาลทั่วไปเอาไว้ประเภทหนึ่ง ผีอันธพาลพิเศษอีกซังไว้ซังไว้ทำไม้นั้น พวกนี้ปล่อยไม่ได้เป็นอันธพาลอันธพาลหนึ่งแล้ว เป็นอันธพาลที่สองอีก นั่นฟังซิเนะ มันแปลกอยู่นะ อัศจรรย์ พระพุทธเจ้ารับสั่งอะไรไว้ไม่มีผิด ไม่ผิด พวกเปรตพวกผีพวกอะไรพระพุทธเจ้ารับสั่งไว้แล้วไม่ผิด ..

‘เราก็ดูตรงๆ รีบไปทางนั้นทางนี้เดี๋ยวตายไม่นาน พูดจริงๆ อย่างนี้ละ ไม่ได้ห่วงเจ้าของนะห่วงโลกต่างหาก ตื่นขึ้นมาบีบจิตมันจะพุ่งเลย ไม่ได้มาห่วงเรานะ เราจะตายเมื่อไรมันไม่มีกำหนด กฎเกณฑ์ ไม่กลัวไม่กลัว แต่เรื่องโลกนี้ โห ลำบากลำบากมากนะ จึงต้องคิดถึงเรื่องโลกมากกว่า

ตัวเอง เพราะอย่างนั้น
ขอให้พี่น้องทั้งหลาย
คิดถึงตัวเองให้มากนะ
อย่าให้แต่ครูบาอาจารย์
คิดถึงนะ ตัวเองก็ต้อง
คิดถึงตัวเอง ท่วงไถตัว-
เอง สร้างคุณงามความดี
ให้ดี จวนเข้าไปเท่าไรจิต
กับธรรมให้ใกล้สนิทกัน
เข้าไปเรื่อยๆ อย่าให้บาป
พันเข้าไป พันเข้าไปไม่ได้
จมนะ บอกเสียวันนี้ ให้

แต่ครูบาอาจารย์ท้วง เราไม่ท้วงตัวเองไม่ได้

นี่ก็รีบไปเสีย ไม่นานมันก็จะตายเหมือนกัน
รีบไปเสียเดี๋ยวนี้ หมดลมก็หยุดเท่านั้นละ จวน
แล้ว จวนเข้าทุกวันๆ แล้ว ความตายยื่นเข้ามา
ยื่นเข้ามา

ได้พูดถึงว่าบิณฑบาตเมืองผี ฟังซินะเคย
ได้ยินไหมพูดอย่างนี้ เอามาอุตรทำไม ผีเขา
อดอยากขาดแคลนเหมือนกัน เขาเห็นพระเจ้า
พระสงฆ์ยิ้มแย้มแจ่มใสนะพวกผีนะ ผีรุ่นะ พระ
ดีไม่ตีผีรู้ ไม่ว่าแต่เขาเรารุ่นะ พระดีพระไม่ดี
เท่าไรแล้วผีเขาก็รู้ นี่ก็เปิดเสียบ้างมันก็จวนจะ
ตายแล้ว ('หลวงตาบอกว่าห่วงลูกศิษย์ก็รั้งไว้
ก่อน') ก็ห่วงนั้นละถึงได้มานี้ ไม่ห่วงมองดูนี่คน
เต็มศาลา เรามาเพื่อคนเต็มศาลา ไม่ห่วงอย่าง
นั้นละ ..เราก็คือเป็นห่วงเป็นใยพี่น้องทั้งหลายนะ
ได้อุตสำหรับพยายามบำเพ็ญกอบบุญกอบกุศลนะ
อันนี้ละพี่เป็นพี่ตายนะ กอบบุญกอบกุศลพี่
เป็นพี่ตาย แต่เวลาบุญกุศลไม่ค่อยมีนี่เดือด-
ร้อน พอคิดถึงเวลาจะเป็นจะตายเดือดร้อนนะ
พอบุญกุศลมากเข้าๆ จนเต็มหัวใจแล้วไม่ห่วง
เวลาเต็มแล้วเหมือนเอาน้ำมหาสมุทรมาเทก็ล้น
ออกหมด เต็มจิตเหมือนกันเต็มให้เต็มอย่างนั้นซิ

นี่พูดจริงๆ มันจวนจะตายแล้ว พูดกับ
พี่น้องทั้งหลาย เราไปนุ่งไปนี้ไม่ใช่ห่วงเรานะ
เราห่วงโลกต่างหาก เราไม่ได้ห่วงเรานะ เราห่วง
โลกต่างหาก ไปจิตนี่มันจะออกละ ออกพับมัน
จะออกกระจายออกหมดต่อโลก อันนี้มันก็เป็น
ตัวเท่าหนูก็ตาม มันเป็นตัวหนูก็บอกเป็นเท่า
หนู มันเป็นตัวช้างก็บอกเป็นเท่าช้าง นี่มันเป็น
นะ มันเป็นจริงๆ..."

๑๓ กันยายน ๒๕๕๓

หลวงตาฝันถึงในหลวง

เวลา ๑๓.๒๐ น. องค์หลวงตาแสดงธรรม
ที่วัดเขาใหญ่เจริญธรรมฯ จ.นครราชสีมา
พร้อมกับได้เล่าความฝันเกี่ยวกับในหลวงด้วยว่า

"...มีอันเดียวแต่ว่าเลิศนะ อะไรสู้ไม่ได้
บอกเท่านั้น อันนั้นคืออะไรเราก็ไม่เห็น..
ความฝัน ในหลวงเอานี้มาให้เมื่อคืนนี้ ในหลวง
เอาอะไรมาให้ เอามาอันเดียว แต่ว่าดีมาก
บอกเท่านั้นละ ตื่นขึ้นมาถึงระลึกได้ .. ในหลวง
นะเอามาให้ เป็นของชิ้นหนึ่ง แต่ว่าดีมาก ท่าน
บอกว่าดีมาก ..

ฝันว่าในหลวงเอาอะไรให้ เอก่อนหนึ่ง ดู
เหมือนเท่านี้พอดี เราก็ไม่ได้เปิดดู เอามาให้
บอกว่าของนี้ดีมาก เวลาตื่นขึ้นมาของก็ไม่เห็น
เพิ่งมาระลึกได้ตอนเช้า หนหนึ่งหายไป มานี้
มาระลึกได้อีกจึงได้พูด ถ้าระลึกไม่ได้ก็ไม่ได้พูด
แปลกอยู่ ทุกวันนี้ความหลงลืมมี หลงลืม .. ไม่
เคยฝันถึงในหลวง ท่อเท่านี้ แล้วท่ออย่างดี เอ
มาให้ว่าของนี้ดีมาก..."

๑๔ กันยายน ๒๕๕๓

เทวดาบนฟ้าอนุโมทนา

ที่วัดแสงธรรมวังเขาเขียว อ.วังน้ำเขียว
จ.นครราชสีมา เวลา ๑๒.๕๐ น. องค์หลวงตา
แสดงธรรมอัศจรรย์ส่วนหนึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับ
เทพยดาบนท้องฟ้า ดังนี้

"...วันนี้คนก็มากนะ เต็มศาลาเลย พวก
เราถ้ามีตาทิพย์เราจะได้เห็นคนเต็มแผ่นดิน
เทวดาบนฟ้าเต็ม แต่นี้พวกเราพวกตาบอดไม่
เห็น ยกแต่ว่าคนมามากคนมามาก เทวดามา
มากกว่านี้อีกไม่เห็น พวกเรา เข้าใจหรือเปล่า
ละ ท่านอาจารย์มันจะออกจากเชียงใหม่มาอุตรา
พวกเทวดาเขามาอนุโมทนาบนฟ้า..."

๒๐ กันยายน ๒๕๕๓

ธาตุขันธ์มีวัย จิตไม่มีวัย นิพพานเที่ยง

ที่วัดเขาใหญ่เจริญธรรมฯ จ.นครราชสีมา
เวลา ๑๒.๕๐ น. องค์หลวงตาแสดงธรรมส่วน
หนึ่งกล่าวถึงความอ่อนแอของธาตุขันธ์ต่างกัน
อย่างมากกับใจ ดังนี้

"...เราไปไหนมาไหนลำบาก ธาตุขันธ์อ่อน

แต่จิตใจไม่เคยอ่อน พูดตรงๆ จิตใจติดฝั่ง
ตลอดๆ เวลา จิตใจไม่มีวันคืนปีเดือน ยืนเดิน
นั่งนอนหลับติดฝั่ง แจ่มแจ้งอยู่ ส่วนธาตุขันธ์
อ่อนแอ ธาตุขันธ์ไม่สบาย จิตติดฝั่ง

ฝึกให้มันได้ซิ ฝึกจิตฝึกให้ได้ ถ้าฝึกได้แล้ว
เป็นอย่างที่ว่า จิตนี้ไม่มีวัย ธาตุขันธ์มีวัยมี
อ่อนแอท้อแท้ แต่จิตนี้ไม่มีวัย ติดฝั่งตรงแนว
รวมตัวไปแล้วนิพพานเที่ยงคืออันนั้น..."

๒๒ กันยายน ๒๕๕๓

เทวดากับมนุษย์ชมธรรม

ที่วัดแสงธรรมวังเขาเขียว จ.นครราชสีมา
เวลา ๑๒.๕๐ น. องค์หลวงตาแสดงธรรมส่วน
หนึ่งกล่าวถึงการวางตำแหน่งรูปหลวงปู่มั่นให้
สูงกว่ารูปองค์หลวงตา และยังคงกล่าวถึงความ
เคารพในธรรมของเทพยดาอีกด้วย ดังนี้

"...เห็นหลวงปู่ทั้งสององค์ท่านอยู่ข้างบน
เราอยู่ข้างล่างเหมาะ เหมาะมาก ดูว่าเราให้
ย้ายลงมาใช่ไหม เราให้ย้ายลงมาให้ เราสั่ง
เอง ดูว่าไว้เสมอกันไม่เหมาะ

ให้เอาท่าน(รูปหลวงปู่มั่น)ไว้ข้างบน ให้
(รูปหลวงตา)ลงข้างล่าง

(‘ยาหอมที่หลวงตาเคยฉันครับ’) ทำโม
ถึงหอมอย่างนี้ละ เราฉันยาหอมไปนี้เทวดา

เทวดาท้องฟ้าต่างๆ หอมไปตามเลย อันนี้จะหอมหรือไม่ก็ไม่รู้ เราไม่นึกว่าคนจะมากขนาดนี้ มาที่ไหนคนเต็มหมดเลย เรานึกว่าจะมากแต่ เทวดาบนท้องฟ้า ที่ไหนได้มนุษย์บนแผ่นดินก็ มากเหมือนกัน เห็นแต่ว่าเสมอกัน เทวดากับมนุษย์เสมอกัน มาชมธรรมของพระพุทธเจ้า...”

๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๓

ตอบปัญหาเทวดา

ที่วัดเขาใหญ่เจริญธรรมฯ จ.นครราชสีมา เวลา ๑๓.๒๐ น. องค์หลวงตาแสดงธรรมส่วนหนึ่งกล่าวถึงข้อปัญหาของเทวดาที่ปรากฏขึ้นในนิมิตความฝันของท่าน ดังนี้

“...พอพูดอย่างนี้มันก็แปลกๆ นะ มันฝันนะ ไม่ใช่ตั้งเป็น มันฝันของมัน ก็ไม่น่าจะพูดแต่ มันก็เป็นเรื่องจริงในความฝัน เราจำเป็นต้องพูดให้ผู้ฟังเพื่อได้เป็นคติได้ ฝันอะไรก็ไม่ทราบมีคนมาว่าให้นะ มีคนมาเหมือนหนึ่งเหมือนเทวดา ลักษณะรูปร่างเหมือนเทวดา เข้ามาหาด้วยความเคารพนะ เรานั่งอยู่เฉยๆ แล้วเทวดาเข้ามา ท่านมายกมือไหว้นะ พวกเทวดายกมือไหว้เหมือนกันกับมนุษย์เราด้วยความนอบน้อมนะ ด้วยความเคารพ มานอบน้อม ‘ท่านจะสร้างไปอะไรนักหนาสร้างบุญ’ ว่าอย่างนั้นนะว่าให้เรานะ

‘ท่านจะสร้างบุญสร้างอะไรนักหนา ท่านพอแล้วยังไม่รู้หรือ ผู้อยู่ข้างนอกยังรู้ว่าท่านพอแล้ว’

‘ถ้ารู้แล้วเราจะถามนะว่าผู้ถามอย่างนี้พอหรือยัง’

ทางนั้นติดนะ ติด ‘ท่านจะสร้างอะไร นักหนาสร้างบุญสร้างกุศล มากต่อมากแล้ว’

แล้วที่นี้เราก็กเล่ถามแปลกอยู่นะปัญหา ความฝันมันก็มีแบบคายของมันเหมือนกัน ทางนี้ก็ถาม ‘แล้วทางนี้ละ พอหรือยังละ ทางนี้สร้างพอหรือยัง’

เลยตอบไม่ได้เลย นิ่ง แปลกอยู่นะ ความฝันตอบรับกันก็แปลกอยู่ ท่านพอหรือยัง ไม่บอกว่าจะอย่างไร ยิ้มๆ แสดงว่าติดปัญหาเรา ทางนั้นว่าพอแล้วหรือไม่พอ ทางนี้ก็จะมิตอบอีกอันหนึ่ง ทางนั้นไม่ตอบเลยนิ่งเลย ทางนี้ก็เลยนิ่งไม่ตอบต่อไป เป็นอย่างนั้นละ...”

๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๓

เทวดาตามอารักขา

ที่วัดเขาใหญ่เจริญธรรมฯ จ.นครราชสีมา เวลา ๑๓.๓๐ น. องค์หลวงตาแสดงธรรมส่วนหนึ่งกล่าวถึงการเดินทางไปมาของท่านจะมีเทพยดาคอยอารักขาคุ้มครองอยู่ตลอด ดังนี้

“...เราแปลกๆ อยู่นะ มันแปลกๆ อยู่ ฝันนะ ฝันว่าพวกเทวดามา

‘ท่านไปไหนมาไหน ท่านเคยเห็นไหมพวกเทวดาทิ้งหลายน้อยใจ’

‘น้อยใจอย่างไร’ ‘เขาตามดูแลรักษาท่าน ท่านไม่ได้มองหน้าเขาเลย พวกเทวดาทิ้งหลายเขาน้อยใจ’

‘เฮ้อ! ทีนี้ย่น้อยใจเลย เราพอใจกับทุกๆ ท่านที่มาหาเรา’ เป็นอย่างนั้นจริงๆ นี้นะ เขาว่าเขาน้อยใจ เขาว่าอย่างนั้น

‘เราไปพวกเทวดาทิ้งหลายเขาติดตามอารักขา’ เขาว่าอย่างนั้น

นี่ก็แปลกๆ อยู่ มันมาลุ่มผัสก็เลยพูด ถ้าไม่อย่างนั้นก็ไม่ได้พูด เป็นจริงๆนะ มันเป็นขึ้นในความฝัน

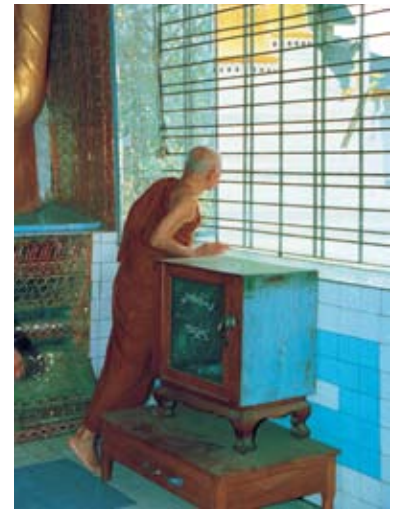
เราฝันว่าเทวดาเขาติดตามอารักขา เขาว่าอย่างนั้น แล้วไม่มองหน้าเขาเลย เขาน้อยใจเราก็บอกให้ย่น้อยใจเลยทีนี้นะ ให้ใจใหญ่ๆ นะทีนี้นะ เรบอก อย่างนั้นก็

มาเห็นพี่น้องมาหาหน้าหน้าตาเราพอใจ พี่น้องทั้งหลายจะพอใจกับเราหรือไม่ก็ไม่ทราบหรือคอยแต่จะขับเรา ดิและได้มาพบพี่น้องทั้งหลายแล้วเราพอใจแล้วละ พอใจกับพี่น้องทั้งหลายทั่วหน้ากัน แต่ยังคงสงสัยพี่น้องทั้งหลายจะพอใจกับหลวงตาหรือเปล่านั้นก็รู้ เราพอใจแต่เราคนเดียวคนอื่นจะพอใจด้วยหรือเปล่าเราก็ไม่ทราบได้ละ ..

เคยได้ยินไหมที่ว่าเมื่อสักครู่นี้ พวกเทวดาเขามาอนุโมทนา เราไปไหนมีเทวดาเขาบอกอย่างนั้นนะ ว่าตามอารักขาเขาว่าอย่างนั้น แล้วท่านไม่มองหน้าเขาเลย พวกเทวดาทิ้งหลายน้อยใจ

‘เออๆ ให้ใจใหญ่ๆนะทีนี้นะ เรามองทุกหน้านั้นแหละ’

เราว่าอย่างนั้น...”

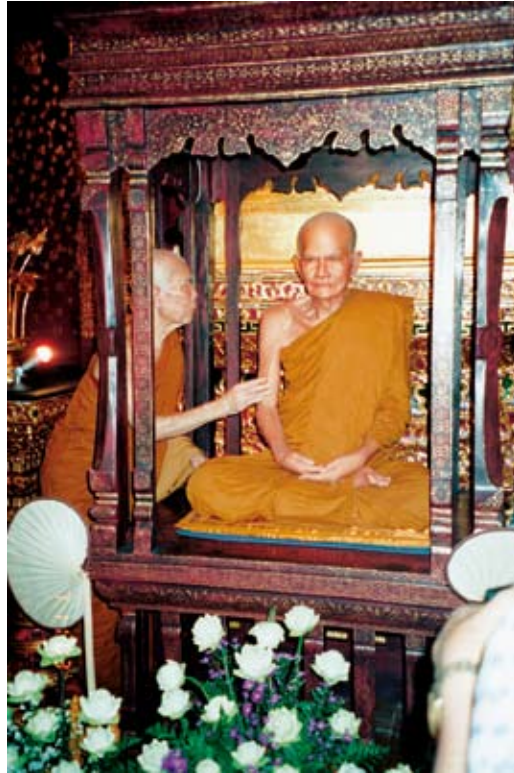
ภารกิจช่วงสุดท้ายขององค์หลวงตา

ภารกิจในช่วงสุดท้ายที่คณะศิษย์สังเกตุเห็นว่าองค์หลวงตาให้ความสำคัญมากมี ดังนี้

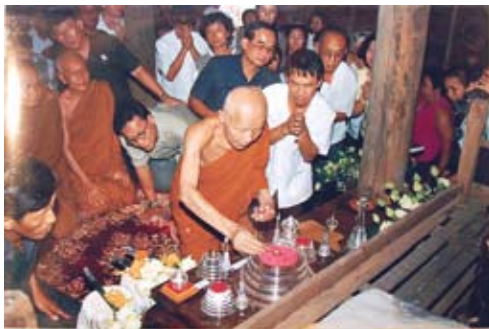
ชาวซึ่งพระคุณหลวงปู่มันไม่มีเสื่อมคลาย

องค์หลวงตาผูกพันกับหลวงปู่มันมาก ท่านถือเอาการไปกราบไหว้หลวงปู่มันที่วัดป่าสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร แห่งนี้ เป็นภารกิจหลักที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในชีวิตของท่านเลยก็ว่าได้ เพราะไม่ว่าฝนฟ้าอากาศจะเป็นอย่างไร ไม่ว่าจะเจ็บไข้ได้ป่วยเพียงใด หรือไม่ว่าจะเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าจากการแสดงธรรมและเดินทางไปสงเคราะห์ที่นั่นที่นี้อยู่ตลอดเวลา ก็ตาม ปัญหาและภาระหน้าที่เหล่านี้กลับไม่ทำให้องค์หลวงตายกเอามาเป็นข้ออ้างให้ยุติเลิกล้มไปหรือทำให้องค์หลวงตาต้องรู้สึกอ่อนล้าต่อการเข้ากราบเยี่ยมหลวงปู่มันเลยแม้แต่น้อย ซึ่งการเดินทางเข้ากราบไหว้บูชาก็มีใช้เพียงเพราะว่าวัดป่าสุทธาวาสเป็นสถานที่ที่หลวงปู่มันมานิพพานหรือเป็นที่ประชุมเพลิงถวายเท่านั้น และยิ่งเข้าใกล้วาระสุดท้ายขององค์หลวงตามากเข้าๆ ก็ดูเหมือนว่าองค์ท่านยิ่งเดินทางเข้ากราบไหว้หลวงปู่มันถี่ขึ้นด้วยเช่นกัน องค์ท่านมีเหตุผลที่ลึกซึ้งกินใจมากมายหลายเหตุผลซึ่งจะขอน้อมนำมาแสดงเพียงบางส่วน ดังนี้

“...เมื่อวานว่างๆ เราก็ไปกราบหลวงปู่มั่น เราที่วัดสุทธาวาส กราบทั้งรูปปั้น ทั้งพระธาตุ ท่าน ทั้งคุณมหาคุณของท่านด้วย ไปกราบออกมา เขาก็มาตั้งเก้าอี้ตั้งอะไร คนรุมมาเลยนะ ไปเราก็ขออภัย เรานั่งให้ประมาณสัก ๕ นาที ต้องขออภัยด้วยเพราะเราลำบากลำบาก เห็นเหนื่อยมาก อย่านำให้รับแขกรับคนตลอดเวลาเลย ไปไหนมีแต่รับแขกรับคน พอขอความเห็นใจจากเขาแล้วก็ลุกจากเก้าอี้มาเลย พอเห็นเราไป รุมมาทุกแห่งทุกหน เก้าอี้ไม่ทราบมาจากไหนมารออยู่แล้ว เราก็นั่งให้ดูเหมือนไม่ถึง ๕ นาทีมั้ง จากนั้นก็ขึ้นรถมาเลย เพราะตั้งหน้าไปกราบพ่อแม่ครูอาจารย์มันโดยเฉพาะเท่านั้นไม่ไปไหน เราไม่ยุ่งกับอะไร แต่พวกแขกคนชั่วเยี้ยๆ เมื่อวานมันวันอาทิตย์คนชั่วเยี้ยๆ เราก็นั่งคุยสักสามสี่นาทีแล้วก็ลุกเลย มาจากทางไหนๆ เราไม่ถาม เรื่องราวมันจะยืดยาว ..

ที่วิหารหลวงปู่มั่น ภูริทัตตะเถระ วัดเจติยหลวง อ.เมือง จ.เชียงใหม่

ที่วัดป่ากลางโนนภู อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร
แคว่และไม้ทามที่นำหลวงปู่มั่นมาจากวัดป่าบ้านหนองผือ

(อีกคราวหนึ่ง) เมื่อวานนี้ก็ไปกราบหลวงปู่มั่นที่พิพิธภัณฑ์ เราไปเป็นประจำ เช่น จะไปกรุงเทพฯ ก็ไปกราบท่าน เวลาขากลับมาก็ไปกราบท่าน ไปที่ไหนนานๆ ไปกราบ เป็นที่อบอุ่นเป็นที่ซาบซึ้ง ในโลกทั้งหลายนี้รู้สึกว่าคุณที่กำกับเหน็ดแห่งธรรมที่เลิศเลอนี้ หลวงปู่มั่นนั่งอยู่บนหัวใจเราตลอด ไม่มีใครจะสอนได้อย่างท่าน เราไม่ได้ประมาทครูบาอาจารย์องค์ใด เราไม่ได้สนิทติดพันกับท่านเหล่านั้นบรรดาที่เป็นครูบาอาจารย์ แต่หลวงปู่มั่นนี้ติดจนกระทั่งปัจจุบันนี้ไม่มีถอน และอนันตกาลไปเลย ไม่มีถอน **อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา** เข้ามายุ่งไม่ได้ ความเปลี่ยนแปลงอะไรๆ จะให้เคลื่อนนี้ไม่มีเลย เพราะฉะนั้นจึงไปกราบท่านด้วยความซาบซึ้ง ..

(อีกคราว) เมื่อวานไปสุทธาวาสไปกราบพ่อแม่ครูอาจารย์มันที่สุทธาวาส ไปก็ไม่มีอะไรเข้าไปกราบเสร็จแล้วออกเลย ตั้งหน้าตั้งตาไปกราบหลวงปู่มั่นเรา นั่นละผู้มีคุณแก่เราอันดับหนึ่ง สอนทุกทีทุกที่ ทุกแห่งทุกมุม ทั้งลับทั้งยากุณเหล่านั้นมาอยู่ในหัวใจหมด ไปกราบพระธาตุท่านที่อยู่วัดสุทธาวาส อัฐิของท่านกลายเป็นพระธาตุหมดเลย ใครเก็บไว้ที่ไหนๆ ก็เป็น..หลวงปู่มั่น นี้ละพระอรหันต์สมัยปัจจุบัน ..

(๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๒) ออกจากนี้บ๊อบก็ต้องวัดสุทธาวาส สกลนคร พอใหญ่อยู่ย่นนั้นตั้งดูตลอด อำนาจแห่งบุญแห่งคุณมหาคุณของท่านที่มีต่อกระหม่อมเรานะไม่ลืมเลยนะพ่อแม่ครูอาจารย์มัน ไปบ๊อบต้องเข้าไปกราบท่านเสียก่อนมันลงขนาดนั้นละ ลงขนาดหมอบให้จมมิดไปเลย ไม่มียกคอมองดูนั้นดูนี้เสียก่อน หมอบเลยเข้าไป นั่นละลงหลวงปู่มั่นเราลงขนาดนั้นละ บอกให้ตายตายเลย ท่านมีเหตุผลของท่านว่าเอามหาวิทยาลัยให้ตายเสียดีกว่า ดีกว่าอะไร เล็งเข้าไปเลยเรา เหตุผลลงแล้วตายเลยได้เลย ..

(๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ณ วัดป่าสุทธาวาส) นี้ก็มาเยี่ยมวัดสุทธาวาสก็เท่ากันกับวัดเรา พ่อแม่ครูอาจารย์เสาร์ครูอาจารย์มันท่านอยู่ที่นี่ เราก็เข้าออกพักที่นี่ตลอดมานะต่างๆ แต่ระยะนี้แหละ อาจารย์เสาร์อาจารย์มันก็ล่องไป เราก็มาเป็นกาลเป็นเวลา หากมากกว่าวัดอื่นๆ นะ วัดนี้มามากที่สุดวัดสุทธาวาส เป็นวัดของพ่อของแม่ คือหลวงปู่มั่น หลวงปู่เสาร์ท่านอยู่ที่นี่ เข้าออกๆ อยู่ที่นี่เสมอเรา ถึงทุกวันนี้ระลึกบ๊อบจิตมันสัมผัสได้ว่าจะไปที่ไหนมันจะเตือนจะสัมผัส ว่ามาสุทธาวาสดูบ๊อบเลย คือพ่อแม่อยู่ที่นี่ สุทธาวาสเราก็เคย

พิพิธภัณฑ์บริหารท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตะเถระ
วัดป่าสุทธาวาส อ.เมือง จ.สกลนคร

พักเคยอยู่มากี่ครั้งก็หน มาอยู่กับครูบาอาจารย์ ก็เคยมาตั้งแต่เป็นพระหนุ่มน้อยนะวัดสุทธาวาสนี้ เราเคยมาเคยพักเคยอยู่ที่ละนานๆ ก็มี บางทีไปภูเขาลงมาก็มาพักที่นี่ ออกจากนี้ไปทางนี้มาก็มาพักที่นี่ ไปที่ไหนมากี่พักที่นี่

วัดสุทธาวาสจึงเป็นเหมือนวัดเราเลย เพราะครูบาอาจารย์ท่านพายุ่นี่ หลวงปู่มั่นนะ สำคัญ เลยเป็นวัดที่สนิทสนม เป็นเหมือนวัดเรา เราอยากมาเมื่อไหร่เราก็มา เช่นอย่างว่าจะไปไหน กำหนดจิต พอว่าสุทธาวาส ดูดึบเลย สุทธาวาส ดูดเลย มันเป็นของมันเองนะไม่มีใครบอก ถ้าจะไปที่ไหนกำหนดดูมันจิตๆ ชิดๆ ไม่ไป ไปที่ไหน จิตๆ ชิดๆ ไม่ไป ไม่เกิดประโยชน์ เฉพาะอย่างยิ่ง เช่นวัดสุทธาวาสดูดึบเลยเชียว ไม่เคยมีการ จิตชิดนะ เพราะพ่อของเราก็ออยู่ที่นี่ หลวงปู่มั่น หลวงปู่เสาร์อยู่ที่นี่ เราก็เคยมาอยู่ที่นี่แล้ว .. เราก็ออยู่ที่นี่เป็นประจำ ฟังๆ ทางๆ แต่ระยะนี้ไม่ได้ มาค้างที่นี้นะ แต่ก่อนมาพักมาค้างเที่ยวตามนี้ เตี้ยวนี่เฒ่าแก่แล้วก็อยู่วัด ถ้ามาก็มาเป็นครั้ง เป็นคราว แต่ถือเป็นหลักใหญ่เหมือนวัดเรา...”

ระลึกบุญคุณวัดดอยธรรมเจดีย์

ศิษยานุศิษย์ต่างสังเกตเห็นองค์หลวงตา ตั้งใจเดินทางไปยังวัดดอยธรรมเจดีย์ จังหวัด สกลนคร อันเป็นสถานที่ที่องค์ท่านในวัยหนุ่ม ได้ เข้ามาพักบำเพ็ญภาวนาชั้นมหาสติมหาปัญญา จนสามารถเข้าถึงบรมสุขได้ธรรมครองใจเป็นผล สำเร็จ โดยเฉพาะในช่วงบั้นปลายของชีวิตองค์

พิพิธภัณฑ์บริหารท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตะเถระ

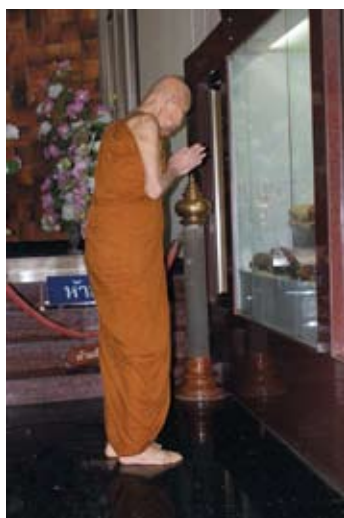
พิพิธภัณฑ์บริหารท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตะเถระ วัดป่าสุทธาวาส อำเภอมือง จังหวัดสกลนคร

พิพิธภัณฑ์หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ตั้งอยู่ในวัดป่าสุทธาวาส ณ บริเวณกุฏิที่ท่านมรณภาพ เมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๒ ภายหลังจากถวายเพลิงศพ ท่านเสร็จเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๓ คณะศิษย์ได้ปรึกษากันว่า สมควรที่จะสร้างเป็นพิพิธภัณฑ์เพื่อเป็นที่รวบรวมเครื่องใช้ อัฐิบริหารของท่าน จึงได้เริ่มสร้างพิพิธภัณฑ์ขึ้น โดยหลวงปู่ฝั้น อาจาโร เป็นประธานอำนวยการ องค์หลวงตาพระมหาบัว ญาณสัมปันโน เป็นประธานดำเนินงาน ดร.เชาวน์ ณ ศีลวันต์ เป็นประธานฝ่ายฆราวาส เพื่อเป็นเครื่องระลึกและเป็นแบบอย่างให้อุณฺหกรรณหลังได้ศึกษา

พิพิธภัณฑ์หลวงปู่มั่นเริ่มสร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ทำพิธีวางศิลาฤกษ์เมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๑๖ และทำพิธีเปิดในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘ เมื่อที่เก็บบริหารในพิพิธภัณฑ์แล้วเสร็จ องค์หลวงตาและดร.เชาวน์ได้ติดต่อขอบริหารของหลวงปู่มั่นที่กระจายไปในที่ต่างๆ คืบมาเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑ์เพื่อให้เป็นปูชนียสมบัติของกลางต่อไป ลักษณะของพิพิธภัณฑ์คล้ายถ้ำและเงื่อมผา มีลักษณะการก่อสร้างแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ประยุกต์ สร้างด้วยกระเบื้องดินเผา ส่วนภายในเป็นที่ประดิษฐานรูปหล่อเหมือนขนาดเท่าองค์จริงของหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ในท่านั่งสมาธิ และมีตู้กระจกบรรจุอัฐิของท่านที่แปรสภาพเป็นแก้วผลึกใสสีขาว ยกฐานสูง พื้นปูด้วยหินอ่อน พร้อมทั้งตู้แสดงเครื่องอัฐิบริหาร รวมทั้งประวัติความเป็นมาของท่านตั้งแต่เกิดจนมรณภาพ องค์หลวงตาได้กล่าวถึงพิพิธภัณฑ์หลวงปู่มั่นไว้ว่า

“...เราทำมาที่แรกก็คือพิพิธภัณฑ์พ่อแม่ครูจารย์มั่นเรา อันนั้นเราชวนขวายเป็นกำลังความสามารถ ไม่มีใครมานิมนต์ให้เป็นประธานอะไรนะ เราเข้าเป็นทันทีเลยเป็นเจ้าภาพ จะว่าเป็นประธานไม่เป็นประธานก็ตาม เป็นเจ้าภาพเป็นเจ้าของงานที่พิพิธภัณฑ์พ่อแม่ครูจารย์มั่นก็เสร็จลงด้วยความเรียบร้อยดี..

ไปที่ไรพอรอบท่านเสร็จเรียบร้อยแล้วจะไปเดินดูบริหารท่าน จากนั้นก็เดินมาดูบริหารทางด้านนี้ แล้วน้อมด้วยความเคารพกราบไหว้อย่างสุดหัวใจ แล้วออกมา อย่างนั้นทุกครั้งไป .. เห็นไหมนั่น พิพิธภัณฑ์หลวงปู่มั่น สบง จีวร บริหาร เครื่องใช้สอยของท่าน ไปดูเป็นยังไง ท่านพุ่มเฟือยไหม ปะติดปะต่อ ปะ ๆ ขุน ๆ เต็มอยู่ในกองบริหารท่าน เราไปเห็นที่ไรสะดุดใจก็ กี้ ๆ ...”

ท่านก็ยิ่งแวะเยี่ยมถี่มากขึ้นแม้ไม่อาจเทียบเท่า การเดินทางไปกราบไหว้หลวงปู่มั่นที่วัดสุทธาวาส ก็ตาม องค์ท่านเมตตาให้เหตุผลไว้ ดังนี้

“...วัดดอยธรรมเจดีย์เป็นวัดที่มีพระคุณ ล้นท้วมล้นเกล้าเรา .. ตั้งแต่ก่อนพอเราไปถึงบ๊อบ จะขึ้นกุฏินั้นเลยนะ ขึ้นหลังเขากุฏิที่เราพัก กุฏิ นั้นเป็นกุฏิกระต๊อบอยู่บนหลังเขาวัดดอยธรรม-เจดีย์ จะขึ้นไปกุฏิที่นั่นที ไปรำพึงรำพันระลึก อยู่ตลอดเวลาความอัศจรรย์ที่เป็นอยู่ที่นั่น แต่ เตี้ยวันนี้ขึ้นไม่ได้แล้วเพราะกำลังไม่มี เลยไม่ขึ้น แต่ไปอยู่เสมอนะวัดดอยธรรมเจดีย์ เป็นวัดที่ วางรากวางฐานอย่างลึกซึ้งตลอดไปเลย .. จะ ขึ้นไปเที่ยวภูเขาแล้วก็มาพักวัดดอยธรรมเจดีย์ ก่อน ทีนี้เวลาลงมาจากภูเขาที่เป็นแดนบำเพ็ญ สมณธรรมอยู่ทางนูนกว้างขวางมากนะ ข้างบน นูนคือเลยจากวัดดอยธรรมเจดีย์นี่ก็เข้าป่าเข้า เขาไปลึกๆ มันเป็นสายทางที่เหมาะสมกับ พระกรรมฐาน ไปนี้เข้าไปวัดดอยธรรมเจดีย์ไป พักที่นั่น พอได้จึงหวนจากนั้นก็ขึ้นเขาเลย ..

แต่ก่อนมาบ๊อบขึ้นหลายๆ ขึ้นไปดูที่หลังเขา โลงๆ เป็นทางจงกรมเรียบๆ อากาศตอนกลาง คืนนี้แหล่ละเอียดมากทีเดียว เดินจงกรมอยู่บน หลังเขาวัดดอยธรรมเจดีย์ มาที่ไรเราไม่อยู่ แหล่ข้างล่าง ไม่เคยอยู่ บ๊อบขึ้นบนหลังเขาเลย หลังเขาที่โล่งๆ จริงๆ สูงกว่าเพื่อนแถวนั้น มอง ไปที่ไหนโล่งไปหมดเลย นั่นละไปอยู่ที่นั่นๆ ทุก วันนี่ ไปไม่ได้แล้วเพราะปีนขึ้นไม่ได้ วัดดอย-ธรรมเจดีย์นี้เป็นวัดที่เราอยู่เป็นประจำนะ เวลา จะขึ้นไปบนภูเขานูนก็ไปพักที่นั่นเสียก่อน ขึ้นไป

ภูเขาสูงมากก็มาพักที่นั่น เพราะความสงบสงัด พอๆ กัน ..

วัดดอยธรรมเจดีย์ เป็นวัดที่ได้ความ อัศจรรย์ถึงสองครั้ง .. แต่ก่อนท่านอาจารย์กงมา ท่านอยู่ที่นั่น เคยไปพักอยู่ที่นั่นทีละนานๆ เพราะสงบสงัดดี ไปบิณฑบาตบ้านนาสินवल เวลาไปทั้งไปทั้งกลับแต่ก่อนถ้าจำไม่ผิดชั่วโมง ๓๕ นาที เดินบุกป่าไปประมาณ ๓ กิโลเมตร ไป อยู่ที่นั่นสบาย ไม่มีถนนหนทาง เป็นป่าเป็นเขา ทั้งนั้น นั่นละไปพักที่กิเลสอยู่ตรงนั้น มัน แผลงอยู่นะ เวลาไปหลงกิเลสหลงอวิชชาที่หลง อยู่ที่ภูเขาลูกนี้ .. ฟาดกิเลสพังทลายลงกับเขา ลูกนี้แหล่ เราไม่ได้ลิ้มนะ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๔๓ เวลา ๕ ทุ่มพอดี ..

ระหว่างจิตกับกิเลสพราวจากกัน ระหว่าง จิตกับกายกระเทือนมากนะ ตัวนี้กระเด็นเลยเที่ยว พุงเลย นั่นละที่ว่าเหมือนฟ้าดินถล่ม ฟ้าดิน เขาก็อยู่ธรรมดาเขานั้นแหล่ แต่มันเป็นระหว่าง กายกับจิต ระหว่างกิเลสกับจิตขาดสะบั้นจากกัน แล้วจิตกับกายมันกระเทือนกัน กระเทือนไปหมด เลย โถ ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย วัฏจักรวัฏจิตขาดจาก กันนี้รุนแรงมากสำหรับเรา ..

วัดดอยธรรมเจดีย์เป็นวัดที่ฝงลึกในหัวใจ ของเรา ฝงลึกมากทีเดียว .. เป็นวัดที่สำคัญมาก ในชีวิตของเรา .. นี่ละที่ได้ธรรมมาสอนอยู่เวลานี้ .. พุดให้มันชัดเจนว่าเป็นวัดที่ลิ้มไม่ได้จนกระทั่ง วันตาย กิเลสขาดสะบั้นลงบนหลังเขาวัดดอย-ธรรมเจดีย์ ไม่ลิ้ม .. กระต๊อบเล็กๆ เรามาที่ไรเรา ต้องขึ้นไปทีนั้น เตี้ยนี้กระต๊อบนั้นดูเหมือนจะรื้อ ไปแล้วมั้ง เล็กๆ อยู่ที่หน้าพระยืน พระอยู่ข้าง บน กระต๊อบเล็กๆ หันหน้ามาทางพระ เรามาอยู่ ที่นั่น .. จึงเป็นวัดที่ลิ้มไม่ได้เลย การบำเพ็ญนี้ สะดวกมาก ทั้งคืนทั้งวันสงบเงียบเลย ตั้งหน้า ตั้งตาภาวนาจริงๆ มาอยู่ที่นั่น...”

แม้เหตุการณ์วันฟ้าดินถล่มขององค์หลวง-ตาผ่านพ้นมานานหลายสิบปีแล้ว แต่ความรู้สึก ซาบซึ้งในบุญคุณของสถานที่แห่งนี้สำหรับองค์-ท่านกลับไม่มีวันเสื่อมคลายไปได้เลย ดังนี้

“...หลังจากฟ้าดินถล่มที่วัดดอยธรรม-เจดีย์แล้วเราก็ไปเรื่อยอยู่ ไปก็ไปกราบที่เป็นที่ ระลึกของเรา ไม่ลิ้มนะ ไปที่ไรบ๊อบไปกราบตรง นั้น กราบตรงนั้น .. แต่ก่อนเรายังหนุ่มอยู่นี้

พอมาบ๊อบจะขึ้นไปสถานที่เจ้าของเคยเป็นนะ แต่ก่อน อยู่บนหลังเขาวัดดอยธรรมเจดีย์ พอ มาบ๊อบก็จะขึ้นนูนเลย มันเห็นบุญเห็นคุณกัน แบบลึกซึ้งพูดไม่ถูก แล้วจะไปไหนค่อยไป ต้อง ไปที่นั่นเสียก่อน แต่เวลานี้มันแก่มั่นไปไม่ได้ เพียงไปถึงศาลาก็พอแล้วมันจะตายแล้ว นี่ละที่ ว่ามันฝงลึกมาก .. มันคิดถึงบุญถึงคุณนะ ไปละ ไปวัดดอยธรรมเจดีย์ เราไม่เคยพุดให้ใครฟังนะ ไปก็ไปธรรมดๆ แต่ความลึกซึ้งกับสถานที่นั้น ลึกซึ้งขนาดเรียกว่าฟ้าดินถล่ม เอาขนาดนั้นละ

ฟ้าดินถล่มทางวัฏจักร ความเกิดความ ตายนี้เรียกว่าตัดสินกันวันนั้น (วันที่ ๑๕ พฤษภาคมเวลา ๕ ทุ่มตรงเจ้าค่ะ) มันหลงๆ ลืมๆ ไป เรานึกว่าเรื่องใหญ่โตขนาดนั้นมันก็ลืมไปได้ อย่างว่านะ ลืมได้หมด โดยเจ้าของเองเป็นมาให้ เห็นแล้วอย่างไรมันก็ไม่ลืม ลืมหมด สถานที่ เป็น อยู่ที่นั่นที่นี้ จำได้ถนัดชัดเจนที่วัดดอยธรรม เจดีย์เท่านั้นเอง จากนั้นมาผาสุกเย็นใจ

ถ้าหากจะพุดแบบนักปราชญ์ต่อ นัก ปราชญ์พุดกัน ธรรมต่อธรรมพุดกัน แล้วธรรม ท่านจะถามมาว่าที่อยากไปนิพพาน อยากเป็น พระอรหันต์ เวลานี้ท่านเป็นแล้วยัง ปัญหา มา กระทบเราเอง ทางนี้ไม่ตอบ ไม่ตอบหากยอม แล้วว่าอย่างนั้น เวลาตอบมันกระเจาไปอีก ไม่ เหมือนเตี้ยวันนี้ เตี้ยนี้มันเต้าแก่แล้วละใครจะ ว่าไอ้บ๊อบก็ได้ไอ้หมาบัว มันไม่มีความหมาย ไม่ เป็นอะไร พรรษา ๑๖ นะ เป็นเรื่องกระเทือนใจ กระเทือนมาก ไม่นึกเลยว่ามันจะลิ้มได้นะ ลิ้มได้ แต่เหตุการณ์ที่มันกระเทือนไม่ ลิ้มอันนี้ อันนี้ฝงลึกไม่ลิ้ม

ได้พุดตอนสุดท้าย พุดสุดท้ายเข้ามาๆ หา อีตาบัว อีตาบัวเทียว

กรรมฐานเข้าใจไหม เราไปผลาญหวักละเอียด ละบั้นที่วัดดอยธรรมเจดีย์ วัดนี้จึงมีคุณแก่เรา มาก ไปบิบบั่มสะเทือนแล้วๆ .. แต่เวลานี้ไป หากไม่ขึ้น ญาติโยมพระเถรเตรียมพร้อมที่จะ หาแคร่มาหามเราขึ้นไป ห้ามขึ้นไปตอนที่กิเลส กับธรรมขัดกันมันคว่ำกันตรงไหนนะ ไม่บอก หากไปตรงนั้นแหละ จากนั้นมาแล้วก็สง่า ฝ่าเผย ยิ้มแย้มแจ่มใส ยืนเดินนั่งนอนสว่างจ้า ไม่มีอิริยาบถ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ธรรมชาติ

จำ นอนหลับก็จำ ตื่นขึ้นมาก็จำ เดินไปก็จำ มัน ถึงนั้นมันจำ มันจำอย่างนั้นละ การบวชเอา แทบเป็นแทบตายก็มายุติกันตรงนี้ละ จากนั้น มากี่ไม่มีงาน ..

ไปได้ของแปลกประหลาดอัศจรรย์ที่ไร้มัก จะได้อยู่ที่วัดดอยธรรมเจดีย์จนสะดุดใจตลอด พอไปถึงบิบบั่มสถานที่เรากับธรรมเจอกันเจอที่ตรง ไหนๆ มันจะวิ่งถึงกันทันที .. ตั้งแต่บัดนั้นมา เราจึงไม่เคยลืมบุญลืมนุญของวัดดอยธรรมเจดีย์ นะ คุณอันนี้ฝังลึกมากทีเดียว เราระลึกย้อนหลัง ไปหาพระพุทธเจ้าที่ทรงตรัสรู้ใน**ต้นโพธิ์ใหญ่** ได้ ถือต้นโพธิ์เป็นคู่เคียงของพุทธศาสนา เพราะ พระองค์ทรงเห็นบุญเห็นคุณของต้นโพธิ์ใหญ่นั้น นี้ก็เห็นบุญเห็นคุณของธรรมกองใหญ่ ธรรมธาตุ ขึ้นในที่นั้น จึงไม่มีวันลืมเลย ..

อย่างไรว่าต้นโพธิ์ฯ เป็นคู่เคียงของศาสดา องค์เอกเรา ใครไม่กล้าแตะต้อง มีแต่กราบไหว้ บูชา นั่นเป็นต้นไม้ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ ต้นโพธิ์

นี่จึงเป็นคู่เคียงของพุทธศาสนาเรื่อยมาอย่างนี้ เอง และบรรดาท่านผู้ที่บรรลुरुธรรมในสถานที่ ไตๆ อันนั้นจะฝังลึกในใจของท่านอย่างลึกลับ นะ ถ้าท่านไม่พูดไม่มีใครรู้ ท่านก็ไม่อยากพูด นี้ ถึงกาลเวลาเข้าไปสัมผัสก็เลยพูดเสียบ้าง

แต่ก่อนมานี้ บิบบั่ม ขึ้นหลังวัดดอยธรรมเจดีย์ เลย ไปดูสถานที่บุญคุณนั้นนั่น ฝังลึกๆ อยู่ในนั้น เหมือนต้นโพธิ์เป็นบุญเป็นคุณต่อพระพุทธเจ้า นั้นแหละ ที่ว่าทรงประทับอยู่แห่งละเจ็ดวันๆ นั้นเกี่ยวกับเรื่องต้นโพธิ์ ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย เพราะฉะนั้นต้นโพธิ์จึงเป็นต้นไม้ที่สำคัญประจำ สถานที่ ท่านเป็นที่ไหน นั่นละ สถานที่นั้นเป็น สำคัญ พอถึงที่นั้นแล้ว มันกระจ่างขึ้นที่นั่นเลย ไม่มีวันลบ ตายไปด้วยกันเลย ฝังลึกมากนะ บุญคุณอันนี้ อย่างต้นโพธิ์ กระทบทุกวันนี้ที่ พระพุทธเจ้าตรัสรู้ มหาคุณอยู่ตรงนั้น อยู่ต้น โพธิ์ต้นนั้น ท่านระลึกถึงบุญถึงคุณ ไปที่ไหนก็ เหมือนกัน...”

ภาพงานบุญในปีพ.ศ. ๒๕๕๓ ซึ่งเป็นปีสุดท้ายที่มีองค์หลวงตามืดตาเป็นองค์ประธาน

งานบุญประเพณีข้าว วันเปิดโลกธาตุ วันเกิดองค์หลวงตา และวันกฐินในช่วงปีสุดท้าย

ปัจฉิมโอวาทและลำดับ อาการอาหารของค์หลวงตา*

ขอน้อมนำพระโอวาทและข้อปรารภธรรม-ธรรมประกอบลำดับอาการอาหารขององค์หลวงตาตลอดถึงลักษณะการแห่งการดับขันธวิภู-สงสารเข้าสู่อนุภาติเสสนิพพาน ดังนี้

กรกฎาคม ๒๕๕๒

มีแผลที่นิ้วหัวแม่เท้าซ้ายจากการตัดเล็บและบางครั้งท่านเดินไปสะดุดของแข็งกระแทกแผลจึงรักษาไม่หายจนลุกลามเป็นแผลตายเน่า (Gangrene) เริ่มจากแผลตายแห่งต่างๆ จนต่อมาแผลเริ่มแฉะ มีแพทย์จากโรงพยาบาลต่างๆ มาขอทำการรักษา ท่านปฏิเสธในระยะแรก และยอมให้ลูกศิษย์นำยาสมุนไพร แผนจีน แผนไทย ชนิดต่างๆ มาทาแผล ต่อมาแผลอักเสบ ลุกลามมาจากปลายนิ้วถึงโคนนิ้ว

๙ ปลอยสัตว์หลากหลายชนิดนับแสนนับล้านตัว และการปล่อยนกปล่อยปลา ไถ่ถอนชีวิตนับเฉพะโค กระบือกว่า ๒๑,๐๐๐ ตัว เป็นเมตตาธรรมที่องค์หลวงตาเร่งเน้นหนักในช่วง ๒-๓ ปีสุดท้าย

< การทำผ้าป่า ๘๕๐๐๐ กอง สร้างตึก ๑๐ ชั้น รพ.ศุภยุดรฯ ก็เป็นอีกภารกิจหนึ่งที่องค์หลวงตาให้ความสำคัญในช่วงปีต่างๆ ก่อนละชั้นธ์

* การบันทึกรายงานอาการอาหารขององค์หลวงตานี้ บันทึกตามแบบธรรมวินัย โดยถือรุ่งอรุณเป็นเวลาเริ่มวันใหม่ แล้วสรุปรายงานประจำวันเสนอต่อคณะสงฆ์และประชาชนให้รับทราบ

อีกทั้งเนื่องจากองค์หลวงตาเป็นปุชนิยบุคคลและเป็นครูบาอาจารย์กรรมฐานที่มีความสำคัญในระดับประเทศ ชีวิตของท่านเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของชาติไทยอย่างแยกไม่ออก ประชาชนจำนวนมากต่างสอปลามถึงอาการอาหารของท่านด้วยความห่วงใยยิ่งตลอดมาจวบจนวาระสุดท้าย คณะผู้จัดทำเห็นความสำคัญและความจำเป็นดังกล่าวจึงกราบขอขมาต่อองค์หลวงตา ขอน้อมนำลำดับการอาหารของท่านตลอดจนจริยวัตรปฏิบัติในยามอาหารหนัก มาแสดงให้ประจักษ์ถึงอานุภาพแห่งธรรม โดยเฉพาะในขณะที่องค์หลวงตาต้องเผชิญต่อเวทนาทางชั้นธอย่างสาหัสและมรณภัยในเบื้องหน้า ด้วยความมองอาจสมชาติอาชาไนย ทั้งนี้เพื่อเป็นคติตัวอย่างแก่กุลบุตรสุดท้ายภายหลังสืบไป

นอกจากนี้ยังแสดงความเมตตาขององค์หลวงตาอย่างสุดซึ้งต่อศิษยานุศิษย์ในการยอมรับน้ำใจของศิษย์ทั้งหลายที่ได้พยายามจัดทาคณะแพทย์เข้ามาดูแลรักษาชั้นธ์ด้วยความรักและกตัญญูทุกวิถี

ธันวาคม ๒๕๕๒

แพทย์จากโรงพยาบาลศูนย์อุดรธานี นำโดยผู้อำนวยการและคณะ มาช่วยล้างแผลให้ทุกวัน รวมทั้งให้ยาปฏิชีวนะ เมื่อแผลมีอาการอักเสบ

มกราคม ๒๕๕๓

ศ.นพ.นิพนธ์ พงษ์วรินทร์ และ ศ.นพ.สุชาย สุนทรภา จากโรงพยาบาลศิริราช ได้นำแพทย์เฉพาะทางศัลยกรรมหลอดเลือดมาตรวจพบว่า หลอดเลือดแดงตีบ เลือดไปเลี้ยงส่วนปลายเท้าไม่เพียงพอ วัดความดันเลือด (ABI= Artero Brachial Index) เท้ากับ ๐.๔ ปกติ ๐.๘ ขึ้นไป แต่ท่านปฏิเสธการไปตรวจรักษาในโรงพยาบาล

กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

แผลปลายนิ้วหัวแม่เท้าซ้าย เนื้อและกระดูกตายดำแข็ง ส่วนตรงกลาง โคนนิ้วเท้าเริ่มอักเสบวมแดงมากขึ้น ทางโรงพยาบาลศูนย์อุดรฯ ได้ส่งบุรุษพยาบาล ๓ คน มาอยู่ประจำเพื่อดูแล และคณะแพทย์ทุกสาขาที่เกี่ยวข้อง มาช่วยประเมินการรักษา

วันอาทิตย์ที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๓

ศ.นพ.จอมจักร จันทรสกุล ผู้เชี่ยวชาญเรื่องแผลและโภชนบำบัด เป็นประธานชมรมสมานแผลแห่งประเทศไทย และ ศ.นพ.อมร ลีลารักษ์ ผู้เชี่ยวชาญโรคติดเชื้อจาก โรงพยาบาลศิริราช ได้ขอมาทำการรักษาในนามลูกศิษย์ ศ.นพ.อวย เกตุสิงห์ (เป็นอาจารย์แพทย์ที่เคย

มาปฏิบัติธรรม และช่วยอุปถัมภ์อุปัฏฐากวัดป่าบ้านตาดในหลายๆ ด้าน) ปรากฏว่าองค์หลวงตาเมตตอนุญาติให้ทำการรักษาโดยการตัดแต่งเนื้อและกระดูกที่ตายร่วมกับการใช้ยาสมานแผลเฉพาะที่ และให้ยาปฏิชีวนะเป็นระยะๆ ผลการรักษาแผลหายช้ามากเนื่องจากหลอดเลือดแดงตีบตัน เลือดไปเลี้ยงแผลปลายเท้าไม่เพียงพอ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงแต่งตั้งคณะแพทย์จากศิริราชพยาบาล นำโดยคณบดี ศ.นพ.ธีรวัฒน์ กุลทนันทน์ และคณะ พร้อมได้กราบอาราธนาณินมตองค์หลวงตาไปตรวจรักษาด้วยเครื่องมือพิเศษในโรงพยาบาลและทำการแก้ไขตามสาเหตุ โดยการผ่าตัดเปลี่ยนหลอดเลือดหรือ ถ่างหลอดเลือดโดยขดลวด แต่องค์หลวงตาปฏิเสธการรักษาวิธีนี้ ยินยอมให้ นพ.จอมจักรรักษาโดยการตัดแต่งเนื้อและกระดูกตาย (ถูกตัดถึงโคนนิ้ว) รวมทั้งให้ยาสมานแผลเฉพาะที่กุฎิของท่าน ให้เป็นไปตามธรรมชาติ โดยจำลองห้องผ่าตัดด้วยวิธีปลอดเชื้อ ทั้งเครื่องมือ บุคลากรทั้งแพทย์และพยาบาล

ในการรักษาองค์หลวงตา แพทย์เห็นว่าองค์ท่านมีความอดทนมาก เนื่องจากในการตัดแต่งแผลใช้ยาแก้ปวดน้อยมาก (ท่านอยู่เหนือเวทนา) ส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้เลย แพทย์เดินทางไปกลับกรุงเทพฯ-อุดรธานี ประมาณอาทิตย์ละ ๑-๒ ครั้ง จนแผลเริ่มสะอาด มีเนื้อแดงๆ มาคลุมกระดูก แผลดีขึ้นเรื่อยๆ ประเมินว่าในเดือนกุมภาพันธ์ หรือ มีนาคม ๒๕๕๔ แผลจะหาย

(หมายเหตุ คณะแพทย์พยาบาลจาก

โรงพยาบาลศูนย์อุดรธานี มาช่วยทำแผลตามแผนที่ นพ.จอมจักร แนะนำไว้ และตรวจโรครวมทั้งอาการแทรกซ้อนทุกวัน)

พฤษภาคม ๒๕๕๓

นพ.นิพนธ์ พงษ์วรินทร์ มีโอกาสกราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เกี่ยวกับปัญหาแผลเรื้อรังที่นิ้วหัวแม่เท้าซ้ายขององค์หลวงตาที่มีอาการมาเกือบ ๑๐ เดือน และยังไม่หาย เพราะมีอาการติดเชื้อซ้ำๆ กันหลายครั้ง และองค์หลวงตาก็ไม่ประสงค์ที่จะเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล

จากนั้นได้กราบบังคมทูลโดยละเอียดถึงปัญหาของการเกิดแผลเรื้อรัง สาเหตุหรือองค์ประกอบในการแก้ไขและวิธีการรักษา ตลอดจนอุปสรรคและปัจจัยของการรักษาที่มีความหลากหลายจากหลายแหล่งหลายวิธีทั้งแผนปัจจุบัน แผนโบราณ แผนจีน แพทย์ทางเลือกที่ยังขาดความเชื่อมโยงกัน ตลอดจนเจตนาธรรมขององค์หลวงตา ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงห่วงใยองค์หลวงตาเป็นอย่างยิ่ง และทรงมีกระแสพระราชดำรัสให้คณะแพทย์ทั้งหมดดำเนินการ ดังนี้

๑. ให้เตรียมห้องพักที่โรงพยาบาลศิริราชไว้ให้พร้อมในกรณีที่องค์หลวงตาต้องเข้ามารับการรักษาในโรงพยาบาล

๒. ให้คณะแพทย์ประชุมปรึกษาหารือกันอย่างรอบคอบ โดยหาวิธีการรักษาที่ดีที่สุดให้กับองค์หลวงตา

๓. ให้คณะแพทย์เดินทางไปวัดป่าบ้าน-
ตาด อธิบายเกี่ยวกับแผนการรักษาที่ถูกต้อง

และดีที่สุด พร้อมทั้งนำภาพประกอบไปอธิบาย
ให้องค์หลวงตารับทราบทั้งหมดอย่างชัดเจน

๔. ให้กราบนิมนต์องค์หลวงตาเข้ามารับ
การรักษาที่โรงพยาบาลศิริราช โดยให้กราบ
เรียนองค์หลวงตาว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้า-
อยู่หัว ทรงขอนิมนต์องค์หลวงตา

๕. แต่ท้ายสุด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงย้ำว่า การตัดสินใจทั้งสิ้นขอให้้องค์หลวงตา
พิจารณาตัดสินใจเลือกเองเป็นข้อยุติ เพราะ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงทราบมาก่อน
หน้านี้ทุลกระหม่อม สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้า-
ฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ได้ทรง

เคยกราบนิมนต์องค์หลวงตาให้เดินทางมารับการ
รักษาที่โรงพยาบาล แต่องค์หลวงตาขอเลือก
อยู่รักษาที่วัดป่าบ้านตาดมากกว่าการเข้าไปพัก
รักษาในโรงพยาบาล

วันรุ่งขึ้นคณะแพทย์ได้เดินทางไปยังวัดป่า-
บ้านตาดทันที โดยได้เข้ากราบนิมนต์การองค์-
หลวงตา และได้นำกระแสพระราชดำรัสของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงห่วงใย
องค์หลวงตา และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้คณะแพทย์จากคณะแพทยศาสตร์ศิริราช
พยาบาลเป็นผู้แทนพระองค์มานิมนต์องค์หลวงตา
เพื่อรับการรักษาต่อที่โรงพยาบาลศิริราช

บันทึกอาการอาหารเนื่องจากแผลที่เท้าขององค์หลวงตา

ผลของการดูแลแผลขึ้นอยู่กับการแก้ไขตัวสาเหตุ

จากการตรวจเช็คแผลที่เท้าขององค์หลวงตาโดย ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นาย-
แพทย์จอมจักร จันทรสกุล คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล พบว่าองค์หลวงตามีได้
เป็นเบาหวาน ท่านมีปัญหาเรื่องหลอดเลือดแดงที่ขาแข็งและตีบตัน ทำให้ปริมาณ
เลือดที่ลงไปเลี้ยงบริเวณปลายเท้าที่เป็นแผลมีปริมาณน้อยกว่าธรรมดามาก แพทย์
เคยใช้เครื่องมือตรวจวัดความดันที่ขาเทียบกับที่แขน เพื่อหาค่าของ ABI ซึ่งมีค่าเพียง
๐.๔ (ในคนปกติที่มีแผลจะรักษาหายได้ค่า ABI ควรสูงกว่า ๐.๘) ดังนั้นการรักษาแผล
ขององค์หลวงตาด้วยวิธีประคับประคองจะหายได้ก็ต้องใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง
จำเป็นต้องอาศัยแพทย์ที่มีความรู้และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี

วิธีผ่าตัดและวิธีการรักษาที่จะช่วยให้แผลนี้หายเร็วขึ้นจำเป็นต้องมีการตรวจ
ด้วยวิธีพิเศษโดยใช้เครื่อง CT เพื่อทำ MRI และหรือ MRA ซึ่งจะช่วยบอกลักษณะ
และตำแหน่งการตีบตันของหลอดเลือด ศัลยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางการผ่าตัดหลอดเลือด
เลือดจึงจะบอกได้ว่าสามารถทำการผ่าตัดได้หรือไม่ และควรจะทำการผ่าตัดด้วยวิธี
ใดเพื่อทำให้การขยับถ่ายเลือดจากหลอดเลือดแดงที่ปกติผ่านข้ามหลอดเลือดแดงใน
บริเวณตีบตันไปหาตำแหน่งของหลอดเลือดแดงที่สามารถนำเลือดไปเลี้ยงบริเวณ
แผลได้เพิ่มขึ้น (Bypass) หรือด้วยวิธีขยายหลอดเลือดส่วนที่ตีบตัน (Balloon)
แล้วใส่ขดลวดพิเศษ (Stent) ไปถ่างบริเวณที่ตีบตันไว้ วิธีที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้ จะ
ทำให้เลือดไปเลี้ยงบริเวณแผลเพิ่มขึ้น แผลนั้นก็หายได้ดีขึ้น วิธีที่กล่าวมาทั้งหมดนี้
จะต้องกระทำในห้องผ่าตัดของโรงพยาบาลที่มีทีมแพทย์พร้อม การเลือกทำวิธีใดนั้น
ขึ้นอยู่กับอาการตัดสินใจของศัลยแพทย์ทางหลอดเลือดแพทย์ผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขาที่
เกี่ยวข้องจะได้มาช่วยกันดูแล แต่องค์หลวงตาท่านได้ปฏิเสธที่จะเข้ารับการรักษา
ภายในโรงพยาบาล องค์ท่านทราบว่าแผลนี้สามารถรักษาให้หายได้ที่วัด

วิธีการดูแลรักษาแผลไม่มีความสัมพันธ์กับการละสังขารขององค์หลวงตา

เมื่อวิธีการตรวจและดูแลแผลเรื้อรังขององค์หลวงตาไม่สามารถกระทำได้ตาม
เป้าหมายด้วยเหตุข้างต้น แพทย์จึงจำเป็นต้องพิจารณาหาวิธีการดูแลแผลเรื้อรังของ
ท่านด้วยวิธีประคับประคองโดยไม่พยายามทำให้เกิดแผลใหม่เพิ่มเติมเข้ามา

โดยไม่จำเป็นเพราะแผลที่เกิดขึ้นนั้นจะต้องการเลือดมาเลี้ยงเพิ่มขึ้นจึงจะหายได้
อย่างไรก็ตาม เนื้อหนังหรือกระดูกของนิ้วเท้าที่มีสีดำและแห้งแข็งเป็นแบบเนื้อตาย
แห้งที่แพทย์ได้ตรวจประเมินดูแล้วว่าจะต้องเอาออกไปจากร่างกายขององค์หลวงตา
ในโอกาสที่เหมาะสม เพราะเนื้อและกระดูกที่ตายแล้วนั้นอาจเป็นต้นเหตุที่ทำให้เกิด
การติดเชื้อได้ ผู้ที่ดูแลองค์หลวงตาจะต้องระมัดระวังเรื่องนี้ให้มาก การเอา
เนื้อกระดูกที่ตายนี้ออก แพทย์ได้ใช้วิธีตัดและเล็มเอาออกทีละน้อยๆ ใช้เวลาหลายวัน
กว่าจะเข้าไปถึงบริเวณเนื้อที่ติดด้วยเหตุปัจจัยของสิ่งแวดล้อมที่ควรนำเข้ามาพิจารณา

การตัดเนื้อตายออกจะกระทำก่อนการเอากระดูกที่ตายออก กระดูกท่อนปลาย
นิ้วสองท่อนเล็กๆ สามารถเอาออกได้ง่ายกว่าท่อนที่สาม ซึ่งมีขนาดใหญ่กว่า กระดูก
ท่อนนี้แพทย์ได้ขออนุญาตขององค์หลวงตาสหลายครั้งเพื่อเอาออกตรงบริเวณข้อต่อ แต่
ยังมีได้รับอนุญาตจึงพยายามป้องกันมิให้มีการติดเชื้อเกิดขึ้น แต่ในที่สุดก็เลี้ยงมิได้
เมื่อพบว่ามิเชื้อและมีหนองเกิดขึ้นบริเวณข้อต่อดังกล่าวจำเป็นต้องเอากระดูกท่อนนี้
ออกไปตรงบริเวณข้อต่อ และหมั่นดูแลรักษาปลายกระดูกของนิ้วเท้าที่เหลืออยู่เหมือน
กับดูแลเนื้อเยื่อ (Soft tissue) ที่อยู่รอบๆ กระดูกมิให้มีการติดเชื้อเกิดขึ้น ในขณะที่
เดียวกันก็พยายามตัดเล็มเอาเนื้อเยื่อที่คิดว่าจะเป็นเนื้อตายออกทีละเล็กละน้อยโดย
มิได้ใช้ยาฆ่าเชื้อแต่อย่างใด และไม่ต้องการให้องค์หลวงตาต้องเจ็บปวดจากการ
กระทำดังกล่าว ส่วนยาเฉพาะที่ก็พยายามเลือกเอาชนิดที่จะช่วยทะนุถนอมเนื้อเยื่อที่
ยังไม่ตายให้อยู่รอดและพยายามใช้ยากระตุ้นให้มีหลอดเลือดเล็กๆ ขึ้นมาใหม่ด้วย

พร้อมถวายคำอธิบายถึงวิธีการรักษาต่างๆ โดยละเอียด อีกทั้งถวายภาพผู้ป่วยที่มีแผลที่เท้าทั้งก่อนและหลังการรักษาว่าได้ผลดีอย่างไร และถ้าแผลลุกลามออกไปจะเป็นผลเสียอย่างไร พร้อมทั้งอธิบายให้องค์หลวงตาทราบ ว่า หลอดเลือดแดงที่มาเลี้ยงที่เท้าในคนทั่วไปมีรูปร่างอย่างไร อุดตันแล้วจะเกิดอะไร จะแก้ไขโดยไม่ผ่าตัดได้อย่างไร ตลอดจนข้อจำกัดของการรักษาโดยวิธีนี้ว่าต้องมาทำในโรงพยาบาลที่มีเครื่องมือทันสมัยพร้อมกับต้องมีทีมงานครบครันคือต้องมีทีมแพทย์ที่มีประสบการณ์ในการรักษาโดยวิธีนี้มาก่อน

โดยใช้เวลาอธิบายให้องค์หลวงตาฟังอยู่นานราว ๓๐ นาที

ท้ายสุดองค์หลวงตาตอบว่า “ขอพิจารณาดูก่อน”

คณะแพทย์รู้สึกดีใจมาก เพราะเห็นว่ามี ความหวังที่องค์หลวงตาจะรับนิมนต์ของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จากนั้นคณะแพทย์ ได้เดินทางกลับ

ตอนเช้าวันรุ่งขึ้น ศิษย์ผู้ปฏิบัติได้บอกกับคณะแพทย์ว่าองค์หลวงตาได้พิจารณาแล้ว เมื่อคืนและได้พูดว่า “ถ้าเราไปศิริราช เราก็จะไม่ ได้กลับมาวัดป่าบ้านตาดอีก”

คณะแพทย์รับทราบการตัดสินใจขององค์หลวงตาและปฏิบัติตามความประสงค์ขององค์หลวงตาทั้งหมด ในตอนเย็นวันนั้น นพ.นิพนธ์ได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และได้กราบบังคมทูลให้ทรงทราบถึงการตัดสินใจขององค์หลวงตา พระองค์ตรัสว่า

“อย่าทิ้งหลวงตา ให้ไปดูแลรักษาท่านต่อที่วัดและให้การดูแลต่อไปอย่างดีที่สุด”

เทคนิคและวิธีการรักษาที่ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา ส่วนปลายกระดูกที่ตายแล้วก็พยายามเอาออกจนถึงระดับที่มีเลือดออกซิบๆ ทั้งนี้เพื่อต้องการให้มีการสร้างเนื้อใหม่ของตามอกมาคลุมบริเวณหัวกระดูกเหล่านั้น จะเห็นได้ว่ากระบวนการเกิดเนื้อใหม่ จะดำเนินไปอย่างช้าๆ เพราะปริมาณของเลือดมาเลี้ยงบริเวณแผลมีน้อย เรื่องการป้องกันการติดเชื้อเป็นเรื่องที่สำคัญมาก

ต่อมาแผลเกิดการติดเชื้อลุกลามไปยังเนื้อเยื่อที่ลึกๆ ในบริเวณหลังเท้าอีกถึงขนาดที่แพทย์คิดว่าถ้าเป็นผู้ป่วยคนอื่น เช่น ผู้ป่วยที่เป็นเบาหวานด้วยแล้ว อาจต้องทำการผ่าตัดเอาเนื้อที่อักเสบติดเชื้อ นี้ออกไปจากบริเวณหลังเท้าก่อนนี้แล้ว หรือถ้าเป็นเชื้อที่รุนแรงอาจจำเป็นต้องทำการผ่าตัดในระดับใต้เท้าออกไป แต่ในกรณีขององค์หลวงตา แพทย์คิดว่า จะกระทำอย่างที่มีวิธีนี้ได้เพราะการผ่าตัดดังกล่าวจะเป็นการเพิ่มแผลให้กับองค์ท่าน แผลทุกแผลจะหายได้ต้องอาศัยเลือดมาเลี้ยงเพิ่มขึ้น ซึ่งไม่เหมาะกับการนำวิธีดังกล่าวมาใช้กับองค์ท่าน ครั้งนั้นแพทย์จึงขออนุญาตให้องค์หลวงตามาตรวจใช้พลังจิตของท่านมาช่วยรักษาการอักเสบที่หลังเท้าไปพร้อมๆ กับการให้ยาปฏิชีวนะลดอักเสบทางหลอดเลือด ทำให้การอักเสบหลังเท้าขององค์หลวงตาลดลงอย่างรวดเร็ว จนใกล้เคียงเนื้อปกติภายใน ๗ วัน

ส่วนภายในแผลนั้นยังมีเนื้อตายเกิดเพิ่มขึ้นทางด้านนอกของแผลซึ่งคลุมบริเวณข้อต่อของนิ้วเท้าที่สอง เมื่อพยายามตัดเนื้อตายส่วนนี้ออกไปก็จะทำให้ข้อต่อของนิ้วเท้านี้เปิดสู่ภายนอก ทำให้ใช้เวลาในการดูแลแผลนานวันเพิ่มขึ้น แผลนี้ค่อยๆ กระจ่างดีขึ้นอย่างช้าๆ มีเนื้อใหม่ค่อยๆ ขยายตัวแผ่มาคลุมบริเวณข้อต่อของนิ้วเท้าที่สองภายหลังจากการใส่ลวดเหล็กเล็กๆ เพื่อยึดข้อต่อให้อยู่นิ่งไม่แยกออกจากกัน โดยหวังว่าแผลนี้จะค่อยๆ หดเล็กลงและคลุมด้วยผิวหนังจากขอบแผลเข้าไปยังส่วนกลาง คาดว่าแผลนี้จะหายได้ภายในระยะเวลาไม่เกิน ๒ เดือน แต่องค์หลวงตา ก็มาเกิดอาการอาหารพิษหนักด้วยโรคอื่นเสียก่อน

ในช่วงที่องค์หลวงตาเข้ามารับการรักษาที่โรงพยาบาลศิริราชระหว่างวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึง ๓ มกราคม ๒๕๕๔ คณะบดีคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลได้จัดทีมแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ เข้ามาถวายการดูแล แพทย์ได้ถวายการตรวจบริเวณช่องท้องด้วยเครื่อง CT พบว่าภายในช่องท้องมีก้อนเนื้ออยู่

บริเวณตับอ่อนขนาดโตพอสมควร ซึ่งตรงกับตำแหน่งที่ทำให้เกิดการอุดตันของลำไส้เล็กส่วนต้น นอกจากนั้นแพทย์ยังตรวจพบเชื้ออะโรสโมนาสที่เจาะออกมาจากช่องเยื่อหุ้มปอดข้างซ้ายด้วย ในช่องท้องก็เริ่มมีน้ำเกิดขึ้น การรักษาจึงเป็นการดูแลแบบประคับประคองให้อาหารและสารน้ำทางหลอดเลือดดำใหญ่ ใส่สายในกระเพาะเพื่อเอาน้ำที่ถูกกักขังอยู่ออก เจาะน้ำในช่องปอดออกเป็นครั้งคราวเมื่อมีอาการเหนื่อยหอบและพบว่าในช่องปอดเพิ่มขึ้น

ต่อมาเมื่อองค์หลวงตากลับไปวัดป่าบ้านตาดแล้ว ทูลกระหม่อมเจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณฯ ได้ทรงจัดให้คณะแพทย์ผู้เชี่ยวชาญจากโรงพยาบาลศิริราชติดตามไปถวายการดูแลรักษาขององค์หลวงตาที่วัดอีกด้วย ภาวะอาการอาหารพิษขององค์ท่าน เนื่องจากเนื้องอกที่ตับอ่อนนี้ คณะแพทย์มีความเห็นว่าน่าจะเป็นมานานพอสมควร เพราะตำแหน่งของเนื้องอกบริเวณตัว (Body) ของตับอ่อนมักจะทำให้ทราบอาการได้ค่อนข้างช้า ขณะที่เนื้องอกนั้นได้กระจายไปที่ส่วนอื่นของร่างกาย และตัวมันเองก็โตขึ้นจนไปกดทับส่วนต้นของลำไส้เล็ก เกิดภาวะตีบตันของลำไส้ทำให้ท่านอาเจียนบ่อยครั้งและต่อเนื่องกัน เป็นที่น่าสังเกตว่าองค์หลวงตาเริ่มมีอาการอาเจียนครั้งแรกเมื่อประมาณต้นเดือนตุลาคม ๒๕๕๓ และอาเจียนบ่อยขึ้นในเดือนพฤศจิกายน แพทย์ต้องถวายการใส่สายระบายน้ำที่ขังอยู่ในกระเพาะอาหารออกเป็นครั้งคราว

แพทย์ก็ได้ดูแลอาการอาหารพิษขององค์หลวงตาเฉพาะเรื่องผลอย่างเดียว แต่พยายามสังเกตดูความผิดปกติของระบบอื่นในร่างกายขององค์ท่านด้วย หากมีระบบใดที่สงสัยจะมีปัญหา ก็จะเชิญผู้เชี่ยวชาญทางระบบนั้นๆ เช่นหัวใจเดินเร็วผิดปกติก็จะเชิญแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางหัวใจจากโรงพยาบาลศิริราชมาดูแลและตรวจหัวใจขององค์หลวงตาไปพร้อมกับแพทย์โรงพยาบาลศูนย์อุดรธานี

แพทย์และคณะติดตามดูแลผลเรื่องที่ตั้งถ่ายขององค์หลวงตาเป็นระยะๆ ไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละหนึ่งครั้งนับตั้งแต่วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๓ เป็นต้นมา หากติดภารกิจมาดูแลด้วยตนเองไม่ได้ก็จะมีแพทย์และบุรุษพยาบาลจากโรงพยาบาลศูนย์อุดรฯ มาทำหน้าที่แทนเช่นเดียวกัน จนสามารถกล่าวได้ว่า การดูแลรักษาผลที่เท้าขององค์หลวงตาประสบความสำเร็จ แผลที่เท้าเกือบจะหายภายในเวลาไม่นานนี้ ทั้งนี้หากองค์หลวงตายังคงดำรงชนธียู่ต่อไป

■ **วันเสาร์ที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๓**

เมื่อคืนองค์ท่านพักจำวัดที่ด้านหลังกุฏิ องค์ท่านตื่นนอนเวลา ๐๖.๑๐ น. ค้นไปทั้งหลัง พระเกลาวย จากนั้นองค์ท่านได้ปรารภขึ้นว่า

“หมูเพื่อนเอาผ้ามาไว้ให้เฮา (ผ้าครอง) อย่างนี้สิมันถึงเรียกว่าลูกศิษย์ฉลาด ยามครูบา-อาจารย์ช่วยเจ้าของบ่ได้ก็สู้จักคิดจักอ่าน”

วันหนึ่งขณะที่กำลังเดินไปที่เตียงด้านหลังกุฏิเพื่อจับเส้น องค์ท่านปวดปัสสาวะกะทันหัน พระหทัยกระโถนยื่นถวาย ขณะยื่นปัสสาวะอยู่นั้นก็ได้สอนพระวินัยพระด้วย โดยยกสิกขาบทในพระปาฏิโมกข์เป็นภาษาบาลีขึ้นว่า

“น ลูโต อคิลานो อุจจารัง วา ปัสสาวัง วา กริสสามิติ ลิกขา กรณียา

ภิกษุไม่เป็นใช้ จักไม่ยืนถ่ายอุจจาระปัสสาวะ”

■ **วันพุธที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๓**

เป็นที่ทราบกันดีว่าองค์ท่านมีนิสัยเด็ดเดี่ยว อาจหาญ ไม่เคยแสดงความอ่อนแอให้ลูกศิษย์ลูกหาเห็นสักครั้ง ไม่ยุ่งกับหมอกับหญิงยาอะไร แต่ช่วงหลังที่องค์ท่านอนุโลมเมื่อชราภาพมานี้ก็เพื่ออนุเคราะห์หัวใจของชาวโลกที่หวังบุญกุศลกับครูบาอาจารย์ที่บริสุทธิ์ อย่างเช่นวันนี้องค์ท่านก็ไม่สบายมาก อ่อนเพลีย ตัวเย็น แผลที่หัวแม่เท้าซ้ายก็อักเสบมาก มีเนื้อตาย กำลังลามไปนิ้วชี้ มีหนองอยู่ข้างใน

เวลา ๑๖.๒๐ น. มีคณะแพทย์จากโรงพยาบาลศิริราชมาฉีดยาให้ องค์ท่านไปขยายหลอดเลือดที่โรงพยาบาลศิริราช เนื่องจากผลฟิล์มเอกซเรย์ที่เท้าซ้ายพบว่ามีหินปูนมาเกาะที่เส้นเลือด ทำให้แผลหายช้า ซึ่งจะขยายหลอดเลือดที่โรงพยาบาลศิริราช หรือโรงพยาบาล

ครินครินทร์ก็ได้ องค์ท่านตอบว่า

“ແລຍັງไม่หนักอะไร ถ้ามีเหตุอย่างอื่นหรือเป็นหนักกว่านี้สมควรไปก็จะไป ไม่ต้องนิมนต์ก็ไป แต่ตอนนี้ยังไม่ไป”

■ **วันอังคารที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๕๓**

เวลา ๐๒.๐๐ น. องค์ท่านลุกขึ้นมานั่งฉันหมากหน้าห้องแล้วถามพระเกี่ยวกับอายุองค์ท่านว่า “เฮาอายุเท่าไรแล้ว ทือ”

พระกราบเรียนว่า “๙๖ ปี ๑๑ เดือนครบผม” แล้วองค์ท่านก็พูดต่อไปว่า “๙๖ ปี ๑๑ เดือน อย่างว่า มันหลงลืม เฮายังกับเฮาบ่ได้แต่ความจดความจำบ่เป็นท่าละ แต่สติบ่มีคลาดเคลื่อน สติดีตลอด ๙๖ ปี ๑๑ เดือน ใกล้เคียงมันจะไปละ วันนั้นนอนก็บ่ค่อยหลับ หมุกก็บ่ได้หลับได้นอนเพราะเฮา แต่มันก็จำเป็นอยู่เนาะ เฮาลืออยู่อย่างงี้ละ ถ้าสินอนอาจนอนที่นี้”

■ **วันอาทิตย์ที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๓**

หลังจากฉันจังหันเสร็จ องค์ท่านเดินทางไปวัดป่าภูสิงห์ อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี (เป็นครั้งสุดท้ายที่องค์ท่านเดินทางมาเยี่ยมวัดนี้) ได้ปรารภธรรมให้พระและฆราวาสฟังว่า “อ่อนลงทุกวันๆ อ่อนลงๆ ทุกวัน จะอ่อนจะแข็งเราก็ไม่สนใจกับมัน ไม่สนใจ จะเป็นจะตายก็เท่ากัน เป็นก็ดี ตายก็ดี ไม่เห็นมีอะไร มีน้ำหนักมากกว่ากัน เท่าๆ เก่านั้นแหละ”

จากนั้นก็ปรารภต่อไปว่า “...อายุมัน ๙๗ แล้วนี่นะ อายุ ๙๗ แล้วมั่ง ใกล้แล้ว ใกล้จะไปแล้ว จวนเข้ามาทุกวันๆ ไม่อยากอยู่ละ คือถ้าเทียบการอยู่กับการไป ผิดกันคนละโลก การอยู่พระรุ่งพระรัง แบกธาตุแบกขันธ์ จะเคลื่อนไหวไปมาที่ไหนลำบากนะ ไปนี้ดีดี ผิง ไปหายเจ็บเลย

ไม่มีอะไรแบก ไม่แบก มันต่างกัน

มันรู้อยู่ในจิตนี้ รู้ชัดๆ ในจิต ไปนี้เบาหวิวเลย อยู่หนักเวลาอยู่แบกธาตุแบกขันธ์แบกทุกอย่างแต่เวลาไป ทิ้งบื้อะ ดิดผิงไปสบาย...”

■ **วันอังคารที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๓**

วันนี้เป็นวันเข้าพรรษา องค์ท่านเมตตาแสดงธรรมอบรมพระ ณ ศาลาวัดป่าบ้านตาด เน้นถึงการประกอบความเพียรของพระเป็นสำคัญ ถือเป็นพรรษาสุดท้ายขององค์ท่านด้วย เนื้อความของเทศนาโดยย่อมี ดังนี้

“วันนี้วันเริ่มเข้าพรรษาแล้วนะ พระเณรเราให้ต่างองค์ต่างเข้มงวดกวัดขันในข้อวัตรปฏิบัติ กำจัดกิเลสตัวขี้เกียจขี้คร้านออกให้หมด ทำความเพียรตลอดเวลาเว้นแต่หลับ .. ให้พากันตั้งอกตั้งใจ การประกอบความพากเพียรเป็นของสำคัญมาก กิเลสตัวใดก็ตามจะไม่หลุดลอยไปจากความเพียรนี้ได้เลย ความเพียรเป็นของสำคัญ กำจัด (กิเลส) ให้หมดจากหัวใจ เมื่อกิเลสหมดไปจากหัวใจแล้วจิตใจว่างเปล่า ท่านทั้งหลายฟังคำนี้ให้ดีนะ

พอจิตใจว่างจากกิเลสไปหมดแล้วที่นี้โลกว่างหมด จิตใจว่างหมดเลย เรียกว่าหมดงานทำ ไม่มีงาน พระอรหันต์หมดงานทำ ไม่มีงานใดมาทำอีกแล้ว กิเลสตัวเป็นข้าศึกต่อความพากเพียรก็กำจัดมันออกหมด เพราะอันนั้นเป็นกิเลสเอาให้ขาดสะบั้นไปจากจิตใจหมดแล้วว่างเปล่าหมด ท่านผู้สิ้นกิเลสแล้วท่านไม่มีงานละ

จิตใจท่านว่างหมด เรียกว่าจิตใจว่าง โลงหมดเลย อยู่ที่ไหนว่างตลอดเวลา ท่านไม่มีงานทำอะไร พระอรหันต์สิ้นกิเลสแล้วหมดงาน ไม่มีงานอะไรที่จะทำอีก งานก็คืองานแก้กิเลส กิเลสสิ้นไปหมดแล้วก็ไม่ทำอะไรเป็นงานเป็นการให้ยุ่งยากปากหอมเหมือนแต่ก่อน ให้พากันตั้งอกตั้งใจ

พอจิตว่างจากกิเลสนี้แล้วมันว่างหมด จิตนี้ว่างเปล่าไปหมดเลย โลงหมดเลยจิต ให้มันเป็นในหัวใจละ มันชัดเจนเอง ดูในหัวใจใครก็ไม่เหมือนดูในหัวใจเราที่กิเลสสิ้นซากลงไปหมดแล้วจากหัวใจ ใจนี้ว่างหมดเลย ไม่มีงานทำว่างตลอดเวลาคือใจพระอรหันต์ที่ท่านสิ้นกิเลสแล้ว ว่างตลอด ไม่ว่าจะกลางวันกลางคืนยืนเดินนั่งนอนเป็นเวลาว่างของใจทั้งนั้น ไม่มีอะไรเข้ามาแทรกนะ ..

จิตนี้ให้มันว่างเถอะนะ ให้รู้ในตัวของเราเอง พอว่างจากกิเลสหมดแล้วนี้ว่างหมดเลย ไม่มีงานทำ พระอรหันต์หมดงาน หมดงานที่จะทำ นอกจากนั้นว่าหมดไม่ได้ สำหรับพระอรหันต์สิ้นหมด กิเลสไม่มีแล้วไม่มีงานทำ ว่างตลอดเวลา จิตใจว่างคือจิตพระอรหันต์สิ้นกิเลสหมดโดยสิ้นเชิง ให้พากันจำเอาไปปฏิบัติ การประกอบความเพียรอย่าถอยหลัง ให้ก้าวหน้าตลอดไป การถอยหลังไม่ใช่ทางพ้นทุกข์ ต้องก้าวหน้าตลอดถึงเรียกว่าเดินเพื่อความพ้นทุกข์ ..

เราก็อยากแข็งแรงแต่มันก็อ่อนลงทุกวันๆ ทำอย่างไร มันไม่แข็งแรงละ เรื่องธาตุขันธ์อ่อนลงๆ ทุกวัน แต่จิตใจไม่มี คือจิตใจไม่มีวัย ไม่มีคำว่าอ่อนหรือแข็ง ส่วนร่างกายนี้อ่อนๆ อ่อนลงทุกวัน จิตใจไม่มีอ่อน เพราะอย่างนั้นท่านจึงเรียกว่านิพพานเที่ยง เที่ยงที่ใจ ใจหมดกิเลส เรียกว่าใจหมดสมมุติ เมื่อใจหมดสมมุติ ความแปรปรวนไม่มี แปรปรวนอะไรไม่มี เที่ยงตรง ท่านว่านิพพานเที่ยง คือใจท่านผู้สิ้นกิเลสแล้ว เที่ยง ถ้ายังไม่สิ้นไม่เที่ยง ใจออกแวกคลอนแคลน ถ้าสิ้นกิเลสแล้วใจก็เที่ยง นิพพานก็เที่ยง ใจก็เป็นธรรมชาติเที่ยง เป็นเหมือนกัน

เข้าพรรษาละทีนี้ พระก็ไม่ไปแรมวันแรมคืนที่ไหน มีแต่การประกอบความพากเพียร ให้จิตใจสว่างโร่เลย ใครเคยเป็นไหมจิตใจสิ้นกิเลส ว่างหมดเลยจิตใจสิ้นกิเลส จิตใจไม่สิ้นกิเลสมีแต่ชวากแต่หนามทิ่มแทงตลอด สายทางเดิน

ของจิต คิดไปไหนมีเสี้ยนมีหนามติดตามไป หาคความสุขความสบายไม่ได้ คิดทางดีก็มีเสี้ยนมีหนามตามไป คิดทางชั่วยิ่งแล้ว มีแต่เสี้ยนแต่หนามตามหัวใจไป พอใจสิ้นกิเลสแล้วคิดอย่างไรโลงหมดเลย นี้ละให้เห็นอย่างนั้นนะ

พูดนี้ท่านผู้ทรงไว้ซึ่งความบริสุทธิ์ประเภทนี้ก็คือพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ นอกนั้นไม่มี พระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ พระอรหันต์ทุกอย่างก็เหมือนกันหมด ว่างหมดเลยพระอรหันต์ว่างในจิต ไม่มีอะไรเสียดแทงใจหัวใจ เป็นจิตใจที่ว่าง นั่นละใครจึงอยากไปแต่หนีพพาน นิพพานว่างอย่างนั้นละ ไม่มีอะไรเสียดแทงหัวใจเลย เรียกว่าหมดงานพระอรหันต์สิ้นกิเลสแล้ว หมดงานทำ ไม่มีงานอะไรจะทำ คิดอะไรขึ้นมาเป็นเรื่องกิเลสทั้งนั้นๆ เมื่อกิเลสยังมีอยู่ในใจ พอกิเลสสิ้นจากใจแล้วคิดอะไรก็ไม่มียกิลเลส จิตเป็นธรรมชาติแล้ว และเป็นธรรมล้วนๆ เลย เรียกว่าจิตเป็นธรรม คิดอะไรก็เป็นธรรมไปหมด ไม่มีกิเลส

เอามันเห็นนะ ที่พูดนี้มีตัวอย่าง พระอรหันต์เป็นอย่างนั้นละ พระพุทธเจ้า พระอรหันต์ทุกพระองค์ เป็นอย่างนั้นเหมือนกันหมด ไม่มีอะไรจะมาข้องใจ ว่างหมดเลย ให้มันเห็นประจักษ์ในใจ คืออันนี้เป็นได้ในหัวใจของผู้บำเพ็ญนะ ไม่ได้เลือกหน้านะ ใครทำเต็มกำลังความสามารถเป็นได้ด้วยกัน ...”

■ วันอังคารที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๕๓

เวลา ๑๕.๔๐ น. องค์ท่านวิงเวียน พระจับเส้นถวายเป็นเวลา ๑๖.๔๕ น. ระหว่างนั้นได้ปรารภว่า

“ให้ทำเขตที่วัดให้ชัดเจนปักหลักไว้ ทางด้านทิศตะวันออก ช่วงที่เราใช้ชีวิตอยู่ให้รับทำให้ช่วยกันคิด อย่าให้แต่เราคิด เฉพาะธาตุขันธ์ตัวเองก็ยังไม่รู้ว่าจะแตกวันไหน ต้นยางอยู่สะพานหน้าวัดให้เออลง กลัวจะล้มทับผู้คน สิ่งของ เอาไว้ทางวัดก็ไม่ได้ใช้ประโยชน์อะไร ไม้ก็เป็นไม้เนื้ออ่อน ไม่เหมือนต้นแคนทางเข้าโรงครัวเป็นไม้เนื้อแข็ง”

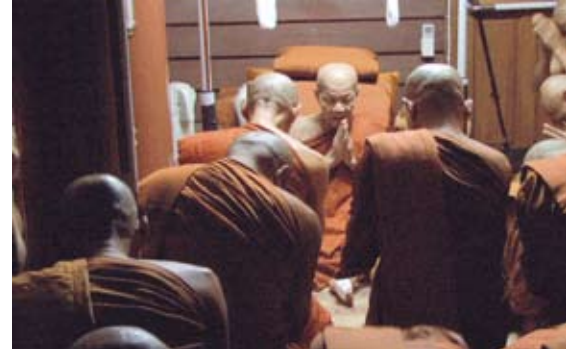
■ วันอังคารที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๓

วันนี้อองค์ท่านไม่สบาย หลังฉันจึงหันเสริจก็เข้าห้องพัก นอนจับเส้นตั้งแต่เวลา ๐๘.๓๐ น. ถึง

๑๒.๔๕ น. ระหว่างนั้นได้ปรารภขึ้นว่า “ถ้าขนาดเส้นนานๆ ร่างกายก็จะฟื้นเร็ว เส้นขานี้สำคัญ ถ้าคนนอนเป็นจะฟื้นเร็ว แต่ถ้าคนนอนบ่เป็น มีแต่จะพังลงเสียลง เส้นขานี้สำคัญจะเป็นอัมพาตได้ จะเดินบ่ได้นุ่นนะ”

เวลา ๒๓.๓๕ น. องค์ท่านลุกขึ้นจากที่นอน พระจึงพาไปหน้าห้อง นั่งฉันหมากถึงเวลา ๐๐.๐๕ น. ก็เข้าห้องพัก ระหว่างนั่งฉันหมากอยู่นั้นได้ปรารภขึ้นว่า “เขาบ่อยากจะพูดให้หมู่ฟัง เดี่ยวจะเดือดร้อน มันเป็นอยู่ภายใน นอนบ่หลับก็ลุกไป ถ้านอนบ่หลับ ก็เพลีย มันเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาในระยะนี้ มันบ่บอกว่ามันใกล้จะไปแล้ว”

■ วันพฤหัสบดีที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๓

องค์ท่านตื่นจำวัดเวลา ๐๕.๔๕ น. พระเข้ามาที่กุฏิเพื่อให้องค์ท่านแสดงบริสุทธิตี ซึ่งวันนี้เป็นวันลงปาฏิโมกข์ พระได้ประคององค์ท่านครองผ้าจีวร แล้วนั่งลงกับพื้นหน้าห้อง องค์ท่านไม่ยอมนั่งบนอาสนะซึ่งสามารถนั่งหย่อนเท้าได้ ทั้งที่ลุกนั่งก็ลำบาก องค์ท่านได้ทำเป็นแบบอย่างให้เห็นถึงความเด็ดเดี่ยว เข้มแข็ง ด้วยความเคารพในพระธรรมวินัย

ขณะที่องค์ท่านกำลังจะกล่าวแสดงอาบัติทุกกฎกับพระอาจารย์สุดใจ มีพระ ๓ รูปนั่งอยู่ใกล้ๆ องค์ท่านจึงดูพระว่า “เวลาแสดงอาบัติให้พระองค์อื่นถอยห่าง พระวินัยก็บอกไว้แล้วว่าห่างเท่าไร”

เวลา ๑๔.๕๐ น. หลังจากที่บั้งสุกุลน้ำให้ญาติโยมเสร็จแล้ว องค์ท่านได้ปรารภว่า

“อย่างนี้แหละ หลงๆ ลืมๆ กิ่งก้านไหวเอนเปลี่ยนแปลง แต่ลำต้นหนาแน่นมั่นคง เดียวนี้มีอะไรแปลกในระยษนี้ เราไม่อยากจะพูด เพราะพูดไปก็ไม่เป็นมงคลกับผู้ฟัง แต่ผู้รู้ก็รู้อยู่ ผู้ฟังได้ยินแล้วก็เกิดความกังวล แสดงความเป็นห่วงออกมาแบบไม่เป็นมงคล”

■ ช่วงเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๓

ช่วงเดือนนี้องค์ท่านเริ่มมีอาการคลื่นไส้อาเจียน ฉันทอาหารได้น้อย มักบ่นว่า “มีอาการเป็นลึกๆ ช้างในบอกไม่ถูก” คณะแพทย์จากโรงพยาบาลศิริราช และโรงพยาบาลศูนย์อุดรธานี ตรวจมีความเห็นตรงกันว่า ลิ้นหัวใจรั่วเล็กน้อย ประสิทธิภาพการทำงานของหัวใจปกติ ตรวจเลือดพบว่า ชีตจากโรคทาลัสซีเมียแฝง ต้องให้ยาฉีดเพิ่มเลือดเป็นระยะๆ การทำงานของไตเบาหวาน ไชมัน ตับ ปกติ สันนิษฐานว่า เลือดไปเลี้ยงลำไส้เล็กติดขัด แพทย์แนะนำให้องค์ท่านฉันทอาหารอ่อนๆ

■ วันพฤหัสบดีที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

เวลา ๐๗.๐๕ น. องค์หลวงตาให้พระพาออกมานั่งหน้าห้องเพื่อเตรียมตัวลงไปศาลา องค์ท่านพูดขึ้นว่า “ร่างกายมันโหนมนเหงียงไหวตลอดเหมือนจะไปทุกเมื่อ แต่จิตเราไม่ได้หวั่นไหวกับมัน ดูตั้งแต่ต้นจนรู้ว่ามันจะวูบไปเมื่อไหร่”

■ วันเสาร์ที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

องค์หลวงตาเริ่มมีอาการไม่สบายท้องอืดแน่น คลื่นไส้ อาเจียน และมีถ่ายเหลว อาเจียนเยอะมากตั้งแต่เวลา ๑๑.๑๕ น.

■ วันอาทิตย์ที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

องค์ท่านบอกอยากฉันทน้ำเปล่า พอฉันทแล้วก็อาเจียนออกมาเกือบครึ่งกระโถนเล็กเป็นน้ำสีเขียว มีเศษอาหารปนเล็กน้อย องค์ท่านพูดว่า “เหนื่อย หายใจไม่ทั่วท้องมาตั้งแต่เมื่อคืน”

เวลา ๑๓.๐๐ น. องค์ท่านไอบนเสมหะ มีน้ำลายติดขอบริมฝีปากเป็นฟองแล้วอาเจียนเป็นน้ำสีเขียวประมาณ ๑/๓ กระโถน ขณะที่นอนอยู่ก็ได้พูดขึ้นว่า “ทุกขัง อริยสัจจัง” (ทุกข์เป็นความจริงอันประเสริฐ)

■ วันที่ ๑๕-๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

มีอาการท้องอืด อาเจียน ท้องผูก ถ่ายอุจจาระเป็นมูกๆ ทุก ๒-๓ วัน ไม่ลงฉันทอาหารที่ศาลา ตั้งแต่วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ เป็นต้นไป เริ่มมีแพทย์เฉพาะทางด้านโรคระบบทางเดินอาหารที่โรงพยาบาลศูนย์อุดรธานี และโรงพยาบาลศรีนครินทร์ ขอนแก่น เข้าไปให้การดูแลรักษาและปรนนิบัติองค์ท่านตอนกลางคืน ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา โดยส่วนมากแล้วแพทย์และพยาบาลที่อยู่กลางคืนจะรอเข้าไปเฉพาะช่วงที่ท่านตื่นเพื่อถวายน้ำเกลือและสารอาหารทางหลอดเลือดเท่านั้น ส่วนการดูแลอุปัฏฐากอื่นๆ นั้นเป็นหน้าที่ของพระอุปัฏฐาก เช่น การบิณฑบาต ถวายองค์ท่าน การเก็บปัสสาวะ เป็นต้น

ศิษยานุศิษย์ทั้งพระและฆราวาส ตลอดถึงประชาชนทั่วไปต่างรู้สึกกังวลห่วงใยในการอาพาธครั้งนี้เป็นอย่างมาก ได้ร่วมกันปรึษาหาหรือและถวายการดูแลรักษาเพื่อบำบัดการอาพาธอย่างเต็มกำลังความสามารถ ด้วยความเคารพรักเทิดทูนสูงสุด เพื่อรักษาธาตุขันธ์องค์ท่านให้ยืนยวนนานที่สุด ท่านได้เมตตาอนุญาตให้คณะศิษย์ถวายการดูแลรักษาโดยถ้วนหน้า

ตามกาลอันสมควรและเป็นไปตามอริยาศัยและปฏิบัติขององค์ท่าน คณะสงฆ์ศิษยานุศิษย์องค์หลวงตาได้เริ่มเข้ามาอุปฐากดูแลครูบาอาจารย์ตามพระธรรมวินัย และได้แต่งตั้งคณะแพทย์* ทำการรักษาประกอบด้วยแพทย์จากโรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลศรีนครินทร์ (ขอนแก่น) โรงพยาบาลศูนย์อุดรธานี และอื่นๆ ในการที่แพทย์เข้าไปขอโอกาสทำการตรวจรักษาแต่ละครั้ง ต้องมีเหตุผลในการทำทุกครั้ง เพราะองค์ท่านเป็นผู้ที่มีเหตุผลมาก จากประสบการณ์ของแพทย์ผู้ถวายการรักษาองค์หลวงตาส่งเกตเห็นว่าหากมีเหตุผลในการกระทำใดๆ แล้วองค์ท่านมักอนุญาตให้ทำเสมอ และจะไม่ให้ทำหากไม่มีเหตุผลเพียงพอ

ช่วงแรกขององค์ท่านมีปัญหาในเรื่องติดเชื้อมีในกระแสเลือด ฉันทานอาหารไม่ได้ มีอาเจียนเป็นส่วนใหญ่ แพทย์จึงได้กราบนิมนต์ให้องค์ท่านฉันทน้อย ส่วนสารอาหาร คณะแพทย์พยาบาลได้จัดให้มีการถวายสารอาหารทางหลอดเลือดดำใหญ่และน้ำเกลือแทน รวมทั้งใส่สายระบายน้ำย่อยจากกระเพาะอาหารโดยใส่ผ่านทางจมูก ดองอาหารและน้ำเป็นระยะๆ เมื่อลำไส้และกระเพาะอาหารเริ่มทำงาน แพทย์จะพิจารณาให้ฉันทอาหารที่เหมาะสมกับธาตุชั้นนี้

ในช่วงที่องค์หลวงตาได้น้ำเกลือและรักษาอยู่นั้น หากเป็นบุคคลทั่วไปคงนอนพักผ่อน แต่

สำหรับองค์ท่านแล้ว เมื่อพอมีกำลังองค์ท่านยังเมตตาเดินทางออกไปเยี่ยมและอบรมลูกศิษย์ทั้งภายในวัดป่าบ้านตาดและวัดอื่นๆ เช่น วัดกุฎาแดง จังหวัดอุดรธานี วัดเขาใหญ่เจริญธรรมฯ จังหวัดนครราชสีมา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่วัดป่าสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร เพื่อเคารพสักการะหลวงปู่มั่น ฐริทัตโต ผู้เป็นพ่อแม่ครูอาจารย์สุดหัวใจขององค์หลวงตาแม้ว่าสุขภาพจะไม่แข็งแรงก็ตามที ลูกศิษย์ทั่วประเทศมีความหวังว่าท่านจะหายป่วยเหมือนทุกๆ ครั้ง และนอกจากการรักษาด้วยคณะแพทย์แผนปัจจุบันแล้วยังมีแพทย์แผนจีนและแพทย์ทางเลือกผู้เชี่ยวชาญที่คณะศิษย์ผู้ใกล้ชิดขององค์หลวงตาเป็นผู้ติดต่อประสานให้มาร่วมดูแลรักษาอีกด้วย

ในช่วงระหว่างวันที่ ๒๐-๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ มีเหตุการณ์ที่น่าบันทึกและข้อธรรมะที่เป็นประโยชน์นำมาแสดงแต่เพียงบางส่วน ดังนี้

วันเสาร์ที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

เวลา ๐๘.๒๐ น. องค์ท่านบ่นว่าเจ็บคอเหมือนคอจะแตก หมอสันนิษฐานว่าเกิดจากท่อสลายยางที่สอดเข้าไปในจมูกผ่านช่องคอเพื่อดูดน้ำในกระเพาะ

เวลา ๑๐.๐๐ น. องค์ท่านเมตตาพยากรณ์เป็นภาษาบาลีขึ้นว่า

“สุญญโต โลกัง อเวกขัสสสุ โมฆราช ทา สโต
 อัตตานทฎฐิง อุหัจจ เอวัง มัจจุตโตโร ลียา
 เอวัง โลกัง อเวกขันตัง มัจจุราชาน ปัสสตี
 ดูก่อนโมฆราช เธอจงเป็นผู้มีสติทุกเมื่อ
 พิจารณาโลกให้เป็นของสูญเปล่า ว่างเปล่า
 ถอนอัตตานทฎฐิที่เห็นว่าตัว ว่าเรา ว่าเขาเสียแล้ว
 จะพึงข้ามพ้นพญามัจจุราชเสียได้”

เวลา ๑๑.๐๐ น. หลังจากที่ยังองค์ท่านปัสสาวะเสร็จได้พูดเปรยขึ้นว่า

“ร่างกายเป็นกองฟืนกองไฟ แต่ในจิตใจสว่างจ้ามั่นเป็นเปลวอยู่นะ”

เวลา ๑๑.๓๕ น. องค์ท่านลุกขึ้นนั่งฉันทมากในห้อง ได้ปรารภให้พระฟังว่า

“เราเหนื่อย...เหนื่อยก็ช่างเถอะ มีที่แหวะแล้ว เป็นคนว่างงาน จิตว่างงาน”

วันอาทิตย์ที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

เวลา ๐๖.๕๐ น. องค์ท่านดูเดือนพระผู้ดูแลเวลาปฏิบัติสิ่งใดต่อองค์ท่านแล้วยังไม่ได้รับอนุญาตว่า “ทำสู่มสู่มห้ากับเราไม่ได้นะ มุทะลุ ต้องปรึกษาก่อนสิ”

เวลา ๑๒.๕๐ น. องค์ท่านนั่งรถกอล์ฟไปหน้าวัด แล้วไปดูปลาที่สะพาน

เวลา ๑๒.๑๐ น. ก่อนฉันทยาองค์ท่านปรารภขึ้นว่า “อากาศก็เย็นสบายดี แต่ยังมีรู้สึกเพรียมาก ร่างกายเหมือนกองไฟ เป็นตอนเฒ่า”

องค์หลวงตาเคยเล่าให้ฟังว่า สมัยที่ยังเป็นหนุ่มน้อยก่อนบวชเป็นคนทำงานหนัก ใช้กำลังมาก เช่น เลื่อยไม้ ไม่มีใครเลื่อยสู้ได้ แต่ยังไม่แข็งแรงเลย เก่งกว่า บางครั้งต้องตีทอยขึ้นไปบนตึ้นสูงๆ เพื่อไปเอาฝั่ เป็นงานที่ต้องใช้กำลังมากทั้งนั้น ทำให้เส้นตึงมาตั้งแต่นั้นเป็นมาราวาส เคยให้ผู้เฒ่าบีบเส้นให้

จนมาบวชของค์ท่านจะเส้นตึงบ่อย ๆ ยิ่งตอนชราเส้นจะตึงมาก ปวดมาก เดินก็แทบจะไม่ได้ ต้องได้จับเส้นเป็นประจําพอเส้นอ่อนชาก็เดินได้ เสียงก็ไล่ขึ้นบางที่ฉันทข้าวไม่ได้ เพราะเส้นท้องมันตึงต้องกดเส้นท้องให้อ่อน คนที่หลังค่อมตอนแก่ ส่วนมากเส้นท้องนี้แหละสำคัญ มันตึงหดเข้าทำให้หลังค่อม ต้องกดเส้นท้องให้หย่อน

องค์ท่านเล่าว่า การจับเส้นเป็นประจําหย่อนอย่างหนึ่งที่ทำให้อายุยืน ทรงธาตุทรงขันธ์ได้ พร้อมกับที่คนแก่ได้พักผ่อนนอนหลับ ทำให้มีอายุยืน ช่วงที่ยังแข็งแรงของค์ท่านมักจะตัดสินใจตัวเองเป็นประจําไม่ว่าจะอยู่บนภุมิ ก่อนบิณฑบาต บนศาลา หรือขณะตรวจวัด

* โดยคณะสงฆ์ได้แต่งตั้งคณะแพทย์จากหน่วยงาน โรงพยาบาลต่าง ๆ ทั้งแพทย์แผนปัจจุบัน แพทย์แผนไทย และแพทย์ทางเลือกขึ้น นอกจากนั้นศิษยานุศิษย์ขององค์หลวงตาบางท่านที่เป็นแพทย์ก็ได้มีโอกาสเข้ามาช่วยดูแลด้วย และที่ไม่ได้เอ่ยนามในที่นี้ยังมีอีกจำนวนมาก อย่างไรก็ตามทุกท่านทุกคนล้วนมีจิตใจหล่อหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียว คือความเคารพรักษา ห่วงใยที่มีต่อองค์หลวงตา ยากให้องค์ท่านทรงธาตุขันธ์สืบต่อไปอีกนานแสนนาน

■ วันอังคารที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

ช่วงเช้าองค์ท่านเดินทางไปวัดภูผาแดง อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี (ครั้งสุดท้ายที่มาเยี่ยมวัดนี้) ขณะที่พักบนกุฏิรับรองได้ถามพระว่า “ธรรมลีปไปไส”

พระจึงกราบเรียนว่า “อยู่วัดบ้านตาดครับผม”

แล้วองค์ท่านก็พูดต่อไปว่า “เผ่ามาแล้วเมื่อไหร่ ไปไหนมาไหนก็ลำบาก”

■ วันพุธที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

โหวาธรรมที่องค์หลวงตาเมตตากล่าวไว้ในวันนี้แต่มีได้ระบุงช่วงเวลา

“ผมอ่อนลงเรื่อยๆ จะหนักไปข้างหน้า แต่ผมมีสติอยู่ตลอด ไม่เพลอ”

“ผมปล่อยวางทั้งหมด ใครจะสรรเสริญหรือนินทา ผมไม่สนใจ ถึงเวลาก็ติดผิงเลย”

“แต่ก่อนหมู่เพื่อนไม่ได้เข้ามาอยู่กับผมที่กุฏิ แต่คราวนี้ผมช่วยตัวเองไม่ได้ จะจับจะยกอะไร ให้ค่อยๆ คนแก่ก็เหมือนเด็ก”

เวลา ๐๑.๔๕ น. ขณะฉันทมากในห้อง ได้ปรารภขึ้นว่า “เครื่องปรนเปรอภิกษุเผ่ากำลังจะตาย ดูเอาภิกษุเผ่า นอนก็ปล่สะดวกสบายหลับนิดเดียวก็ตื่น”

เครื่องปรนเปรอที่องค์ท่านกล่าวถึงคือเครื่องอำนวยความสะดวกภายในห้องที่ญาติโยมนำมาถวาย เช่น เครื่องทำความร้อน องค์ท่านก็เมตตาใช้ให้ ปกติตามอัยยาศัยองค์ท่านแล้วจะไม่สนใจกับสิ่งเหล่านี้ ซึ่งช่วงหลังๆ ถือว่าองค์ท่านอนุโลมให้มากแล้ว

เวลา ๐๔.๔๕ น. องค์ท่านปรารภว่า “เหนื่อย จะลุกแค่นี้ก็จะลุกไม่ไหว”

■ วันพฤหัสบดีที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

เวลา ๐๖.๒๐ น. หลังจากทำแผลที่สะโพกซ้าย องค์ท่านฉันทน้ำข้าวของหลวงปู่ลี กุศลธโรจากนั้นจึงเดินทางไปกราบหลวงปู่มั่น ที่วัดป่า-

สุทธาวาส จังหวัดสกลนคร

เวลา ๑๙.๓๐ น. องค์ท่านอาเจียนเป็นครั้งที่ ๕ มีสีเขียวปนเหลืองมีกลิ่นคาว

เวลา ๒๐.๐๐ น. องค์ท่านปรารภขึ้นว่า “เหนื่อย .. อยู่ท่าไหนก็ไม่สะดวกสบายเหนื่อย .. วันหนึ่งคืนหนึ่งมีแต่เหนื่อย ความเผ่าความแค้นแต่บิบบเข้าๆ เราหายสงสัยหมดในอรรถในธรรม โลงหมดเลย เรียกว่าสิ้นสุดสะการเกิดการตายในชาตินี้ เรียกว่าสิ้นสุดหมดเลย ในชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย ทะลุหมด โลกธาตุนี้ทะลุหมดเลย ทุกสิ่งทุกอย่างปล่อยวางหมด ไม่มีอะไรเหลือ ความดีความชั่ว โทษคุณปล่อยวางหมด ไม่มีเหลือ”

เวลา ๒๒.๒๕ น. องค์ท่านอาเจียนเป็นครั้งที่ ๗-๘-๙ รวมประมาณ ๑ กระโถนเล็ก พอถึงเวลา ๒๓.๐๐ น. องค์ท่านบ่นว่าเหนื่อย และบอกให้พระพากันไปหลับไปนอน พร้อมกับพูดว่า “หมู่เลยบ่ได้หลับได้นอน เขาทวนแต่หมู่ มันกะเป็นอย่างซี ลิว่าจ้งได้”

■ วันศุกร์ที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

เวลา ๑๔.๓๐ น. มีคนคนหนึ่งได้กราบอาราธนาฉันมนต์ไปทำ CT SCAN องค์ท่านเมตตาทำให้ ขณะนั่งรถเดินทางไปโรงพยาบาลเอกอุดร องค์ท่านซักถามเล็กน้อยและปรารภว่า “มีแต่คนลากไปนั่น ลากไปนี่ มันเลยสิดายก่อน” ตกตึกเวลา ๐๓.๑๐ น. องค์ท่านได้ปรารภธรรมะว่า “เวลานี้ก็ทุกข์แบบหนึ่ง เวลาภิเลสมันคะนองก็ทุกข์แบบหนึ่ง”

ผลการเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ที่ช่องท้องพบว่าลำไส้เล็กส่วนต้นตีบตันบางส่วน แต่ยังไม่ทราบสาเหตุชัดเจน ผลเลือดค่าเอนไซม์ตับอ่อนสูง สันนิษฐานว่าตับอ่อนอักเสบ ไปเบียด

ลำไส้เล็กส่วนต้นตีบ จึงฉันทอาหารและน้ำไม่ได้ มีอาเจียนเป็นน้ำย่อยเขียวๆ

■ วันเสาร์ที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

เวลา ๑๓.๒๕ น. พระได้จัดยาจีนสูตรหมอตั้งถวายให้ฉันท องค์ท่านบอกว่า “มันขึ้นเกินไปฉันทยาก ถึงยาตีขนาดไหน ถ้าฉันทยากก็คือเก่า”

เวลา ๑๕.๐๐ น. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จเยี่ยมอาการองค์หลวงตา ตัวแทนคณะแพทย์ได้นำรายงานเข้ากราบทูลทราบ ซึ่งพระองค์รับสั่งว่า การที่คณะแพทย์ได้มีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือและร่วมรักษาเป็นสิ่งที่ดี และทรงให้กำลังใจให้มีความมุ่งมั่นในการถวายการรักษาต่อไป

เวลา ๒๒.๔๕ น. องค์ท่านลุกขึ้นนั่ง เพราะมีลักษณะจะอาเจียน ฉันทมาก ๑ คำ และปรารภว่า “พระหนุ่มน้อยมาวุ่นแต่กับภิกษุเผ่า ไม่ได้เป็นอันภาวนา ไม่ได้หลับได้นอน ภิกษุเผ่าทวนแต่หมู่” “เขาฝึกจริงๆ เรื่องการตื่น ปกติตอนหนุ่มน้อย นอนท่าทุ่มตื่นตีสยาม พอเผ่ามามันติดคืน เดี่ยวลุกเดี๋ยวนอน” “พวกสัตว์มันคือบโ .. โอบได้ดอก ไอก็เป็นภัยกับเจ้าของ” “มนุษย์เอากการอยู่การกิน การนอนแบบสบายๆ บ่คือสัตว์สัตว์เขาต้องระวังตลอด”

องค์ท่านปวดหนัก กำลังจะไปเข้าห้องน้ำ พระเห็นว่าลุกเดินลำบากเลยขอโอกาสให้นั่ง ล้วงเคลื่อนที่ซึ่งตั้งอยู่ในห้อง องค์ท่านพูดว่า “บ่ มันลีลิมตัว” แล้วองค์ท่านก็ไปเข้าห้องน้ำ

เวลา ๐๓.๕๕-๐๔.๓๐ น. องค์ท่านนั่งฉันทมากในห้อง ระหว่างนั้นองค์ท่านปรารภธรรมให้ฟังว่า “พูดให้หมู่ฟังคักๆ ชะ เขาหมดแล้วสมมุติ หมดมานานแล้วเดี”

เดือนธันวาคม ๒๕๕๓

อาการขององค์ท่านนับแต่เริ่มอาพาธมีแต่ทรึงกับทรุดไปเป็นลำดับวันละเล็กละน้อยจนกระทั่งถึงขั้นทรุดลงมาก ครูบาอาจารย์และพระเถรานุเถระต่างเริ่มทยอยกันมาราบเยียมและปรนนิบัติองค์ท่านมากขึ้นเป็นลำดับ พระเถรผู้อยู่ใกล้ชิดได้จัดเป็นวาระเพื่อดูแลอุปัฏฐาก โดยอยู่ภายในกุฏิคราวละ ๓-๔ องค์ และนั่งภาวนาอยู่บริเวณเฉลียงภายนอกกุฏิอย่างเงียบๆ คอยสังเกตเหตุการณ์และอำนวยความสะดวก เมื่อถึงเวลาจำเป็น ตลอดถึงคณะแพทย์พยาบาลที่ต่างผลัดเปลี่ยนวาระกัน มาดูแลรักษาองค์ท่านที่วัดป่าบ้านตาด ทุกฝ่ายตั้งใจถวายการดูแลอย่างไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อยและความยากลำบาก ทำด้วยความละเอียดประณีตที่สุดที่ตนจะพึงสามารถ เพราะโอกาสที่จะได้เข้าปรนนิบัติอย่างใกล้ชิดเช่นนี้เป็นไปได้ยากยิ่ง เนื่องจากอริยาไคยขององค์ท่านชอบอยู่ตามลำพังในสถานที่อันสงบวิเวกมาแต่เดิม อันเป็นความสะดวกสบายต่อธาตุขันธ์ของท่าน

วันอาทิตย์ที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

องค์หลวงตาเดินทางไปวัดป่าสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร โดยขบวนรถเคลื่อนออกจากวัดป่าบ้านตาดประมาณ ๐๙.๐๐ น. มีแพทย์และพยาบาลติดตามไปในรถพยาบาลของโรงพยาบาลศูนย์อุดรธานีด้วย

ในวันนั้นมีศิษยานุศิษย์คอยเฝ้ากราบไหว้ที่วัดป่าสุทธาวาสจำนวนมาก เมื่อองค์หลวงตาลงจากรถตู้และนั่งรถเข็น คณะศิษย์ต่างก็เข้ากราบถวายบังคมอย่างล้นหลาม องค์หลวงตาได้ขึ้นกราบสักการะหลวงปู่มั่นในพิพิธภัณฑสถานที่เคยกระทำมา อากัปกิริยาขององค์ท่านแสดงถึงความสำรวมกาย วาจา เป็นอย่างมากเช่นทุกครั้งที่ได้กราบหลวงปู่มั่น จากนั้นได้ขึ้นพักที่กุฏิรับรองทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของพิพิธภัณฑสถาน โดยมีพระเถรถวายการนวดเส้น องค์หลวงตา

องค์ท่านได้เมตตากล่าวธรรมและเล่านิทานที่น่าขบขัน มีเสียงหัวเราะดังออกมาเป็นระยะๆ บ่งบอกถึงความเป็นผู้มีอารมณ์ขันขององค์ท่านแม้ในช่วงเวลาที่เจ็บป่วยอาพาธ วันนั้นองค์หลวงตาลับถึงวัดป่าบ้านตาดเวลาประมาณ ๑๕.๐๐ น.

วันจันทร์ที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

เวลา ๑๓.๓๐ น. มีลูกศิษย์มาราบเยียมที่กุฏิเพื่อจะขออนุญาตองค์ท่านให้หมอลีสาวย่างเข้าทางจุมกลงไปที่กระเพาะอาหาร เพราะตอนนี้ดับอ่อนอ้อเสบและมีน้ำอยู่ในกระเพาะมาก จะขอดูดออก องค์ท่านจึงพูดว่า “ไม่เอา ไม่รักษา ใครมาแต่ได้ยาดีๆ มา ผู้รับยามันจะตาย กรรมฐานเวลาเจ็บไข้ได้ป่วยไม่ชอบให้ใครมายุง มันภาวนาอยู่ภายใน ไม่ว่าจะนั่งหรือนอน”

เวลา ๑๙.๒๐ น. องค์ท่านปรารภว่า “เหนื่อยอย่างนี้แหละ คนแก่ไม่เหมือนคนหนุ่ม แหละ อายุเราเท่าไรแล้ว” เมื่อพระกราบเรียนแล้วองค์ท่านจึงกล่าวว่า “นั่น ๙๗ แล้ว จะอยู่ไปถึงไหนอีก”

เวลา ๒๐.๑๕ น. องค์ท่านนั่งอยู่ภายในห้องได้ปรารภธรรมว่า “พระเถรเราทุกวันนี้นั้นหนาขึ้นทุกวันนะ เราดูพระเถรเราดูมาตลอด มันหน้าด้านขึ้นทุกวัน ดีเสมอ พระเถรก็ดีเสมอ กับพระกับอะไรไป เราดูตลอด เพราะเราก็คเคยเป็นพระหนุ่มมาจนถึงพระแก่ ความเคารพ เราเคารพตลอด อาวุโสกันเต็ม พระเถรเราทุกวันนี้มันดีเสมอ เลยกลายเป็นพระเถรหน้าด้านไป มันด้านมานานแล้วละ เราเพิ่งมาพูด ที่จะให้มันบางลงไม่มี มีแต่หนาขึ้น”

เวลา ๒๒.๔๕ น. องค์ท่านฉันทมากแล้ว จะหยิบกระดาษชำระ พอดีมีพระหยิบไปวางผิดตำแหน่งที่เคยอยู่ ซึ่งในทางกรรมฐานจะเน้นในเรื่องความสะอาดละเอียดรอบคอบทั้งภายนอกภายในในการทำข้อวัตรปฏิบัติต่อครูบาอาจารย์ องค์ท่านจึงดุเตือนว่า “เอามาไว้เนี เอ็ดหยัง พรวดพราด ปักดีบอ่าน”

เวลา ๒๓.๕๐ น. องค์ท่านลุกขึ้นนั่งแล้วหันมาพูดกับพระว่า “หมูมาเฝ้าเลยปได้หลับได้นอน ภิกษุเฒ่าพลิกไปพลิกมา บ่มีประมาณ หลับๆ ตื่นๆ”

เวลา ๐๕.๓๐ น. องค์ท่านตื่นลุกขึ้นนั่ง และได้ปรารภธรรมขึ้นว่า “พระกรรมฐานมักสร้าง สร้างแต่วัตถุ มันเป็นการส่งจิตออกภายนอก ถ้าจิตหมุนเข้าภายใน ธรรมฆ่ากิเลส ถ้าจิตหมุนออกภายนอก กิเลสฆ่าธรรม เขาจะต่างหมูอยู่ เพราะเขาหมุนเข้าแต่ภายใน พระทุกวันนี้เป็นกรรมฐานมักสร้าง”

กิจวัตรขององค์หลวงตาช่วงอาพาธ

ระยะนี้ในช่วงกลางคืนแพทย์พยาบาลเวรจากโรงพยาบาลศูนย์อุดรธานีได้รับอนุญาตให้นอน

บริเวณกุฏิชั้นล่างขององค์หลวงตา โดยองค์ท่านจะพักอยู่ในห้องชั้นล่างของกุฏิและออกมาที่ระเบียงรับอรุณราว ๐๖.๐๐-๐๖.๓๐ น. ทุกวัน องค์ท่านจะล้างหน้า เช็ดหน้า แปรงฟัน และบ้วนปากก่อนโดยจะพยายามทำด้วยองค์ท่านเอง หลังจากนั้นจึงฉันทันเช้า ซึ่งฉันทันได้เพียง ๘-๑๐ คำเท่านั้น หรือบางครั้งก็ไม่ฉันทันเลย เวลาประมาณ ๐๘.๐๐ น. คณะแพทย์อีกชุดหนึ่งขอโอกาสทำแผลที่เท้าซ้าย และได้ขอโอกาสตรวจปอด ตรวจท้อง เสร็จแล้วก็กราบเรียนองค์ท่านว่าตรวจพบอะไรบ้าง และจะถวายเป็นการรักษาอย่างไร องค์หลวงตาจะพูดว่า “เออ...พอใจ พอใจ” ทุกเช้าในช่วงเวลานี้ คิษยานุศิษย์จะอาศัยเป็นโอกาสเข้ามากราบ เมื่อการตรวจรักษาเสร็จก็จะพร้อมใจกันออกจากบริเวณกุฏิเพื่อมิให้เป็นการรบกวนองค์หลวงตา

องค์หลวงตาจะตื่นเวลากลางคืนเป็นส่วนใหญ่ แพทย์สังเกตว่าองค์ท่านจะตื่นขึ้นมาแล้วนั่งฉันทันหมาก และบางครั้งก็เทศน์ให้ลูกศิษย์ฟังด้วย องค์ท่านมักตื่นเวลา ๒๒.๐๐ น. ถัดไปก็ประมาณ ๐๒.๐๐ น. และในตอนเช้าก็ช่วงประมาณ ๐๔.๐๐ น. และ ๐๕.๐๐ น. แล้วจะออกมานอกห้อง ในระยะแรกที่องค์ท่านอาการอาพาธไม่มาก องค์ท่านจะปรารภสั่งสอนลูกศิษย์ในตอนกลางคืน คืนหนึ่งองค์ท่านลุกขึ้นเวลา ๐๒.๐๐ น. ในมือจะหยิบไฟฉายแล้วฉายไปรอบๆ ห้องเพื่อดูเวลาว่าเท่าไร คืนนั้นแพทย์ผู้เฝ้าไข้พอจะจับคำปรารภขององค์ท่านได้ว่า

“ตรงหน้าเราก็มีนาฬิกา ด้านข้างและด้านหลังเราก็มีนาฬิกา เดียวนี้ช่างฟุ่มเฟือยกันมาก ทั้งที่ประเทศชาติประสบภาวะเช่นนี้ .. ตัวเราเองมีนาฬิกาติดตัวแค่เรือนเดียว และเป็นเรือนเล็กด้วย ให้หัดใช้สอยอย่างประหยัด...”

แพทย์สังเกตว่าส่วนมากแล้วในเวลา

กลางวันองค์ท่านจะแสดงความแข็งแกร่งให้ปรากฏกับบรรดาลูกศิษย์ลูกหา และอาการส่วนมากขององค์ท่านจะทรุดในช่วงกลางคืน แต่ทุกคนก็ไม่เคยเห็นความอ่อนแอขององค์ท่านเลยแม้แต่น้อย อย่างเช่นบางคืนเมื่อพระช่วยพยุงองค์ท่านลุกจากที่นอนแล้ว องค์ท่านจะพยายามใช้มือจับขามายืนในท่านั่งสมาธิด้วยตัวเอง แม้ว่าจะนั่งลำบากหรือนั่งแล้วจะโอนเอนไปด้านไหนก็ตาม คืนหนึ่งองค์ท่านเทศน์ว่า

“ชาตินี้เป็นชาติสุดท้ายของเรา...เราจะไม่กลับมาเกิดอีกชั่วอนันตกาล .. อันกายนี้มันร้อนเป็นไฟ สังขารมันทรมาณ แต่ใจนี่ลี อาจหาญและสว่างจ้าอยู่ตลอด มันสว่างมากนะ จนไม่มีอะไรเปรียบได้”

คณะสงฆ์ถวายเป็นการรักษา องค์หลวงตา

การอาพาธขององค์ท่านในครั้งนี้นับตั้งแต่ช่วงกลางเดือนพฤศจิกายนเป็นต้นไป เมื่อเห็นว่าองค์หลวงตามีลักษณะทรุดลงเป็นลำดับและเริ่มมีหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้องมากขึ้น ครูบาอาจารย์สายกรรมฐานทั้งภายในวัดป่าบ้านตาด และวัดอื่น จึงจัดประชุมอย่างเป็นทางการเพื่อจัดสรรหน้าที่ในการดูแลองค์หลวงตาอย่างเป็นลัดส่วนและเป็นระบบ โดยต่างฝ่ายต่างช่วยกันดูแลองค์ท่าน และเมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๓ คณะสงฆ์ได้ร่วมประชุมหารือโดยมีหลวงปู่ลี วัดภูผาแดงเป็นองค์ประธาน ในการประชุมได้มีการแต่งตั้งคณะสงฆ์ขึ้น เพื่อทำหน้าที่ถวายเป็นการรักษา ดูแลปฏิบัติกิจขององค์หลวงตา โดยแยกออกเป็นส่วนและจัดเป็นเวรเพื่อเข้าถวายเป็นการรักษาองค์ท่าน ร่วมกับคณะแพทย์ ในการนี้พระผู้ดูแลและสงฆ์ได้ช่วยคณะแพทย์ในการลงบันทึกเกี่ยวกับอาการต่างๆ การขบฉัน การปัสสาวะอุจจาระ

ในแต่ละวัน ซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกให้กับแพทย์เป็นอย่างมาก เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นพระสงฆ์ที่อยู่วาระเวร ก็จะบอกปัญหาให้กับแพทย์เวร และเมื่อแพทย์เวรรับทราบ ก็จะทำการถวายเป็นการรักษา องค์หลวงตา โดยกราบเรียนแผนการรักษาต่อพระสงฆ์ก่อน เมื่อพระสงฆ์เห็นสมควรจึงจะกราบเรียนองค์หลวงตา หากองค์ท่านอนุญาตแล้ว คณะแพทย์จึงจะสามารถถวายเป็นการรักษาได้ การที่คณะสงฆ์เข้ามาดูแลและร่วมปรึกษารักษาหรือกันเช่นนี้เป็นการแสดงความกตัญญู กตเวทิต่อพ่อแม่ครูอาจารย์ผู้มีพระคุณและยังเป็นการปฏิบัติถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้อีกด้วย

ในช่วงเดือนธันวาคม ๒๕๕๓ มีเหตุการณ์ที่น่าบันทึกและข้อธรรมะที่เป็นประโยชน์มาแสดงแต่เพียงบางส่วน ดังนี้

วันพุธที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๓

เวลา ๑๒.๔๕ น. องค์ท่านนั่งรถกอล์ฟไปดูปลาที่สะพานหน้าวัดและดูต้นโพธิ์แล้วปรารภขึ้นว่า “ต้นโพธิ์สวยงามมาก”

เวลา ๒๐.๐๐ น. องค์ท่านลุกขึ้นนั่งฉันทันหมากในห้องและปรารภขึ้นว่า “เหนื่อย นิ่งก็เหนื่อย นอนก็เหนื่อย อยู่ท่าไหนก็เหนื่อย มันไม่มีทางไป มีแต่ทางตาย”

■ วันพฤหัสบดีที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๓

เวลา ๐๓.๕๐ น. องค์ท่านปรารภขึ้นว่า “หลวงปู่มัน ๘๐ ก็ไป เราอายุเท่าไร อยู่ชวง อยู่เหมือนขอนแก่นหนัก แต่ไม่มีกำลังก็อยู่ไป”

เวลา ๐๕.๒๕ น. องค์ท่านปรารภธรรมะ ด้วยเสียงดังมีกำลังว่า “ให้มีสตินะ สติ ลัพพตถ ปัตถิยา สติจำเป็นต้องปรารภนาในที่ทั้งปวง ให้พากันมีสติ เห็นเฮาร่างกายงกๆ งันๆ แต่สติบ่เคยเปลอ จิตบ่ได้งกๆ งันๆ เทียงจ้อก้ออยู่ตลอด ร่างกายจะมะลาบพาบพิบแต่จิตเทียงอยู่จ้อก้อ (อย่างนี้)”

“เฮาเปิดให้หมู่พิง เฮาหายสงสัยทุกอย่างในชาตินี้ จิตเฮาโล่งมานานแล้ว นับวันร่างกายมีแต่ทรุดลงๆ โลกธรรม ๘ เฮาวางหมด ไผลิตินินินทาว่าหัวหลอกหัวโล้น เฮาก็วางหมดเหลือแต่ท่อนพินอันนี้”

เมื่อองค์ท่านลุกขึ้นจากที่นอนเวลา ๐๕.๕๐ น. ได้ปรารภกับพระว่า “เหมือนจะอาเจียน ท้องอืด ในร่างกายว่างหมด อืดแต่ในท้อง” “ทุกสิ่งทุกอย่างสิ้นสุดในชาตินี้แหละเหลือแต่ของสกปรกในร่างนี้” “นี่มีแต่สิ่งปรนเปรอ เฮาบ่แมนพระพระระรัง”

องค์ท่านปรารภถึงเครื่องทำความร้อน เครื่องปรับอากาศ เครื่องฟอกอากาศที่กุฎิภายในห้องจำวัด ที่ปกติไม่เคยสนใจ แต่ช่วงหลังก็อนุโลมให้อย่างมากเพื่อรักษาน้ำใจของญาติโยม

■ วันศุกร์ที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๓

เวลา ๑๔.๐๐ น. ปรารภขึ้นว่า “เฮาบ่อยากกระดุกกระดิกไปไสเต้ เฮาเหมิดกำลังนอนคือขอนแก่น”

เวลา ๑๙.๓๕ น. ลุกขึ้นมาฉันหมากด้วยใบหน้าอืดโรย หายใจหอบแล้วก็พูดขึ้นว่า “เหนื่อย ลูกมาแค่นี้ก็เหนื่อยแล้ว ยังไม่ถึงไหน”

ไปสถานีแม่ข่ายวิทยุเสียงธรรมฯ ในหมู่บ้านตาด เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๓

เวลา ๒๑.๐๒ น. องค์ท่านนั่งฉันหมากแล้วปรารภธรรมให้ฟังว่า “กั้นก็เจ็บมันไม่มีเนื้อรอง โอ มีอาการจะอาเจียน ไผมันเผาอยู่ในธาตุในชั้นธ แต่ใจมันสง่างาม การปฏิบัติธรรมของผมหาบ่อนต้องติไม่ได้เลย นั้นละมันเผาอยู่ในธาตุชั้นธ ใจมันจะเผาได้อย่างไร มันเหน้อย หายใจไม่ทั่วท้อง”

“ในครั้งพุทธกาลมีพระบ่วย เหม็นเนาไปทั้งตัว นอนเหมือนขอนแก่น พระเณรทั้งหมดเลยไม่มีใครดูแล พระพุทธเจ้าจึงเสด็จมาดูแลเองอย่างนั้นละ ธรรมไม่มีสูงมีต่ำ จากนั้นพระเณรรมเลย อย่างนั้นละธรรมทั้งแท่งมีในตำรา”

เวลา ๐๐.๐๕ น. องค์ท่านนอนพักแล้วพูดขึ้นว่า “ข้าวเพิ่งฉันได้มือเช้า พอมีกำลัง พอแฉงมากก็เหมิด นี่ยังบ่ส่องท่มะเมื่อยแล้ว เมื่อย”

■ วันเสาร์ที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๓

เวลา ๑๘.๐๐ น. คณะแพทย์ที่ถวายเป็นการรักษาได้เข้ามาขออนุญาตตรวจร่างกายที่ด้านหลังกุฎิ เนื่องจากองค์ท่านอ่อนเพลียมากหนาว มีไข้ ท้องอืดคล้ายจะอาเจียน องค์ท่านเลยเทศน์ธรรมะให้ฟังว่า

“สติเป็นเครื่องกำจัดภัย ไม่มีสติไม่มีความเพียร ต้องมีสติจึงมีความเพียร นี่ฟัดมาพอแล้วนะ ไม่ใช่ไม่ฟัดนะกับกิเลส จนกระทั่งกิเลสหมอบเลย เห็นเดินชอมช่อๆ อย่างนี้เป็นอย่างไร ภายในเราอยากถามว่าเป็นอย่างไรของช้านะ เราอยากถามอย่างนะ หรือเดินกรรมฐานไก่อ้มันสง่างามอยู่ภายใน ไผไหนมีสติเครื่องกำจัดภัย เรียกว่าปลอดภัยตลอดเป็น อย่างนี้แหละ นี่ไม่คุยเฉยๆ นะ เดินไปชอมช่อๆ เหมือนไม่มีค่าไม่มีราคานะ แต่หัวใจสง่างามจ้ออยู่อย่างนะ นั่นมีเครื่องกำกับสติ เรื่องอย่างนี้

ไม่ค่อยเจอง่ายๆ นะ ส่วนเขาก็ไม่ค่อยรู้เรื่องรู้ราว เรื่องฟาดกิเลสหมอบราบ ไปที่ไหนๆ ก็สง่างาม คนเขาไม่รู้เรื่องเขาจะไปรู้เหรอ

พระพุทธเจ้าตรัสรู้กระเทือนโลกมานานเท่าไร เขาก็ไม่สนใจ ก็คงต้องปล่อยนะ นี่ก็ว่าจะว่ากันไม่ทัน ท่านเคยฝึกกิเลสมาแล้ว ก็เลสมอบราบก็ทำมาแล้ว กรรมฐานไม่มีค่าเพราะทำตัวไม่มีค่า ถ้าทำตัวให้มีค่าไปที่ไหนก็สง่างาม ไม่มีอะไรเกินกรรมฐานนะ เทวบุตร เทวดา อินทร์ พรหม แห่งรอบอนุโมทนาสาธุการด้วยไม่มีเทวดาเหรอ พระกรรมฐานที่ทรงธรรมภายในสง่างาม เทวบุตร เทวดา อินทร์ พรหม แห่งตาม แต่ท่านไม่พูด .. พูดแล้วเขาจะว่าบ้า เขาเป็นบ้า พูดแล้วเขาว่า จะว่าท่านเป็นบ้า”

จากนั้นหมอได้ขออนุญาตตรวจร่างกาย องค์ท่านเลยตอบว่า

“ไม่ตรวจ หลวงตาตรวจเจ้าของตลอด เราตรวจเราตลอด มันละเอียดลออยิ่งกว่าคนอื่นๆ ตรวจอีก เข้าใจไหมละ พูดอย่างนี้เดี่ยวจะหาว่า หลวงตาเป็นบ้าอีกนะ ไอ้เจ้าของเป็นบ้าไม่รู้ เข้าใจหรือเปล่าละ นานๆ ได้พูดอย่างนี้ คงได้คิดนะ”

เวลา ๒๐.๐๐ น. องค์ท่านได้ลุกขึ้นนั่งพูดธรรมะให้ฟังว่า “จิตสว่างไสวที่วัดดอยธรรมเจดีย์ ยั้งอยู่ป่าลึกยิ่งสว่างจ้า ไม่มีอะไรจะละเอียด อัครจริยยิ่งกว่าจิตเป็นธรรม ธรรมเป็นจิต” “ไปไหนมาไหนมีพวกทวยเทพตามดูแลตลอด”

■ วันอาทิตย์ที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๓

เวลา ๒๓.๐๐ น. เศษ คณะกรรมการแพทย์

ที่ถวายการรักษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภายใต้การนำของคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล รอเข้าเฝ้าถวายพระพรเนื่องในวันโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา โดยได้ตามเสด็จสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เข้าเฝ้าฯ

ศ.นพ.สมหวัง ด่านชัยวิจิตร แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านโรคติดเชื้อ ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะกรรมการแพทย์ถวายการรักษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเป็นแพทย์ที่ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาภรณฯ ทรงคุ้นเคยดี ได้กราบบังคมทูลเรื่องปัญหาต่างๆ ของการดูแลรักษาองค์หลวงตาที่วัดป่าบ้านตาด โดยมีคณะแพทย์กลุ่มต่างๆ มากมายที่ได้มาให้การดูแลทั้งแพทย์แผนปัจจุบัน แผนโบราณ แผนจีน แพทย์ทางเลือก และแพทย์จับเส้น

สำหรับแพทย์แผนปัจจุบันที่ได้เข้ามาดูแลรักษาองค์หลวงตา ก็มีหลายกลุ่มได้แก่ คณะแพทย์จากศิริราช คณะแพทย์จากโรงพยาบาลศูนย์อุดรธานี คณะแพทย์จากโรงพยาบาลศรีนครินทร์ ขอนแก่น แพทย์ทหารเรือจากโรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า นอกจากนี้ยังมีแพทย์สมุนไพร แพทย์จากโรงพยาบาลหัวเฉียว แพทย์แผนจีน แพทย์แผนไทยประยุกต์จากมหาวิทยาลัยรังสิต ตลอดจนแพทย์แผนจีนทั้งชาวจีนและชาวไทยที่นำยาจีนมาถวายการ

รักษาร่วมกับยาแผนไทยสูตรโบราณดั้งเดิมที่หลวงปู่ฝั้น อาจาโร เคยใช้และบอกต่อๆ กันมา ในหมู่ศิษยานุศิษย์

ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาภรณฯ ทรงมีรับสั่งให้คณะบดีคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล นพ.สมหวัง ด่านชัยวิจิตร และ นพ.นิพนธ์ พวงวรินทร์ ไปประชุมหารือกันเพื่อประสานคณะแพทย์แผนปัจจุบันของทุกแห่งทุกสถาบันที่เกี่ยวข้องในการดูแลองค์หลวงตา โดยให้ตั้งเป็นคณะกรรมการขึ้นภายใต้การนำของทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาภรณฯ เพื่อถวายเป็นการรักษาองค์หลวงตาให้ดีที่สุด โดยจะต้องร่วมมือกัน ประสานงานกัน ปรีกษาหารือกันและทำงานกันเป็นทีม โดยให้ นพ.สมหวัง ซึ่งมีอาวุโสสูงสุดเป็นผู้รับผิดชอบรับเรื่องนี้ไปดำเนินการต่อไป

วันจันทร์ที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๕๓

เวลา ๐๗.๓๐ น. คุณงค์ท่านอดิโรย ฉันทอาหารได้น้อย องค์ท่านบ่นว่าเหนื่อยหลายครั้ง ตั้งแต่เช้ามา

ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาภรณฯ ทรงพระกรุณาโปรดให้คณะแพทย์จากศิริราชมาเป็นทีปรีกษาและร่วมประชุมกับคณะแพทย์ที่ถวายการรักษาองค์หลวงตา

วันนี้มีโอวาทธรรมที่องค์หลวงตาเมตตา กล่าวไว้แต่มีได้ระบุช่วงเวลา

“ถูกต้องแล้ว..พุทธบริษัทต้องเป็นห่วงกัน จึงจะถูกต้องเป็นธรรม”

เวลา ๒๔.๐๐ น. องค์ท่านปรารภว่า “แข่งขาดึงเหมิด มันลียงบ่ได้ ต้องได้มัดเส้นบ่อยๆ ท้องกะแข็ง พระเณรบ่ค่อยเอาใจใส่ เอ็ดคือข้าราชการงานเมือง เขียนสมุดปากกาแล้ว ถิมไปเลย พระเณรหาผู้ที่จะเอาใจใส่บ่มี เฮาเบิ่งมาตลอดแต่เฮาบ่พูด”

วันอังคารที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๓

เวลา ๐๖.๕๐ น. องค์ท่านตื่นจำวัด จากนั้นได้ฉันจังหันที่เป็นอาหารอ่อนๆ พอสมควร

เวลา ๑๒.๔๕ น. นั่งรถกอล์ฟไปดูปลาที่สะพานหน้าวัด และดูต้นโพธิ์ ซึ่งองค์ท่านปรารภให้ฟังบ่อยๆ ว่า ‘ต้นโพธิ์สวยงามดี’

เวลา ๒๓.๒๐ น. องค์ท่านปรารภขณะนอนอยู่ว่า “เหนื่อย นั่งอยู่เฉยๆ ก็เหนื่อย”

เวลา ๐๔.๒๐-๐๔.๕๔ น. องค์ท่านตื่นขึ้นล้างหน้าและนั่งฉันหมากในท้อง ได้ปรารภขึ้นว่า “เจ็บเอว นั่งนานไม่ได้ เดี่ยวก็นอน” “นาฬิกา ๓ เรือน (ที่ติดอยู่ข้างฝาในท้อง) เหลือเฟือมีแต่สิ่งเหลือเฟือ”

วันพุธที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๓

พอตื่นขึ้นมาตอนเช้าองค์ท่านดูแข็งแรงขึ้นและได้ปรารภว่า “อยู่แต่ในห้อง เหมิดมือปิดประตูตีหมา ชี้แตกชะในห้อง”

เวลา ๐๗.๐๐ น. ฉันทอาหารได้บ้าง ดึกว่าเมื่อวาน

เวลา ๐๗.๔๒ น. คณะแพทย์ที่ถวายการรักษาเข้าเส้นเลือดได้พบว่า ด้านใต้ต้นแขนซ้ายบวมน้ำและตามด้านหลังก็มีลักษณะบวมน้ำ

เวลา ๑๔.๔๕ น. ขณะที่องค์ท่านลุกนั่งฉันหมากในท้อง พระอาจารย์บุญช่วย บุญญวันโต วัดป่าภูริทัตตปฏิปทาราม จังหวัดปทุมธานี พร้อมด้วยพระเถระจากวัดเขาน้อยสามผาน จังหวัดจันทบุรี ๓ รูป ได้เข้ามาขอโอกาสกราบเรียนปรึกษาเรื่องการเตรียมงานถวายเพลิงศพหลวงปู่ฝึก สันติธัมโม ซึ่งจะมียานประชุมเพลิงในวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๓ ที่จะถึงนี้

อาการโดยรวมวันนี้ องค์ท่านแจ่มใสดีพอสมควร

วันพฤหัสบดีที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๓

หลังฉันจังหัน แม้ว่าธาตุชั้นธรรมาจะอ่อนแรงมาก พูดไม่มีเสียง แต่องค์ท่านยังเมตตาเดินทางไปที่วัดเขาใหญ่เจริญธรรมญาณ-สัมปันโน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

(เป็นครั้งสุดท้ายที่ได้มาเยี่ยมวัดนี้) ซึ่งใช้เวลาเดินทางไปกลับราว ๘ ชั่วโมง

องค์ท่านนั่งเมตตาพระและฆราวาสต่างๆ ที่อ่อนแรง พูดไม่มีเสียง หลวงปู่อุทัย สิทธิโร จึงกราบเรียนขอเพียงองค์ท่านนั่งเฉยๆเท่านี้ คณะศิษย์ก็ดีใจมากแล้ว กลับถึงวัดป่าบ้านตาด เวลา ๑๗.๕๐ น. ซึ่งอ่อนเพลียมาก

เวลา ๑๙.๕๕ น. องค์ท่านปรารภขึ้นด้วยน้ำเสียงอันแผ่วเบาว่า “เฮาอ่อนหลาย เมื่อยหลาย”

คณะแพทย์ได้นำเลือดไปตรวจ พบว่าค่าโพแทสเซียมในเลือดต่ำ จึงได้ถวายโพแทสเซียมเพิ่มโดยเปลี่ยนน้ำเกลือใหม่ องค์ท่านนอนหลับได้สนิทเกือบตลอดทั้งคืน

■ วันศุกร์ที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๓

เวลา ๑๓.๔๕ น. มีพระเถระเข้ามากราบเยี่ยมและได้กราบเรียนว่า ถ้าองค์ท่านทรงธาตุทรงชั้นอยู่คณะสงฆ์ก็ร่มเย็น องค์ท่านพูดว่า “ธาตุชั้นเฮา เป็นกองฟืนกองไฟ คณะสงฆ์จักสู้บ่” “ส่วนมากมีแต่นอน นิ่งนานๆ ก็เหนื่อย เวลานอนจิตเข้าภายในบ่มีหยั่งกวน”

มีโยมคนหนึ่งกราบเรียนว่า แพทย์ที่โรงพยาบาลศิริราชฝากกราบเรียนว่า “ในหลวง

ทรงเป็นห่วง”

องค์ท่านเลยพูดขึ้นว่า “อย่าว่าแต่ในหลวงทรงเป็นห่วงเลย พวกทวยเทพอยู่เต็มท้องฟ้าคอยดูแลรักษาเราตลอด”

ลูกศิษย์คนหนึ่งได้กราบเรียนว่า ช่วงนี้ไม่ค่อยแข็งแรง กำลังจะดีก็เดินทาง ทำให้หายยาก ขององค์หลวงตามเมตตาพักอยู่ที่วัด อย่าเดินทางไกลบ่อย องค์ท่านพูดว่า “คนหนึ่งจ้องแต่จะรักษาธาตุชั้นเฮา คนหนึ่งจ้องแต่จะทำลายธาตุชั้นเฮาโดยไม่เจตนา”

■ วันเสาร์ที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๓

เวลา ๐๖.๓๐ น. องค์ท่านฉันอาหารได้น้อย ปรารภว่า “เมื่ออาหาร ถั่วฝักฉิ้นแล้วอาหารจะไม่ค่อยย่อย สะเปะสะปะ จะเอากำลังมาจากไหน”

เวลา ๐๘.๒๐ น. องค์ท่านปรารภว่า “เฮาไม่ค่อยสบายในร่าง เฮาเมื่อยหลายตัว จักเป็นหยั่ง”

เวลา ๐๙.๐๐ น. ระหว่างฉันหมากมีญาติโยมเอาปัจจัยมาถวาย องค์ท่านพูดว่า “ไม่สบาย .. มา ๒-๓ วัน วันนี้อาจจะนอนสักหน่อย ไม่สบาย มันเป็นของมันอยู่ภายใน ไม่อยากกระดุกกระดิกไปไหนมาไหน เวลามันไม่สบายทุกสิ่งทุกอย่างในร่างกายมันอ่อนแรงตามกันไปหมด ไม่อยากกระดุกกระดิกนะ วันนี้ไม่ไปไหน เป็นเพื่อนกันอยู่กับเตียง ไม่อยากไปไหนมาไหน มันอ่อนหมด”

เวลา ๑๖.๑๕ น. ขณะที่ถวายยาลดกรดในกระเพาะอาหาร องค์ท่านได้พูดว่า “นั่งกะเมื่อยนอนกะเมื่อย นอนกะขวาง นั่งกะขวาง”

เวลา ๑๙.๓๐ น. องค์ท่านลุกนั่งฉันหมากและพูดว่า “เฮาเมื่อยหลาย หายใจบ่ทั่วท้อง” มีอาการหลับๆ ตื่นๆ อยู่ทั้งคืน

■ วันอาทิตย์ที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๓

เช้านี้องค์ท่านนอนพักตั้งแต่เวลา ๐๖.๐๐-๐๙.๑๐ น. ขณะตื่นนอนพักอยู่นั้น มีพระเถระกราบขอโอกาสให้องค์ท่านพิจารณาฉันอาหาร ซึ่งก็ฉันได้ไม่มาก หลังฉันอาหาร ดูองค์ท่านอิดโรย เหนื่อย เพลีย และชืดมากจนน่าใจหายแก่คณะศิษย์

เวลา ๑๐.๓๐ น. คณะแพทย์จะนำเลือดถวายองค์ท่าน แต่พระสวณหนึ่งยังไม่เห็นด้วย จึงขอปรึกษากันก่อนเพราะเมื่อประมาณต้นปี องค์ท่านเคยปฏิเสธและยังดูคณะสงฆ์ที่เข้ามาขออีกว่า “คิดกันไปได้ยังงี้” ในอดีตพระบางรูปก็เคยได้ยินท่านพูดปฏิเสธในเรื่องนี้ว่า “จะเอาเลือดคนชี้เหล่าเมายาที่โหดมาใส่เรา” บ้างเป็นต้น ในขณะที่คณะแพทย์ก็เห็นถึงความจำเป็นสมควรต้องถวายการให้เลือดในเวลานี้ เพราะเห็นอาการไม่สู้ดีมาตั้งแต่เมื่อวานนี้แล้ว จึงได้เตรียมการไว้ล่วงหน้าในระดับหนึ่งโดยรับบริจาคเฉพาะเลือดของพระวัดป่าบ้านตาดที่มีกลุ่มเลือดชนิดเดียวกับองค์ท่าน ซึ่งเป็นการเหมาะสมทั้งทางโลกและทางธรรมที่ลูกศิษย์พึงปฏิบัติต่อครูบาอาจารย์ยิ่งกว่าจะนำเลือดจากคนอื่นเข้าไปสู่ธาตุชั้นขององค์ท่าน

เวลา ๑๑.๐๐ น. ระหว่างที่คณะสงฆ์กับคณะแพทย์ได้ประชุมกัน องค์ท่านรู้สึกตัวตื่น พระได้กราบเรียนว่า “ขอโอกาสครับ หมอขอถวายเลือดแก่พ่อแม่ครูอาจารย์ครับ” องค์ท่านพูดเบาๆ ว่า “ไม่เอา”

เวลา ๑๑.๓๐ น. ผู้อำนวยการโรงพยาบาลศูนย์อุดรฯ กราบเรียนว่า “ขอโอกาสครับองค์หลวงตา ทางคณะแพทย์จะถวายเม็ดเลือดของพระรักษาองค์หลวงตา”

กราบเรียนอยู่ถึง ๓ ครั้ง แต่องค์ท่านก็นอนนิ่ง คณะสงฆ์ซึ่งมีพระเถระหลายรูปเห็นดั่งนั้นจึงเข้าหารือกับคณะแพทย์ซักถามเหตุผลความจำเป็นอีกครั้งเพื่อให้มีความรอบคอบที่สุด

เวลา ๑๒.๐๐ น. พระเถระได้บอกให้ผู้
อำนวยการโรงพยาบาลศูนย์อุดรฯ กราบเรียน
ใหม่อีกครั้ง ผู้อำนวยการจึงกราบเรียนว่า “ขอ
โอกาสคร่ำบ่งค์หลวงตา คณะแพทย์ คณะสงฆ์
มีมติขอโอกาสถวายการรักษาเมื่อดอกของ
หลวงตาเพื่อให้หายอ่อนเพลียครับผม” มีพระ
พยายามพูดเสริมขึ้นในช่วงเวลาใกล้เคียงกันว่า
เป็นเลือดของพระวัดป่าบ้านตาด

องค์ท่านพยักหน้า พูดเบาๆ ว่า “เออ”

เวลา ๑๒.๓๐ น. หลวงปู่บุญมี ปริบูรณ์
วัดป่าบ้านนาคุณ มากราบเยี่ยม

เวลา ๑๔.๔๗ น. องค์ท่านนั่งรถกอล์ฟไป
ดูปลาที่สะพานหน้าวัด ดูต้นโพธิ์ เลยไปถึงสาม-
แยกทางบิณฑบาตจึงกลับ

เวลา ๑๙.๓๐ น. องค์ท่านลุกขึ้นมาฉัน
หมาก แล้วพูดว่า “เราเหนื่อยมาก นิ่งก็เหนื่อย
นอนก็เหนื่อย เหนื่อยมาก”

วันนี้มีโอวาทธรรมที่องค์หลวงตามตตา
กล่าวไว้แต่มีได้ระบุช่วงเวลา

“เราปล่อยวางหมดแล้ว ไม่มีสมมุติใดๆ
เหลืออยู่ในจิตใจ ชาตินี้เราพอใจ เราทำสุด
กำลังของเรา”

อาการโดยรวมตอนกลางคืนหลับได้ค่อนข้างดี

วันจันทร์ที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๓

เวลา ๐๖.๓๐ น. องค์ท่านฉันอาหารเช้า
บ้าง สีหน้าค่อนข้างแจ่มใส แต่ในช่วงสายหลัง
จากองค์ท่านเข้าห้องน้ำเสร็จ ได้พูดขึ้นว่า

“เราอ่อนมากไม่มีกำลัง”

เวลา ๑๒.๐๐ น. นั่งรถกอล์ฟออกไปหน้าวัด

เวลา ๑๗.๕๐ น. ฉันหมากบนเตียงด้าน
หลังกุฏิ พระได้ถวายยาที่หลวงปู่ลีทำถวาย
องค์ท่านฉันและได้พูดคุยธรรมะกับพระเถระ ๒

รูปว่า “ทุกอย่างในสามแดนโลกธาตุปล่อยหมด
.. ถ้าเดินไปเหยียบรากไม้ก็วางจะติดพริบ มัน
เป็นสัญชาตญาณ จิตแยบยลแล้วหาย
เจ็บเลย”

เวลา ๒๑.๓๐ น. องค์ท่านลุกขึ้นนั่งฉัน
หมาก และได้ถามถึงนาฬิกา พร้อมทั้งเรือนใหม่ที่
ญาติโยมนำมาถวาย พระได้นำเอานาฬิกาเรือน
ใหม่ ๓ เรือนมาถวาย องค์ท่านจึงปรารภว่า
“โละออกหมด เราใช้เรือนเดียวจนตายก็ยังไม่
เหลือ”

กลางคืนองค์ท่านนอนไม่ค่อยหลับ

วันอังคารที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๕๓

เวลา ๐๗.๐๐ น. ฉันจังหันได้น้อย องค์
ท่านพูดว่า “เห็นอาหารแล้วเบื่อ แต่ฝันๆ ฉัน”

เวลา ๑๑.๑๐ น. องค์ท่านปรารภว่า
“เมื่อย .. บ่อยากดิ่งคิงไปไหน คือเมื่อยกะด็อก-
เดียแท้ ชูมือคือบ่เป็นจังซี่จักเทื่อ”

เวลา ๑๑.๕๐ น. นั่งรถกอล์ฟไปดูปลาหน้าวัด
เวลา ๐๔.๑๕ น. องค์ท่านพูดขึ้นว่า “จัก
เป็นหยัง ร่างกายมีแต่อ่อนลงๆ นิ่งมีแต่อยาก
นอน”

จากนั้นก็บอกว่า “จัดอาหารไปวัดธรรมลี”

วันพฤหัสบดีที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๓

(ธรรมเทศนาภัณฑ์สุดท้าย)

เวลา ๐๖.๓๐ น. วันนี้ฉันจังหันได้ ๒๐ คำ
จากนั้นองค์ท่านก็เดินทางไปกราบหลวงปู่มันที่
วัดป่าสุทธาวาส หลังจากกราบแล้วพระได้จับเส้น
ถวายในกุฏิรับรอง ท่านได้ปรารภธรรมให้พระฟังว่า
“ใกล้ร้อยแล้วเต๋ อายุ อายุเขาต่อได้แล้ว หือ”

พระกราบเรียนว่า “๙๘ ครับผม”

องค์ท่านจึงพูดต่อไปว่า “นั่นแล้ว เกือบ
ร้อยแล้ว ๙๘ อยู่อีกบ่ต่อได้มันกะไปท่อนั้นแล้ว

ไปบ่ไปเฮากะบ่ว่าดอก เขาบ่นซื่อๆ เต๋ เป็น
โอกาสลิเว่อกะเว่่า ธรรมดาบ่เคยเว่่าดอกแนว
หมู่นี้ เรื่องจะไปจะอยู่ เขาบ่มีอาลัย เขาหมด
ห่วงหมดโยคะแนว ตัดขาดหมดเลย บ่มีอันได้
เหลือในใจ ถึงจุดที่ว่า จิตว่าง ว่างทุกอย่าง มี
แต่ธรรม ธรรมว่างไปแบบหนึ่งเต๋

๙๘ อย่างเข้ามาแล้ว มันกะใกล้แล้วเต๋ ใกล้
ลีไปแล้ว

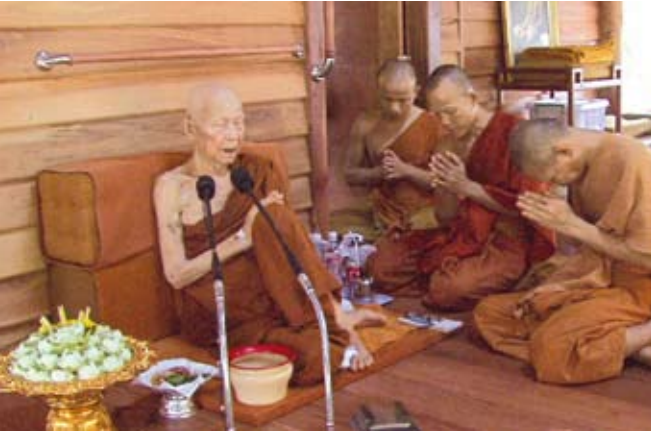
ไปกะไป เขาบ่ย่านบ่หาญเต๋ ซื่อๆ อยู่ ได้
ธรรมมาเต็มหัวใจทุกอย่าง บำเพ็ญธรรมจนเต็ม
หัวใจแล้ว หายห่วง ยังอยู่แต่ร่างกายกับ
สุขภาพ มันลีไปมือได้มันกะไปท่อนั้นแล้ว บ่ไปก็
อยู่อย่างนี้แหละ ความห่วงความโยอันได้บ่มี
หมดเลย เดินอย่างสะดวกสบายละ สูงสุดไป
เลยโลด

เว่่ามันคักๆ จังซี่แหละ เขาบ่เคยเว่่าดอก
คำเว่่าหมู่นี้ สุ่มลีสุ่มทำมันลีเว่่าได้บ่ พวกเปรต
พวกผีมันคอย สิหาบ่เอากองฟืนกองไฟ เว่่าจังซี่
เป็นธรรม พวกเปรตพวกผีมันบ่เป็นนำเต๋
หาว่าเว่่าโอ้เว่่าอวดไปจังซี่ บ่เป็นประโยชน์กับ
พวกเปรตพวกผี เป็นประโยชน์แต่กับผู้เป็น
อรรถเป็นธรรมนั้นแล้ว เว่่าซื่อๆ หมดแล้วเต๋
หมดทุกอย่างแล้ว ก็เลสกับจิต .. หมด ภพชาติ
ก็หมดในชาตินี้เท่านั้น บ่มีลีต่อไปอีกแล้ว เว่่าให้
ฟังคักๆ แหละ

เขาปฏิบัติมานานขนาดได้ เขาเอาจริงเอา-
จังทุกอย่างเต๋ เอาจริงเอาจังมันกะเห็นจริงเห็น
จังเต๋ บ่มีบ่อนสงสัยแล้ว มันบ่เป็นท่า .. ติดเลย
โลด บ่ต้องเสาะแสวงหาป่าช้าบ่อนได้อีกแล้ว
มันหาบ่พ้อแล้ว ป่าช้าบ่อนเกิดบ่อนตาย ต่อไป
นี้บ่หาแล้ว มันพ้อแล้วเต๋ มันเต็มกำลังความ
สามารถแล้ว เอาจริงเอาจังตัว เคยทำเคยละ
กิเลส จริงจังมากทีเดียว

เว่่าถึงกิเลสขาดสะบั้น เห็นประจักษ์ในใจ

แล้ว อยู่กะอยู่แบบหายห่วง แบบหมดงาน ลืมงานได้ทำอีกต่อไปกะปมี หมดแล้ว วางงานจิตที่ ลีนกิเลส หมด วางงานตลอด ตั้งกับตั้งกัลป์ วางอยู่อย่างนั้น จังว่านิพพานเที่ยงนั้นแล้ว...”

เวลา ๑๖.๑๐ น. หลวงปู่บุญมี ปริบุญโณ วัดป่าบ้านนาคุณ มากกราบเยี่ยม

เวลา ๐๓.๓๐ น. องค์ท่านบอกว่า “พรุ่งนี้ เอสาयน้ำเกลือออก”

■ วันศุกร์ที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๓

เวลา ๐๖.๐๐ น. ขณะที่นอนพักอยู่ องค์ท่านพูดขึ้นว่า “หลงวันหลงคืน เหาอนอนหลับ ยามได้ ตื่นมา หลงวันหลงคืน”

เวลา ๐๗.๐๐ น. ฉันทอาหารได้ ๑๐ คำแล้ว นั่งรถกอล์ฟไปหน้าวัด

เวลา ๑๓.๑๕ น. นั่งรถกอล์ฟดูปลาหน้า วัดและไปจนถึงสามแยกบิณฑบาตจึงกลับ

เวลา ๑๖.๐๐ น. อาเจียนครั้งที่ ๖ เป็นน้ำ สีเขียวปนเหลือง มีเศษอาหารปนออกมาด้วย

เวลา ๑๙.๓๐ น. องค์ท่านปรารภว่า “สระที่อยู่ทิศตะวันตกวัด เหายังพิจารณาบ่อย เป็นของ สาธารณะ ถ้าจะขุดขยายออกไปจะเป็นประโยชน์ กุ้ง หอย ปู ปลา จะได้อยู่อาศัย แต่เงินกะบ่ค่อย ขยับ มีแต่ไหลออก ไหลกะในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ถ้าเขาได้พิจารณาแล้วละเอียดล่อล่อละ บ่ค่อยมี ร้วไหลแตกซึ่มได้ง่ายๆ”

เวลา ๐๒.๐๐ น. ตื่นขึ้นมา นั่งฉันทมาก แล้วพูดว่า “เส้นท้องตึงท้องแข็งเป็นแผ่นเป็น ดาน ทำให้ฉันทเข้าบได้ ตื่นมามีแต่ลึลึมลิตาย จะมายังยืนจังได้แล้ว”

องค์ท่านนั่งฉันทมากได้สักพักจึงพูดขึ้นว่า “คือจิ้งสิฮาก ตื่นมาบได้มีกำลัง มีแต่เมื่อย”

เวลา ๐๒.๕๐ น. องค์ท่านพูดเสียงเบาว่า หมดกำลังให้พลิกตัวไปทางซ้าย แล้วพูดต่อว่า “มีอนี่บ่เป็นทาละ”

อาการโดยรวมวันนี้ดูอึดโรยอ่อนแรงลงๆ

■ วันอาทิตย์ที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๕๓

ตอนเช้าฉันทจังหันได้ ๑๐ คำ ดูองค์ท่านยังอ่อนแรง แขนขวา บวมจากการรั่วของเส้นเลือดที่ แหวงซึ่ม

เวลา ๑๕.๐๐ น. องค์ท่าน ลูกขึ้นนั่งฉันทมาก แล้วถามพระว่า “หนาว เดือนนี้เดือนอะไร” เมื่อพระกราบ เรียนว่าเดือนธันวาคม องค์ท่านก็กล่าวต่อไปว่า “อย่างว่ามันเข้าหน้าหนาวแล้ว ดูหมู่เพื่อนไม่ ค่อยหนาว เขาไปไหนบได้เพราะความหนาวมัน รัตกุมไว้”

องค์ท่านลุกขึ้นมาอาเจียนเกือบทั้งคืน วัน นี้อาเจียนทั้งหมด ๑๘ ครั้ง เป็นน้ำสีเขียวคล้าย น้ำดี ๘๐๐ มล.

■ วันจันทร์ที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓

ตั้งแต่วเวลา ๐๖.๔๓-๑๓.๐๕ น. อาเจียน ๑๑ ครั้งเป็นน้ำสีเขียวแก่ ดูอึดโรย

เวลา ๑๓.๐๐ น. องค์ท่านพูดว่า “เฮาบ่ สบายในธาตุ บ่สบายในท้อง เมื่อย นั้นแล้วบ่ด ยามลิเป็น”

อาการโดยรวมวันนี้ดูอ่อนเพลีย

■ วันอังคารที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๓

เวลา ๐๕.๑๕ น. ลูกขึ้นนั่งฉันทมากแล้ว พูดว่า “มีแต่อ่อนลงๆ” เช้าวันนี้องค์ท่านฉันท อาหารไม่ได้เป็นวันที่ ๒

เวลา ๐๗.๓๐ น. นั่งรถกอล์ฟไปรอบ ศาลาแล้วออกไปหน้าวัด ดูองค์ท่านอ่อนแรง

เวลา ๑๙.๕๐ น. ลูกขึ้นนั่งฉันทมาก อาการไม่ค่อยดี ดูอึดโรยปากแห้ง ช่วงหลังจาก พระสงฆ์ลงอุโบสถแล้วได้ประชุมกันเกี่ยวกับการ ดูแลรักษา พระได้กราบเรียนเกี่ยวกับการ ดูแล องค์ท่านจึงพูดว่า “ให้พากันดูแลเถอะ”

เวลา ๐๓.๒๐ น. หลังจากอาเจียน องค์ท่านพูดขึ้นว่า “ไอแทบสลบ เพราะมันไอเต็ม

กำลัง ดึงไปหมด ใจแทบจะขาด”

อาการโดยรวมนอนไม่ค่อยหลับ ไม่มี เรี่ยวแรง อาเจียน ๑๓ ครั้ง

■ วันพฤหัสบดีที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๓

ตอนเช้าองค์ท่านฉันทได้แต่น้ำข้าวของ หลวงปู่สี ๕ คำกลืน

เวลา ๑๑.๑๐ น. องค์ท่านลุกนั่งทำท่า คล้ายจะอาเจียนพร้อมกับพูดว่า “๒-๓ มีอมาบนี้ ท้องเฮาบ่ค่อยดี”

เวลา ๑๒.๐๐ น. อาเจียนครั้งที่ ๕ และ พูดว่า “หายใจไม่สะดวก”

เวลา ๑๒.๑๐ น. อาเจียนครั้งที่ ๖ พร้อม กับพูดว่า “เฮ่ แทบสลบ”

เวลา ๑๒.๒๕ น. อาเจียนครั้งที่ ๗ และ พูดว่า “คือสิฮาก เป็นมาหัววันแล้วเด”

เวลา ๑๓.๐๐ น. ลูกศิษย์กราบนิมนต์ไป โรงพยาบาล องค์ท่านตอบว่า “ไม่ไป จะเอาเรา ไปฆ่า พาไปตาย สิเอาไปตายบ่”

องค์ท่านมีอาการอาพาธหนักขึ้นเรื่อยๆ หายใจไม่ทันและอ่อนกำลังลงมาก

เวลา ๑๖.๓๐ น. คณะแพทย์จากโรง- พยาบาลศิริราชตรวจร่างกาย ถวายการรักษา ตอนกลางคืนนอนไม่ค่อยหลับ มีไอเป็น ระยะ และมีไข้สูง

■ วันศุกร์ที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๓

วันนี้ไม่ได้ฉันทอาหารเป็นวันที่ ๕

เวลา ๑๔.๓๐ น. หลวงปู่บุญมี ปริบุญโณ วัดป่าบ้านนาคุณ มากกราบเยี่ยม องค์ท่านจึงลุกขึ้นนั่ง ตอนกลางคืนหลับได้บ้าง มีไอเป็นระยะๆ ตลอดคืน

วันเสาร์ที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓

ระยะนี้องค์ท่านมีอาการอ่อนแรงลงเรื่อยๆ หมอต้องได้พญาแก้วหัดป้องกันเชื้อไวรัส และพญาขยายหลอดลม เนื่องจากหลอดลมตีบ

เวลา ๑๒.๐๕ น. ขณะที่องค์ท่านนอนพักอยู่บนเตียงด้านหลังกุฏิ องค์ท่านปรารภธรรมว่า “ผู้สิ้นกิเลสได้ถามกันดี ยังมีพุดสู่มสู่ม ทำอยู่ บ่แม่นผู้สิ้นกิเลส”

เวลา ๑๓.๓๐ น. องค์ท่านเข้าห้องพัก ช่วงนั้นหลวงปู่ลี กุสลโร วัดภูผาแดง ได้เข้ามากราบเยี่ยมที่กุฏิภายในห้องจำวัด องค์ท่านเลยพูดขึ้นว่า “ธรรมสืบเข้า มานวดเส้นให้แฉะ ใครก๊อ้นอยู่เฉยๆ พระเถรที่มาเกี่ยวข้องกับเขา มีแต่แข็งกระด้าง เขาสอนให้ฉลาดแต่กลับโง่”

กลางคืนนอนไม่ค่อยหลับ ลูกมานั่งฉันหมากบ่อยๆ

วันอาทิตย์ที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๓

เวลา ๐๘.๒๐ น. อาการองค์ท่านดูน่าเป็นห่วงมาก อ่อนเพลีย ต้องนอนหลับกับลูกนั่ง พระต้องช่วยกันพยุงองค์ท่าน ลูกศิษย์ต่างเป็นห่วง จึงกราบนิมนต์ไปตรวจร่างกายที่โรงพยาบาลศิริราช องค์ท่านตอบเพียงว่า “เท่านั้นแหละ”

เวลา ๑๐.๓๐ น. มีลูกศิษย์คนหนึ่งมากราบอาราธนานิมนต์ให้ไปตรวจร่างกายที่โรงพยาบาลศิริราช องค์ท่านก็ตอบว่า “เราไม่อยากจะไปไหนเลย เราพูดจริงๆ เรามาเกิดครั้งนี้เป็นชาติสุดท้าย ไม่มีครั้งที่สอง”

เวลา ๑๔.๓๐ น. คณะลูกศิษย์ทางกรุงเทพฯ นำโดยคุณนเรศ ไต้สงวนพันธ์ และ

คณะได้กราบอาราธนานิมนต์มารักษาที่โรงพยาบาลศิริราชเป็นการนิมนต์เป็นครั้งที่ ๓ องค์ท่านเมตตารับนิมนต์ ซึ่งจะเดินทางโดยเครื่องบินในวันพรุ่งนี้ หลังจากนั้นองค์ท่านได้พูดกับพระอาจารย์สุดใจว่า “ปัจจัยของผม ผมโอนให้สงฆ์ทั้งหมด”

เวลา ๑๘.๓๐ น. องค์ท่านบอกพระให้เตรียมบริขารที่จะเดินทางพรุ่งนี้ว่า “ลูกๆ ไป จะไปเตรียมผ้าสบง จีวร สังฆาฏิ หมากพลุไป”

วันนี้แพทย์ได้อาราธนาขอใส่สายออกซิเจนทางจมูก ตอนกลางคืนตั้งแต่ค่ำเป็นต้นไปอาการหนักมากที่สุดตั้งแต่อาหารมาจนวันนี้ องค์ท่านหายใจถี่มากขึ้น หอบบ่อยๆ ไอแรงและถี่ เหนื่อยแพทย์ได้ขอตรวจร่างกาย เมื่อดูภาพฟิล์มเอกซเรย์ปอดแล้วพบว่ามึนน้ำในร่างกายมาก

วันนี้มีโอวาทธรรมที่องค์หลวงตาเมตตา กล่าวไว้แต่มิได้ระบุช่วงเวลา ดังนี้

“ให้ภาวนา ตั้งสติอยู่ตลอดเวลา ผมเห็นคุณค่าของสติมาก”

“ผมลงใจในปฏิปทาพ่อแม่ครูอาจารย์มันมากที่สุด พุดอะไรตรงเปิงเลย”

“เราโง่มาก จะเป็นปอดนะ เราจะไม่ลงไปเรื่อยๆ นะ ผมบอกตรงๆ เลย ผมมาเกิดเป็นชาติสุดท้าย ไม่มาเกิดอีก”

“ผู้มาศึกษากับผม มีหลักมีเกณฑ์อยู่หลายองค์นะ”

“ผมเคยพูดให้ฟังไหม เรื่องตอนที่อยู่ห้วยทราย ระยะท้าย ผมจะกว้างขวางมาก”

“ผมมาเกิดเป็นชาติสุดท้าย ไม่มาเกิดอีก สมมุติในใจไม่เหลือ”

กล่าวโดยสรุปในการดูแลรักษาองค์หลวงตามีคณะแพทย์จากโรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลศรีนครินทร์ และโรงพยาบาลศูนย์อุดรธานี ได้ช่วย

เหลือกันในการดูแลธาตุขันธ์องค์ท่าน โดยมีสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงเป็นองค์เจ้าของไข้ ซึ่งในการนี้ ทรงเข้าเยี่ยมอาการอาหารองค์หลวงตาเป็นระยะๆ มาโดยตลอดด้วยทรงรู้สึกห่วงใยยิ่ง

อาการอาหารองค์หลวงตาโดยรวมไม่ค่อยดีขึ้นนัก กลางคืนองค์ท่านจะไอแห้งๆ ฉันไม่ได้มีอาเจียนออกมาบ่อยๆ ต้องอาราธนาขอโอกาสใส่สายทางจมูกเพื่อดูดูแลและน้ำออกจากกระเพาะอาหารขององค์ท่าน

อาหารหนักเพียงใด ยังห่วงใยสัตว์โลก

ในช่วงเดือนธันวาคมนี้ แม้องค์ท่านจะอาหารหนักเพียงใดก็ยังมีเมตตาห่วงใยสัตว์ป่า โดยสอบถามอย่างน้อยสองครั้งเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของหมู่นกเปิดน้ำที่อาศัยอยู่ ณ อ่างเก็บน้ำที่องค์ท่านได้เมตตาให้สร้างขึ้นในพื้นที่ป่าเขาของวัดป่าแห่งหนึ่งในจังหวัดอุดรธานี สถานที่แห่งนี้องค์ท่านได้เมตตาส่งเสริมให้เป็นสถานที่ภาวนา ทั้งยังให้สร้างฝายน้ำล้น สำหรับเป็นแหล่งน้ำเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนและสรรพสัตว์ในถิ่นนั้นได้อาศัยด้วย

องค์ท่านเมตตาช่วยเหลือด้วยการสร้างฝายชลประทานอ่างเก็บน้ำเป็นสาธารณะประโยชน์เช่นนี้หลายต่อหลายแห่ง บางแห่งขุดสระน้ำให้ชาวบ้านได้ใช้สอย บางแห่งก็ขุดเพื่อให้สัตว์ได้ใช้กิน ความเมตตาอันยิ่งใหญ่นี้ไม่มีประมาณขององค์หลวงตาไม่มีขอบเขตจำกัด คือไม่ว่าองค์ท่านมีโอกาสไปยังสถานที่ใดจะต้องจัดหาอาหารสด อาหารแห้ง ไปแจกจ่ายเป็นทานแก่สัตว์ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงนั้นด้วย โดยไม่จำกัดชนิดของสัตว์ที่สงเคราะห์ไม่ว่าจะเป็น สุนัข

ปลา จระเข้ เสือ เก้ง กวาง ชะนี ลิง ไก่ป่า กระรอก กระแต กระต่ายป่า หมูป่า รวมไปถึงสัตว์ที่อยู่ตามห้วยหนองคลองบึงทั่วไปดั้งเดิมเคยกล่าวรายละเอียดมาแล้วในบทก่อน ความเมตตาห่วงใยสรรพสัตว์ทั้งหลายไม่ได้มีจิตจางหรือเสื่อมคลายลงไปแม้ในยามอาพาธเช่นนี้

ความเป็นห่วงเป็นใยมีเมตตาสงสารอย่างเสมอภาคในทุกชีวิต มีความกรุณาเอื้ออาทรในทุกรูปทุกนามเช่นนี้นับเป็นคุณลักษณะประจำองค์หลวงตา สมตามพระมหาสมณภษิตที่แสดงไว้ว่า “มหาปริสภาวัสส ลักขณัง กรุณา สโท อธิยาศัยที่ทนอยู่ไม่ได้เพราะกรุณา เป็นลักษณะของมหาบุรุษ”

องค์หลวงตาเดินทางไปรักษาที่โรงพยาบาลศิริราช

๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๓ – ๓ มกราคม ๒๕๕๔

องค์หลวงตาเมตตาเดินทางโดยเครื่องบินของกองทัพเรือ มาพักรักษาที่ตึก ๘๔ ปี ชั้น ๖ ห้อง ๖๐๒ ตะวันตก ซึ่งคณบดีและผู้อำนวยการโรงพยาบาลศิริราชได้จัดห้องไว้รองรับองค์หลวงตาและคณะจำนวน ๖ ห้อง โดยจัดแยกห้องไว้ทั้งซีกของตึก คือห้องหมายเลข ๖๐๑-๖๐๖ คณบดียังได้เรียกประชุมคณะแพทย์พยาบาลผู้เกี่ยวข้องเป็นการด่วนในตอนเช้าวันที่ ๒๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ เวลา ๐๙.๐๐-๑๐.๓๐ น. และได้จัดรถพยาบาลฉุกเฉินของโรงพยาบาลศิริราชที่มีเครื่องมือพร้อม ออกเดินทางไปรับองค์หลวงตาที่กองบิน บก.๖ กองทัพอากาศ

ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาภรณ์ฯ โปรดให้คณบดีมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการถวายนการดูแลโดยมีคณบดีเป็นประธาน มีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทุกสาขาที่เกี่ยวข้องรวมทั้งสิ้น ๒๖ ท่าน จากการรักษาและทำการตรวจอย่างละเอียดพบว่า เป็นมะเร็งตับอ่อนระยะสุดท้าย ก้อนโตไป

เบียดลำไส้เล็กส่วนต้นตีบตัน โดยมะเร็งได้กระจายไปที่ช่องท้องและเยื่อหุ้มปอด ทำให้มีน้ำสีเหลืองจำนวนมาก ส่งผลให้มีอาการเหนื่อยหอบหายใจลำบาก

เป็นบางครั้ง

คณะแพทย์ได้ทำการรักษาโดยใส่สายระบายเอาน้ำย่อย น้ำดี ในกระเพาะที่ท่วมท้นออก ต้องดื่มน้ำและอาหารเป็นระยะ แต่ได้จัดสารอาหารและน้ำถวายทางหลอดเลือดดำใหญ่ ทำการเจาะปอดระบายน้ำจากเยื่อหุ้มปอดออกมามีจำนวน ๖๕๐ มล. ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาภรณ์ฯ ทรงขอเมตตาให้องค์หลวงตาอยู่โรงพยาบาลเพื่อรักษาธาตุขันธ์ให้แข็งแรง แต่องค์ท่านขอลากลับวัด ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ที่วัดป่าบ้านตาด คณะแพทย์จากโรงพยาบาลศูนย์อุดรธานีได้เตรียมการสร้างห้องปลอดเชื้อบริเวณห้องพักด้านล่างของกุฏิองค์ท่านเพื่อจะได้ควบคุมอุณหภูมิให้พอเหมาะพอดี

ในระหว่างวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึง ๓ มกราคม ๒๕๕๔ ที่โรงพยาบาลศิริราชมีเหตุการณ์ที่น่าบันทึกและข้อธรรมะที่เป็นประโยชน์มาแสดงแต่เพียงบางส่วน ดังนี้

วันจันทร์ที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๓

เวลา ๐๖.๑๕-๐๗.๔๐ น. ดุองค์ท่านแจ่มใสอยู่พอสมควร ไม่มีเสียงหายใจหอบ

เวลา ๑๐.๔๕-๑๒.๔๐ น. ออกเดินทางโดยเครื่องบินของกองทัพเรือจากอุดรธานีถึงดอนเมือง จากนั้นรถพยาบาลเข้ารับองค์หลวงตาไปยังโรงพยาบาลศิริราช โดยท่านคณบดี ผู้อำนวยการโรงพยาบาลศิริราช ตลอดจนคณะ

กรรมการแพทย์มารอรับองค์หลวงตาอย่างพร้อมเพรียง

องค์หลวงตาได้ขึ้นถึงห้องพักโดยมีตัวแทนแพทย์จากโรงพยาบาลศูนย์อุดรธานี โรงพยาบาลศรีนครินทร์ขอนแก่น โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า และบุรุษพยาบาลจากโรงพยาบาลศูนย์อุดรธานีที่เดินทางมาพร้อม

จากนั้น ศ.นพ.นิพนธ์ พวงวรินทร์ และ รศ.นพ.ประเสริฐ อัสสันตชัย แพทย์ทางด้านโรคผู้สูงอายุ ได้มาตรวจร่างกายทั่วไปขององค์หลวงตา ศ.นพ.รุ่งโรจน์ กฤตยพงศ์ หัวหน้าสาขาหทัยวิทยา ได้มาตรวจระบบหัวใจและหลอดเลือดพร้อมทั้งได้ถวายการตรวจ 2-D Echocardiography เพื่อดูการทำงานของหัวใจองค์หลวงตา รศ.นพ.แจ่มศักดิ์ ไชยคุณา อรุเวชแพทย์ ได้ถวายการตรวจฟังบริเวณปอดทั้งสองข้าง พร้อมทั้งได้เอกซเรย์ปอดถวายโดยคณะของ รศ.นพ.พิพัฒน์ เชี่ยววิทย์ รังสีแพทย์ รศ.นพ.สถาพร มานัสสฤษดิ์ ได้มาตรวจร่างกายและระบบทางเดินอาหารร่วมกับ ผศ.นพ.ธัญเดช นิมมานวุดิพงษ์ ศัลยแพทย์ด้านโรกระบบทางเดินอาหาร และเวลาต่อมา นพ.จอมจักร จันทรสกุล ได้เข้ามาตรวจและทำความสะอาดแผลที่นิ้วเท้าซ้าย

ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาภรณ์ฯ ได้เสด็จมาทรงกราบเยี่ยมองค์หลวงตาถึงห้องพัก พร้อม

การดูแลรักษาของค์หลวงตาก่อนไปโรงพยาบาลศิริราช

>>

ง่าย ๆ แต่ด้วยความจำเป็นที่ต้องเกี่ยวข้องกับโลกและด้วยความเมตตาของพระภิกษุสงฆ์และภรรยาของภิกษุสงฆ์ที่ตั้งใจมาอุปัฏฐากดูแลด้วยความเคารพกตัญญูของครูบาอาจารย์อย่างแท้จริง องค์ท่านจึงยอมฝืนใจอนุโลมผ่อนผันให้ตามสมควร

ในวันรุ่งขึ้นหลังจากองค์หลวงตาเฝ้าสาวยางสวนกระเพาะอาหารออก องค์ท่านก็มีอาการแจ่มใสดี ไม่มีอาเจียน ฉันทมากได้ องค์หลวงตาได้นั่งรถออสัฟออกมาจากกุฏิ โดยคนขับรถพาท่านออกไปโปรดญาติโยมที่อยู่ในวัดและนอกวัดเป็นเวลา ๔๐ นาที ทำให้ญาติโยมต่างยินดีปรีดาและเปล่งสาธุการกันกึกก้องที่ได้เห็นอาการขององค์หลวงตาทุกเลาสามารถนั่งรถออกมาจากกุฏิได้ อย่างไรก็ตาม ความผิดปกติอันนี้ก็มีเพียงเวลาสั้น ๆ เพราะอีก ๒ วันต่อมา องค์หลวงตาก็มีอาการคลื่นไส้ อาเจียน มีไข้รุมๆ และมันอะไรไม่ได้อีก มีท้องอืดและอ่อนเพลียอย่างมาก

แพทย์โรงพยาบาลศูนย์อุดรธานีจึงได้แจ้งขอมายังโรงพยาบาลศิริราชให้เดินทางขึ้นมาดูแลองค์หลวงตาด้วยกัน คณะแพทย์ศิริราชจึงได้เดินทางจากกรุงเทพฯ มายังวัดป่าบ้านตาดในวันจันทร์ และได้ใส่สายยางคาทางจุกเพื่อระบายน้ำย่อยในกระเพาะอาหารให้องค์หลวงตาอีกรอบเป็นครั้งที่สอง ครั้งนี้ทำด้วยความยากลำบาก เพราะองค์หลวงตาขยับสายออกมาและต้องใช้แรงดันสายยางกลับเข้าไปใหม่ ทำให้เกิดความทุลักทุเลพอสมควร แต่ก็ประสบความสำเร็จด้วยดี คราวนี้แพทย์ได้กำกับพระอุปัฏฐากว่า ขอร้องอย่าถวายอาหารหรือยาจีนใดๆ ทางสายยาง และขอให้องค์หลวงตาเมตตาอย่าเอาสายยางออกจนกว่าจะแน่ใจว่าอาการลำไส้เล็กกลับมาทำงานได้ดีเช่นเดิม และการอุดตันของลำไส้ทุเลาดีแล้ว

ครั้งนี้คณะแพทย์ทราบผลการตรวจเลือดค่าทางเคมีของ Tumour marker CA 19-9 พบว่าสูงถึงเกือบ ๒,๐๐๐ (ค่าปกติไม่เกิน ๕๐) ทำให้ข้อสงสัยที่ว่าองค์หลวงตาจะเป็นมะเร็งตับอ่อนมีน้ำหนักมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ค่า CA 19-9 นี้อาจสูงได้ไม่เพียงแต่เฉพาะมะเร็งตับอ่อนเท่านั้น การอักเสบของตับอ่อนก็อาจทำให้ค่านี้สูงได้เช่นกัน ดังนั้นคำตอบที่แน่ชัดกว่านี้คือการตรวจคอมพิวเตอร์ของท้อง ซึ่งในขณะนั้นยังไม่ได้รับอนุญาตจากองค์หลวงตา ตลอดเวลาหนึ่งสัปดาห์ที่ผ่านมา องค์หลวงตาก็ยังไม่มีอาการถ่ายหนักเลย แสดงว่าลำไส้ยังไม่ทำงานและสารน้ำต่างๆ เช่น น้ำย่อยหรือน้ำดี ก็ยังผ่านบริเวณลำไส้เล็กส่วนบนไปได้เล็กน้อย ทางคณะแพทย์ได้มีมติให้สวนอุจจาระของค์หลวงตา เพราะเกรงว่าจะมีปัญหาของระบบของเชื้อแบคทีเรียในลำไส้ใหญ่ได้ ปัญหาขณะนี้ดูเหมือนว่าผลที่เข้าข้างขององค์หลวงตาจะดีขึ้น แต่มีปัญหาใหม่คือการอุดตันของลำไส้เล็กส่วนบนที่ยังไม่สามารถสรุปได้แน่ชัดว่าเกิดจากสาเหตุใด

สัปดาห์ต่อมาได้ทราบข่าวที่ว่าองค์หลวงตาเมตตาอนุญาตไปตรวจคอมพิวเตอร์ในช่องท้องที่ศูนย์คอมพิวเตอร์ในจังหวัดอุดรธานี เนื่องจากที่นี่มีเครื่องมือตัวใหม่ CT-scan (64 slides) ที่ทำได้ดีและคุณภาพดี ผลการตรวจพบว่ามีการอุดตันของลำไส้เล็กบริเวณส่วนต่อระหว่าง Duodenum กับ Jejunum (D-J junction) โดยมีก้อนขนาดไม่แน่ชัด (III - defined mass) รอบๆ ซึ่งน่าจะเป็นตับอ่อนที่อยู่บริเวณติด

กันแต่ขนาดไม่โตนัก ส่วนในช่องท้องมีสารน้ำร่วมด้วย (Ascites) และสงสัยจะมีการกระจายของเนื้องอกเป็นจุดๆ ที่เยื่อในช่องท้องหลายตำแหน่ง พร้อมกันนี้ยังพบว่าในโพรงเยื่อหุ้มปอดข้างซ้ายมีสารน้ำจำนวนเล็กน้อยร่วมอยู่ด้วย ส่วนบริเวณตับโต ไม่พบภาวะผิดปกติใดๆ สำหรับกระเพาะอาหารมีขนาดโตและไม่มีแผลทั้งในกระเพาะและลำไส้เล็กส่วนต้น

สรุปว่าอาจจะมีภาวะอุดตันของลำไส้เล็กส่วน D-J junction อันเนื่องมาจากเนื้องอกตับอ่อนกดทับ และอาจมีการกระจายมายังเยื่อช่องท้องและเยื่อโพรงช่องปอดด้านซ้ายด้วย สำหรับค่า Tumour marker ในเลือด CA 19-9 ก็พบว่าสูงขึ้นกว่าเดิมจาก ๒,๐๐๐ กว่า เป็น ๓,๐๐๐ กว่า แต่อาการทั่วไปขององค์หลวงตาก็ยังคงทรงอยู่เหมือนเดิม สำหรับสายยางใส่คาทางจุก คราวนี้สามารถคงอยู่ได้มากถึง ๕ วัน ซึ่งต่อมาก็ได้รับการดึงออก ทราบว่าในช่วงเวลานี้ได้มีการถวายยาจากแพทย์ทางเลือก มีทั้งยาไทย ยาจีน และยาสมุนไพร

จากนั้นคณะแพทย์จากศิริราชได้เดินทางไปกราบหมัสการองค์หลวงตาและถวายการตรวจรักษาอีก ๔-๕ ครั้ง โดยเดินทางมาสัปดาห์ละครั้งในช่วงเวลาเดือนเศษ ทางคณะแพทย์ที่โรงพยาบาลศูนย์อุดรธานีก็ได้ใส่สายยางสวนทางจุกให้องค์หลวงตาเป็นครั้งคราว ในช่วงที่มีอาการท้องอืดมากๆ และอาเจียนเป็นเศษยาที่องค์หลวงตาได้รับ แต่อาการที่ดีคือสามารถถ่ายอุจจาระได้เอง บางวันถ่าย ๕-๖ ครั้ง เชื่อว่าเป็นเพราะยาสมุนไพรไทย หรือยาจีน ที่มีฤทธิ์ระบาย คือ มักจะทำให้เกิดภาวะท้องร่วงได้ ช่วงนี้บางวันองค์หลวงตาก็มีอาการดีขึ้น จนสามารถนั่งรถออสัฟออกมานอกวัดได้มากถึง ๓๐ นาที โดยเฉพาะในบางวันที่ไม่มีไข้และไม่ต้องถวายน้ำเกลือ

ตลอดเวลา ๒ เดือนเศษที่องค์หลวงตาวัยด้วยอาการลำไส้อุดตันนี้ อาการขององค์ท่านมีการสลับกันระหว่างทรงกับทรุด เพราะการรักษาหลักเป็นแบบประคับประคอง (Palliative หรือ Supportive Therapy) ไม่ใช่การรักษาแบบชนิดทำให้หายขาด (Curative Therapy) สำหรับการรักษาทางเลือก องค์หลวงตาได้รับหลายรูปแบบ ทั้งยาไทย ยาสมุนไพร ยาจีน การนวดคลายเส้น แต่ที่องค์หลวงตาได้มาตลอดคือธรรมโอสถ และทุกวันในช่วงป่วยและเย็น พระภิกษุสงฆ์ในวัดป่าบ้านตาด ตลอดจนลูกศิษย์ที่เป็นภรรยาจะสวดมนต์บทต่างๆ เช่น บทสวดพระปริตร บทสวดโพชฌงค์ และบทสวดมนต์บำรุงธาตุขึ้นธ้องค์หลวงตาทุกวันไม่เคยขาด

นอกจากนี้ยังมีแพทย์จีนและแพทย์ไทยที่เรียนมาจากประเทศจีนหลายท่านมาร่วมให้การรักษากองค์หลวงตาโดยผ่านทางศิษย์สายต่างๆ ขององค์ท่าน ซึ่งทุกรายที่ถวายการรักษาต้องได้รับความเมตตาจากองค์หลวงตาอนุญาตให้รักษาจนจึงจะมีสิทธิในการถวายยาได้อย่างถูกต้องตามการพิจารณาจากองค์หลวงตาเอง แต่การให้ยาต้องอยู่ในความรับผิดชอบของแพทย์หรือผู้ให้ยาไม่ว่าจะเป็นยาไทย ยาจีน หรือยาสมุนไพร ส่วนการให้ทางหลอดเลือดดำนั้นเบื้องต้นกำหนดให้แต่ยาแผนปัจจุบันเท่านั้น อันได้แก่ สารน้ำ น้ำเกลือ สารอาหารทางหลอดเลือดดำและยาปฏิชีวนะหรือยาขับปัสสาวะ ส่วนยาจีนที่ถวายทางหลอดเลือดดำให้อยู่ในความรับผิดชอบของแพทย์ทางเลือกและผู้ถวาย

อย่างไรก็ตาม แพทย์และแนวทางรักษาที่มาจากหลายทางไม่สามารถลดอาการอาพาธลงได้ องค์หลวงตาก็มีอาการเหนื่อยหอบมาก และโรคทรุดหนักลง ทางคณะศิษย์จากกรุงเทพฯ ได้เข้ามากราบอาราธนาหมันต์ไปรักษาที่โรงพยาบาลศิริราชหลายครั้ง ซึ่งองค์ท่านก็ให้การปฏิเสธจนกระทั่งเมตตาอนุญาตในที่สุด

ทั้งได้ทราบอาราณานิมนต์องค์หลวงตาให้อยู่
พักรักษาตัวให้หายดีก่อนจึงค่อยกลับไปวัดป่า-
บ้านดาด ซึ่งองค์หลวงตาก็ตอบรับด้วยดี ทูล-
กระหม่อมฯ ได้ตรัสกำกับให้คณบดี ผู้อำนวยการ
โรงพยาบาลและคณะแพทย์เฝ้าเอาใจใส่
รักษาติดตามและดูแลอาการป่วยครั้งนี้ของ
องค์หลวงตาอย่างดีที่สุด และยังตรัสด้วยว่า

**“ถ้าเป็นผู้ชายก็จะเฝ้าดูแลองค์หลวงตา
ด้วยตัวเองตลอดคืนเพื่อปรนนิบัติองค์หลวงตา
ในฐานะที่เป็นลูกสาวองค์หลวงตา แต่ก็ทำ
ไม่ได้ จึงขอให้จัดแพทย์ดูแลองค์หลวงตา
ตลอด ๒๔ ชั่วโมง”**

เวลา ๑๓.๐๐-๑๔.๐๐ น. คณะกรรมการ
แพทย์ที่แต่งตั้งขึ้นมีคณบดีเป็นประธานได้
ประชุมร่วมกับแพทย์จากอุดรธานีและขอนแก่น
กล่าวสรุปอาการขององค์หลวงตาทั้งหมดให้
คณะกรรมการทราบในรายละเอียดตั้งแต่เริ่ม
ต้นจนตลอดการรักษาที่ผ่านมา และรายงานผล
การตรวจร่างกายในแต่ละระบบ ตลอดจน
วางแผนการรักษาและดำเนินการต่อไปอย่าง
รวดเร็วและรีบด่วน ใช้เวลาประชุมประมาณ
เกือบ ๒ ชั่วโมง สรุปได้ดังนี้

๑. ถวายการเจาะเลือดองค์หลวงตาในวัน
รุ่งขึ้น โดยกำหนดเจาะตรวจทุกอย่างให้ครบ
รวมทั้ง Tumour markers ต่างๆ การเพาะเชื้อ
แบคทีเรียและเชื้อราจากหลอดเลือด ปัสสาวะ
และจากแผลที่เท้าซ้าย

๒. ตรวจคอมพิวเตอร์ช่องท้องซ้ำเพื่อติด
ตามผลการรักษา เพราะการตรวจใหม่ครั้งนี้
ห่างจากครั้งแรกราว ๑ เดือน

๓. ให้สารอาหารและน้ำทางหลอดเลือด-
ดำ โดยใช้วิธีให้ผ่านทางแขนขวาและสอดใส่
สายเข้าไปในหลอดเลือดดำใหญ่บริเวณก่อนถึง
หัวใจ (PICC line) หรือทำ PORT

๔. เจาะน้ำจากเยื่อหุ้มปอดข้างซ้ายซึ่ง

ประเมินว่ามีปริมาณราว ๕๐๐-๖๐๐ มล.

๕. ถวายยาปฏิชีวนะโดยรีบด่วนเพื่อ
รักษาการติดเชื้อ เนื่องจากองค์หลวงตามีไข้สูง
หอบเหนื่อย และอาเจียน

๖. ใส่สายยางสวนคานทางจมูกเพื่อดูเอา
น้ำดี และน้ำย่อยออกจากกระเพาะให้หมด
พร้อมกับให้งดอาหารทางปากทุกชนิด

๗. ให้จัดแพทย์ทุกสาขาที่เกี่ยวข้องเพื่ออยู่
และเข้าเวรเฝ้าองค์หลวงตาตลอด ๒๔ ชั่วโมง

๘. จัดถวายการดูแลองค์หลวงตาแบบ
พระปาสายหลวงปู่มั่น ฐริทัตโต อย่างเคร่งครัด
คือกำหนดให้พยาบาลผู้ดูแลองค์หลวงตาเป็น
บุรุษพยาบาลเท่านั้น และจัดบุรุษพยาบาลของ
โรงพยาบาลศิริราชอยู่เวรคู่กับบุรุษพยาบาล
จากโรงพยาบาลศูนย์อุดรธานีที่องค์ท่านคุ้นเคย
มาก่อน แต่การให้ยาไม่ว่าจะให้ทางหลอดเลือด
ดำหรือทางใดหรือการปฏิบัติพยาบาลให้บุรุษ
พยาบาลของศิริราชเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด

๙. กำหนดห้ามเยี่ยมเด็ดขาด และให้
ระมัดระวังการติดเชื้ออย่างเคร่งครัด โดย
กำหนดให้แพทย์ผู้ที่เข้ามาดูแลต้องล้างมือ
ปิดปากด้วยผ้าผูกปาก (Mask) และใส่หมวก
ก่อนเข้าห้ององค์หลวงตา ทั้งนี้ให้ครอบคลุมถึง
พระอุปัฏฐากและโยมใกล้ชิดด้วย

ในห้ององค์หลวงตากำหนดให้อยู่ได้ไม่เกิน
๔ คนในแต่ละขณะ เพราะหากเกินนี้จะทำให้
ปริมาณของออกซิเจนในห้องพักไม่เพียงพอและ
อาจเป็นสาเหตุให้เกิดภาวะติดเชื้อได้สูง

เวลา ๑๕.๐๐ น. ผู้สื่อข่าวและสื่อมวลชน
จากสถานีวิทยุและโทรทัศน์ต่างๆ ขอร้องให้ทาง
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลออกแถลงข่าว
โดยมีท่านคณบดี นพ.จอมจักร และนพ.นิพนธ์
เป็นผู้แถลงข่าว ซึ่งสรุปประเมินปัญหาอาการ
อาหารขององค์หลวงตาได้ ๕ ประการ ดังนี้

๑. ปอดอักเสบ พร้อมทั้งยังมีสารน้ำใน
เยื่อหุ้มปอดด้านซ้าย

๒. ลำไส้อุดตัน บริเวณลำไส้
เล็กส่วนต้น

๓. ภาวะขาดสารน้ำและสาร
อาหารอย่างรุนแรง

๔. แผลเรื้อรังที่เท้าซ้าย คาด
ว่าจะหายได้ภายในเวลา ๒ เดือน

๕. ภาวะหัวใจเต้นผิดปกติ

รวมดีขึ้น มีไอเล็กน้อย
เวลา ๑๓.๐๐ น. เสมหะ
ติดลำคอ ไอติดต่อกันนานเกือบ
๒๐ นาที
เวลา ๑๓.๒๕-๑๔.๕๐ น.
ผ่าตัดใส่สายสารอาหารที่แขน
ขวา

เวลา ๒๑.๔๐ น. ดูดเสมหะออกได้มากพอ
สมควร
องค์ท่านนอนไม่ค่อยหลับเกือบทั้งคืน ไอ
และมีเสมหะเหนียว มีไข้ ปัสสาวะบ่อย

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลได้จัด
แพทย์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ทุกด้านที่เกี่ยวข้อง
มาช่วยร่วมถวายการรักษาองค์หลวงตาอย่างดี
ที่สุด

เวลา ๑๖.๓๐ น. ที่ห้องประทับชั้น ๑๖
อาคารเฉลิมพระเกียรติ ท่านคณบดีและนพ.นิพนธ์
เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
กราบบังคมทูลถวายรายละเอียดอาการอาพาธ
ขององค์หลวงตา ทั้งปัญหาความเจ็บป่วย
สาเหตุ การสืบค้น และแผนการรักษา พระบาท-
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับฟังด้วยความเป็น
ห่วงและสนพระทัยยิ่ง ทรงแนะนำคณะกรรมการ-
การแพทย์ผู้ถวายการรักษาว่า

**“ขอให้คณะแพทย์จัดลำดับความสำคัญ
ของปัญหาตามความรีบด่วนและแก้ไขในแต่ละ
กรณีตามลำดับ”**

คณะแพทย์น้อมรับและวางแผนดำเนิ
การตามพระราชดำรัสอย่างเคร่งครัด

การไปโรงพยาบาลศิริราชขององค์หลวงตา
นี้ มีคณะบุรุษพยาบาลประจำที่ทราบอริยาไคย
และเคยดูแลปรนนิบัติองค์หลวงตาจากจังหวัด
อุดรธานี พร้อมด้วยตัวแทนแพทย์จากโรง-
พยาบาลศูนย์อุดรธานีและโรงพยาบาล
ศรีนครินทร์ ขอนแก่น เดินทางไปด้วยเพื่อ

ประสานงานกับทางโรงพยาบาลศิริราช
กลางคืนองค์ท่านนอนหลับได้พอสมควร
ไม่ค่อยไอแต่ยังมีเสมหะในลำคอบ้าง

วันอังคารที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๓

เวลา ๐๘.๐๐ น. คณะแพทย์เข้ามากราบ
เรียนเรื่องผลการตรวจร่างกายเมื่อวาน และได้
กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ให้ทรงทราบ พระองค์มีรับสั่งว่าให้ถวายการ
รักษาตามลำดับความสำคัญก่อน หลังจากนั้น
แพทย์ได้นิมนต์องค์ท่านทำ CT-SCAN

เวลา ๐๘.๒๕ น. ทำ CT-SCAN จากนั้น
คณะแพทย์ได้ทำการตรวจหัวใจ และทำผลที่
เท้าซ้าย

เวลา ๑๖.๒๕ น. องค์ท่านปรารภว่า “เฮา
เมื่อยหลาย เฮาจะนอน มีแต่อยากนอน”

เวลา ๑๙.๕๐ น. องค์ท่านพูดว่า “ท้องตึง
เฮาเมื่อยหลาย”

องค์ท่านนอนหลับได้ค่อนข้างดีตลอดคืน
ไม่ค่อยไอ เสมหะลดลงมาก ปากแห้งจนหนัง
ลอกเป็นแผ่น

ผล CT-SCAN พบว่าลำไส้ส่วนต้นตีบมากขึ้น

วันพุธที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓

เวลา ๐๘.๒๐ น. องค์ท่านตื่นลุกขึ้นนั่ง
แล้วถามว่า “เราจะกลับกุฏิได้ไหม” อธิการโดย

วันพฤหัสบดีที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๓

เวลา ๑๑.๔๕ น. ทำกายภาพบำบัด

เวลา ๑๓.๒๐ น. คณบดีคณะแพทยศาสตร์
กราบเรียนองค์หลวงตาว่าได้กราบบังคมทูล
ในหลวงให้ทรงทราบเรื่องอาการอาพาธของ
องค์หลวงตา

อาการโดยรวมองค์ท่านนอนหลับได้ดีทั้ง
กลางวันและกลางคืน ไม่ค่อยไอ เสมหะน้อยลง
คำพูดขององค์ท่านมีลักษณะอยากกลับวัด

วันศุกร์ที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๓

เวลา ๐๖.๐๐ น. แพทย์ถวายยาและนำ
เลือดไปตรวจ องค์ท่านปรารภขึ้นว่า “ไม่รู้เป็น
อะไร มันอยู่ภายใน”

เวลา ๑๑.๐๐ น. ผลเอกซเรย์น้ำในปอด
ข้างซ้ายเพิ่มมากขึ้น

เวลา ๑๒.๓๐ น. ดูดน้ำออกจากปอดข้าง
ซ้ายได้ ๕๐๐ มล. มีสีเหลืองอ่อน

เวลา ๑๖.๐๐ น. ทูลกระหม่อมฟ้าหญิง-
จุฬาภรณ์ฯ เสด็จมาทรงเยี่ยมดูอาการอาพาธ
ประมาณ ๕-๑๐ นาที

อาการโดยรวม นอนไม่หลับทั้งคืน องค์ท่าน
มีแต่พูดว่า “ไป ไป ไปกุฏิ” เสมหะมากขึ้น หลัง

เที่ยงคืน จึงสามารถขับเสมหะได้บ้าง ผลการตรวจน้ำที่เจาะออกจากปอดพบเซลล์เนื้อร้าย โดยเริ่มเป็นที่ตับอ่อน แล้วลุกลามไปช่องท้อง โปรงเยื่อหุ้มปอดและมีอาการปอดอักเสบติดเชื้อ

วันเสาร์ที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๔

เวลา ๐๖.๕๐ น. องค์ท่านพูดว่า “คือลีหมดลมหายใจ”

เวลา ๑๖.๔๐-๑๗.๒๕ น. องค์ท่านลุกขึ้นนั่งฉันหมากบนเตียง ดูแจ่มใส แข็งแรงขึ้นกว่าทุกวันที่ผ่านมา ไม่เหนื่อย ไม่หอบ นั่งได้นาน องค์ท่านถามว่า “อยู่ไหน”

พระกราบเรียนว่า “อยู่ที่โรงพยาบาลศิริราช พักรักษาตัวอยู่ แข็งแรงแล้วค่อยกลับไปวัด มานอนพักที่นี่ ๖ วันแล้ว” องค์ท่านบอกว่า “แข็งแรงแล้วนี้ ไป กลับ”

เวลา ๐๑.๐๐ น. เศษ ขณะที่องค์ท่านนอนพักบนเตียงในห้องพิเศษ มีพระอาจารย์สุดใจและหมู่พระที่ดูแลจับเส้นถวาย องค์ท่านมองและจับมือพระอาจารย์สุดใจพร้อมกับปรารภธรรมว่า

“มือของครูอาจารย์กับมือของลูกศิษย์ ลูกหา ญาติมิตร เพื่อนฝูง เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ใช้แทนกันได้ ไร่ไถกันได้ เชื้อใจกันได้ ตายใจกันได้”

ช่วงกลางวันมีอาการนอนไม่ค่อยหลับ ลูก

กลางดึก พุดถึงเรื่องจะไปบ้านแพงและจะกลับวัดป่าบ้านตาด

วันอาทิตย์ที่ ๒ มกราคม ๒๕๕๔

เวลา ๑๑.๕๐ น. ขับถ่ายและอัสบง องค์ท่านบอกว่า “เช็ดออกหมดเลย อยู่ข้างนอกกับข้างในมันก็คืออันเดียวกัน”

เวลา ๑๓.๒๕ น. องค์ท่านปรารภว่าจะไปบ้านแพง พระกราบเรียนว่าช่วงนี้มาพักรักษาตัวที่โรงพยาบาลศิริราช หมออยากให้อแข็งแรงก่อนค่อยกลับไปวัด แต่องค์ท่านยืนยันจะกลับไป

เวลา ๑๕.๐๐ น. ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาภรณ์ฯ เสด็จมาเพื่อนิมนต์ให้พักรักษาตัวให้อาการดีขึ้นเสียก่อน “ขอเวลา ๗ วัน นับจากวันนี้ ถ้าหมอไม่ให้อกลับไปจะดีหมเอง”

องค์หลวงตายิ้มแล้วตอบว่า “เออ เอาละเอาละ” แล้วก็นอนพัก

ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาภรณ์ฯ ทรงห่วงใยองค์หลวงตามาก ทรงมีรับสั่งไว้กับคณะแพทย์

ว่ายังไม่อยากให้องค์หลวงตากลับ ขอให้รอพระองค์ก่อนในกรณีที่องค์หลวงตาคงกลับวัด

เวลา ๑๙.๐๐ น. เมื่อองค์หลวงตาดื่นขึ้นก็บอกจะกลับวัดอีก สั่งว่า “ไป..ไป”

เมื่อเห็นชัดเจนหลายครั้งว่าองค์หลวงตาประสงค์จะกลับจริง พระและภรรยาที่เกี่ยวข้อจึงตัดสินใจพาองค์ท่านลงจากชั้น ๖ ตึก ๘๔ ปี ขึ้นนั่งรถตู้เตรียมขับออกไป ทำให้แพทย์พยาบาลและเจ้าหน้าที่เข้ามาขอรับรองให้รถทูลกระหม่อมฟ้าหญิงฯ ทรงตัดสินใจพระทัยเสียก่อน เพราะการเดินทางโดยไม่มีออกซิเจน ไม่มีรถพยาบาลและไม่มีแพทย์จากศิริราชตามไปส่งด้วยจะเป็นอันตรายมาก สิ่งสำคัญคือ พระองค์มีรับสั่งอย่างจริงจังกับคณะแพทย์ไว้แล้วด้วยแพทย์จึงรีบกราบทูลพระองค์ในทันที

ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาภรณ์ฯ ได้เสด็จลงมาจากห้องประทับชั้น ๑๕ อาคารเฉลิมพระเกียรติ และทรงกราบขอให้องค์หลวงตากลับไปที่ห้องพักบนชั้น ๖ ตึก ๘๔ ปี และทรงขอเวลาเตรียมการต่างๆ ให้พร้อม เพื่อให้องค์หลวงตาเดินทางกลับวัดป่าบ้านตาดในวันพรุ่งนี้ เพราะจะได้จัดเตรียมรายงานสรุปการรักษาและจัดให้มีคณะแพทย์ของโรงพยาบาลศิริราชร่วมเดินทางติดตามไปส่งองค์หลวงตาคณะที่วัดป่าบ้านตาด ซึ่งองค์หลวงตาก็เมตตาด้วยดี จากนั้นทูลกระหม่อมฯ ได้เสด็จนำหน้า ทรงพาองค์หลวงตากลับขึ้นไปยังห้องพักตามเดิม โดยให้คณะราชองครักษ์ส่วนพระองค์มาทำหน้าที่อยู่

เวรแทน และกราบเรียนองค์หลวงตาว่าตอนเช้าวันที่ ๓ มกราคม สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ จะเสด็จพระราชดำเนินมาทรงกราบเยี่ยมองค์หลวงตา

คืนนั้นทางแพทย์หารือกับคณะพระอุปัฏฐากทั้งคืนถึงการเตรียมการนำองค์หลวงตากลับวัดป่าบ้านตาด โดยทูลกระหม่อมฯ ทรงมีพระบัญชาให้กองทัพอากาศจัดเตรียมเครื่องบินลำเลียง C130 ถวายองค์หลวงตาเพื่อการเดินทางกลับวัดป่าบ้านตาดในวันพรุ่งนี้เวลา ๑๐.๐๐ น.

เวลาเที่ยงคืนแพทย์เข้ามารายงานองค์หลวงตาว่า “พรุ่งนี้เช้าสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถจะเสด็จมากราบเยี่ยมองค์หลวงตา และพระองค์ได้มีพระกระแสรับสั่งให้จัดเตรียมเครื่องบินไว้สำหรับส่งองค์หลวงตาเดินทางกลับในวันพรุ่งนี้”

คืนนี้องค์ท่านหลับได้ดี

■ วันจันทร์ที่ ๓ มกราคม ๒๕๕๔ (เช้า)

เวลา ๐๗.๐๐ น. สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ และทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาภรณฯ เสด็จพระราชดำเนินเข้าเยี่ยมอาการอาหารองค์หลวงตา ณ ห้อง ๖๐๒ ตึก ๔๔ ปี ชั้น ๖ ตะวันตก เป็นเวลาประมาณ ๑๐ นาที พร้อมกันนี้สมเด็จพระนางเจ้าฯ ทรงถวายปัจจัยทำบุญพร้อมใบปวารณาจำนวน ๕๐๐,๐๐๐ บาท โดยห่อใส่ผ้าประเจียดลายไทยสีเลือดหมูอย่างดี และรับสั่งด้วยว่า ทรงมีพระราชประสงค์เสด็จมาเพื่อกราบนมัสการองค์หลวงตา แต่ทรงเกรงว่าจะเป็นการรบกวนองค์หลวงตาในช่วงอาหารนี้จึงไม่ขอรบกวนเวลามากนัก

เวลา ๐๘.๐๐-๐๙.๐๐ น. คณะแพทย์ได้ช่วยอำนวยความสะดวกในการส่งองค์หลวงตาขึ้นรถพยาบาลของโรงพยาบาลศิริราช โดยให้องค์ท่านนอนบนรถเปลนอนปรับได้และได้ถวายให้สาย Oxygen ไปตลอดทาง นพ.สุชาย และ นพ.นิพนธ์ ได้เดินทางไปในรถพยาบาลของโรงพยาบาลพร้อมด้วยบุรุษพยาบาลของโรงพยาบาลศิริราช โดยรถออกจากโรงพยาบาลศิริราชบริเวณหน้าตึก ๔๔ ปี

เวลา ๑๐.๐๐ น. ตลอดทางจากลิฟต์ลงมาถึงบริเวณโถงของตึก ๔๔ ปี ประชาชนและ

ศิษยานุศิษย์ขององค์หลวงตามากันแน่นขนัดรอส่งองค์หลวงตาด้วยความเคารพและเป็นห่วง นพ.สุชายและนพ.นิพนธ์ได้ร่วมเดินทางไป ในเครื่องบินลำเลียง C130 ที่ออกจากกองบัญชาการ บก.๖ สนามบินดอนเมืองพร้อมทั้งพระอุปัฏฐากและโยมติดตามรวมทั้งสิ้นราว ๔๐ คน มุ่งสู่สนามบินนานาชาติอุดรธานี ใช้เวลาเดินทาง ๑ ชั่วโมง ๓๐ นาที

ตลอดเวลาในเครื่องบินองค์หลวงตานอนบนเปลซึ่งแขวนอยู่ตอนท้ายเครื่อง โดยมีทีมงานฉุกเฉินจากโรงพยาบาลภูมิพลทำหน้าที่ขนถ่ายผู้ป่วยพร้อมอุปกรณ์ฉุกเฉินครบครัน ตลอดการเดินทางไม่มีปัญหาใดๆ ยกเว้นองค์หลวงตามีไอบ้างเป็นครั้งคราว และต้องคอยดูตเสมอเป็นระยะๆ

เวลา ๑๑.๑๔ น. เครื่องบินมาถึงกองบิน ๒๓ อุดรธานี

เวลา ๑๒.๑๐ น. องค์หลวงตาได้กลับมาถึงวัดป่าบ้านตาดและเข้าพักกุฏิที่หลวงปู่สีสร้างถวาย เป็นห้องพักกันม่านบังตาชั่วคราว ไปด้วยเสื่อน้ำมัน มีเตียงปรับได้แบบที่ใช้ในโรงพยาบาล เนื่องจากขณะนั้นยังอยู่ระหว่างการเร่งก่อสร้างห้องปลอดเชื้อภายในกุฏิองค์หลวงตา ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จในราววันที่ ๔ มกราคมนี้

รวมเวลาที่รักษาที่โรงพยาบาลศิริราชทั้งสิ้น ๘ วัน โดยทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาภรณฯ เสด็จมาเยี่ยมทุกวันโดยไม่เคยขาด โดยเสด็จมาในรถ Wheelchair เนื่องจากทรงประสบ

อุบัติเหตุหกล้ม กระดูกต้นพระอุรุษข้างซ้ายแตก ต้องผ่าตัดใส่หมุดและยังไม่สามารถเสด็จพระ-
ดำเนินด้วยพระองค์เองได้ คณะแพทย์ได้ถวาย
คำแนะนำไม่ให้ทรงลงพระน้ำหนัก แต่พระองค์
ก็ยังเสด็จมาทรงเยี่ยมและสอบถามอาการองค์-
หลวงตาด้วยความเป็นห่วงทุกวัน

กลับวัดป่าบ้านตาด องค์หลวงตาพักกฐินที่ หลวงปู่สีสร้างถวาย

แม้องค์หลวงตาจะได้รับทุกขเวทนาทาง
ชั้นนี้ เพราะโรคภัยเบียดเบียน จนสุขภาพทรุด
ลงเป็นลำดับ แต่องค์ท่านยังคงความดีแต่เดียว
อาจหาญ สมบูรณ์ด้วยสติสัมปชัญญะ มิได้
แสดงความอ่อนแอท้อแท้หรือความพลั้งเผลอ
ใดๆ ให้ปรากฏ หากกระยะใดที่ธาตุชั้นนี้พอมิ
กำลังบ้าง องค์ท่านก็จะออกจากกฐินไปวนรอบ
ศาลาและบริเวณวัดเพื่อโปรดลูกศิษย์ลูกหาให้
ได้กราบไหว้อย่างใกล้ชิด อันเป็นเครื่องแสดง
ถึงความเมตตาอย่างเต็มเปี่ยมที่ให้แก่บรรดา
ศิษย์อย่างไม่มีประมาณ

แพทย์ผู้รักษาองค์หลวงตาท่านหนึ่งให้
ความเห็นที่ ตลอดระยะเวลาของการรักษา
องค์หลวงตาไม่เคยแสดงอาการย่อท้อต่อความ
เจ็บป่วยเลย ในทางกลับกันองค์ท่านแสดงให้เห็น
ถึงความอดทนต่อเวทนา ความอาจหาญสม
กับเป็นครูผู้สูงส่งของฝ่ายวิปัสสนากรรมฐาน
แม้ในขณะที่อาพาธหนักเช่นนี้ยังเปี่ยมล้นด้วย
ความเมตตาอันหาประมาณมิได้ต่อบุคคลใกล้
ไกล และต่อพวงชนชาวไทยทุกหมู่เหล่า นับเป็น
สิ่งที่ประทับใจและภาคภูมิใจแก่บรรดาแพทย์ผู้
ถวายการรักษาเป็นอย่างยิ่ง

อาการโดยรวมขององค์หลวงตาในช่วง
เดือนมกราคมไม่ดีขึ้น องค์ท่านหายใจในบางวัน
บางวันพักหลับได้ในช่วงสั้นๆ โดยในระหว่างนั้น
ยังต้องใส่สายให้ออกซิเจนในปริมาณต่างๆ อยู่ แต่
เมื่อองค์ท่านตื่น ก็จะต้องใส่สายออกซิเจนออกและ
หายใจเอง ธาตุชั้นนี้ของท่านยังอ่อนแรง เพลีย
ไอเอาเสมหะออกได้น้อย เสมหะติดที่คอ ต้อง
ช่วยดูดออกบ่อยๆ ส่วนน้ำในช่องปอดด้านซ้าย
ต้องดูดออกเป็นระยะ และทำแผลบริเวณรอยใส่
สายระบายน้ำเมื่อแผลซึม ส่วนแผลที่เท้าแพทย์
ได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง

สำหรับแนวทางการรักษา พระสงฆ์และ
คณะศิษย์ได้ประชุมหารือกับทางคณะแพทย์ว่า
เห็นควรจะเอาสมุนไพโรไทยและยาจีนเข้ามาช่วย
ในการรักษา ซึ่งทางคณะแพทย์ก็ไม่ขัดข้องแต่
อย่างใด และในที่สุดก็สรุปว่าให้ถวายยาจีนแทน
ยาปฏิชีวนะ

ในระหว่างวันที่ ๓-๓๐ มกราคม ๒๕๕๔
สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณฯ เสด็จ

มาทรงกราบเยี่ยมองค์หลวงตา โดยนำคณะ
แพทย์ที่เกี่ยวข้องมาทำการรักษาทุกสัปดาห์
และเมื่ออาการทรุดหนักลง พระองค์ทรงจัด
แพทย์จากโรงพยาบาลศิริราชมาดูแลอาการ
ตลอด ๒๔ ชม. ร่วมกับทางโรงพยาบาลศูนย์-
อุดรธานีและโรงพยาบาลศรีนครินทร์

จากการประชุมคณะแพทย์เมื่อวันที่ ๓
มกราคม ๒๕๕๔ ได้ผลสรุปว่า ทูลกระหม่อมฟ้า-
หญิงจุฬาภรณฯ ขอรับรององค์หลวงตาไว้ในพระ
อุปถัมภ์และขอเป็นเจ้าของไข้ด้วยพระองค์เอง
ทั้งนี้จะได้เสด็จมาเยี่ยมและส่งแพทย์มาดูแล
องค์หลวงตาอย่างสม่ำเสมอ และหากมีการ
เปลี่ยนแปลงการรักษาใดๆ ไม่ว่าจะเป็นการ
ยกเลิกหรือเพิ่มตัวยาใดๆ ในการถวายการรักษา
องค์หลวงตาหรือมีอาการของโรคเปลี่ยนแปลง
ไป ขอให้แจ้งให้พระองค์ทรงทราบด้วยทุกครั้ง

เมื่อธาตุชั้นนี้ขององค์หลวงตาถึงขั้นวิกฤตโดย
เฉพาะในช่วงวันที่ ๒๔ มกราคมถึงเช้าวันที่

๓๐ มกราคม พระองค์ก็ทรงแสดงความห่วงใยอาการอาพาธอย่างมาก ทรงสละภาระหน้าที่ทางโลกที่มีอยู่มากมาพักที่อุดรธานีอย่างไม่มีกำหนดเพื่อทรงเยี่ยมดูแลองค์หลวงตาวันละหลายครั้ง ทรงนำคณะแพทย์คอยประทับประคององค์หลวงตาวจนวาระสุดท้าย

ในช่วงเวลานี้มีเหตุการณ์ที่น่าบันทึกและข้อธรรมะที่เป็นประโยชน์มาแสดงแต่เพียงบางส่วน ดังนี้

วันจันทร์ที่ ๓ มกราคม ๒๕๕๔ (บาย)

เวลา ๑๒.๑๐ น. หลวงปู่ลี กุศลโร รอรับองค์หลวงตาที่เพิ่งกลับจากโรงพยาบาลศิริราช และเนื่องจากขณะนี้ห้องปลอดเชื้อที่กุฏิองค์หลวงตาภายในวัดอยู่ระหว่างการก่อสร้าง หลวงปู่ลีจึงนิมนต์องค์หลวงตาเข้าพักกุฏิรับรองที่หลวงปู่ได้จัดเตรียมไว้แล้ว กุฏิรับรองหลังนี้เพิ่งสร้างเสร็จอยู่ข้างกุฏิหลวงปู่ลีภายนอกกำแพงเก่า

เวลา ๑๔.๓๐-๑๔.๔๕ น. หลวงปู่บุญมี ปริบูรณ์ หลวงปู่ลี กุศลโร หลวงปู่อุ้นหล้า วิฑูริย์โม เข้ากราบเยี่ยมตามลำดับ

อาการโดยรวมกลางคืนองค์ท่านหลับได้ค่อนข้างดี อาจเพราะอ่อนเพลียจากการเดินทางไกล

วันอังคารที่ ๔ มกราคม ๒๕๕๔

เวลา ๐๖.๐๐ น. องค์ท่านถามว่า “เราอยู่

ไหน” พระกราบเรียนว่า “อยู่วัดป่าบ้านตาดครับผม”

เวลา ๑๒.๐๗ น. องค์ท่านพูดว่า “ฟ้าท้องแทบระเบิด”

เวลา ๐๐.๑๐ น. องค์ท่านบอกว่า “ไอ้เฮาเมื่อยหลายๆ”

เวลา ๐๑.๐๐ น. องค์ท่านพูดว่า “เมื่อยเรลลิวไหว” แล้วลุกนั่ง อาเจียนครั้งที่ ๑๐

เวลา ๐๒.๐๐ น. องค์ท่านบอกว่า “จะกลับกุฏิ” พระได้กราบเรียนว่า “เดี๋ยวนี้ดีสอง นิมิตต์พักที่นี้ก่อนครับผม” องค์ท่านตอบว่า “ไม่เอา” ช่วงนี้องค์ท่านยังพักอยู่กุฏินอกกำแพงเก่าข้างกุฏิหลวงปู่ลี ยังไม่ได้กลับกุฏิเดิมขององค์ท่าน เพราะการสร้างห้องปลอดเชื้อยังไม่แล้วเสร็จ

อาการโดยรวมยังทรงตัว นอนไม่ค่อยหลับ ไอและมีเสมหะเหนียว

วันนี้ทุลกระหม่อมเจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณฯ ได้มีรับสั่งให้คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ดำเนินการดูแลรักษาองค์หลวงตาต่อไป โดยให้จัดคณะแพทย์ผู้เชี่ยวชาญจากศูนย์ต่างๆ เดินทางไปดูและองค์หลวงตาที่วัดป่าบ้านตาดอย่างต่อเนื่อง ตามความในพระหัตถ์เลขที่ที่ส่งมายังวัดป่าบ้านตาดลงวันที่ ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๔

วันพุธที่ ๕ มกราคม ๒๕๕๔

เวลา ๑๑.๒๕ น. ก่อนจะอาเจียน องค์ท่าน

พูดว่า “เฮาอ่อนลงหลายแล้วเดี๋ย”

เวลา ๑๒.๐๐ น. อาเจียนออกมากทั้งทางปากและจมูกมีสีเขียวปนดำ องค์ท่านพูดว่า “หายใจไม่ทัน” พระได้ถวายออกซิเจน

เวลา ๑๒.๒๕-๑๓.๐๐ น. นั่งรถกอล์ฟไปโปรดญาติโยม ดวงองค์ท่านอ่อนแรงมาก

วันพฤหัสบดีที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๔

เวลา ๐๙.๓๐ น. องค์ท่านล้มดาขึ้น และจับแขนพระที่นั่งอยู่ข้างๆ จึงเข้าใจทันทีว่าองค์ท่านหายใจไม่ออกเพราะมีเสมหะติดที่ลำคอ จึงให้บุรุษพยาบาลพ่นไอน้ำร้อนละลายเสมหะและดูดเสมหะออก

ตั้งแต่เวลา ๐๗.๐๐-๑๔.๒๐ น. องค์ท่านนอนหลับเป็นเวลานาน แต่ก็มีลมตาเป็นบางครั้ง

เวลา ๑๔.๓๐ น. พระราชวุฒาจารย์ (เจ้าคุณอุดร) วัดโพธิสมภรณ์ พาหมอนจีนจากมณฑลกวางโจว ประเทศจีน มาตรวจดูอาการจากนั้นร่วมประชุมกับคณะแพทย์โรงพยาบาลศิริราช

เวลา ๒๐.๕๐ น. ปากคอกแห้ง ลิ้นแห้ง พระใช้สำลีชุบน้ำอุ่นเช็ดตามริมฝีปากและฟันพอให้องค์ท่านสามารถกลืนน้ำาลงคอได้

กลางคืนนอนหลับได้ค่อนข้างดี มีเสมหะบ้าง ไอทั้งกลางวันและกลางคืน

■ วันศุกร์ที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๔

เวลา ๐๗.๔๕ น. องค์ท่านหนาวต้องห่มผ้าให้ ๓ ชั้น พร้อมเป่าฮีทเตอร์ (Heater) องค์ท่านพูดว่า “ไอ้ เมื่อย”

เวลา ๑๐.๒๐ น. พระอาจารย์สุดใจถวายยาจีนจากโรงพยาบาลหัวเฉียว บำรุงกระเพาะ ลดบวม หมอนจีนจากโรงพยาบาลหัวเฉียวมีความเห็นว่าอาการอาหารขององค์ท่านคราวนี้ค่อนข้างวิกฤตน่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง

เวลา ๑๕.๔๐ น. องค์ท่านลุกนั่งและพูดว่า “ไป ไป” ประมาณ ๑๐ นาที ก็ล้มตัวลงนอน

เวลา ๑๖.๒๐ น. หลวงปู่อุ่นหล้า จิตธัมโม วัดป่าแก้วชุมพล มาราบเยี่ยม องค์ท่านพูดขึ้นว่า

“กลับกุฏิ กลับกุฏิ” ช่วงนี้ห้องปลอดเชื้อที่กุฏิองค์หลวงตายังไม่แล้วเสร็จ

เวลา ๑๖.๔๐ น. องค์ท่านพูดว่า “ไป..ไป” พระกราบเรียนว่า “ขณะนี้พักอยู่ที่วัดป่าบ้านตาดครบผม” ๒-๓ ครั้ง องค์ท่านก็ยังยืนยันบอกว่า “ไป..ไป” พระจึงอุ้มประคององค์ท่านขึ้นนั่งรถกอล์ฟไปสะพานหน้าวัดและกลับที่พัก

เวลา ๒๐.๐๐ น. ไอถี่ขึ้นเรื่อยๆ มีเสมหะมาก หายใจไม่สะดวก หอบ เหนื่อย นอนหลับๆ ตื่นๆ

เวลา ๐๐.๒๕ น. องค์ท่านพูดว่า “ไป พากันไป กลับกุฏิ จะเอาอะไรมารับ”

เวลา ๐๕.๕๕ น. องค์ท่านใช้มือบอกให้เอานอนตะแคงซ้าย อากาศไอและเสมหะค่อยดีขึ้น

อาการโดยรวมนอนไม่ค่อยหลับเกือบทั้งคืน เพราะไอบางจากเวลา ๒๐.๐๐-๒๓.๐๐ น. เวลา ๐๐.๓๐-๐๑.๓๐ น. และเวลา ๐๕.๐๐-๐๕.๕๕ น. ไอบามากพร้อมเสมหะเหนียว

■ วันเสาร์ที่ ๘ มกราคม ๒๕๕๔

เวลา ๐๖.๑๕ น. ระวังนี้อาการอาหารหนักขึ้นเรื่อยๆ

เวลา ๑๓.๔๕ น. องค์ท่านลุกนั่ง อาการดูไม่ดีเลย หน้าตาอิดโรย ไอบรรวมกับมีเสมหะมากในลำคอ

เวลา ๑๓.๕๔ น. นั่งรถกอล์ฟไปสะพานปลาหน้าวัด ไปดูกุฏิหลังเดิมที่กำลังเร่งทำห้องปลอดเชื้อ แล้วกลับที่พัก ขณะนั่งรถกอล์ฟมีอาการมือสั่น มีน้ำไหลออกจากปาก น้ำมูกไหลเป็นระยะๆ เสมหะมาก นัยน์ตา มีน้ำคอลลอย

เวลา ๑๖.๓๐ น. องค์ท่านบอกว่า “หนาว” มือสั่น หายใจหอบ มีเสมหะติดในลำคอ อาเจียนเป็นน้ำสีเขียวขี้ม้าออกทั้งทางปากและ

ทางจมูก มีน้ำไหลออกทางปากเป็นระยะๆ

เวลา ๑๘.๐๐ น. มีไข้สูงและพบว่าเท้าขวาที่บวมเริ่มมีสีคล้ำๆ แขนซ้ายที่ใส่สายให้สารน้ำบวม

ช่วงเวลาประมาณ ๑ ทุ่ม องค์ท่านมีไข้ขึ้นสูง หอบมาก หายใจถี่ประมาณ ๒๔ ครั้งต่อนาที ออกซิเจนในเลือดต่ำลง ต้องใช้ออกซิเจนช่วยในปริมาณที่สูงมากกว่าเดิม พยายามจัดให้องค์ท่านอยู่ในท่านั่ง

เวลา ๒๐.๐๐ น. ผลจากฟิล์มเอกซเรย์ปอดไม่เป็นอะไรมาก แพทย์สันนิษฐานว่าน่าจะมีการติดเชื้อที่ปอดและสายให้สารน้ำ จึงได้ประชุมกันที่กุฏิหลวงปู่ลี มีพระเถระผู้ใหญ่และคณะแพทย์ร่วมประชุมด้วย ได้ข้อสรุปว่าคืนนี้ให้ถวายยาปฏิชีวนะไปก่อนตามสมควรเพื่อรักษาปอดและเชื้อที่สายให้สารน้ำ เพราะเห็นว่าองค์หลวงตามีการติดเชื้อในกระแสเลือด และจะปรึกษากับคณะแพทย์จากโรงพยาบาลศิริราชอีกครั้ง ซึ่งจะเดินทางมาพร้อมกับทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาภรณ์ฯ ในวันพรุ่งนี้เช้า

เวลา ๒๑.๐๐ น. อาการหอบน้อยลง นอนหลับได้บ้างแต่ยังคงมีเสมหะมาก ต้องดูดเสมหะเป็นระยะๆ

เวลา ๐๐.๓๐ น. องค์หลวงตาทายใจถี่มากขึ้น ประมาณ ๒๔-๓๐ ครั้งต่อนาที ออกซิเจนในเลือดลดลง ความดันโลหิตตกเหลือ ๙๐/๕๐ มม.ปรอท หัวใจเต้น ๑๔๐ ครั้งต่อนาที องค์ท่านไอเอาเสมหะออกไม่ได้เพราะอ่อนแรงมาก มีอาการหอบหนักมากที่สุด ใบหน้าซีดเผือดไม่มีเลือด แต่องค์ท่านระลึกวิธี แพทย์และบุรุษพยาบาลพยายามขยายหลอดลมและถวายออกซิเจน แต่องค์ท่านก็ยังคงหายใจหอบ

มาก ชีพจรเต้นเร็ว ความดันเริ่มตกลงเรื่อยๆ ครูบาอาจารย์ต่างๆ เริ่มทยอยเข้ามาเฝ้าดูอาการองค์ท่าน มีหลวงปู่บุญมี ปรีปุ่นโณ หลวงปู่ลี กุศลธโร หลวงปู่ขุนหล้า วิฑิตัมโม พระอาจารย์อินทร์ถวาย สันตุสสโก พระอาจารย์เชอรี อภิเจโต พระอาจารย์สุดใจ ทันทมนโณ และครูบาอาจารย์อีกหลายรูป

คณะแพทย์ได้เข้ากราบเรียนปรึกษาหลวงปู่ขุนหล้า ท่านพระอาจารย์อินทร์ถวาย ท่านพระอาจารย์สุดใจว่า สมควรหรือไม่ที่จะต้องช่วยการหายใจด้วยวิธีอื่นๆ เช่นการใส่ท่อช่วยหายใจ เพราะจะทำให้องค์ท่านไม่เหนียวมาก ดูดเสมหะได้ง่าย และช่วยให้ระบบไหลเวียนโลหิตดีขึ้น ซึ่งพระเถระทุกรูปเห็นด้วยจึงบอกให้แพทย์เข้ากราบเรียนขอคำปรึกษาต่อหลวงปู่ลีอีกครั้งเพื่อความรอบคอบที่สุดและมีให้ชัดต่อปฏิปทาองค์หลวงตา เนื่องจากในเวลานั้นเป็นเหตุการณ์ขึ้นวิกฤตที่สุดเท่าที่มีมา ไม่มีใครทราบได้ว่าเหตุการณ์ในคืนนี้จะผ่อนคลายลงหรือหนักยิ่งขึ้น คณะสงฆ์และแพทย์ผู้เกี่ยวข้องทุกท่านมีความเคารพบูชาในปฏิปทาองค์หลวงตาที่เคยสั่งไว้ไม่ให้กระทำการใดๆ กับร่างกายองค์ท่านในวาระสุดท้าย และเมื่อแพทย์เข้ากราบเรียนองค์หลวงปู่ลีว่า “หลวงปู่ข้าน้อย ตอนนี้อองค์หลวงตาหายใจไม่สะดวก อาจจะต้องช่วยโดยการใส่ท่อช่วยหายใจเพื่อองค์ท่านจะได้ไม่หอบ และความดันโลหิตจะได้ดีขึ้น และดูดเสมหะง่ายขึ้น ข้าน้อย”

หลวงปู่เมตตาตอบว่า “สีถามหยังคู่แท้ อีหยังมันดี กะเฮ็ดโลดเป็นหยัง”

ผู้อำนวยการโรงพยาบาลศูนย์อุดรฯ ได้กราบเรียนองค์ท่านเพื่อขออนุญาตถวายออกซิเจนเนื่องจากอาการยังไม่ดีขึ้น อัตราการ

หายใจหอบ ชีพจรเต้นเร็ว เสมหะมาก ความดันตกลงเรื่อยๆ ในเบื้องต้นแพทย์ได้เตรียมเครื่องช่วยหายใจมาไว้ข้างๆ บุรุษพยาบาลทั้ง ๓ คนคอยช่วยอยู่ตลอด แพทย์จับเครื่องมือเตรียมจะใส่ท่อช่วยหายใจองค์ท่านและให้พยาบาลปรับหัวเตียงลงแล้วค่อยๆ ปรับให้องค์ท่านอยู่ในท่านอนหงาย ด้านนอกมีพระลูกศิษย์ลูกหาเต็มไปหมด ทุกองค์อยู่ในความเงียบ ขณะที่แพทย์ขอโอกาสเซยคางองค์ท่านเพื่อให้เงยมากขึ้น ปรากฏว่าองค์ท่านกลืนน้ำลายหนึ่งครั้ง เมื่อมองไปที่เครื่องมือเดือร์สัญญาณชีพ พบว่าอัตราการเต้นหัวใจลดลงมาที่ ๑๑๐-๑๒๐ ครั้งต่อนาที ความดันโลหิต ๑๑๐/๖๐ มม.ปรอท หายใจประมาณ ๒๐-๒๒ ครั้งต่อนาที และออกซิเจนในเลือดเพิ่มขึ้นมาประมาณ ๙๗-๙๘% หลังจากนั้นแพทย์จึงได้ตัดสินใจไม่ใส่ท่อช่วยหายใจแต่ใส่เครื่องไบแพพ (Bipap) แบบอัตโนมัติเข้าปอดซึ่งเป็นการช่วยหายใจอีกแบบหนึ่ง แต่มีข้อเสียคือเครื่องดังกล่าวเวลาใส่จะมีลมรั่วออกมาด้านข้างแก้มและมีเสียงดังมาก ทำให้แพทย์ต้องใช้มือสองข้างบีบไม่ให้ลมรั่วออกมา

ในขณะที่แพทย์ใส่หน้ากากถวายออกซิเจนโดยมีเสียงบีบอากาศจากเครื่องเข้าปอดดังมาก ปรากฏว่าองค์ท่านได้ใช้มือขวาขึ้นมาจับเบาๆ ที่มือของแพทย์ด้วย แพทย์รับรู้สัญญาณนั้นว่าท่านยอมรับการถวายออกซิเจน แต่พระผู้ดูแลเห็นอาการองค์ท่านส่ายหน้าพร้อมกับใช้มือปิดออกจะไม่รับ แต่สักพักองค์ท่านก็เมตตาปรับให้ผ่านไป จากนั้นบุรุษพยาบาลจึงช่วยกันจับเครื่องช่วยหายใจเกือบครึ่งชั่วโมงอาการก็เริ่มดีขึ้น การหายใจหอบน้อยลง ความดันเริ่มปรับตัวสูงขึ้นเรื่อยๆ

องค์ท่านนอนโดยใช้เครื่องบีบอากาศเข้า

ปอดตั้งแต่เวลา ๐๑.๐๐ น. เป็นต้นไป โดยบุรุษพยาบาล ๓ คนได้ดูแลปฏิบัติอย่างทุ่มเทและตั้งใจ ผลัดเปลี่ยนกันจับหน้ากากออกซิเจนที่ครอบอยู่ตรงปากและจมูกให้ตลอดคืน จนรุ่งเช้าของอีกวันอาการขององค์ท่านก็ดีขึ้นสำหรับขาซ้ายและขาขวาขององค์ท่านมีการกระตุกเป็นระยะๆ จนรุ่งสาง ในช่วงเวลาวิกฤตฝ่าเท้าขององค์หลวงตาเย็นเฉียบเพราะอากาศในช่วงนั้นอยู่ในฤดูหนาวและกำลังหนาวมากแม้มีเครื่องทำความร้อนอยู่โดยรอบก็ไม่เพียงพอจะจ่อเข้ามาก็ไม่ได้ พระผู้อยู่ในเหตุการณ์ต้องใช้ฝ่ามือสัมผัสฝ่าเท้าขององค์ท่านให้อบอุ่นอย่างต่อเนื่องตลอดคืนจนกระทั่งองค์ท่านรู้สึกตัวในตอนเช้า

วันนี้เป็นวันที่องค์ท่านมีอาการอาพาธหนักมากที่สุดเข้าชั้นวิกฤตนับแต่วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ เป็นต้นมา

■ วันอาทิตย์ที่ ๙ มกราคม ๒๕๕๔

เวลา ๐๗.๒๐ น. ดวงองค์ท่านผอมมากแต่ใบหน้ายังมีสีแดงเรื่อ แพทย์ได้เปลี่ยนการถวายออกซิเจน จากเครื่อง Bipap เป็นแบบธรรมดา องค์ท่านสามารถหายใจได้ค่อนข้างดี ไม่หอบ

เวลา ๐๘.๓๕ น. ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาภรณ์ฯ ประทับรถเข็นพระที่นั่งไปยังกุฏิชั่วคราวองค์หลวงตา เสด็จมาพร้อมคณะแพทย์โรงพยาบาลศิริราชจำนวน ๑๑ ท่าน นำโดย นพ.ธีรวัฒน์ กุลทนันทน์ (คณบดี) นพ.จอมจักร จันทรสกุล นพ.สมหวัง ด่านชัยวิจิตร นพ.ชัยรัตน์ ฉายากุล นพ.สถาพร มานัสสฤติย์ นพ.แจ่มศักดิ์ ไชยคุณา นพ.ประเสริฐ สวัสดิ์วิภาชัย

จากนั้นทรงกราบเรียนองค์หลวงตา ขอโอกาสให้แพทย์ผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้านตรวจร่างกาย ทรงถามองค์หลวงตาว่า “ท่านพอเป็นอย่างไรบ้างคะ” องค์ท่านตอบว่า “เราเหนื่อยมาก”

จากนั้นได้รับสั่งให้คณะแพทย์ตรวจร่างกาย เริ่มจาก นพ.นิพนธ์ สอภามประวัตติ และอาการโดยทั่วไปทั้งหมด พร้อมทั้งถวายการตรวจร่างกายโดยทั่วไปทุกระบบจากนั้น นพ.สถาพร ได้ถวายตรวจด้านช่องท้องและการอุดตันของลำไส้เล็กส่วนต้น นอกจากนี้แพทย์ยังได้ประเมินภาวะน้ำในช่องท้อง ตลอดจน

ตรวจสายยางใส่ทางสายจุมุกที่มีส่วนผสมของน้ำดีออกมา และคะแนนปริมาณของสารน้ำในกระเพาะอาหาร นพ.สถาพร ประเมินว่ามีสารน้ำในช่องท้องปริมาณพอสมควรแต่ไม่ต้องเจาะ ส่วนภาวะอุดตันของลำไส้เล็กยังคงเหมือนเดิม และต้องใส่สายยางทางจุมุกต่อไป พร้อมทั้งให้งดอาหารและยาทุกชนิดที่จะถวายทางปาก

นพ.แจ่มศักดิ์ ได้ถวายการตรวจร่างกายในระบบทางเดินหายใจ พบว่าองค์หลวงตา มีอาการเหนื่อยหอบใจลำบากเนื่องจากมีน้ำคั่งในโพรงเยื่อหุ้มปอดข้างซ้าย ซึ่งตรงกันกับภาพเอกซเรย์ปอดเมื่อวันก่อนที่พบว่ามีน้ำในโพรงเยื่อหุ้มปอดประมาณ ๕๐๐-๖๐๐ มล. จึงได้ขออนุญาตองค์หลวงตาเจาะเอาน้ำออกจากปอด ซึ่งก็ได้รับพระกรุณาจากทูลกระหม่อมฯ กราบขอโอกาสจากองค์หลวงตาในการทำหัตถการครั้งนี้ และองค์หลวงตาก็ได้เมตตาอนุญาต โดยนพ.นิพนธ์ทำหน้าที่เป็นลูกมือ นพ.แจ่มศักดิ์ ในการเจาะน้ำออกจากช่องปอด ซึ่งได้นำสีเหลืองฟางปริมาณ ๕๐๐ มล. ทำให้องค์หลวงตายุ่งเหี่ยวอย่างชัดเจน

จากนั้น นพ.จอมจักร ได้ทำแผลที่เท้าซ้ายขององค์หลวงตา โดยมี นพ.สุชาย เป็นผู้ช่วย ใช้เวลาทำแผลนาน ๒๐ นาที ซึ่ง นพ.อมร ได้เฝ้าสังเกตดูแลอย่างใกล้ชิด พบว่าแผลไม่มีลักษณะอักเสบ พื้นแผลสะอาดดีและมีเนื้อเยื่อเกิดใหม่มีลักษณะเป็นตุ่มเนื้อแดง (Granulation tissue) ปรากฏขึ้นที่บริเวณพื้นแผลซึ่งเป็นสิ่งที่น่าพอใจยิ่ง นพ.ประเสริฐ สวัสดิ์วิภาชัย ได้ขอตรวจสายที่ให้อาหารทางหลอดเลือดดำที่บริเวณแขนขวาซึ่งพบว่า อยู่ในสภาพดีและไม่มีอาการอักเสบ ดังนั้นจึงยังคงสามารถถวายการให้สารอาหารและน้ำทางหลอดเลือดดำต่อไปได้

สุดท้ายก่อนกลับทูลกระหม่อมฯ ได้ให้แพทย์กราบเรียนองค์หลวงตาว่าตรวจพบอะไรบ้าง และได้แก้ไขอะไรไปบ้าง การเปลี่ยนแปลงและดำเนินโรคระหว่างที่องค์หลวงตากลับมาวัดป่าบ้านตาดเป็นอย่างไรบ้าง และจากนี้ไปจะมีแผนการรักษาอย่างไร

เวลา ๐๙.๓๐ น. หลังจากที่ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาภรณ์ฯ ทรงร่วมประชุมกับคณะแพทย์จบลง พระองค์ทรงกราบขออนุญาตองค์หลวงตาให้แพทย์ถวายการรักษา ซึ่งองค์ท่านได้เมตตาอนุญาต ดังนี้

๑. เจาะน้ำออกจากปอด เนื่องจากปอดด้านซ้ายมีน้ำมาก

๒. ใส่สายทางช่องจุมุกผ่านลงไป ในกระเพาะอาหารเพื่อดูน้ำในกระเพาะและช่วยป้องกันการอาเจียน

จากนั้นทรงขอมิมนต์พระหลายรูปที่เป็นศิษย์องค์หลวงตามาประชุม และทรงอธิบายชี้แจงถึงอาการอาหารขององค์หลวงตา การตรวจพบและการแก้ไขตลอดจนแนวทางการรักษา โดยมีหลวงปู่บุญมี ท่านพระอาจารย์อุณห้า ท่าน-

พระอาจารย์อินทร์ถวาย ท่านพระอาจารย์สุดใจ เป็นต้น ทรงขอความเมตตาต่อคณะสงฆ์ว่า ยาจีนหรือยาสมุนไพรใดๆ ในระยะนี้ ขอให้ระงับไว้ก่อน เพราะไปกลบอาการของโรคทำให้แพทย์วินิจฉัยได้ยาก ขอให้ใช้ยาแผนปัจจุบันแทน และเพื่อให้การรักษาเป็นไปอย่างดีที่สุด

เวลา ๑๑.๒๐ น. ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาภรณ์ฯ ถวายปัจจัยส่วนพระองค์ซึ่งคณะแพทย์ได้รวบรวมเพิ่มเติมจากผู้ตามเสด็จทั้งข้าราชการ ตลอดจนคณะแพทย์และพยาบาล ทั้งศิริราช ขอนแก่นและอุดรฯ รวมได้เงินทั้งสิ้น ๕๐,๐๐๐ บาท ซึ่งทูลกระหม่อมฯ ได้ถวายเป็นใบปวารณากับองค์หลวงตา แล้วกราบลาเสด็จกลับ

เวลา ๑๒.๐๐ น. ไอเสียงดัง หายใจหอบเร็วและถี่ แขนขากระดูกซี่ขึ้นเรื่อยๆ

เวลา ๑๓.๓๐ น. องค์ท่านบอกว่า “เราเหนื่อยมาก” และยังคงไออยู่เรื่อยๆ

เวลา ๑๔.๕๐ น. หลวงปู่บุญมี ปริบูรณ์ วัดป่าบ้านนาคุณ เข้ามากราบเยี่ยม

เวลา ๑๔.๕๕ น. องค์ท่านพูดว่า “หนาวเหนื่อย...เหนื่อยมาก” พร้อมกับบ่นหายใจ

เวลา ๑๙.๓๐ น. หายใจหอบแรงและเร็ว ขากระดูกส่ายไปมาบ่อยๆ ไอแรงเสียงดังถี่ๆ มีเสมหะเหนียวติดในลำคอ องค์ท่านพยายามดื่งสายระบายน้ำจากกระเพาะอาหารที่จุมุกออก

วันนี้องค์ท่านกล่าวโอวาทสั้นๆ เป็นปริศนาธรรมว่า “ธรรมะครึ่งสุดท้าย”

■ วันจันทร์ที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๔

ระยะนี้อาการอาหารค่อนข้างน่าเป็นห่วง ทั้งปอดอักเสบ ติดเชื้อ น้ำมากในปอด หอบ ไอมาก และมีเสมหะมาก

เวลา ๐๘.๕๕ น. หัวหน้าศาลลูกศิษย์องค์-
หลวงตาพากรยาและบุตรชายเข้ามาราบเยียม
องค์ท่านพูดขึ้นว่า “หัวใจทุกคนมาวิตกกังวลวง-
ตา พูดให้ฟังชัดๆ หัวใจเราจำตลอด”

ท่านพระอาจารย์สุดใจในนามตัวแทน
คณะสงฆ์ได้ทำหนังสือที่พิเศษ ๐๒/๒๕๕๔ ลง
วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๔ ส่งมายังกองงานใน
พระองค์ฯ เพื่อทูลเกล้าฯ ถวายขอขมาใน
การถวายของค์หลวงตา เนื้อหาในจดหมาย
สรุปว่าทางคณะสงฆ์ศิษยานุศิษย์องค์หลวงตา
จำนวน ๖๖ รูป จาก ๓๗ วัด ได้มาประชุมกัน
ณ วัดป่าบ้านตาด เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม
๒๕๕๔ มีมติขอถวายสมุนไพโรไทยจากตำรับ
หลวงปู่ฝั้น อาจาโร ซึ่ง นพ.อวย เกตุสิงห์ ได้
บันทึกไว้อีกครั้งหนึ่ง โดยอัญเชิญพระพุทธรูป
ประกอบพิธีการตักน้ำมาถวายของค์หลวงตาตั้ง
แต่วันที่ ๙ มกราคม ๒๕๕๔ เพียงขนาดเดียว
ไม่ให้มียาจีนหรือยาไทยอื่นมาใช้ซ้อนอีก คณะ-
สงฆ์และศิษยานุศิษย์ต่างสังเกตเห็นตรงกันว่า
องค์หลวงตายอมรับยาเองและได้พิจารณาแล้ว

จึงตั้งใจฉันยาวนานนี้ คณะสงฆ์จึงขอขมา
ขอความอนุเคราะห์ถวายยาวนานนี้ให้กับองค์-
หลวงตาต่อไป

ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาภรณ์ฯ ทรงมี
ความกังวลและเป็นห่วงองค์หลวงตาเป็นอย่าง
ยิ่งเมื่อได้รับจดหมายดังกล่าว จึงตรัสเรียก
คณะแพทย์ที่ถวายการรักษาเข้าพบ โดยมีท่าน
คณบดีฯ เป็นผู้นำเข้าเฝ้า ทรงมีรับสั่งว่า จะ
เสด็จขึ้นไปกราบองค์หลวงตาอีกครั้งในวันที่
๑๔-๑๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๔ นอกจากนี้ทูล-
กระหม่อมฯ ทรงมีพระหัตถเลขาถึงคณะสงฆ์
และศิษยานุศิษย์องค์หลวงตา ลงวันที่ ๑๓
มกราคม พ.ศ.๒๕๕๔ ถึงแนวทางการดูแลรักษา
องค์หลวงตาอีกด้วย

**องค์หลวงตาย้ายมาพัก
ที่ห้องปลอดเชื้อ
ณ ภูมิหลังเดิม**

วันอังคารที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๕๔

เวลา ๑๑.๑๕ น. มีลูกศิษย์ขอติดกล้อง
วงจรปิดภายในห้องปลอดเชื้อ ซึ่งได้ก่อสร้างและ
ติดตั้งระบบเสร็จแล้ว องค์ท่านได้พิจารณาอยู่ครู่
หนึ่งจึงตอบไปว่า “ไม่เอา เพราะเราไม่เคย เรื่อง
อนุญาตเราไม่อนุญาต เดียวมันจะเลอะเทอะ”

เวลา ๑๑.๔๕ น. ท่านพระอาจารย์น้อย
ปัญญาวุโร วัดป่านานาชาติ รัฐเวอร์จิเนีย
สหรัฐอเมริกา เข้ากราบเยียม องค์ท่านเมตตา
ปรารภธรรมให้ฟังว่า “พระพุทธเจ้าองค์
เดียวกัน พระธรรมวินัยอันเดียวกัน ให้เอาจริง
เอาจังนะ”

เมื่อห้องปลอดเชื้อภายในภูมิองค์หลวงตา
ก่อสร้างเสร็จ องค์ท่านจึงเมตตาย้ายกลับเข้า
ภูมิเมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๕๔ ห้องปลอด
เชื้อเป็นห้องกระจกปรับอุณหภูมิได้ ควบคุมการ
ไหลของอากาศจากด้านบน วนในห้องและออก
ทางด้านล่างของห้อง ภายในห้องจัดให้มีพระ
เวราระละ ๕ รูปที่ต้องเข้าปรนนิบัติองค์ท่าน
มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามที่ตกลงกัน
ส่วนแพทย์เวรกับบุรุษพยาบาลนั้น ได้รับอนุญาต
ให้พักที่ระเบียงด้านล่างของภูมิองค์หลวงตา

เมื่อมีเหตุจะต้องช่วย พระเวรจะกอดอดเรียก บุรุษพยาบาลให้เข้าไปช่วยกันดูแลปรนนิบัติ เช่น การวัดความดันโลหิต วัดไข้ ดูดเสมหะ ฟังปอด ตรวจช่องท้อง เป็นต้น แพทย์กล่าวว่า พระเวรช่วยในเรื่องสำคัญ ได้มาก เช่น การเก็บปัสสาวะ การเก็บอุจจาระ เพราะเป็นกิจที่แพทย์พยาบาลไม่อาจเข้าไปก้าวทำได้ ควรเป็นเรื่องของสงฆ์ที่ทำถวายองค์หลวงตา

■ วันพุธที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๕๔

อาการโดยรวมยังไม่ดีขึ้น เมื่อคืนวานองค์ท่านนอนไม่หลับเกือบทั้งคืนเพราะว่าปัสสาวะบ่อย สำหรับการถวายการรักษาวันนี้ทั้งแพทย์แผนปัจจุบัน แพทย์แผนจีน และยาสมุนไพรไทยของหลวงปู่ลี กุศลธโร วัดภูผาแดง

ภายหลังการทำสมาธิที่หัวแม่เท้าซ้ายและตรวจร่างกายประจำวันสรุปว่าแผลเริ่มดีขึ้น ดันขึ้นเรื่อยๆ ผลฟิล์มเอกซเรย์ปอดพบว่า ปอดอักเสบติดเชื้อ เสมหะที่นำไปตรวจพบว่า มีเชื้อโรค มีน้ำในปอดข้างซ้ายค่อนข้างมาก

องค์ท่านฉันจังหันไม่ได้ ต้องรับสารอาหาร สารน้ำ และยาทางเส้นเลือดดำและจมูก จะมีสายยางเล็กๆ (สาย NG) ที่แพทย์ใส่สายเข้าทางจมูกผ่านหลอดอาหารถึงกระเพาะอาหาร เพื่อ

ระบายน้ำเสียออกและป้องกันการอาเจียน เนื่องจากเกิดภาวะลำไส้ส่วนต้นอุดตันทำให้ อาหารที่ได้รับไปไม่ย่อย ลำไส้ดูดซึมสารอาหาร ได้น้อย ประกอบกับร่างกายผลิตน้ำดีและน้ำย่อย ออกมา ทำให้น้ำในกระเพาะอาหารมีมากจนไหลย้อนขึ้นไปตามหลอดอาหาร แพทย์จึงต้องใส่สายยางระบายไว้ มีการพ่นไอร้อนละลายเสมหะเป็นระยะๆ และดูดเสมหะอยู่บ่อยๆ

เวลา ๑๙.๔๐ น. ยังคงมีอาการไอและเหนื่อย และองค์ท่านได้พูดขึ้นว่า “เหนื่อยเหนื่อยลงๆ”

เวลา ๒๐.๐๐-๒๔.๐๐ น. กลับได้ค่อนข้างดี เวลา ๐๒.๐๐-๐๓.๐๐ น. องค์ท่านพูดขึ้นอยู่บ่อยๆ ว่า “ไอ้ เขาเหนื่อยหลาย”

ช่วงนี้ไอเป็นระยะๆ มีเสมหะบ้าง มีปัญหาที่พบบ่อยๆ ที่ต้องระวังเป็นพิเศษคือ เสมหะเหนียว ต้องคอยดูดออกเป็นระยะๆ

การถวายการรักษาที่ต้องละเอียดรอบคอบ ต้องขอโอกาสกราบเรียนอย่างมีเหตุผล ชัดเจน กระชับ และทำด้วยความเคารพจริงๆ ทั้งยังต้องเข้าใจในอริยาถัยขององค์ท่านได้บ้าง เป็นที่ไว้วางใจได้พอสมควร อย่างไรก็ตามบางครั้ง ก็ยังถูกดู อย่างเบาจากอาการที่องค์ท่านมองด้วยสายตา อย่างหนักก็คำพูดที่น่าเกรงขาม แต่ศิษย์ยอมเข้าใจในอริยาถัยของอาจารย์ ซึ่งถือว่าเป็นสิริมงคลที่องค์ท่านดูก็เหมือนองค์ท่านให้พร ศิษย์ก็ยอมปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่าให้เกิดขึ้นอีก ไม่เช่นนั้นทั้งหมดโอกาสที่จะเดินเข้าไปบริเวณกุฏิองค์ท่านอีกเพราะจะไปขวางธรรมขององค์ท่าน

ยาของหลวงปู่ลีเป็นสมุนไพรต้ม เป็นยาสำหรับรักษาโรคเนื้อร้ายซึ่งหลวงปู่ได้เล่าให้ลูกศิษย์ฟังว่า องค์หลวงตาได้นิมิตมานานหลายปี แล้วและให้หลวงปู่เขียนสูตรยาเอาไว้ จึงได้นำมาใช้รักษาองค์หลวงตา

หลังจากต้มยาเสร็จหลวงปู่จะนำกระบอกใส่ยาต้มเข้าไปในห้อง หลวงปู่ใช้เวลาเป็นชั่วโมงในการภาวนาอธิษฐานจิตด้วยความตั้งใจอย่างมาก หลวงปู่บอกว่า ถ้าให้องค์หลวงตาฉันเฉพะยานี้รับรองว่าหายและต้องให้หยุดยาตัวอื่นทั้งหมด

■ วันพฤหัสบดีที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๕๔

องค์ท่านนอนพักอยู่บนเตียงในห้องปลอดเชื้อ ตอนเช้าดูมีอาการไม่สบายอยู่ภายใน ดูเหนื่อยแม้จะสามารถหลับได้บ้าง เสมหะมากจนต้องคอยดูดออกบ่อยๆ หลังจากดูดเสมหะแล้วมีอาการดีขึ้นและสามารถหลับได้

เวลา ๑๒.๔๐ น. หลวงปู่บุญมี ปริบูรณ์ วัดป่าบ้านนาคุณ มากราบเยี่ยม

เวลา ๑๓.๒๕ น. องค์ท่านถ่ายอุจจาระ แล้วพระจึงทำความสะอาด พบว่าบริเวณก้นสองข้างเกิดแผลกดทับเนื่องจากนอนนานๆ เมื่อผิวหนังบางมากต้องระมัดระวังไม่ให้เสียดสี เพราะอาจจะถลอกได้

เวลา ๑๕.๓๕ น. หลวงปู่ลี กุศลธโร วัดภูผาแดง กับพระอาจารย์วันชัย วิจิตโต วัดป่าภู-ลังโฆ เข้ากราบเยี่ยม องค์ท่านลุกขึ้นนั่งและถามขึ้นว่า “คนมาจากไหน เยอะแยะ” แล้วก็นอนพัก

เวลา ๑๖.๐๐ น. พระอาจารย์วันชัยกราบ ลากลับ

อาการโดยรวมขององค์ท่านคือ เหนื่อย หายใจไม่สะดวก ต้องพลิกให้องค์ท่านนอนตะแคง บางครั้งมีอาการหอบ ไอต่างๆ เสมหะมากและเหนียว เครื่องดูดเสมหะดูดไม่ได้ ต้องใช้สาลิกว้านออกหรือใช้คีบคีบออกด้วยความระมัดระวัง ทำอย่างนี้ได้ไม่นานเสมหะก็เกิดขึ้นใหม่อีก ต้องได้ดูดออกบ่อยๆ ทำให้เหนื่อย ช่วงนี้องค์ท่านไม่ค่อยพูด แม้พูดก็ฟังยากเพราะไม่มีเสียง โดยมากถ้าต้องการอะไรก็จะใช้กิริยาท่าทางบอก บางครั้งก็ลุกขึ้นนั่ง นั่งได้ไม่นานก็เหนื่อย ต้องได้ประคององค์ท่านลงนอน ตอนกลางคืนนอนไม่ค่อยหลับเนื่องจากมีเสมหะมาก ต้องได้ดูดออกบ่อยๆ

■ วันศุกร์ที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๕๔

ช่วงเช้าอาการองค์ท่านค่อนข้างดี ไม่เหนื่อยมากเหมือนเมื่อวาน แผลที่นิ้วหัวแม่เท้า ซ้ายดีขึ้นมาก ซึ่งคณะแพทย์ พยาบาล และผู้เกี่ยวข้องได้ชวนขวายเป็นญาติมารักษาองค์ท่าน

เวลา ๐๘.๑๐ น. แพทย์จากโรงพยาบาล ศูนย์อุดรฯ ตรวจพบว่า ปอดข้างซ้ายมีน้ำมาก ส่วนปอดด้านขวาววม

เวลา ๑๔.๐๐ น. องค์ท่านพูดขึ้นว่า “เหนื่อย..เราเหนื่อย”

เวลา ๑๕.๕๕ น. มีคณะแพทย์จากโรงพยาบาลศิริราช มาขออนุญาตเปลี่ยนสายยางให้ สารน้ำที่แขนด้านขวาใหม่เนื่องจากสายเดิมเกิดการอุดตัน และพบว่า มีน้ำในปอด เสมหะมาก แพทย์แนะนำว่าต้องพ่นไอน้ำร้อนเพื่อช่วยละลาย เสมหะและกระตุ้นให้อไอแล้วดูดเสมหะออก ให้ทำทุก ๖ ชั่วโมง แต่ถ้าจำเป็นต้องดูดก็ทำได้เลย พยายามให้องค์ท่านนอนหงายและหนุนศีรษะขึ้นสูง บางครั้งก็สามารถนอนตะแคงได้ มีอาการไอ เหนื่อยหอบ

■ วันเสาร์ที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๔

ตอนเช้ามีการพ่นไอน้ำร้อนและยาขยายหลอดลม เนื่องจากองค์ท่านหายใจไม่สะดวก หลอดลมตีบ หายใจมีเสียงดังวิ๊ดๆ และดูดเสมหะออกมาก เสมหะเริ่มเปลี่ยนเป็นสีเหลือง แสดงว่าเริ่มมีการติดเชื้อที่ปอด ตาข้างซ้ายแดงมาก แพทย์บอกว่าเกิดจากการไอมากทำให้เส้นเลือดฝอยแตก และมีอาการเหนื่อยหอบ

ช่วงบ่ายคณะแพทย์ในทูลกระหม่อมฟ้า-หญิงจุฬารัตน์ฯ จากโรงพยาบาลศิริราช ๕ ท่าน และพล.ต.อ.ประชา พรหมนอก ได้กราบเรียน

ขออนุญาตเจาะน้ำออกจากปอดด้านซ้าย ซึ่ง องค์ท่านก็อนุญาต ในวันนั้นคณะแพทย์ได้วาง การตรวจองค์หลวงพ่อ ณ ห้องปลอดเชื้อที่สร้าง ใหม่และเป็นห้องแยกเป็นสัดส่วน พร้อมกันนี้ นพ.แจ่มศักดิ์ถวายการเจาะดูดสารน้ำออกจาก เยื่อหุ้มปอดได้ปริมาณ ๖๐๐ มล. พร้อมทั้งใช้ วิธีใส่สายคาทอระบายไว้ด้วย เพื่อในอนาคต เวลาที่มีสารน้ำเพิ่มขึ้นในช่องปอด อายุรแพทย์โรงพยาบาลศูนย์อุดรธานี จะได้ทำการดูดระบายทุก ๒-๓ วัน หรือเมื่อจำเป็นโดยไม่ทำให้องค์หลวงพ่อ เจ็บปวดจากการแทงเข็มผ่านบริเวณชายโครง เหมือนทุกครั้ง หลังจากเจาะน้ำออกจากปอด แล้วการหายใจดีขึ้น

นอกจากนั้น นพ.ประเสริฐยังได้เปลี่ยนสาย ยางให้อาหารทางหลอดเลือดดำที่ใส่สายไว้ใน ตำแหน่งหลอดเลือดดำใกล้หัวใจอีกด้วย การ เปลี่ยนครั้งนี้ทำโดยใช้สายใหม่แทนสายเส้นเดิมที่ มีการอุดตันบางส่วนโดยไม่ต้องผ่าตัดหรือแทง หลอดเลือดตำแหน่งใหม่ แต่ใช้เทคนิคใส่สาย ลวด (Guidewire) เข้าในสายยางเส้นเดิมที่ตัน แล้วดึงย้อนออกมา จากนั้นใส่สายยางเส้นใหม่ แทนเพื่อให้องค์ท่านต้องเจ็บปวดแต่อย่างใด

กรรมวิธีนี้ใช้เวลาดำเนินการเกือบหนึ่งชั่วโมงซึ่ง ปกติจะทำแต่เฉพาะในห้องผ่าตัดที่ปลอดเชื้อ เท่านั้นเพื่อป้องกันมิให้มีการติดเชื้อเข้ากระแส เลือด แต่ในกรณีของหลวงพ่อ หล้าได้รับการปรับ ให้เป็นห้องพักที่ปลอดเชื้อที่ได้มาตรฐานแล้ว แพทย์จึงสามารถปฏิบัติการแบบห้องผ่าตัดได้ทุก ประการโดยนำเครื่องมือตลอดอุปกรณ์ในการ ดำเนินการด้านนี้มาจากโรงพยาบาลศิริราช รวมถึงการปูผ้า ทำความสะอาดแขน ตลอดจนการ ป้องกันการติดเชื้อของคณะแพทย์ผู้ดำเนินการ

เวลา ๑๗.๐๐ น. นพ.จอมจักรได้ขอ โอกาสทำแผลบริเวณกันขบ ส่วนแผลที่เท้าพบว่า มีสภาพดีขึ้นอย่างมากเป็นที่น่าพอใจ องค์- หลวงตาก็ได้แสดงความพอใจกับการปฏิบัติการ ของคณะแพทย์

ภาพรวมในวันนั้นตั้งแต่ค่ำเป็นต้นมา องค์- ท่านนอนไม่หลับเกือบทั้งคืน ไอบ้าง มีเสมหะ บ้าง พยายามดึงสายยางที่จุมูกออก พร้อมทั้งมี อาการคันบริเวณศีรษะและใบหน้า

■ วันอาทิตย์ที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๔

เวลา ๐๖.๐๐ น. องค์ท่านพูดขึ้นว่า “หมาก...พลู” พระจึงได้นำมาถวาย องค์ท่านได้ หยิบแก่นคุณเข้าปาก ทั้งมีอาการอิดโรยจาก การไม่ได้นอนทั้งคืน ฉันทมากแทบไม่ได้เลย ทั้ง แก่นคุณ พลู ไบยาสูบ ที่คายออกมาเหมือนไม้ ได้เคี้ยวเลย ที่องค์ท่านฉันทมากให้เห็นนั้น เหมือนกับพยายามจะแสดงให้เห็นว่า อาการอาพาธไม่ได้หนักหน่วงอย่างที่ เป็นกังวล

ระหว่างที่นั่งฉันทมากองค์ท่านได้พยายาม จะดึงสายยางที่จุมูกออก พระจึงได้กราบเรียนว่า สายนี้ใส่ไว้สำหรับดูดน้ำเสียในกระเพาะอาหาร

ถ้าเอาออกจะทำให้อาเจียนและแน่นท้อง องค์ท่านก็พยักหน้า และได้มองไปที่ห้องซึ่งติดกับห้องปลอดเชื้อพร้อมกับถามพระว่า “นั่นห้องอะไร”

พระจึงกราบเรียนว่า “ห้องนอนที่กุฏิหลังเก่าและกันห้องเพิ่มครับ”

พระได้ถวายการเช็ดตัวด้วยน้ำอุ่น ระหว่างนั้นพระได้นำผ้าบังสุกุลพร้อมเช็ดจากญาติโยมเข้าถวายองค์ท่าน ท่านใช้มือซ้ายจับผ้าขาว มือขวาจับกระดาษอ่านอยู่นาน แม้ขณะที่อาพาธหนักก็ยังเมตตาเปิดโอกาสให้ผู้คนที่อยากทำบุญได้ทำบุญตามประสงค์ จากนั้นก็พูดขึ้นว่า “ลูก..เฮ้อ...ลูก” หมายถึงให้พระที่จับเส้นด้านหลังลูกออกไป จากนั้นพระได้ประคองลงนอน องค์ท่านได้พูดขึ้นว่า “เหนื่อยแทบตาย” ซึ่งหมายถึงว่าช่วงนั้นนั่งนานมิใช่เพราะเหนื่อย

เวลา ๐๘.๑๕-๐๘.๔๐ น. แพทย์เข้ามาตรวจปอดและทำแผลที่เท้า พบว่าปอดข้างซ้ายดีขึ้น แล้วองค์ท่านก็พูดขึ้นว่า

“เฮาเหนื่อยหลาย ไป...ไป...ไป”

เวลา ๑๑.๓๐ น. องค์ท่านพูดขึ้นว่า “ลูก..เอาลูกไม่ไหวแล้ว” พระจึงประคององค์ท่านลุกขึ้นนั่ง มีอาการคล้ายจะอาเจียน พระเลยเอาถุง NG ใส่ที่ปลายสายประมาณ ๕ นาที มีน้ำสีน้ำตาลปนเขียวไหลออกมาต่อเนื่องได้เกือบ ๒๐๐ มล.

เวลา ๑๓.๔๐ น. หลวงปู่แบน ธนากโร วัดดอยธรรมเจดีย์ จังหวัดสกลนคร เข้ามากราบเยี่ยม แล้วกราบเรียนกับองค์หลวงตาว่า

“พอกระผมดูพ่อแม่ฯ แล้ว ได้พิจารณาว่าผู้ที่ยิ่งใหญ่ไม่มีใครเอาชนะได้ แม้แต่พระพุทธเจ้าคือความแก่ชรา”

เวลา ๑๔.๓๐ น. หลวงปู่บุญเพ็ง กัปปโก วัดป่าวิเวกธรรม จังหวัดขอนแก่น เข้ามากราบเยี่ยม องค์ท่านลุกขึ้นมาฉันทมากด้วย ๑ คำ

เวลา ๑๔.๕๐-๑๕.๑๕ น. องค์ท่านให้เปิดประตูห้องที่เคยจำวัดให้องค์ท่านดู แล้วนั่งรถกอล์ฟออกไปหน้าวัด ทิ้งๆ ที่อาการไม่ค่อยดีเหนื่อยหอบ ตาแดง อิดโรย และพูดก่อนออกไปว่า “ไป...ไป...ไป” ระหว่างที่นั่งรถกอล์ฟนั้นได้ให้ออกซิเจนตลอดเวลา

หลังจากนั้นก็พาองค์ท่านกลับเข้าห้องปลอดเชื้อ ขณะนอนพักได้พูดว่า “ไป...ไป...ไป” หลายครั้ง

เวลา ๐๑.๓๐ น. องค์ท่านพยายามจะดึงสายยางที่จุมูกออกอยู่หลายครั้งและให้เอาลูกนั่งมีอาการเหนื่อย หน้าซีด มือสั่น และยังคงจะดึงสายยางที่จุมูกออก พระกราบเรียนว่า “หมอไม่ให้เอาออกครับผม เอาออกแล้วจะอาเจียน”

องค์ท่านจึงพูดขึ้นว่า “ใครจะว่าอะไรก็ว่าไปเถอะ มันเป็นอย่างนี้” องค์ท่านพูดเสียงลั่นๆ พร้อมกับชี้ไปที่คอ นั่งตัวเอียงจะล้ม มือสั่น

แล้วองค์ท่านก็พนมมือขึ้นแล้วพูดเป็นภาษาบาลี ๓-๔ คำ แต่ฟังได้ไม่ชัดเจน แล้วก็พูดขึ้นต่อว่า “เหนื่อย..เหนื่อย..นอนเลย”

องค์ท่านนอนไม่หลับเกือบตลอดคืนเป็นวันที่สอง เริ่มหลับได้บ้างตั้งแต่เวลา ๐๓.๓๐-๐๔.๑๓ น. แล้วก็ตื่นขึ้นมา มีเสมหะตลอด ใจเป็นระยระยๆ

วันจันทร์ที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๔

เวลา ๐๗.๓๐ น. องค์ท่านให้เอารถกอล์ฟมาเหมือนต้องการจะออกไปข้างนอก แต่อาการไม่ดี เหนื่อย ไม่ยอมให้ใส่ออกซิเจนที่จุมูกเข้าใจว่าคงระคายเคือง พระจึงเอาไว้ใกล้ๆ กับ

จุมูกแทน องค์ท่านพยายามดึงเอาสายยางที่จุมูกออก และพูดขึ้นว่า “เฮาเหนื่อยจะตาย”

หลังจากนั้นแพทย์ได้เข้ามาทำแผลที่เท้าและเอาสายยางที่สอดเข้าไปในจุมูกออก

เวลา ๐๘.๔๕ น. องค์ท่านนั่งรถกอล์ฟรอบศาลาเพื่อโปรดญาติโยมเป็นเวลา ๑๕ นาที จากนั้นพระจึงรีบพากลับเข้าห้องปลอดเชื้อ

เวลา ๑๕.๐๐ น. องค์ท่านนั่งรถเข็นไปตามทางจงกรมบนกุฏิ แล้วลงไปศาลาประมาณ ๑๕ นาที จึงกลับเข้าห้องปลอดเชื้อ

เวลา ๐๐.๓๐ น. ถอนหายใจ และพูดขึ้นว่า “เฮ้อ...” บ่อยๆ

เวลา ๐๑.๐๕ น. พูดขึ้นว่า “เฮ้อ..ไม่ไหวแล้ว”

พระได้ใช้ไฟฉายส่องดูในช่องปากพบว่า มีเสมหะเหนียวหนืด มีสีเหลืองและขาวติดตามเพดานปากและลำคอ ใช้เครื่องดูดเสมหะก็ดูดไม่หมด พระจึงค่อยๆ ใช้คีมคีบออกอย่างระมัดระวัง

เวลา ๐๔.๑๐ น. องค์ท่านนอนตะแคงจึงพอหลับได้ ไม่มีเสียงเสมหะอยู่ในลำคอ ปกติถ้าเสมหะไม่เหนียวจนเกินไปก็พอสังเกตได้จากเสียงหายใจ แต่ถ้ามีเสมหะมากแล้วไม่มีเสียงจะอันตราย พระจึงต้องคอยสังเกตอยู่ตลอดเวลา คืนนี้องค์ท่านกินนอนไม่หลับเกือบทั้งคืน มาหลับได้ช่วงเวลา ๐๔.๑๕ น.

วันอังคารที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๕๔

ทุลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาภรณ์ฯ ทรงได้รับแจ้งจากแพทย์โรงพยาบาลศูนย์อุดรธานีว่าองค์หลวงตามีอาการไข้สูง หอบเหนื่อยและซึมลง จึงมีพระตำรับขอให้คณะแพทย์จากศิริราชจำนวน ๑๐ ท่าน ตามเสด็จมายังวัดป่าบ้านตาดเป็นกรณี

ริบด่วน (ตามคำสั่งคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลที่ ๑๙๒/๒๕๕๔ ให้เดินทางไปปฏิบัติราชการในพระองค์เป็นกรณีพิเศษ) จากนั้นรถขบวนเสด็จออกจากโรงพยาบาลศิริราชในตอนเช้ามีเวลา ๐๖.๑๕ น. เพื่อประทับเครื่องบินพระที่นั่งที่กองบัญชาการกองทัพอากาศ ๖ สนามบินดอนเมืองไปยังสนามบินนานาชาติอุดรธานี

เวลา ๐๗.๓๐ น. องค์ท่านลุกขึ้นนั่งบนเตียง มีลักษณะอิดโรยมาก เนื่องจากไม่ได้นอนเกือบทั้งคืนเป็นคืนที่สาม

เวลา ๑๑.๕๐ น. ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬารัตน์ฯ เสด็จมาพร้อมกับคณะแพทย์จากโรงพยาบาลศิริราชทั้ง ๑๐ ท่าน เพื่อกราบนมัสการเยี่ยมและถวายการรักษา

นพ.แจ่มศักดิ์ได้ตรวจปอดพบว่า มีน้ำในปอดเพิ่มขึ้น ต้องเจาะน้ำออก โดยทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬารัตน์ฯ เป็นผู้ขอเมตตาดอนุญาตจากองค์ท่าน และใส่สายไว้ถาวรเพื่อดูตุน้ำออกจากปอดโดยในครั้งต่อไปจะได้ไม่ต้องเจาะใหม่

นพ.แจ่มศักดิ์ดูตุน้ำออกจากปอดได้ ๓๒๐ มล. สีน้ำตาลปนแดง ซึ่งแสดงว่าไม่ค่อยดี

ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬารัตน์ฯ ทรงกล่าวกับคณะสงฆ์พระมหาเถระในที่ประชุมว่า

“ดิฉัน ฆราวาสกราบเยี่ยมอาการท่านพ่อด้วยความห่วงใย ท่านเคยบอกดิฉันว่า ให้มีท่านพ่ออยู่ที่ใจก็พอแล้ว ดิฉันยังเป็นปุถุชน ไม่ค่อยเข้าใจนัก แต่ดิฉันก็มีความปรารถนาที่จะมีท่านพ่อ ที่มีองค์ท่านจริงๆ ณ ที่นี้ด้วย เพราะท่านพ่อมีพระคุณแก่ดิฉันมาก คราวที่ดิฉันป่วย ต้องเข้านอนโรงพยาบาล นานเป็นเดือน ท่านพ่อมาโปรดเมตตา ให้คำสั่งสอนถึงโรงพยาบาล ทำให้ดิฉันสามารถออกจากโรงพยาบาลได้

ดิฉันปรารถนาจะตอบแทนพระคุณ และ

แสดงความกตัญญูทดแทน ด้วยความรักและเทิดทูนอย่างสูงสุดจริงๆ และดิฉันขออนุญาตมาเยี่ยมอาการท่านพ่อทุกวันเสาร์-อาทิตย์ เพราะในวันธรรมดาจะไปดูแลพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งก็ยังคงประชวร ดิฉันต้องการดูแลทั้ง ๒ ท่าน ซึ่งมีพระคุณแก่ดิฉันมาก เพราะพระเจ้าอยู่หัวก็เป็นพระบิดาที่ทำให้กำเนิดร่างกาย ส่วนหลวงตาเป็นท่านพ่อผู้ให้กำเนิดดวงใจ ให้แสงสว่างแก่ดิฉัน ดิฉันจะไม่รบกวนอะไรมาก เพียงแต่กราบเยี่ยม ดิฉันรัก เคารพ และเทิดทูนอย่างสูงสุด ต้องการให้ท่านพ่อยุ่กับเรานานที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ดิฉันจึงกราบเรียนขอความกรุณาต่อพระคุณเจ้าดังกล่าวข้างต้น”

พระอาจารย์สุดีใจ ทันทมน โต้ถวายพระพรว่า “เห็นด้วย” จากนั้นพระองค์ก็เสด็จมาเยี่ยมองค์หลวงตาก็ยิ่งขึ้น

เวลา ๑๒.๔๕ น. ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬารัตน์ฯ พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์โดยข้าราชการบริวาร แพทย์และพยาบาลร่วมสมทบปัจจัยถวายองค์หลวงตา แล้วทรงนมัสการลากลับ

จากนั้น นพ.จอมจักรได้เข้ามาทำแผลที่เท้า นพ.อมรเข้ามานำเชื้อที่เท้าไปตรวจด้วย ขณะที่ทำแผลขององค์ท่านอิดโรยและมีอาการเหนื่อย

เวลา ๑๕.๔๕ น. พระอาจารย์กนกได้ปลงผมถวายองค์ท่านบนเตียง เพราะไม่สะดวกในการเคลื่อนย้าย

เวลา ๑๗.๓๐-๑๙.๐๐ น. องค์ท่านถอนหายใจบ่อยๆ เตียวร้อน เตียวหนาว เนื้อตัวเย็น

เวลา ๒๒.๐๐ น. ขณะที่ร่างกายแปรปรวนอยู่นั้น องค์ท่านได้พนมมือขึ้น ลักพักก็เอามือลง

เวลา ๒๒.๓๐ น. อาการโดยรวมยังไม่ดีขึ้น เหมือนจะอาเจียนอยู่ตลอดเวลา องค์ท่านบอกให้พลิกตัวนอนตะแคงด้านซ้ายอยู่หลายครั้ง และพูดขึ้นว่า “โธ่ๆๆ” ที่สุดท้ายก็ให้พญางานลุกขึ้นนั่ง มีอาการเหนื่อยหอบจะอาเจียนตลอดเวลา แพทย์และบุรุษพยาบาลได้เข้ามาตรวจปอดและท้อง พบว่าท้องตึงมาก น่าจะมีน้ำมาก จึงขอโอกาสใส่สายยางเข้าทางรูจมูกผ่านหลอดอาหารถึงกระเพาะอาหารเพื่อระบายน้ำออก และพ่นยาขยายหลอดลม ถวายออกซิเจน จากนั้นอาการเริ่มดีขึ้น น้ำที่ไหลออกมาทางปากมีสีเขียวปนเหลือง แพทย์และบุรุษพยาบาลได้พ่นยาขยาย

หลอดลมอีกครั้งแล้วดูดเสมหะ กระทั่งเวลา ๐๐.๔๐ น. อาการโดยรวมจึงเริ่มดีขึ้น และพอนอนหลับได้บ้าง ในบางช่วงองค์ท่านพยายามใช้มือดึงเอาสายออกซิเจนและสายยางที่จมูกออก

เมื่อคืนตอนที่องค์ท่านอาเจียนออกมาถึงลิ้นคาวมากกว่าทุกครั้ง

■ วันพุธที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๕๔

เวลา ๐๗.๓๐-๐๗.๔๕ น. ช่วงนี้ดูเหมือนองค์ท่านจะเกิดเวทนาในชั้นนรกมาก จนถึงเวลา ๐๗.๕๐ น. อาการต่างๆ จึงเริ่มสงบลง แต่ก็มีไอบ่อยๆ ระหว่างที่นอนพักได้พูดขึ้นว่า “เหนื่อย...เหนื่อย” และพยายามดึงสาย NG ออก

เวลา ๑๑.๓๐ น. หลวงปู่บุญมี ปริบูรณ์ วัดป่าบ้านนาคุณ และหลวงปู่คุณ สุเมธ วัดป่าภูทอง มากราบเยี่ยม

เวลา ๑๒.๔๐ น. หลวงพ่อกัณฑ์ สุขกาโม วัดทรัพย์ทวีธรรมาราม อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เข้ามากราบเยี่ยม

เวลา ๑๙.๐๐ น. เป็นต้นมา องค์ท่านสามารถนอนพักได้บ้าง

เวลา ๒๓.๔๐ น. องค์ท่านบอกให้ประคองลุกขึ้นนั่งและพยายามปิดสายออกซิเจนออกอาการโดยรวมไม่ดีขึ้น จึงให้องค์ท่านนอนพัก

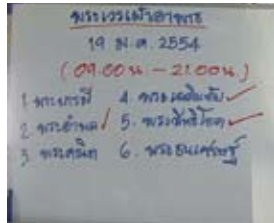
เวลา ๐๐.๓๐ น. องค์ท่านบอกให้ประคองลุกขึ้นนั่งและให้เอาสายออกซิเจนออก มีอาการเหนื่อยหอบ แพทย์และบุรุษพยาบาลจึงถวายออกซิเจนแบบบดๆ เสร็จแล้วจึงใช้มือบอกให้พระช่วยพญางานลงนอน

เวลา ๐๕.๐๐-๐๕.๓๐ น. ระหว่างที่องค์ท่านนอนพักอยู่บนเตียง ได้ชี้มือขึ้นบนฟ้าแล้วบอกว่า “ไป...ไป”

■ วันพฤหัสบดีที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๕๔

เช้านี้แพทย์ได้เข้ามาตรวจร่างกายและทำแผลที่เท้าประจำวัน อาการโดยรวมค่อนข้างดี ไม่มีอิดโรย แหวตาและสีหน้าดี

เวลา ๐๘.๔๐ น. แพทย์จากโรงพยาบาล

คุณย์อุดรฯ ขอโอกาสเอกขเรย์ปอด จากนั้น นพ.อมรจากโรงพยาบาลศิริราช ขออนุญาต ตรวจร่างกาย พบว่าท้องดี ไม่แน่น สายน้ำเกลือ ดี ปอดขวาด้านล่างฟังเสียงได้ชัดจนว่ามี การอักเสบ ผลเอกขเรย์ปอดก็เป็นตามข้อสันนิษฐาน พบว่าปอดด้านขวาส่วนล่างอักเสบจริง

เวลา ๑๑.๒๐ น. หลวงปู่อุทัย ลีริโรวี วัดเขาใหญ่เจริญธรรม จังหวัดนครราชสีมา มากราบเยี่ยม องค์ท่านล้มตามแต่ไม่ได้พูดอะไร แล้วหลับตาต่อไป

เวลา ๑๓.๐๐ น. หลวงปู่เผย วิริโย วัดถ้ำผาปู จังหวัดเลย มากราบเยี่ยม

ตั้งแต่เข้ามา องค์ท่านนอนหลับได้ดี อาการโดยรวมดี

เวลา ๑๔.๓๐ น. องค์ท่านรู้สึกตัวตื่น มีลักษณะนัยน์ตาอิดโรย เปียกชุ่ม มีอาการเหมือนคนนอนไม่เต็มอิ่ม แต่ไม่มีอาการกระสับกระส่าย หายใจได้ดีกว่าวันก่อนๆ

วันนี้แพทย์แผนจีนทั้งหมด ล้ม และหมอมิ่งเข้ามาขออนุญาตตรวจดูอาการซึ่ง องค์ท่านก็เมตตา

เวลา ๑๖.๓๕ น. พระได้ประคององค์ท่าน ให้นั่งอยู่บนเตียงมีอาการอิดโรย นัยน์ตาอิดโรย มีน้ำตาคลอ แขนขาไม่มีกำลัง วันนี้ทั้งวันองค์ท่านไม่ได้พูดอะไรเลย

เวลา ๑๙.๑๕ น. พระอาจารย์จันทร์เรียน คุณวโร วัดถ้ำสหาย จังหวัดอุดรธานี เข้ามากราบเยี่ยมประมาณ ๑๐ นาที ระหว่างที่พระอาจารย์จันทร์เรียนกราบลา ขณะนั้นองค์ท่านยังนอนหลับตาอยู่บนเตียงได้ยกมือขึ้นรับไหว้ด้วยเหมือนกับองค์ท่านรับทราบอยู่ตลอดเวลา

เวลา ๒๓.๐๕ น. องค์ท่านรู้สึกตัวตื่น หน้าตาผ่อนคลายดี พูดอยู่ในลำคอแต่ฟังไม่ชัด พระได้ขอโอกาสนำลำลีซูปน้ำตาลทรายแดงและที่ลิ้น องค์ท่าน ๒ ครั้ง ซึ่งทำเช่นนี้ก็เพื่อทำให้ปากคอไม่แห้ง ให้ร่างกายสดชื่นมีกำลัง วันนี้องค์ท่านหลับได้ดีทั้งกลางวันและกลางคืน อาการโดยรวมดีขึ้น

■ วันศุกร์ที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๕๔

เวลา ๐๖.๒๐ น. องค์ท่านใช้มือดึงสาย ออกซิเจนออก พระจึงลองให้องค์ท่านหายใจเอง ลังเกิดดูได้ประมาณ ๕-๑๐ นาที วัดค่า

ออกซิเจนในเลือดอยู่ที่ ๙๑% จึงได้ใส่สาย ออกซิเจนถวายใหม่ องค์ท่านพยายามจะดึงสายออกซิเจนและสาย NG ออกบ่อยครั้ง นอกจากนั้นยังมีเสมหะค่อนข้างมากต้องคอยดูดออก เป็นระยะๆ พร้อมทั้งได้พินยาขยายหลอดลม

เวลา ๑๐.๑๕ น. พระอาจารย์จันทร์เรียน คุณวโร วัดถ้ำสหาย จังหวัดอุดรธานี มากราบเยี่ยม และได้ลากลับเมื่อเวลา ๑๐.๒๐ น.

ตั้งแต่เข้ามาจนถึงเวลา ๑๕.๒๐ น. องค์ท่านนอนหลับพักผ่อนได้ดีมีอาการโอเป็นระยะๆ มีสีหน้าผ่อนคลาย ดวงตาแจ่มใส

เวลา ๑๖.๑๐ น. องค์ท่านบอกให้เอา ผ้าห่มมาห่มให้

เวลา ๑๗.๐๐ น. นอนไม่หลับ คุณมีเวทนา ในขั้นนี้มาก และพยายามดึงสาย NG ออกหลายครั้ง จนเวลา ๒๐.๑๕ น. พระจึงไปบอกให้แพทย์มาถอดสาย NG ที่จมูกออก หลังจากนั้นดูองค์ท่านถอนหายใจบ่อยขึ้น นอนไม่หลับ มักพูดว่า “เหนื่อย” หายใจไม่สะดวกเพราะมีเสมหะในคอมาก แพทย์จะขอดูดเสมหะออก องค์ท่านไม่อนุญาตให้ดูด

แสดงกิริยาการจงกรมเป็นวาระสุดท้าย

เวลา ๒๑.๐๐ น. องค์หลวงตาซึ่งมีท่าทางอ่อนเพลียดูอิดโรย และยังมีสายออกซิเจนติดอยู่ที่จมูกทั้งสองข้าง ให้ปรับเตียงขึ้นในท่านั่ง แล้วขึ้นไปประคอง ปลายเตียงขององค์ท่านเมื่อเปิดประตูทั้งสองฝั่ง จะสามารถทะลุถึงกันได้ องค์ท่านเปล่งวาจาเบาๆ ว่า “ไป...ไป” พูดเช่นนี้

อยู่ ๒-๓ ครั้ง พระจึงได้ยกประคององค์ท่านขึ้นรถเข็นในเวลาประมาณ ๒๑.๑๐ น. แพทย์รีบปรับระดับประคองสายน้ำเกลือและเข็นเสาน้ำเกลือตามองค์ท่านไปไม่ห่าง พระอีกรูปคอยถือกระโถนตามรถเข็นเคลื่อนจากเตียงที่องค์ท่านนอนอยู่ ผ่านประตูแรกไปทะลุห้องที่ท่านเคยจำวัดอยู่และทะลุเลยออกไปทางระเบียงด้านทิศเหนือของกุฏิ จากนั้นก็เลี้ยวรถเข็นไปด้านซ้าย เมื่อสุดทางจงกรมแล้วก็กว้นขวา เลี้ยวระเบียงกุฏิโดยวนขวาตามเข็มนาฬิกา องค์ท่านให้หยุดรถเข็นและเคลื่อนมือขององค์ท่านไปแตะราวจงกรม ลักพักองค์ท่านก็ให้เคลื่อนรถเข็นต่อและหยุดเอามือแตะราวจงกรมอีกครั้ง องค์ท่านให้วนรถเข็น เวียนด้านขวาอยู่เช่นนี้ถึง ๓ รอบ

หลังจากเวียนครบแล้วองค์ท่านบอกให้หยุด พระจึงช่วยกันนำองค์ท่านกลับมานอนพักผ่อนเตียงเช่นเดิม ขณะนั้นนาฬิกาที่ผนังบอกเวลา ๒๑.๒๕ น. การที่องค์ท่านให้เข็นรถเข็น ๓ รอบประคองการกระทำประตักษิณเช่นสมัยพุทธกาลเช่นนี้ เป็นการฝึกธำชันธ์อย่างมาก เพราะในเวลาหนึ่งองค์ท่านมีสภาพที่อ่อนเพลียมาก ปัจจัยต่างๆ ไม่เอื้ออำนวยให้เคลื่อนไหวไปมาอีกแล้ว หมู่พระและแพทย์ที่พาท่านออกไปต่างรับรู้กันว่าเป็น “กิริยาการจงกรมขององค์หลวงตาเป็นวาระสุดท้ายแห่งชีวิตนักบวช”

ขณะนั้นสีหน้าเริ่มขาวซีดปากซีด นัยน์ตาอิดโรย องค์ท่านก็ดูอิดโรย อ่อนเพลีย นิ่งก้มหน้า มีน้ำไหลออกมาทางปาก ตกตึกนอนไม่หลับ ช่วงนั้นมีเสมหะมาก พระกับบุรุษพยาบาลพยายามหาวิธีบรรเทาความอึดอัดจากเสมหะซึ่งก็ต้องเสี่ยงกับอันตรายขององค์ท่านที่ไม่

ต้องการให้มีสิ่งพระพุทธรูป องค์ท่านจึงดูพระกับ
บุรุษพยาบาลหลายครั้ง จากนั้นเมื่อพระและ
บุรุษพยาบาลขอโอกาสดูและจะพินยาขยาย
หลอดลม องค์ท่านก็โบกมือปฏิเสธพร้อมกับดึง
มือพระออกและดุซ้ำอีก จึงยุติตามธรรมเนียมของท่าน

เวลา ๐๕.๑๕ น. องค์ท่านจึงอนุญาตให้ดู
เสมหะ ซึ่งมีปริมาณมาก ในส่วนอื่นดูเหมือน
แขนซ้ายและเท้าขวาบวมขึ้น

■ วันเสาร์ที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๔

เวลา ๐๖.๐๐ น. องค์ท่านลุกขึ้นนั่งบน
เตียงโดยไม่ยอมรับออกซิเจน มีอาการหอบมาก
ขึ้น พระและบุรุษพยาบาลพยายามขออนุญาต
ใส่สายออกซิเจนและดูเสมหะ องค์ท่านเอามือ
ปิดออก ตั้งแต่เมื่อวานเป็นต้นมาเสมหะมีมาก
ขึ้น ดูดออกสักพักก็เกิดขึ้นใหม่

เวลา ๐๖.๑๐ น. องค์ท่านชี้มือไปทางซ้าย
ซึ่งมีพระค้อยยืนส่องดูทางกระจกนอกห้อง
ปลอดเชื้อ พระจึงเอาผ้ามาปิดลง จากนั้นองค์-
ท่านชี้มือให้เปิดประตูห้องที่เคยจำวัดเดิมแล้ว
ล้มตัวลงนอน อาการโดยรวมไม่ดี เห็นหอบ
มือไม่มีเรียวแรง พระจึงได้ขอโอกาสใส่สาย
ออกซิเจนใหม่ มีไอบ้างเป็นระยะ

เวลา ๐๖.๑๕ น. บุรุษพยาบาลได้ดู
เสมหะออกจำนวนมาก องค์ท่านหันไปทางซ้าย
บอกบุรุษพยาบาลว่า “ไป...ไป”

เวลา ๐๗.๓๐ น. อาการโดยรวมไม่ดีเลย
นัยน์ตาอิดโรย ชูบผอม สีหน้าไม่สู้ดี

เวลา ๐๘.๔๕ น. ทูลกระหม่อมฟ้าหญิง
จุฬาราชมนตรี เสด็จมาพร้อมคณะแพทย์จากโรง-
พยาบาลศิริราชมี นพ.จอมจักร นพ.อมร
นพ.นิพนธ์ นพ.ชัยรัตน์ ฉายากุล (อายุรแพทย์
โรคไต) นพ.สถาพร และ นพ.แจ่มศักดิ์ เข้า
นมัสการกราบเยี่ยม

ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาราชมนตรี ถวายไป
ปวารณา องค์ท่านนั่งอ่านอยู่ครู่หนึ่ง พระจึง
ประคองนอนลง ดูมีอาการอิดโรย นัยน์ตา
อิดโรย มีเสมหะมาก ทรงกราบขออนุญาต
ถวายการรักษาโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญแต่ละ
สาขาซึ่งได้ตรวจพบ ท้อง สายให้สารน้ำ และ
ทำแผลที่เท้า

จากนั้นทรงกราบขออนุญาตให้แพทย์ถวาย

เลือดจำนวน ๑ ยูนิต (๒๖๕ มล.) และดูระบาย
สารน้ำออกจากช่องเยื่อหุ้มปอดด้านซ้ายออก
มาปริมาณราว ๕๕๐ มล. ซึ่งองค์ท่านก็อนุญาต
จากนั้นแพทย์ได้ชะล้างแผลที่เท้าองค์หลวงตา

การเอาน้ำออกจากปอดตามความเห็น
ของแพทย์ เนื่องจากผลเลือดมีจำนวนเม็ด
โลหิตขาวสูงขึ้น และมีภาวะโลหิตจางที่อาจ
ทำให้มีอาการเหนื่อยมากกว่าเดิม

เวลา ๑๐.๐๐ น. ทูลกระหม่อมฟ้าหญิง
จุฬาราชมนตรี เสด็จกลับไปประทับที่โรงแรมในตัว
เมืองจังหวัดอุดรธานี พรุ่งนี้จึงจะเสด็จมาใหม่

เวลา ๑๘.๑๕ น. หลวงปู่ลี กุศลธโร วัด
ภูผาแดง จังหวัดอุดรธานี เข้ามากราบเยี่ยม
สม่าเสมอเป็นประจำเกือบทุกวัน

เวลา ๑๘.๓๐ น. หลวงปู่อุ่นหล้า ลีธรรมโม
วัดป่าแก้วชุมพล จังหวัดสกลนคร เข้ามากราบ
เยี่ยม อาการโดยรวมขององค์ท่านดูไม่ดีเลย
ชูบผอม อิดโรย อ่อนแรง นัยน์ตาอิดโรย
เสมหะมาก ไอบาก

ในวันนี้เป็นวันแรกที่คณะแพทย์ได้ถวาย
ยาปฏิชีวนะ เนื่องจากเอกซเรย์ปอดพบว่ามีการ
อักเสบติดเชื้อของปอดด้านขวาข้าง

องค์ท่านหลับจนถึงเช้าวันใหม่ จะตื่นก็
เฉพาะเวลาดูเสมหะ แขนซ้ายและเท้าขวายัง
บวมอยู่ แต่เสมหะลดลง

■ วันอาทิตย์ที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๔

เวลา ๐๘.๑๐ น. ทูลกระหม่อมฟ้าหญิง
จุฬาราชมนตรี เสด็จมาทรงกราบนมัสการใน
ห้องปลอดเชื้อ ช่วงนี้องค์หลวงตานอนหลับอยู่
ซึ่งหลับมาตั้งแต่เมื่อปลายวานนี้

เวลา ๐๘.๑๘ น. ทูลกระหม่อมฟ้าหญิง
จุฬาราชมนตรีฯ ทรงนมัสการลา

เวลา ๑๙.๐๕ น. ขณะกำลังพินยาละลาย
เสมหะ องค์ท่านล้มตาได้เล็กน้อย นัยน์ตา
อิดโรย และพยายามดึงสายออกซิเจนออกอยู่
หลายครั้ง

เวลา ๑๙.๕๕ น. องค์ท่านหายใจได้ช้าลง
อัตราการหายใจ ๙ ครั้งต่อนาที ซึ่งแสดงให้เห็น
ว่าหายใจได้ไม่ดี สังเกตดูเหมือนองค์ท่านเริ่มมี
ทุกขเวทนาในธาตุขันธ์มาก และมีอาการหนักขึ้น

เวลา ๒๒.๐๐-๒๓.๓๐ น. แพทย์ได้เข้ามา
ตรวจและดูดูน้ำออกจากปอด พอช่วงเที่ยงคืนมี
ไอถี่ขึ้น และมีเสมหะ

เวลา ๐๐.๔๐ น. องค์ท่านล้มตาขึ้น นัยน์ตา
ไม่อ่อนล้าเหมือนเมื่อวันก่อน และสามารถล้มตา
ได้เต็มที่ เริ่มรู้สึกตัวเวลาปวดปัสสาวะ

เวลา ๐๒.๔๐ น. เริ่มมีทุกขเวทนามากขึ้น
แขนขากระตุก องค์ท่านทำมือบอกรู้สึกขม
ขึ้น แล้วนั่งหลับตา ร่างกายกระตุก แพทย์เข้ามา
ตรวจดูพบว่าท้องโตและแข็ง คาดว่าน้ำใน
กระเพาะมีมาก จึงใส่สาย NG เข้าทางจมูก
แพทย์ดูน้ำในกระเพาะได้ ๕๐ มล. มีสีเขียวเข้ม

เวลา ๐๔.๒๔ น. องค์ท่านเริ่มมีอาการดี
ขึ้น ล้มตาได้ มีสีหน้าดีขึ้น การหายใจเริ่มเป็น
ปกติ ตอบสนองได้ดี แล้วเริ่มนอนพักได้

■ วันจันทร์ที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๔

เวลา ๐๗.๔๐ น. ขณะที่พระเช็ดตัวถวาย

พบที่ท้องบวมและแข็ง ต้นขาซ้ายมีลักษณะบวม น้ำค่อนข้างมาก เท้าขวาบวมเกือบเป็นปกติ แขนซ้ายยังบวมอยู่แต่ลดลงกว่าวันก่อนๆ

เวลา ๐๘.๒๐ น. องค์ท่านเริ่มมองดูนั้นดูนี้ได้เกือบเป็นปกติ

เวลา ๑๖.๐๐ น. อาการโดยรวมดีขึ้นกว่าเมื่อวาน ไอ้น้อยลง เสมหะลดลง การหายใจสม่ำเสมอ มีสีหน้าและแววตาแจ่มใส

เวลา ๒๐.๑๐ น. องค์ท่านพยายามดื่งสาย NG ออก แม้จะกราบเรียนอย่างไรองค์ท่านก็ยังดื่งอยู่ในที่สุดพระเจ้าจึงให้บุรุษพยาบาลเอาออก

เวลา ๒๓.๒๕ น. องค์ท่านมีอาการเหนื่อยหอบมากขึ้น แพทย์ตรวจดูพบว่าหลอดลมตีบมากเนื่องจากปอดบวม จึงพ่นยาขยายหลอดลม

เวลาเที่ยงคืนเริ่มหอบมากขึ้น แพทย์ได้เปลี่ยนการถวายออกซิเจนจากสาย Canular เป็น Mask เนื่องจากอัตราการละลายของออกซิเจนในเลือดต่ำ แล้วเปลี่ยนจาก Mask เป็นเครื่อง Bipap องค์ท่านพยายามเอามือดึงหน้ากากออก

เวลา ๐๓.๒๕ น. แพทย์เปลี่ยนการถวายออกซิเจนจากเครื่อง Bipap เป็นสาย Canular เพราะอาการโดยรวมดีขึ้น อัตราการหายใจสม่ำเสมอปกติ

เวลา ๐๕.๐๐ น. องค์ท่านให้พระประคองลุกขึ้น ช่วงนั้นพระเจ้าให้บุรุษพยาบาลพ่นยาละลายเสมหะและขยายหลอดลม ขณะพ่นยาองค์ท่านมีลักษณะซึม ตาบวม เหนื่อยหอบหายใจได้ไม่ดี แล้วจึงดูดเสมหะ จากนั้นจึงประคององค์ท่านลงนอน จนกระทั่งเวลา ๐๖.๑๐ น. เริ่มหายใจดีขึ้น

■ วันอังคารที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๔

เวลา ๐๗.๓๕ น. องค์ท่านบอกพระเจ้าให้พญุกลุกขึ้นนั่งพักอยู่บนเตียง ดูมีอาการเหนื่อยตาอิดโรย หายใจมีเสียงดังในลำคอ ตอนเช้าที่เซ็ดตัวถวายสังเกตุเห็นท้องบวมแข็ง ต้นขาซ้ายบวมขึ้นมาก เสมหะที่ดูดออกมามีสีเขียว มีน้ำไหลออกมาทางปาก

แพทย์และบุรุษพยาบาลได้ใส่สาย NG ทางจมูกให้ใหม่ พอสอดสายเข้าไปน้ำดีจากกระเพาะก็ไหลออกมาสีเขียวแก่ปริมาณ ๑๕๐ มล. เมื่อดูดน้ำออกแล้วมีอาการดีขึ้น องค์ท่านก็บอกให้พญุกนอนลงแล้วก็กลับไป

เวลา ๐๘.๑๕ น. องค์ท่านบอกให้ประคองลุกขึ้นนั่ง มีอาการหอบ นัยน์ตาอิดโรย แสดงการรับรู้ลดลง แพทย์ได้เข้ามาตรวจดูอาการพบว่าในปอดมาก กระเพาะมีน้ำมาก ต้องระบายน้ำออก ขณะที่แพทย์และบุรุษพยาบาลระบายน้ำจากปอด องค์ท่านอ่อนแรงมาก จากนั้นลงนอนพัก แต่ไม่ได้หลับ ยังมองดูนั้นดูนี้ได้ ระบบการหายใจสม่ำเสมอ

เวลา ๑๐.๕๐ น. หลวงปู่บุญเพ็ง เขมาภิรโต วัดถ้ำกลองเพล จังหวัดหนองบัวลำภู มากราบเยี่ยมประมาณ ๕ นาที แล้วก็ลากลับ

เวลา ๑๔.๐๐ น. หลวงปู่บุญเพ็ง กัปปโก วัดป่าวิเวกธรรม จังหวัดขอนแก่น มากราบเยี่ยม จนถึงเวลา ๑๔.๔๐ น. จึงลากลับ

เวลา ๑๖.๐๕ น. หลวงปู่อุ่นหล้า ลีธรรมโม วัดป่าแก้วชุมพล จังหวัดสกลนคร มากราบเยี่ยม และลากลับเวลา ๑๖.๓๐ น.

เวลา ๑๖.๑๕ น. พระอาจารย์อัครเดช(ต้น) ถิรจิตโต วัดบุญญาวาส จังหวัดชลบุรี มากราบเยี่ยม และได้ลากลับพร้อมกับหลวงปู่อุ่นหล้า

เวลา ๑๘.๑๕ น. องค์ท่านบอกให้พญุกลุกขึ้นนั่ง และชี้ไปที่ประตู หมายถึงให้เปิดประตูห้องที่เคยจำวัด ระหว่างนั้นอาการโดยรวมไม่ดีขึ้น หายใจหอบมากขึ้น ดูอิดโรย มีเสมหะมากทั้งเปลี่ยนเป็นสีเหลืองซึ่งเข้าใจว่าเกิดจากการติดเชื้อ

เวลา ๑๘.๒๕ น. หลวงปู่ลี กุศลโร วัดภูผาแดง เข้ามากราบเยี่ยม และลากลับเมื่อเวลา ๑๘.๕๐ น.

ระหว่างนี้ได้ดูดเสมหะออกเป็นระยะๆ หายใจได้ดีขึ้น จากนั้น ๕-๑๐ นาที เสมหะก็เกิด

ขึ้นใหม่อีกเป็นอยู่อย่างนี้เรื่อยๆ

เวลา ๒๐.๐๐ น. องค์ท่านบอกให้พญุกลุกขึ้นนั่ง ดูสีหน้าอิดโรย หอบ นิ่งใต้ตาบวม พยายามจะพูดแต่ก็ไม่มีเสียง แล้วพูดกับพระเจ้าพอจับความได้ว่า “ไป..ลูก..ไป” จากนั้นพระเจ้าประคององค์ท่านลงนอน

เวลา ๒๓.๒๐ น. แพทย์ได้อัลตราซาวด์พบว่าน้ำในปอดมีมากและดูดน้ำออกจากปอดข้างซ้ายได้ ๒๘๐ มล. สีน้ำตาลปนแดง ช่วงนี้นอนหลับได้ดี

จนกระทั่งเวลา ๐๓.๓๐ น. ปัสสาวะ และดูเหมือนองค์ท่านเกิดเวทนาในขั้นนี้

เวลา ๐๓.๕๐ น. พระได้ประคององค์ท่านลุกขึ้นนั่ง ตาบวม ดูเสมหะออกได้มาก จากนั้นก็ประคองลงนอน

เวลากลางคืนมีการถวายยาอินซูลินเพื่อลดระดับน้ำตาลในเลือด เนื่องจากตรวจพบว่าระดับน้ำตาลในเลือดสูง เพราะถ้าระดับน้ำตาลในเลือดมากจะมีอาการซึม ร่างกายดูดซับอาหารได้น้อย และจะทำให้เชื้อโรคเจริญเติบโตได้ง่าย

ปกติคนป่วยที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ โดยเฉพาะคนแก่ถ้านอนนานๆ จะเกิดแผลกดทับ แพทย์ได้แนะนำให้พลิกตัวผู้ป่วยทุก ๑-๒ ชม. แต่ในกรณีนี้เป็นเรื่องลำบากเพราะโดยปกติองค์ท่านมักนอนตะแคงด้านซ้ายแต่ขณะนี้ติดขัดที่มีสายระโยงระยาง การตะแคงซ้ายจะทำให้เจ็บหน้าอกซ้ายที่แพทย์ได้เจาะน้ำออกจากปอดและมีสายระบายน้ำคาวัว และหากจะพลิกหันตะแคงขวาก็ไม่ได้เนื่องจากเจ็บต้นแขนที่เคยประสบอุบัติเหตุในช่วงเปิดโครงการช่วยชาติใหม่ๆ แต่ถ้าไม่พลิกตัวเลยก็จะเกิดแผลกดทับซึ่งเป็นการยากลำบากในการปฏิบัติกับองค์ท่านในช่วงเวลานี้

■ วันพุธที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๔

เวลา ๐๗.๕๐ น. แพทย์แผนจีนจากโรงพยาบาลหัวเฉียวขออนุญาตนำชิงอังไฟและที่ฝ่ามือ ฝ่าเท้าและหน้าท้อง ลักพักหนึ่งแพทย์จากโรงพยาบาลศูนย์อุดรฯ ได้เข้ามาทำผลที่เท้า ระหว่างนั้นองค์ท่านบอกให้พญุกลุกขึ้นนั่ง มีอาการอิดโรย หน้าแดงกำ ลืมตาได้เล็กน้อย

เวลา ๐๙.๓๔ น. พระอาจารย์อัครเดช ถิรจิตโต วัดบุญญาวาส จังหวัดชลบุรี มากราบ

เยี่ยม จากนั้นไม่นานก็ลากลับ

แพทย์ได้ตรวจจุดค้นหาซ้ายที่บวม แล้วบอกว่าเป็นดีขึ้น

เวลา ๑๑.๐๐ น. องค์ท่านปัสสาวะออกลำบาก พระได้ประคององค์ท่านลุกขึ้นนั่งปัสสาวะ น้ำปัสสาวะมีสีเหลืองปนแดง

เวลา ๑๒.๐๐-๑๓.๐๐ น. องค์ท่านหลับๆ ตื่นๆ หายใจปกติ

เวลา ๑๓.๒๐ น. ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาภรณ์ฯ เสด็จมาพร้อมกับคณะแพทย์จากโรงพยาบาลศิริราชเพื่อกราบเยี่ยมและตรวจรักษา ช่วงนี้องค์ท่านเหนื่อยๆ แล้วพระก็ประคองลงนอน

คณะแพทย์ที่ตามเสด็จในวันนี้ประกอบด้วย นพ.แจ่มศักดิ์ดูแลเรื่องปอด นพ.สถาพรและนพ.สุชายดูแลเรื่องท้อง นพ.นิพนธ์ดูแลเรื่องประสาท นพ.อมรรดูแลเรื่องการติดเชื้อ นพ.ประเสริฐดูแลเรื่องสายให้สารน้ำ และ นพ.จอมจักรดูแลแผลที่เท้า ส่วนที่วัดจะมีคณะแพทย์จากโรงพยาบาลศูนย์อุดรฯ และโรงพยาบาลศรีนครินทร์คอยดูแลเป็นประจำทั้งกลางวันและกลางคืนตลอดมาตั้งแต่เริ่มอาพาธเกี่ยวกับท้อง

ผลการตรวจวันนี้ปรากฏว่า เสมหะไม่มาก น้ำในปอดไม่มาก ท้องตึงแน่นกว่าเดิม สายให้สารน้ำเป็นปกติ แผลที่นิ้วเท้าดี

เวลา ๑๔.๐๐ น. ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาภรณ์ฯ ถวายปัจจัยจากนั้นก็เสด็จกลับ

อาการช่วงนี้ไม่ดี ดูอ่อนแรง สัมผัสแทบไม่ได้ เวลา ๑๔.๔๕ น. พนยาขยายหลอดลมและละลายเสมหะ เนื่องจากเสมหะเหนียวและมีมาก ช่องคอมมีแผลที่เกิดจากใส่สาย NG

เวลา ๑๘.๒๐ น. หลวงปู่ลี กุศลโร เข้ามากราบเยี่ยมแล้วลากลับเมื่อเวลา ๑๘.๕๐ น.

เวลา ๒๑.๓๐ น. ขณะที่พนยาขยายหลอดลมและละลายเสมหะ ดูองค์ท่านเกิดทุกข์ทางซันท์ เหนื่อยหอบ ยิ่งเมื่อดูเสมหะบ่อยๆ ก็ยิ่งทำให้เหนื่อยหนักเข้าไปอีก ในช่วงนี้มีบุรุษพยาบาลเข้ามาผลัดเปลี่ยนกันทำหน้าที่ได้อย่างดีเยี่ยม ซึ่งองค์ท่านก็เมตตาตามาก

ตั้งแต่ค่ำจนถึงเวลา ๐๑.๐๐ น. เสมหะมากนอนหลับๆ ตื่นๆ

วันพฤหัสบดีที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๔

ตั้งแต่เวลา ๐๖.๑๐-๐๘.๒๐ น. มีเสมหะมากและเหนียว เวลาหายใจมีเสียงดัง จึงดูดเสมหะและพนยาละลายเสมหะถวายองค์ท่านหลายครั้ง ช่วงนี้องค์ท่านหลับๆ ตื่นๆ อาการโดยรวมช่วงนี้มีแต่ทรงกับทรุด

เวลา ๑๑.๕๐ น. แพทย์ดูดน้ำออกจากปอดได้ ๕๐๐ มล. มีสีแฉะๆ

เวลา ๑๔.๒๕ น. ช่วงนี้อาการทรุดลงมาก หายใจหอบแรงและถี่ขึ้น แพทย์จึงใช้เครื่อง Bipap แล้วมีอาการดีขึ้น และพอหลับได้

เวลา ๑๗.๕๐ น. หลวงพ่อเมือง พลวัฑโฒ วัดป่ามณีนิมิตมาวาส จังหวัดกาฬสินธุ์ มากราบเยี่ยม จากนั้นไม่นานก็ลากลับ

เวลา ๑๘.๒๕ น. หลวงปู่ลี กุศลโร วัดภูผาแดง มากราบเยี่ยมเช่นเคย

เวลา ๒๓.๑๐ น. แพทย์วัดอุณทภูมิ ร่างกายพบว่ามิใช่ ลันนิชฐานว่ามีการติดเชื้อเพิ่มขึ้น บุรุษพยาบาลได้ถวายยาลดไข้แบบน้ำทางสาย NG หายใจหอบถี่

ช่วงนี้มีเสมหะมาก จึงดูดออกเป็นระยะๆ วัดความดันเมื่อเวลา ๐๕.๕๓ น. ได้ ๙๗/๓๕ มม.ปรอท วันนี้อีกท่านมีการตอบสนองน้อยลง มีไข้สูง ความดันต่ำลง หายใจหอบ มีเสมหะมาก ได้ดูดน้ำออกจากปอดมีน้ำไหลออกทางสายยาง

เกือบ ๑ ลิตร

แพทย์สังเกตเห็นว่าสุขภาพขององค์หลวงตาอยู่ในสภาพทรุดลงเรื่อยๆ ตามลำดับ โดยเฉพาะกำลังร่างกายอ่อนเพลียงเรื่อยๆ องค์ท่านยังไม่สามารถรับประทานอาหารได้เอง ยังคงเหนื่อยเป็นพักๆ เพลียง พร้อมทั้งมีอาการหลับมากและพูดน้อยลง

ทูลกระหม่อมฯ ทรงเป็นห่วงอาการขององค์หลวงตาอย่างมาก และได้กำชับแพทย์ผู้ดูแลว่า ถ้าหากมีปัญหาหรือส่วนอย่างไรให้รีบรายงานให้พระองค์ทราบโดยเร็วเพื่อจะได้เสด็จมาทันที เพราะช่วงวันจันทร์ถึงวันศุกร์ พระองค์ต้องเสด็จออกหน่วยแพทย์ พอ.สว.ไปตามจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศตามหมายกำหนดการ ส่วนวันเสาร์และวันอาทิตย์พระองค์จะเสด็จมากราบองค์หลวงตาทุกสัปดาห์ ซึ่งทูลกระหม่อมฯ ได้ทรงถือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอตลอดมานับตั้งแต่องค์หลวงตา กลับจากโรงพยาบาลศิริราช เมื่อวันที่ ๓ มกราคม ๒๕๕๔ เป็นต้นมา

ระหว่างวันที่ ๒๘-๒๙ มกราคม ๒๕๕๔

ธาตุซันท์ขององค์ท่านแสดงอาการเด่นชัดขึ้นเรื่อยๆ ถึงความไม่สนิทที่จะครองธาตุซันท์อีกต่อไป บรรดาศิษย์ที่ทราบข่าวต่างเริ่มตระหนักถึงความวิปริตพลัดพรากที่ดวงประทีปกำลังจะดับลง รู้สึกว่าเหวห่างยอเหงา อ้างว้างในจิตใจ จนยากที่จะบรรยาย ต่างทยอยกันมากราบเยี่ยมองค์ท่านเป็นจำนวนมาก ไม่ขาดระยะ

อาการขององค์ท่านทรุดหนักลงเรื่อยๆ ปอดมีการติดเชื้อหายใจเหนื่อยต้องให้ออกซิเจนตลอดเวลา บางวันต้องใช้เครื่องช่วยหายใจร่วมด้วยเป็นระยะๆ ต้องเจาะปอดเพื่อระบายน้ำออกจากเยื่อหุ้มปอดครั้งละ ๓๕๐-๖๕๐ มล.

ลำดับเหตุการณ์ในช่วง ๒ วันสุดท้ายมีดังนี้

วันศุกร์ที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๔

ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาภรณ์ฯ ทรงทราบตั้งแต่เมื่อคืนว่า องค์หลวงตามีอาการทรุดหนักลง มีไข้สูง ซึม และมีอาการหอบเหนื่อย คาดว่าเกิดจากภาวะปอดอักเสบหรือติดเชื้อ จึงมีรับสั่งให้จัดคณะแพทย์ตามเสด็จไปยังวัดป่าบ้านตาดในตอนเช้า โดยมี นพ.จอมจักร นพ.สุชาย นพ.นิพนธ์ นพ.ชัยรัตน์ และ

นพ.แจ่มศักดิ์ ตามเสด็จในขบวนของเครื่องบินพระที่นั่งเป็นการตวน เมื่อเครื่องบินพระที่นั่งถึงสนามบินนานาชาติอุดรธานี ก็ได้รับรุดเดินทางมุ่งตรงมายังวัดป่าบ้านตาดทันที

ที่วัดป่าบ้านตาดเข้านี้มีประชาชนมาทำบุญจำนวนมากเนื่องจากทราบข่าวองค์หลวงตามีอาการทรุดลงจากสื่อมวลชนแขนงต่างๆ และการสอบถามส่งข่าวระหว่างบรรดากลูกศิษย์ลูกหาด้วยกัน ต่างตั้งใจมากราบเยี่ยมและลงรายชื่อกราบเยี่ยมด้วยความห่วงใยยิ่ง

เวลา ๐๖.๒๐ น. แพทย์และบุรุษพยาบาลช่วยกันดูดเสมหะ องค์ท่านล้มตาดู ไม่ค่อยตอบสนอง ใช้สูงขึ้น อาการโดยรวมน่าเป็นห่วงมาก

เข้านี้อาการขององค์ท่านทรุดลงมาก หายใจถี่ขึ้น และต้องใช้เครื่องช่วยหายใจแบบ Bipap อยู่เช่นเดิม ความดันโลหิตต่ำลง วัดได้ ๙๐/๕๐ มม.ปรอท แพทย์ได้ให้บุรุษพยาบาลดูดเสมหะให้องค์ท่าน เพราะฟังปอดแล้วพบว่าลมเข้าปอดได้ไม่ดี พบว่าเสมหะองค์ท่านมีปริมาณมากเหนียว ต้องดูดบ่อยๆ เพราะดูดแล้วก็มีเสียงเสมหะติดอยู่ที่คอ วัดระดับออกซิเจนในเลือดจากปลายนิ้วองค์ท่านได้ ๙๕-๙๖% วัดไข้ได้ ๓๗.๘°C (องศาเซลเซียส) แพทย์ได้เอามือจับที่มีมือขวาขององค์ท่าน ลังเกตว่าองค์ท่าน

ขยับมือขวาเบาๆ พร้อมกับยกมือซ้ายจากที่องค์ท่านวางไว้แนบลำตัว แล้วยกขึ้นมาวางไว้ที่หน้าอกด้วยองค์ท่านเอง

เวลา ๐๖.๕๐ น. หลวงปู่ลี กุศลธโร วัดภูผาแดง เข้ามากราบเยี่ยม และสนทนากับหลวงพ่อดิเรกธวาทย์ สันตุสสโก ในห้องปลอดเชื้อ จากนั้นไม่นานหลวงปู่ลีจึงกราบลา

เวลา ๐๗.๑๐ น. หลวงปู่ลีสั่งการมาให้ทางคณะแพทย์หยุดการถวายยาทุกประเภท ห้ามทำอะไรกับองค์ท่าน องค์ท่านใบหน้าเริ่มบวม ความดันก็ลดลงเรื่อยๆ

เวลา ๐๘.๑๕ น. พระอาจารย์วันชัย วิจิตโต เข้ามากราบเยี่ยม

เมื่อทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาภรณฯ เสด็จมาถึง โดยประทับมาในรถเข็นได้เข้าเยี่ยมในห้องปลอดเชื้อเมื่อเวลา ๐๙.๒๕ น. ด้วยอาการเคลรพียง ขณะที่องค์หลวงตาจำวัดอยู่ทรงกราบ ๓ ครั้งลงบนรถเข็นพระที่นั่ง พระอาจารย์สุลานได้กราบเรียนของค์หลวงตาว่า ทูลกระหม่อมฯ เสด็จมากราบเยี่ยมองค์หลวงตา องค์ท่านล้มตาและหันหน้ามายังทูลกระหม่อมฯ แสดงการรับรู้และมองมาด้วยสายตาที่เมตตา จากนั้นคณะแพทย์ได้ถวายการตรวจร่างกายระบบต่างๆ ตามลำดับ

ขณะนั้นองค์ท่านนอนอยู่บนเตียงมีการตอบสนองน้อยลงอย่างมาก มีผู้สังเกตเห็นน้ำพระเนตรของทูลกระหม่อมฯ เอ่อทั้งสองข้าง ทรงก้มกราบองค์หลวงตาอย่างนอบน้อม แพทย์ได้กราบทูลถึงอาการขององค์หลวงตา จากนั้นทรงอ่านรายงานอาการองค์หลวงตาด้วยพระองค์เอง

เมื่อประเมินสุขภาพโดยทั่วไปพบว่าองค์ท่านมีอาการเหนื่อย มีไข้รุ่มๆ ชัด อ่อนเพลีย มีภาวะขาดน้ำและอาหาร ซีพจรเต้นเร็ว (๑๐๐-๑๑๐ ครั้งต่อนาที) หายใจเร็วและตื้น (๒๘-๓๐ ครั้งต่อนาที) ความดันโลหิต ๑๑๐/๕๐ มม.ปรอท อุณหภูมิร่างกาย ๓๘.๒°C ขาสองข้างลีบเพราะกล้ามเนื้อฝ่อลีบจากการไม่ได้ใช้งาน ผลที่เท้าซ้ายมีผ้าพันแผลปิดอยู่ แต่ไม่บวมแดงร้อนที่เป็นลักษณะของการอักเสบแต่อย่างใด การตรวจดูบริเวณคอพบว่าหลอดเลือดดำที่คอไม่โป่งและอยู่ในระดับสูงเพียง ๑ ซม. ซึ่งบ่งชี้ว่ามี

การขาดสารน้ำ ประกอบกับการตรวจผิวหนังพบว่ามีความตึงตัวลดลง (Skin turgor) คือมีความเหี่ยวย่นแบบขาดสารน้ำ

องค์หลวงตาอยู่ในสภาพอดโรยจากภาวะไข้และมีไอเป็นครั้งคราวในขณะที่ตรวจร่างกาย แต่เป็นไอแห้งๆ โดยมีเสมหะอยู่ในบริเวณหลอดลมและในคอส่วนลึกๆ พร้อมกับมีไอเหนียวหลังไอติดต่อกัน แพทย์จึงให้วัดความเข้มข้นของออกซิเจนในเลือด โดยใช้เครื่องมือวัดจากปลายนิ้วนางข้างซ้ายได้ค่า Oxygen saturation ๙๔% โดยในขณะนั้นได้ถวายออกซิเจนผ่านสายยางทางจมูกในอัตราเร็ว ๒ ลิตรต่อนาที การตรวจฟังปอดพบว่าเคาะที่ปอดบริเวณปอดด้านซ้าย (ข้างที่มีน้ำในเยื่อหุ้มปอด) และฟังได้ยินเสียงผิดปกติชนิด Crepitation ดังทั่วไป โดยได้ยินมากบริเวณปอดด้านขวาส่วนล่าง

ส่วนการฟังเสียงหัวใจพบว่าหัวใจมีการเต้นไม่สม่ำเสมอ และมีอัตราเร็วแต่ไม่มีเสียงผิดปกติใดๆ ที่บริเวณลิ้นหัวใจ การตรวจช่องท้องพบว่า มีท้องอืดและมีลมในลำไส้จำนวนมาก ร่วมกับมีน้ำในช่องท้องในปริมาณพอสมควร การตรวจคลำไม่พบว่ามีภาวะตับหรือม้ามโตแต่อย่างใด ไม่มีจุดกดเจ็บที่บริเวณท้องฟังเสียงลำไส้ทำงานได้ยินนานๆ ครั้ง หน้าท้องส่วนล่างไม่พบว่ามีอาการคั่งค้างของน้ำปัสสาวะแต่อย่างใด แพทย์คลำต่อมน้ำเหลืองทั่วร่างกายไม่พบว่ามีบริเวณใดมีขนาดโตพอที่จะคลำได้ การตรวจดูระบบสมองและกล้ามเนื้อ พบว่าองค์หลวงตารู้สึกตัวดี ประสาทสมองทั้ง ๑๒ คู่อยู่ในเกณฑ์ปกติ กล้ามเนื้อโดยทั่วไปมีลักษณะฝ่อลีบทั้งแขนและขาเพราะไม่ได้ใช้งาน แต่ข้อต่อต่างๆ ไม่มีติดขัด แพทย์ไม่ได้ถวายการตรวจกล้ามเนื้อแต่อย่างใด เพราะอาจทำให้องค์หลวงตาต้องออกแรงมากและอาจมีผลต่ออาการเหนื่อยหอบได้

นอกจากนี้แพทย์ได้ประเมินสภาพทางปอดและการหายใจ พบว่าองค์หลวงตามีภาวะน้ำในช่องปอดด้านซ้ายเพิ่มขึ้นร่วมกับมีภาวะปอดอักเสบด้านขวาที่เกิดขึ้นใหม่ ทูลกระหม่อมฯ จึงกราบขอโอกาสองค์หลวงตาดูเอาสารน้ำออกจากช่องปอดซีกซ้าย ซึ่งองค์หลวงตาก็เมตตา

อนุญาต แพทย์จึงได้ดูดสารน้ำออกจากช่องปอดซ้ายได้ประมาณ ๕๐๐ มล.

สำหรับสายยางสอดทางจมูกที่ใส่ลงกระเพาะอาหารนั้น พบว่ามีน้ำดีและน้ำย่อยออกมาราว ๑๐๐ มล. โดยใส่ลงถุงห้อยไว้ข้างเตียง สำหรับตำแหน่งที่ให้อาหารทางหลอดเลือดดำของแขนขวาที่แพทย์ได้เปลี่ยนเส้นใหม่ไปเมื่อ ๑ สัปดาห์ก่อนหน้านี้ นั้น ยังคงเป็นปกติ ไม่มีการรั่วซึมหรือบวมของหลอดเลือดดำบริเวณข้อศอกที่สอดสายให้อาหารทางหลอดเลือดแต่อย่างใด และไม่มีลักษณะของการอักเสบหรือจะเป็นแหล่งของการติดเชื้อปรากฏให้เห็น ส่วนแผลที่เท้าซ้าย แพทย์พบว่าแผลดีขึ้นมากและมีเนื้อแดงเป็นจุดๆ จำนวนมาก (Granulation tissue) และขอบแผลแห้งดีไม่มีการติดเชื้อแต่อย่างใด

เวลา ๐๙.๕๐ น. แพทย์และบุรุษพยาบาลได้ช่วยกันดูดเสมหะ

จากนั้นคณะสงฆ์กับคณะแพทย์ได้หารือแนวทางปฏิบัติรักษาและตกลงกันในที่ประชุมว่า ห้ามเจาะคอองค์ท่านโดยเด็ดขาด ระหว่างนั้น พระอุดมญาณโมลี (หลวงปู่จันทร์ศรี จันททีโป) วัดโพธิสมภรณ์เข้าเยี่ยม และพระอาจารย์จันทร์เรียน คุณวโร วัดถ้ำสหาย เข้ากราบเยี่ยมตามลำดับ องค์ท่านยังลืมนวดได้แบบอืดโรย แม้ว่าอาการช่วงนั้นจะหนักมากอย่างไร แต่ขณะนั้นสีหน้าองค์ท่านกลับผ่อนคลายสีสดชื่น ต่างจากก่อนหน้านี้ที่องค์ท่านมีสีหน้าออกเหลืองซีด

เวลา ๑๐.๐๕ น. หลวงปู่อุ้นหล้า ฐิตธัมโม วัดป่าแก้วชุมพล มากราบเยี่ยม

แพทย์ได้ใช้เครื่องช่วยหายใจแบบ Bipap ระหว่างนี้มีการปรึกษาหารือกันระหว่างคณะ

สงฆ์ผู้ใหญ่ มีทูลกระหม่อมฟ้าหญิงฯ ร่วมพิจารณาอยู่ด้วย

เวลา ๑๐.๓๘ น. ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬารัตน์ฯ เสด็จเข้ามากราบเยี่ยมองค์ท่านอีกครั้ง แพทย์ได้กราบทูลถวายรายงานการตรวจร่างกาย พระองค์รับสั่งว่า เมื่อสักครู่นี้ประชุมกับคณะสงฆ์แล้วไม่ให้ใส่ท่อที่คอเพื่อดูดเสมหะและให้หยุดใช้ยาปฏิชีวนะทั้งหมดเสียก่อน (ซึ่งให้ยาปฏิชีวนะมาตั้งแต่วันที่ ๒๒ มกราคม) ให้รักษาแบบประคองไปก่อน ออกซิเจนไม่ให้เอาออก ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงฯ เฝ้าดูอาการองค์หลวงตาอย่างใกล้ชิดด้วยทรงเป็นห่วงอย่างมาก

เวลา ๑๐.๕๓ น. องค์ท่านเริ่มรู้สึกตัว ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงฯ ทรงกราบอาราธนาขอให้องค์ท่านดำรงธาตุขันธ์อยู่ตราบนานเท่านาน

เวลา ๑๐.๕๕ น. พระองค์เสด็จไปพักที่พระตำหนักภายในวัด

ภายหลังทูลกระหม่อมฟ้าหญิงฯ เสด็จกลับที่ประทับ คณะแพทย์ทั้งจากโรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลศูนย์อุดรธานี และโรงพยาบาลศรีนครินทร์ขอนแก่น ได้ร่วมกันวิเคราะห์ค่าของผลต่างๆ ทางห้องปฏิบัติการที่ได้จากการตรวจเลือด การเพาะเชื้อต่างๆ ตลอดจนการรายงานผลของภาพรังสีทรวงอก ซึ่งคณะแพทย์มีความ

เห็นตรงกันว่า องค์หลวงตามีการติดเชื้อที่ปอดด้านขวา ซึ่งน่าจะเกิดจากเชื้อแบคทีเรียจึงลงความเห็นกันว่า องค์หลวงตานั้นจะต้องได้รับยาปฏิชีวนะชนิดที่มีฤทธิ์คุมได้ทั้งแบคทีเรียแกรมบวกและแกรมลบ ส่วนยาต้านเชื้อรายังไม่ต้องถวายเพราะอาจมีผลแทรกซ้อนจากยาได้สูง ในการตัดสินใจร่วมกันในครั้งนี้ได้มีการโทรศัพท์ปรึกษาหารือกับ นพ.อมร ลีลารัตน์ แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านโรคติดเชื้อจากโรงพยาบาลศิริราช และ ศ.พญ.เพลินจันทร์ เซษฐโชติศักดิ์ อายุรแพทย์โรคติดเชื้อจากโรงพยาบาลศรีนครินทร์ด้วย

อย่างไรก็ตามข้อเสนอนี้ในการถวายยาปฏิชีวนะของคณะแพทย์ทั้งสามสถาบันได้รับการปฏิเสธ เนื่องจากทางคณะสงฆ์และคณะศิษย์แสดงความประสงค์ขอถวายยาจีนเป็นทางเลือกสุดท้าย ซึ่งแพทย์ผู้ถวายมีข้อแม้ว่าห้ามใช้ยาแผนปัจจุบันทุกชนิดเพราะจะทำให้ยาจีนเสียประสิทธิภาพ การรักษาองค์หลวงตาในขณะนี้จึงถูกกำหนดให้เป็นแบบแพทย์ทางเลือกไม่ใช่แพทย์แผนปัจจุบัน และการถวายยาอยู่ในความรับผิดชอบของกลุ่มแพทย์ทางเลือก

เวลา ๑๒.๒๕ น. หลวงปู่อุ้นหล้า ฐิตธัมโม วัดป่าแก้วชุมพล มากราบเยี่ยม

เวลา ๑๒.๓๕-๑๒.๔๕ น. หมอหิมิงเข้ามาเมะตรวจดูอาการและบอกว่า ไม่มียาไหนรักษาองค์ท่านได้

เวลา ๑๓.๒๐ น. หลวงปู่บุญมี ปริบุญโณ วัดป่าบ้านนาคุณ มากราบเยี่ยม ดุณยน์ตาของหลวงปู่แดงมีน้ำตาคลอ

เวลา ๑๓.๓๐ น. ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬารัตน์ฯ เสด็จมากราบเยี่ยมอีกครั้ง จากนั้น

ไม่นานก็เสด็จกลับพระตำหนักภายในวัด

เวลา ๑๓.๕๕ น. หลวงปู่ลี กุศลธโร สั่งพระให้มาบอกผู้อยู่ในห้องปลอดเชื้อว่า ห้ามนวด ห้ามสัมผัสตัวองค์ท่าน เพราะขณะนี้ องค์ท่านกำลังฟอกธาตุชั้นธัญอยู่

เวลา ๑๔.๓๐ น. ความดันตัวล่างลดต่ำลง จาก ๔๐ มือเท้าเย็น

เวลา ๑๔.๔๐ น. หลวงปู่บุญเพ็ง กัปปโก มากราบเยี่ยม

เวลา ๑๖.๐๕ น. หลวงปู่อุทัย สิริธโร วัดเขาใหญ่เจริญธรรมญาณสัมปันโน จ.นครราชสีมา และพระอาจารย์บุญทนต์ จิตลีโล วัดเขาเจริญธรรม จ.เพชรบูรณ์ มากราบเยี่ยม จากนั้นไม่นานก็ลากลับ

เวลา ๑๖.๑๖ น. ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาภรณ์ฯ เสด็จมายังห้องปลอดเชื้อ และทรงอาราธนาองค์ท่านให้ดำรงธาตุชั้น ๑๒๐ ปี

เวลา ๑๖.๒๐ น. คณะแพทย์จากโรงพยาบาลศิริราชได้ทำการตรวจร่างกายขององค์ท่าน และรายงานว่ามีไข้ บวม ติดเชื้อในกระแสเลือด ต้องให้ยาปฏิชีวนะ และจากการตรวจปลอดพบว่าออกซิเจนเพียงพอ หลังจากตรวจเสมหะที่ดูดไว้พบว่าปอดอักเสบ แสดงว่าปอดอักเสบซ้ำและขอระบายน้ำออกจากปอดส่วนที่ท้องมีน้ำมาก นัยน์ตาดำยังตอบสนองดีอยู่

เวลา ๑๖.๓๐ น. ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาภรณ์ฯ เสด็จกลับพระตำหนักภายในวัด

นพ.แจ่มศักดิ์ ได้ดูดน้ำออกจากปอดได้ ๒๕๐ ซีซี มีสีแดง

เวลา ๑๗.๐๐ น. ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาภรณ์ฯ เสด็จมาประชุมร่วมกับคณะสงฆ์ผู้ใหญ่และเวลา ๑๗.๒๐ น. เสด็จเข้ามาราบ

เยี่ยมองค์ท่าน จากนั้นไม่นานก็เสด็จกลับไปประทับที่โรงแรมในตัวเมืองอุดรฯ เพื่อรอดูอาการขององค์หลวงตาอย่างใกล้ชิด

เวลา ๑๙.๐๐ น. องค์ท่านมีปฏิริยาตอบสนองโดยขยับแขน ขณะที่พระกำลังเช็ดตัว องค์ท่านพยายามลืมตา

เวลา ๒๐.๔๐ น. พระอาจารย์อนันต์ อภิญาโน วัดมาบจันทร์ จังหวัดระยอง เข้ามากราบเยี่ยม

เวลา ๒๐.๔๕ น. องค์ท่านขยับมือซ้ายส่งสัญญาณว่าปวดปัสสาวะ พระจึงให้องค์ท่านปัสสาวะลงกระโถน

เวลา ๒๒.๓๐ น. ตัวร้อน มีเหงื่อซึมออกมาตามผิวหนัง

เวลา ๐๐.๑๕ น. หมอลิ้มเข้ามาและตรวจดู บอกว่าอาการยังไม่ดี

เวลา ๐๐.๒๕ น. องค์ท่านขยับแขนไปมาได้

เวลา ๐๒.๔๕ น. หมอลิ้มเข้ามาและตรวจดูอาการอีกครั้ง บอกว่าไม่ดี หัวใจเต้นไม่สม่ำเสมอ

อาการโดยรวมทรุดลงเรื่อยๆ ต้นขาซ้ายยังบวม แขนซ้ายบวมเพิ่มขึ้นเป็นวันแรก

คืนนั้นอากาศหนาวมากและเป็นเดือนมืด แพทย์ผู้เฝ้าไข้ในคืนนี้สัมผัสได้ถึงความเจียบเหงาของบรรยากาศรอบๆ ทั้งๆ ที่รายรอบกุฏิองค์หลวงตามีพระหลายรูปมาเฝ้าดูอาการขององค์หลวงตา แต่กลับรู้สึกว่าเป็นคืนที่ค่อนข้างว่าเหว่ เสี่ยงกอดอดจากพระเวรในห้องที่ไม่ดังเช่นทุกคืน

วันเสาร์ที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๔

วันนี้ตอนเช้าตรู่มีฝนปรอยบ่อยๆ แผลงๆ พระอาจารย์อนันต์ อภิญาโน วัดมาบจันทร์ จังหวัดระยอง เข้ามากราบเยี่ยมแต่เช้า

เวลา ๐๗.๐๐ น. แพทย์วัดความดันได้ ๑๐๐/๔๔ มม.ปรอท วัดอุณหภูมิได้ ๓๘.๒°C วัดชีพจรได้ ๑๒๐ ครั้ง/นาที วัดอัตราการหายใจได้ ๒๔ ครั้ง/นาที พระได้ใช้ผ้าชุบน้ำเย็นเช็ดตามร่างกายเพื่อลดไข้ตามคำแนะนำของหมอมิ่ง แขนซ้ายบวมขึ้นทั้งแขน

ในช่วงเช้าทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาภรณ์ฯ ออกจากโรงแรมที่ประทับเพื่อเดินทางมายังวัดป่าบ้านตาดมีคณะแพทย์ตามเสด็จมาด้วย ทรง

บาตรพระสงฆ์พร้อมกับข้าราชการบริพารและประชาชนทั่วไป จนเวลา ๐๗.๓๐ น. แล้วเสด็จมาประทับบริเวณพระตำหนักในวัดห่างจากศาลาราว ๕๐-๖๐ เมตร พระองค์ทรงเสวยพระกระยาหารเข้าที่บริเวณพระตำหนักชั้นล่าง คณะแพทย์พร้อมผู้ตามเสด็จรับประทานอาหาร ซึ่งรวมถึงข้าวกันบาตรที่ได้จากการพิจารณาของพระสงฆ์ด้วย

เวลา ๐๘.๔๕ น. บุรุษพยาบาลเข้ามาดูดูแล และพบว่าบริเวณจมูกทั้งสองข้างมีสีม่วงคล้ำเนื่องจากใบหน้าบวมและถูกกดทับด้วยหน้ากากออกซิเจนมานาน

เวลา ๐๙.๐๐ น. ทูลกระหม่อมฯ ได้เข้ากราบเยี่ยมองค์หลวงตาอีกครั้งพบว่าอาการขององค์หลวงตาทรุดหนักลง กล่าวคือ องค์ท่านหลับตาตลอดโดยไม่มีการลืมตาเลย ไม่พูด และยังมีเหงื่อไหลเร็ว มีภาวะไข้สูง

โลหิตต่ำ ๑๑๐/๕๐ มม.ปรอท นพ.นิพนธ์ได้เข้า
ถวายเป็นการตรวจร่างกายขององค์หลวงตา พร้อมทั้ง
นพ.แจ่มศักดิ์ ซึ่งก็ยังยืนยันว่า องค์หลวงตา
ยังคงมีอาการติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจ
หรือภาวะปอดอักเสบอยู่ ซึ่งขณะนั้นไม่ได้รับยา
ปฏิชีวนะแบบแผนปัจจุบันใดๆ ได้รับแต่ยาจีน
ชนิดฉีดเข้าหลอดเลือดดำ ส่วนแผลที่เท้าซ้าย
ขององค์หลวงตา นพ.จอมจักร ได้ทำหน้าที่ถวายเป็น
การชะล้างแผล

เวลา ๐๙.๑๕ น. ทูลกระหม่อมฟ้าหญิง
จุฬารัชนีฯ เสด็จมาทรงกราบเยี่ยมในห้องปลอดเชื้อ
คณะแพทย์จากโรงพยาบาลศิริราชกราบทูลว่า
ฟิล์มเอกซเรย์ปอดด้านขวาติดเชื้อเพิ่มขึ้นมาก

เวลา ๑๐.๐๐ น. เศษ ทูลกระหม่อมฯ ทรง
กราบลากลับไปพระตำหนัก และทรงกราบเรียน
องค์หลวงตาว่า จะเสด็จกลับมากกราบเยี่ยม
องค์หลวงตาในตอนบ่ายอีกครั้ง พร้อมทั้งกำชับ
ให้คณะแพทย์เฝ้าดูแลองค์หลวงตาอย่างใกล้ชิด
และถ้าหากอาการองค์หลวงตามีการเปลี่ยนแปลง
ใดๆ ให้กราบทูลให้ทรงทราบโดยเร็ว

เวลา ๑๐.๒๐ น. คณะแพทย์จากโรง-
พยาบาลศิริราชเรียนว่า อาการขององค์ท่านอยู่ใน
ระยะที่ ๔ ถึงวันนี้ก็ถือว่าหนักมาก เมื่อวาน
ปัสสาวะน้อยไม่ถึง ๑๐๐ มล. ไตเริ่มไม่ทำงาน
หัวใจทำงานไม่ดี มีโอกาสที่องค์ท่านจะหยุด
หายใจได้ทุกเมื่อ ระยะนี้องค์ท่านหายใจหลาย
จังหวะ แขนซ้ายบวมถึงนิ้ว

เวลา ๑๐.๕๕ น. ทูลกระหม่อมฟ้าหญิง
จุฬารัชนีฯ เข้ามากกราบเยี่ยม คณะแพทย์ได้
กราบทูลถวายรายงานอาการอาพาธ ช่วงนี้
ความดันเริ่มต่ำลงเรื่อยๆ

เวลา ๑๑.๓๕ น. ทูลกระหม่อมฟ้าหญิง-
จุฬารัชนีฯ ทรงอาราธนาขอให้องค์หลวงตา
เมตตาตำรงธาตุชั้นนี้อยู่นานเท่านั้น จากนั้นก็
เสด็จกลับพระตำหนักภายในวัด

เวลา ๑๒.๒๐ น. ทูลกระหม่อมฟ้าหญิง
จุฬารัชนีฯ เสด็จมาทรงกราบเยี่ยมอีกครั้ง

เวลา ๑๒.๓๕ น. พระอาจารย์อินทร์ถวาย
สันตสุสโก วัดป่านาคำน้อย นำคณะสงฆ์กราบ
อาราธนาองค์ท่านให้ทรงธาตุชั้นนี้อย่าง ๑๒๐ ปี
และกล่าวคำขอขมา

เวลา ๑๒.๔๓ น. พระอุดมญาณโมลี
(หลวงปู่จันทร์ศรี จันททีโป) วัดโพธิสมภรณ์
เข้าเยี่ยมองค์หลวงตา

เวลา ๑๓.๑๐ น. หลวงพ่อเมือง พลวัฑโฒ
วัดป่ามัชฌิมาวาส เข้ามากกราบเยี่ยม ขณะนั้น
ความดันวัดได้ ๘๑/๓๗ มม.ปรอท

เวลา ๑๓.๓๕ น. หลวงปู่อุ่นหล้า วิฑูริย์โม
วัดป่าแก้วชุมพล เข้ามากกราบเยี่ยม

เวลา ๑๓.๔๕ น. หลวงปู่บุญมี ปรีชญโณ
วัดป่าบ้านนาคุณ เข้ามากกราบเยี่ยม นั่งอยู่สักครู่หนึ่ง
ก็ลากลับ

ฝ่าเท้าขององค์ท่านเริ่มมีสีม่วงคล้ำ
แพทย์บอกว่า ถ้าความดันตัวบนต่ำกว่า ๗๐ จะ
ทำให้สมองขาดเลือด

เวลา ๑๔.๐๐ น. ฝ่าเท้าองค์หลวงตาเย็น
พระจึงแปะแผ่นความร้อนถวายองค์ท่าน

ตลอดทั้งวันคณะแพทย์จากทั้งโรง-
พยาบาลศิริราช โรงพยาบาลศูนย์อุดรธานี
และโรงพยาบาลศรีนครินทร์ ได้ประชุมร่วมกัน
เรื่องการปรับเปลี่ยนการถวายปริมาณและชนิด
ของสารน้ำและอาหารทางสายยางผ่านเข้าทาง
หลอดเลือดดำ ตลอดจนการวิเคราะห์ผลเลือด
การถ่ายภาพรังสีปอด เพื่อติดตามดูการ
เปลี่ยนแปลงของพยาธิสภาพของปอดและการ
ประเมินผลการรักษา ซึ่งแพทย์ทางเลือกขอให้
ใช้ยาจีนเข้ารักษาโดยการฉีดเข้าหลอดเลือดดำ
เพราะอาจถูกกับธาตุชั้นนี้องค์ท่าน

สำหรับแนวทางการรักษาขององค์หลวงตาที่
ผ่านมานั้น ล้วนเป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ดีของ
คณะศิษยานุศิษย์ทุกฝ่าย ในการตัดสินใจแต่ละ
ครั้งขึ้นอยู่กับองค์หลวงตาเป็นสำคัญ ลำดับถัดมา
ก็เป็นไปตามมติที่ประชุมคณะสงฆ์ที่จะพิจารณา
ด้วยความรอบคอบที่สุดจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายซึ่ง
จะเป็นไปอย่างไรนั้นคำนึงถึงคำกล่าว ข้อวัตร
ปฏิบัติ และปฏิปทาขององค์ท่าน นำมาพิจารณา
ประกอบกับเหตุผลและปัจจัยต่างๆ เพื่อความ

เหมาะสมที่สุดในเวลานั้น

ภายหลังการถ่ายภาพรังสีปอด
พบว่า ภาวะการอักเสบของปอดซีก
ขวามีการขยายของรอยโรคเพิ่มมากขึ้น
และสารน้ำในช่องปอดด้านซ้ายพบว่ามี
ปริมาณเพิ่มขึ้นจากเมื่อ ๓ วันก่อน
แทนที่จะหายไป ดังนั้นแพทย์จึงได้ดูด
สารน้ำออกจากปอดข้างซ้ายอีกครั้ง
ซึ่งได้ปริมาณสารน้ำออกมาในราว ๖๐๐ มล.
ทำให้อาการเหนื่อยและหายใจเร็วขององค์-
หลวงตาทุเลาลง แต่ก็ยังคงต้องถวายออกซิเจน
ทางสายที่จมูกในอัตราเร็ว ๓ ลิตรต่อนาทีอยู่
ตลอดเวลา จึงทำให้สามารถดำรงค่า Oxygen
saturation ได้ที่ ๙๘-๙๙% แต่ถ้าเมื่อใดที่
ถอดสายออกซิเจนออกชั่วคราว ค่า Oxygen
saturation จะตกลงมาอยู่ที่ระดับ ๘๙-๙๐ %
ซึ่งไม่เพียงพอสำหรับร่างกายและทำให้องค์-
หลวงตามีอาการเหนื่อยเพิ่มขึ้น แนวทางของ
แพทย์แผนปัจจุบันได้ประเมินตั้งแต่เมื่อคราว
เข้ารับการตรวจอย่างละเอียดที่โรงพยาบาล
ศิริราชแล้วว่า สภาพขององค์หลวงตาไม่
สามารถให้ยาเคมีบำบัดหรือรักษาโรคมะเร็งด้วย
ยอนให้หายขาดได้ การรักษาเป็นแบบประคับ
ประคอง (Supportive treatment) เท่านั้น

นพ.นิพนธ์ได้เฝ้าดูอาการขององค์หลวง-
ตามาตลอดวันพบว่า อาการต่างๆ ขององค์-
หลวงตาทรุดหนักลงไปเรื่อยๆ ธาตุชั้นนี้องค์-
ท่านเริ่มมีความรู้สึกตัวน้อยลงไปตามลำดับ เริ่ม
จากไม่ขยับแขนขาแต่ยังคงลืมตาบ้าง ต่อมาไม่
ลืมตาและนอนสงบนิ่งไม่เคลื่อนไหวร่างกายเลย
แทบจะตลอดเวลา นานๆ ครั้งจึงจะมีการไอ
สักครั้ง แต่จะมีอาการไอติดต่อกันเพราะมี
เสมหะติดอยู่ลึกๆ ภายในลำคอ พระอุปัฏฐาก
และบุรุษพยาบาลต่างคอยดูแลและปรับ
เปลี่ยนอิริยาบถขององค์ท่านโดยการพลิกขวา
พลิกซ้ายและนอนหงายทุกๆ ๒-๓ ชั่วโมงเพื่อ
ป้องกันการเกิดแผลกดทับที่อาจเกิดตามมา

เวลา ๑๕.๐๐ น. ทูลกระหม่อมฟ้าหญิง-
จุฬารัชนีฯ ได้เสด็จกลับมาเฝ้าดูอาการองค์-
หลวงตาที่ห้องปลอดเชื้ออีกครั้ง พร้อมกับ
ทรงถวายพานขันธุ์ ๕ ประกอบด้วยดอกไม้อะ
เอียดอย่างละ ๕ คู่ พร้อมทั้งทรงกราบอาราธนาขอ

องค์หลวงตาให้ตำราธาตุชั้นธัญญ์ต่อไป โดยทรงตั้งนะโม ๓ จบ และทรงกล่าวว่า

“ด้วยอานุภาพแห่งพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ และด้วยบุญกุศลทั้งหลายที่ลูกได้บำเพ็ญมาตั้งแต่อดีตชาติ จนถึงปัจจุบันชาติ ตลอดจนผลบุญความดีทั้งหลาย ที่ลูกตั้งใจศึกษาค้นคว้าวิจัยทางการแพทย์เพื่อช่วยเหลือมนุษยชาติให้พ้นจากโรคร้ายไข้เจ็บ คุณความดีที่ลูกก่อตั้งโรงพยาบาลต่างๆ และพากเพียรออกเยี่ยมเยียนช่วยเหลือพี่น้องชาวไทยในสถานที่ต่างๆ ด้วยความอุตสาหะวิริยะและความรักความห่วงใย

ขอบุญกุศลทั้งปวงของลูกและศิษยานุศิษย์ทั้งหลายตลอดจนพระภิกษุเถระที่เป็นศิษย์ทุกองค์จงช่วยหนุนนำให้ท่านพ่อหายจากโรคร้ายไข้เจ็บโดยเร็วพลัน ลูกกราบอาราธนาท่านพ่อหลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน โปรดเมตตาตำราธาตุชั้นธัญญ์ถึง ๑๒๐ ปี เหมือนเมื่อครั้งพุทธกาลที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ ด้วยพระสุภาพพลาณามัยที่แข็งแรงสมบูรณ์ เพื่อเป็นมิ่งขวัญ เป็นสิริมงคล เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรแก่ประเทศชาติ และประชาชนชาวไทยอีกนานแสนนานด้วยเทอญ”

จากนั้นทรงกล่าว “สาธุ สาธุ สาธุ”

บรรดาคณะสงฆ์ตลอดจนคณะแพทย์และบุรุษพยาบาลที่อยู่ในห้ององค์หลวงตาต่างเปล่งวาจาสาธุพร้อมกัน ๓ ครั้งภายหลังที่ทูลกระหม่อมฯ ทรงกล่าวอาราธนาธาตุชั้นธัญญ์องค์หลวงตาจบลง จากนั้นพระองค์ประทับเฝ้าดูอาการขององค์หลวงตาด้วยความสงบ แต่ขณะนั้นองค์หลวงตามิได้ลืมตาหรือขยับร่างกายแต่อย่างใด แต่ผู้แวดล้อมมั่นใจว่าองค์หลวงตาสามารถรับรู้ด้วยญาณวิเศษแม้ธาตุชั้นธัญญ์จะไม่มี การตอบสนองใดๆ ให้ปรากฏเห็นก็ตาม

เวลา ๑๕.๒๘ น. หลวงปู่บุญเพ็ง กัปปโก วัดป่าวิเวกธรรม มากราบเยี่ยม

เวลา ๑๖.๕๐ น. หลวงปู่ลี กุศลโร วัดกุฎาแดง มากราบเยี่ยม

เวลา ๑๗.๑๕ น. ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาภรณ์ฯ เสด็จมาทรงกราบเยี่ยม และแพทย์ได้ถวายรายงานอาการโดยรวมให้ทรงทราบ จากนั้นพระองค์เสด็จกลับพระตำหนักภายในวัด

เวลา ๑๗.๔๕ น. หลวงปู่อุ่นหล้า วิฑิตมโฆ วัดป่าแก้วชุมพล เข้ามากราบเยี่ยม ไม่นานก็ลากลับ

ช่วงบ่ายๆ ถึงช่วงเย็น ความดันโลหิตขององค์ท่านลดต่ำลงเรื่อยๆ เหลือ ๘๐-๙๐/๕๐-๕๕ มม.ปรอท และชีพจรเต้นในอัตราเร็ว ๑๒๐-๑๓๐ ครั้ง/นาที แต่ Oxygen saturation ยังคงอยู่ในระดับที่ดีคือ ๙๕-๙๗% โดยการถวาย Oxygen ในอัตราเร็ว ๓ ลิตร/นาที แพทย์ได้ถวายเครื่องช่วยการหายใจด้วยเครื่อง Bipap (Bilevel positive airway pressure) ใส่ครอบบริเวณปากและจมูกขององค์หลวงตามาตั้งแต่ ๒ วันก่อนหน้านี้อแล้ว เพราะการให้แค่ Oxygen cannula ทางสายใส่ที่จมูกได้ค่าไม่แน่นอนและไม่มีประสิทธิภาพดีเพียงพอ โดยเฉพาะในผู้ป่วยที่มีระดับความรู้สึกตัวเช่นนี้

เวลา ๑๘.๕๐ น. ความดันเริ่มลดลงเรื่อยๆ ที่ฝ่าเท้าขวามีสีม่วงคล้ำ แขนซ้ายบวมเพิ่มขึ้น

เวลา ๑๙.๒๕ น. พระอาจารย์จันทร์เรียนคุณวโร วัดถ้ำสหาย มากราบเยี่ยมและนั่งพิจารณาอยู่ประมาณ ๑๐ นาทีจึงลากลับ

ตั้งแต่เข้ามาจนถึงตอนนี้องค์ท่านยังไม่ปัสสาวะเลย แพทย์แจ้งว่าไตวาย ความดันโลหิตขององค์ท่านยังมีค่าต่ำ ออกซิเจนในเลือดประมาณ ๙๒% ยังใช้เครื่องช่วยหายใจแบบเดิมมาตั้งแต่เมื่อคืน ผลเอกซเรย์ปอดพบว่ามีการติดเชื้อที่ปอดด้านขวามากขึ้น และยังมีน้ำที่ช่องปอดด้านซ้าย นพ.นิพนธ์ นพ.สุชาย และ นพ.จอมจักรจากโรงพยาบาลศิริราชได้มาช่วยตรวจรักษาองค์หลวงตาด้วย ความดันโลหิตวัดได้ ๗๐/๔๐ มม.ปรอท อัตราการเต้นของหัวใจวัดได้ ๑๑๐-๑๒๐ ครั้งต่อนาที

ต่อมาในเวลาประมาณ ๑๙.๐๐ น. เศษ ความดันโลหิตต่ำลงมา วัดได้ ๖๐/๓๐ มม.ปรอท หัวใจเต้นไม่สม่ำเสมอเฉยๆแล้วประมาณ ๑๒๐ ครั้งต่อนาที ปัสสาวะออกน้อยวัดได้ประมาณ ๑๐ มล. ด้านข้างมีศิษย์รอเฝ้าถวายยาจีน

เวลา ๑๙.๔๕ น. ทูลกระหม่อมฟ้าหญิงจุฬาภรณ์ฯ เสด็จออกจากพระตำหนักภายในวัด ทรงเข้ากราบเยี่ยมองค์หลวงตาในเวลา ๑๙.๕๐ น. โดยนำแพทย์จากโรงพยาบาลศิริราชมาตรวจปอด ตรวจท้อง และกระเพาะปัสสาวะ แพทย์ได้กราบทูลผลการตรวจให้ทรงทราบว่า ปอดด้านขวามีน้ำ ส่วนปอดด้านซ้ายที่ใส่สายระบายไว้

ไม่มี ระบบการหายใจล้มเหลว ถ้าเอาน้ำออก จากปอดขณะนี้จะมีผลเสียมากกว่าผลดี ทูล- กระทบ่อมฟ้าหญิงฯ รับสั่งว่า องค์หลวงตาหายใจ ได้ดีกว่าตอนป่วย จากนั้นพระองค์ก็เสด็จกลับ โรงธรรมที่ประทับในตัวเมืองอุดรธานี

ก่อนเสด็จกลับทรงกล่าวคำอาราธนา บูชาธาตุขันธ์องค์หลวงตาอีกครั้ง มีข้อความ กล่าวอาราธนาเหมือนตอนกลางวันขอให้ องค์หลวงตาดำรงธาตุขันธ์ต่อไป ทูลกระทบ่อมฯ ตรัสกับพ.นิพนธ์เป็นการส่วนตัวว่า

“ขอให้โทรศัพท์รายงานทุกอย่างที่ เปลี่ยนแปลงในองค์หลวงตาให้ทราบตลอดเวลา แม้จะเป็นเวลามืดค่ำหรือตีคืนเพียงใดก็ให้ โทรศัพท์ตามเพื่อให้เสด็จมาได้ตลอดเวลาเพราะ ประสงค์จะเฝ้าดูแลองค์หลวงตาให้ดีที่สุด”

คืนนั้น พ.นิพนธ์ พร้อมด้วยคณะแพทย์ จากศิริราชมี พ.จอมจักร พ.สุชาย พ.ชัยรัตน์ พ.แจ่มศักดิ์ ต่างอยู่เฝ้าองค์หลวงตาตลอดเวลาโดยผลัดกันเข้าๆ ออกๆ ในห้องปลอดเชื้อ เป็นระยะๆ จนถึงเวลา ๒๔.๐๐ น. จึงเข้าที่พักรอการประสานงานตลอดเวลาจากแพทย์เวรซึ่ง ดูแลองค์หลวงตาอยู่

เวลา ๒๐.๐๐ น. ท่านพระอาจารย์จันทร์- เรียงน้าเข้ามากราบเยี่ยมในห้องปลอดเชื้อ ประมาณ ๑๕ นาที และนั่งสมาธิภาวนา ประมาณ ๑๐ นาที จากนั้นจึงเดินทางกลับ ทราบกันชัดเจนว่าเมื่อกลับถึงวัดถ้ำสหายท่าน ได้เล่าให้พระผู้ใหญ่ที่วัดฟังว่า

“ปีติชนลูกชนพองมาก เห็นเทวดามาทุก ชั้นทุกภูมิ นั่งเต็มไปหมดในอากาศจนไม่มีที่จะอยู่”

เวลา ๒๑.๒๕ น. องค์ท่านมีลักษณะกลืน น้ำลาย ขาขวาและขาซ้ายกระตุก

เวลา ๒๑.๓๐-๒๒.๐๐ น. หัวใจเต้นเร็ว ๑๔๐ ครั้งต่อนาที เป็นอยู่ ๓-๔ ครั้ง

เวลา ๒๒.๐๐ น. วัดความดันได้ ๖๗/๓๐

เวลา ๒๒.๒๔ น. ขาขวากระตุก ๒ ครั้ง

เวลา ๒๒.๓๑ น. ขาขวาและขาซ้ายกระตุก

เวลา ๒๒.๕๕ น. องค์ท่านไอจนได้ยืน ชัดเจน และกลืนน้ำลาย ๒ ครั้ง

เวลา ๒๓.๐๐ น. ระหว่างนั้นองค์ท่านไอ และกลืนน้ำลาย ๒ ครั้ง

เวลา ๒๓.๓๒ น. ขาซ้ายกระตุก ๑ ครั้ง

เวลา ๐๑.๑๕ น. ขาขวาและขาซ้ายขยับ ๑ ครั้ง

ตั้งแต่วันที่ ๐๑.๓๐ น. เป็นต้นมาจนถึง เวลา ๐๓.๕๓ น. องค์ท่านมีความดันตัวบนต่ำกว่า ๗๐ มม.ปรอท แพทย์บอกว่าสมองจะขาด เลือดและออกซิเจนในเลือดก็น้อยลงๆ

องค์หลวงตาดับขันธุ์.. เข้าสู่แดนนิพพาน

เมื่อเวลาประมาณ ๐๒.๐๐ น. พ.นิพนธ์ได้ รับโทรศัพท์แจ้งมาจาก พ.สุกิจ รักษาสุข ซึ่งเป็นแพทย์ประจำบ้านจากโรงพยาบาลศิริราชที่ อาสาเข้ามาเฝ้าองค์หลวงตาว่า องค์หลวงตา มีอาการทรุดหนักลง ความดันโลหิตลดลงเหลือ ๗๐/๕๐ มม.ปรอท และชีพจรเร็ว ๑๓๐ ครั้ง/นาที

พ.นิพนธ์ พร้อมด้วยพ.สุชาย พ.ชัยรัตน์ พ.แจ่มศักดิ์ รีบเดินทางมาถึงวัดป่าบ้านตาดใน เวลา ๐๒.๑๕ น. พบว่าความดันโลหิตขององค์- หลวงตาลดลงเหลือเพียง ๖๐/๒๐ มม.ปรอท ชีพจร ๑๐๕ ครั้ง/นาที โดยธาตุขันธ์องค์ท่านไม่ แสดงความรู้สึก พ.นิพนธ์จึงได้โทรศัพท์ กราบทูลสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณฯ โดยทันที ซึ่งในอีก ๑๐ นาทีถัดมา ทูลกระทบ่อมฯ พร้อมทั้งคณะผู้ติดตามเสด็จทั้งหมด รวมทั้ง พ.จอมจักร ก็ได้เดินทางมาถึงวัดป่าบ้านตาด

ระหว่างนี้บางช่วงความดันโลหิตของ องค์ท่านต่ำมากวัดได้ประมาณ ๔๐/๒๐ มม.ปรอท และเมื่อวัดซ้ำประมาณ ๓ ครั้งยังต่ำ อยู่เช่นเดิม ออกซิเจนในเลือดต่ำลงเหลือ ๘๔%

เวลา ๐๒.๓๐ น. องค์ท่านเริ่มแสดงอาการ ลมชักแล้ววิญญูครั้งสุดท้าย ธาตุขันธ์เริ่ม ปรากฏชัดถึงการทำงานของระบบต่างๆ ที่

สำคัญของร่างกายว่าใกล้จะยุติลง เริ่มมีอาการ ตอบสนองน้อยลงเรื่อยๆ และมีอาการเหนื่อย หอบเป็นพักๆ ความดันโลหิตขององค์ท่านยังต่ำ มาก วัดได้ประมาณ ๕๐/๒๐ มม.ปรอท มีบาง ช่วงลดลงเหลือ ๔๐/๑๕ มม.ปรอท ออกซิเจน ต่ำบางช่วงวัดได้ประมาณ ๘๐% ศิษยานุศิษย์ ทุกคนระลึกถึงและคอยเตือนตนว่าจะไม่แต่ละต้อง สัมผัสกับองค์ท่านแต่อย่างใดตามคำสั่งที่องค์- หลวงตาเคยบอกไว้ล่วงหน้า

ความดันโลหิตขององค์ท่านในช่วงนี้เริ่ม เปลี่ยนไปมา หัวใจเต้นเร็วและค่อยๆ ช้าลง ความดันเลือดและความเข้มข้นของออกซิเจน ในเลือดลดลง ทุกสายตาดูต่างจ้องมองเครื่อง มอนิเตอร์เพื่อดูสัญญาณชีพอยู่ตลอดเวลา หวัง ให้การแสดงค่าต่างๆ ในเครื่องดีขึ้นกลับคืนเป็น ปกติโดยเร็ว วินาทีใดที่เครื่องแสดงค่าตัวเลข เปลี่ยนแปลงไม่คงที่เข้าขั้นวิกฤต หัวใจก็จะกวัดแกว่งไปตาม หายใจไม่ทั่วท้องไม่ยกพอบอยยก เห็น ไม่อยากให้ถึงช่วงเวลาแห่งความพลัดพราก จากพ่อแม่ครูอาจารย์ผู้เป็นเพื่อนานบุญอันประเสริฐ จะหาครูบาอาจารย์ที่มีข้อวัตรปฏิบัติที่เคร่งครัด ปฏิบัติที่เข้มแข็ง มีเทศนาคำสอนที่เข้มงวด แม่นยำกระจ่างแจ้ง ไช้ปัญหาข้อข้องใจได้กว้าง ขวางทุกแง่มุมด้วยอุบายคำสอนที่ฉลาด แหลมคม หากท่านละชั้น์ลาจากแล้วจะหาพ่อแม่ครูอาจารย์ที่เพียบพร้อมเช่นนี้ได้อีกที่ไหน..

อัตราการเต้นหัวใจขององค์ท่านเริ่มช้าลง เหลือประมาณ ๘๐ ครั้งต่อนาที บางครั้งเหลือ ประมาณ ๕๐ ครั้งต่อนาที เมื่อสังเกตดูการ หายใจขององค์ท่าน พบว่าองค์ท่านจะหายใจไม่ ลมสม่ำเสมอ แม้มีเครื่องช่วยหายใจใส่อยู่ก็ตาม มี หยุดหายใจเป็นบางครั้ง หายใจเบา บรรดา ครูบาอาจารย์และศิษยานุศิษย์ที่ได้รับทราบข่าว ได้รับทยอยกันมาที่กุฏิของท่านก่อนหน้าและ

นั่งอยู่ด้วยความสงบ ทูลกระท่อมฝ่าหญิง-
จุฬารักษ์ฯ ก็เสด็จมาถึงในช่วงเวลาใกล้เคียง
กัน พระองค์ประทับบนรถเข็นพระที่นั่งอยู่ด้าน
ขวาของเตียงองค์หลวงตา ดูพระองค์ทรงเศร้า
ไม่น้อยไปกว่าคนอื่นภายในห้องนั้น

บรรยากาศในห้องปลอดเชื้อที่กุฏิองค์-
หลวงตาขณะนี้จึงเต็มไปด้วยคณะภิกษุสงฆ์ราว
๓๐ รูป นั่งอยู่โดยรอบเตียงองค์หลวงตา ฝ่าย
ฆราวาสนอกจากทูลกระท่อมฝ่าหญิงจุฬารักษ์ฯ
แล้ว ยังมีคณะแพทย์จาก ๓ โรงพยาบาล
ได้แก่ โรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลศูนย์อุดรฯ
และโรงพยาบาลศรีนครินทร์ ขอนแก่น นอกจากนี้
นี้ยังมีแพทย์ทางเลือกที่ฉีดยาจีนถวาย และลูก
ศิษย์ฆราวาสจำนวนหนึ่งที่ใกล้ชิดคุ้นเคย
กับองค์หลวงตาอีกด้วย ในขณะที่ต่างจ้องมอง
มายังเครื่อง Monitoring ซึ่งเป็นเครื่องบอกค่า
ความดันโลหิต ชีพจรและการหายใจขององค์-
หลวงตา ที่วางไว้ข้างเตียงด้านซ้ายมือขององค์-
หลวงตาลดตลอดเวลา เพราะเป็นเพียงสิ่งเดียวที่
พวกเราจะสามารถเฝ้าติดตามดูการเปลี่ยนแปลง
ด้านสัญญาณชีพขององค์หลวงตาได้

พระทุกรูปอยู่ในความเงียบสงบ มีผู้สังเกต
ว่าหลายรูปนัยน์ตาแดง บางรูปน้ำตาคลอเบา มี
จำนวนมากต่างเฝ้าจ้องมองผ่านทางห้องกระจก
เข้ามาแลดูใบหน้าเศร้าสลดยิ่งนัก บริเวณโดยรอบ
กุฏิเต็มไปด้วยพระ รอบนอกออกไปหนาแน่นไป
ด้วยประชาชนจนไม่มีพื้นที่ว่าง แม้อยู่อย่างเบียด-
เสียดอัดเยียดแออัดชวนให้หงุดหงิด แต่ทุกคนต่าง
พากันนั่งอยู่ด้วยความสงบเงียบบ่งบอกถึงความ
เคารพรักที่เห็นคุณค่าอย่างสุดหัวใจที่มีต่อองค์-
หลวงตา ทุกสายตาต่างจดจ้องไปยังบริเวณที่องค์-
ท่านนอนอยู่แม้จะเห็นหรือไม่ก็ไม่ถือเป็นอารมณ์
บัติน้องค์ท่านกำลังนอนนิ่งในท่านอนหงาย ลม
หายใจค่อยอ่อนลงเป็นลำดับ ชีพจรและความดัน
โลหิตลดลงไปเรื่อยๆ องค์ท่านนอนสงบนิ่ง อวัยวะ
ทุกส่วนมิได้แสดงความผิดปกติใดๆ อากาศข้าง
นอกหนาวมาก แต่ข้างในหัวใจทุกดวงขณะนั้น คง
เหน็บหนาวและเจ็บปวดมากยิ่งขึ้น

เวลา ๐๒.๔๙ น. คณะแพทย์ตรวจพบว่า
สมองหยุดทำงาน

เวลา ๐๓.๐๐ น. ความดันโลหิตขององค์-
หลวงตาลดลงเรื่อยๆ จากค่าความดันตัวบน

๖๐ มม.ปรอท เป็น ๕๐ มม.ปรอท ซึ่งเครื่องมือ
แสดงแต่ค่าความดันโลหิตตัวบนเท่านั้น และ
เครื่องมือไม่สามารถอ่านค่าความดันโลหิตตัว
ล่างได้ ต่อมาค่าความดันโลหิตตัวบนลดลงอีก
เรื่อยๆ จนเหลือ ๔๐ มม.ปรอท

เวลา ๐๓.๑๕ น. องค์ท่านมีลักษณะกลืน
น้ำลายอยู่ ๑ ครั้ง

เวลา ๐๓.๒๐ น. ค่าชีพจรแสดงการเต้น
ของหัวใจเท่ากับ ๗๐ ครั้งต่อนาที นพ.นิพนธ์จึง
ได้รับรู้เข้าไปถวายการตรวจองค์หลวงตา
ในทันที ด้วยการคลานเข้าไปด้านขวาของเตียง
องค์หลวงตา ขณะนั้นทูลกระท่อมฯ ทรงเคลื่อน
รถเข็นพระที่นั่งถอยออกมา

นพ.นิพนธ์ได้กราบขอโอกาสใช้ไฟฉาย
ส่องตรวจรูมาตาขององค์หลวงตาทั้งสองข้าง
พบว่ารูมาตาขยายโตขึ้นทั้งสองข้างโดยมี
ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางราว ๕ มม. และไม่มี
ปฏิกิริยาตอบสนองต่อแสงแต่อย่างใด
ซึ่งปกติต้องตรวจโดยการพลิกศีรษะหันไปมา
(Oculocephalic reflex) แต่การทดสอบอันนี้
ต้องรบกวนองค์หลวงตา โดยการหันศีรษะของ
องค์หลวงตาอย่างรวดเร็วไปทั้งด้านซ้ายและด้าน
ขวาตลอดจนการก้มและเงยศีรษะ เพื่อทดสอบ
การทำงานของก้านสมองว่า ยังคงเป็นปกติ
หรือไม่ ซึ่งในกรณีขององค์หลวงตาจะให้ผล
ทดสอบที่บ่งว่าก้านสมองหยุดทำงานแล้ว
แน่นอน เพราะขณะที่ตรวจดูขนาดรูมาตาองค์-
หลวงตา ก็พบว่ารูมาตาขยายเต็มและไม่ตอบสนอง
ต่อแสงแต่อย่างใด จากนั้น นพ.นิพนธ์ได้
กราบขอโอกาสตรวจระบบประสาทโดยการ
ทดสอบปฏิกิริยาที่ฝ่าเท้าด้านขวา โดยใช้ด้าน
ปลายของไม้เคาะรีเฟล็กซ์ทดสอบระบบ
ประสาท พบว่าไม่มีการตอบสนองใดๆ ของ
กล้ามเนื้อเท้าและกล้ามเนื้ออื่นๆ ทั่วร่างกาย

ส่วนทางด้านเท้าซ้าย นพ.นิพนธ์ไม่ได้
ทำการทดสอบเนื่องจากมีฝ่าเท้าปิดเท้าซ้าย
อยู่ประกบกับนิ้วหัวแม่เท้าซ้ายขององค์หลวง-
ตาก็ได้รับการผ่าตัดไปนานแล้ว จึงไม่สามารถ
แปลผลการทดสอบที่เรียกว่า Plantar reflex
หรือปฏิกิริยาตอบสนองของฝ่าเท้าได้ จากนั้น
นพ.นิพนธ์ได้ใช้เครื่องฟัง (Stethoscope) ฟัง
เสียงหัวใจขององค์หลวงตา และการหายใจ
ขององค์หลวงตาก็พบว่ายังคงทำงานได้อยู่
จึงได้กราบทูลว่า ขณะนี้รูมาตาขององค์หลวง-
ตาขยายโตและไม่ตอบสนองต่อแสงไฟที่ส่อง
โดยตรง แสดงว่าก้านสมองไม่ทำงาน และองค์-
หลวงตาไม่มีปฏิกิริยาตอบสนองต่อการกระตุ้น
ของกล้ามเนื้อใดๆ จากการทดสอบรีเฟล็กซ์ที่
ฝ่าเท้า ซึ่งเป็นภาวะที่เข้ากันได้กับภาวะสมอง
ตาย (Brain death) ทางกายแพทย์ แต่ระบบ
หัวใจและการหายใจยังคงทำงานได้อยู่ เมื่อ
เสร็จสิ้นการตรวจ นพ.นิพนธ์จึงกราบองค์หลวงตา

เวลา ๐๓.๓๐ น. ผู้แวดล้อมรายรอบเตียง
นอนขององค์ท่าน สายตาต่างก็จดจ้องที่องค์-
ท่านและเครื่องแสดงสัญญาณชีพแบบตาไม่
กะพริบ บางท่านนั่งนิ่งภาวนาภายในใจด้วยคำ
บริกรรมพุทโธ พุทโธ.. พร้อมกับกำหนดลม
หายใจเข้า-ออกตามลมหายใจขององค์ท่าน
บางท่านพิจารณาว่ากิจการงานทางธรรมของ
องค์หลวงตาได้จบสิ้นสมบูรณ์แล้ว องค์ท่านทุกข์
เพียงขั้นนี้แต่จิตบริสุทธิ์หลุดพ้นเลิศโลกนาน
แล้ว แต่ตัวของเรายังมีทุกข์ทั้งกายทั้งใจ ยังจะ
มัวประมาทเพลิดเพลินใช้เวลาให้ผ่านไปกับ
ภาระหน้าที่ทางโลกใดๆ อีกเล่า

ขณะที่หัวใจขององค์หลวงตาเต้นช้าลง
บรรยากาศในห้องก็ยิ่งเงียบสงบประหนึ่งไม่มี
ใครอยู่ในห้องนั้นเลย พระได้เปิดฝ่ามือออก
เพื่อให้ญาติโยมมีโอกาสมองเห็นจากข้างนอก

เวลาผ่านไปแต่ละวินาทีมีผลต่อจิตใจ คณะศิษย์ต่างยังหวังอยู่ลึกๆว่าอาจมีปาฏิหาริย์แม้จอ Monitoring ในขณะนั้นจะแสดงเพียงชีพจรเท่านั้นก็ตาม โดยแสดงตัวเลขที่บ่งบอกถึงอัตราการเต้นของหัวใจของคหหลวงตาที่ค่อยๆ ลดต่ำลงเรื่อยๆ จาก ๓๐ ครั้งต่อนาที เหลือ ๖๐ และ ๕๐ ครั้งต่อนาที ตามลำดับ

เวลา ๐๓.๔๐ น. ความดันโลหิตลดต่ำลงเหลือ ๓๕/๑๗ มม.ปรอท ชีพจร ๕๕ ครั้ง/นาที หายใจ ๑๖ ครั้ง/นาที ระดับออกซิเจนในเลือดมีค่าเท่ากับ ศูนย์

เวลา ๐๓.๕๐ น. ความดันโลหิต ๓๙/๑๕ มม.ปรอท ชีพจร ๖๓ ครั้ง/นาที หายใจ ๑๖ ครั้ง/นาที ระดับออกซิเจนในเลือดมีค่าเท่ากับ ศูนย์

ต่อมาสัญญาณชีพบ่งอัตราการเต้นของชีพจรของคหหลวงตามีความแปรปรวนและมีค่าลดลงเรื่อยๆ ตามลำดับ โดยลดลงเหลือเท่ากับ ๓๕ ครั้งต่อนาที อีก ๑ นาทีถัดมาชีพจรกลับสูงขึ้นมาเป็น ๕๙ ครั้งต่อนาที จากนั้นค่าชีพจรก็ลดลงเหลือ ๓๒ ครั้งต่อนาที และกลับมาเพิ่มเป็น ๕๓ ครั้งต่อนาที

ภาพชั้น ๕ ที่ทุลกระหม่อมฯ ทรงกราบอาราธนาองค์หลวงตา จากนั้นได้นำเก็บไว้บนตู้ภายในกุฏิขององค์หลวงตา

จนกระทั่งเวลา ๐๓.๕๓ น. โดยที่ไม่คาดฝันหัวใจขององค์หลวงตาในขณะนั้นเต้นอยู่ที่ค่าชีพจร ๕๖ ครั้งต่อนาที จากนั้นสัญญาณการเต้นหัวใจขององค์ท่านก็กลับติดเป็นเส้นตรงเหลือศูนย์ (ครั้งต่อนาที) นั่นคือหัวใจหยุดเต้นในทันที สายตาทุกคู่หยุดนิ่งและหันมาดูที่นาฬิกาที่แขวนไว้ที่ตำแหน่งผนังห้องด้านปลายเตียงขององค์หลวงตาที่บ่งบอกเวลา ๐๓.๕๓ น. นั่นเป็นครั้งสุดท้ายของสัญญาณชีพที่วัดได้จากเครื่อง คณะศิษย์ผู้มีประสบการณ์ทางการแพทย์กล่าวขานกันว่า ภาวะเช่นนี้เป็นไปสมดังคำที่องค์ท่านเคยปรารภเสมอว่า **“เมื่อถึงเวลาตายแล้วติดฝั่งเลย”**

นพ.นิพนธ์รีบรุดคลานเข้าไปข้างเตียงขององค์หลวงตาและใช้เครื่องฟัง (Stethoscope) จ่อฟังที่บริเวณหัวใจขององค์หลวงตา พบว่าไม่ได้ยินการเต้นของหัวใจเลย แต่ยังสามารถฟังได้ยินเสียงเครื่อง Bipap ที่ทำงานอยู่อันบ่งว่าการหายใจยังคงมีอยู่ นพ.นิพนธ์ขยับ Stethoscope ย้ายตำแหน่งเพื่อฟังเสียงหัวใจในตำแหน่งต่างๆ ของหัวใจอีก ๓ ตำแหน่ง ก็ยังไม่ได้ยินเสียงการเต้นของหัวใจ แต่ยังคงได้ยินเสียงการหายใจอยู่ นพ.นิพนธ์รจจนเสียงการหายใจหยุดนิ่งอย่างแนบชิดตอน ๐๓.๕๕ น. จึงคลานออกมากกราบทูลว่า หัวใจของคหหลวงตาหยุดเต้นเวลา ๐๓.๕๓ น. แต่การหายใจหยุดเมื่อเวลา ๐๓.๕๕ น. ทุลกระหม่อมฯ จึงทรงบอกให้ถือเอา**เวลาหัวใจหยุดเต้นคือ ๐๓.๕๓ น. เป็นเวลาแห่งการละสังขารขององค์หลวงตา** ขณะนั้นทุกสิ่งทุกอย่างหยุดนิ่งอยู่ในความสงบโดยไม่มีเสียงใดๆ ทั้งสิ้น เป็นการรับรู้การจากไปขององค์หลวงตาผู้เป็นพ่อแม่ครูอาจารย์ที่ควรแก่การเคารพกราบไหว้บูชาของเหล่าศิษยานุศิษย์ทั้งหลาย อย่างไม่มีวันหวนคืนกลับมาอีกตลอดกาล

เวลา ๐๔.๐๐ น. ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ ท่านเจ้าคุณอุดมญาณโมลี (หลวงปู่จันทร์ศรีจันททีโป) เพิ่งตื่นขึ้นจากการพักจำวัดหลับไปปรากฏเป็นความฝันจำได้ชัดเจนว่า หลวงตาทาบาบวระมาหาแล้วกราบ ๓ ครั้ง จากนั้นก็พูดว่า **“เจ้าคุณๆ ผมมาลาณะ”**

เจ้าคุณหลวงปู่จึงถามองค์หลวงตาในฝันว่า **“จะลาไปไหน”**

องค์หลวงตาบอกว่า **“ไปที่ไม่เกิดอีก**

เพราะชาติสุดท้ายของผม ให้เจ้าคุณอยู่ต่อไปให้ลูกหลานได้กราบไหว้” แล้วองค์หลวงตาก็หายไป

เจ้าคุณหลวงปู่ก็ตื่นขึ้นและจำความฝันได้ชัดเจน ในขณะนั้นเป็นเวลาประมาณ ๔ นาฬิกา เจ้าคุณหลวงปู่ยังนึกในเวลานั้นด้วยว่า

“หลวงตามหาบัว คงไม่ได้อยู่กับเราแล้ว”

องค์หลวงตาได้ละชั้นรัศมีโลกเข้าสู่อนุภาติเสสนิพพานด้วยอาการอันสงบ สมเป็นจอมปราชญ์แห่งวงกรรมฐานอาภางาญเหนือเวทนา องค์ท่านยอมให้แพทย์รักษามีไซ้เพื่อความสะดวกสบาย มีไซ้เพื่อให้หายอาพาธ แต่เพื่อประดับประดาจิตใจความหวังโยและความกตัญญูรู้คุณของศิษยานุศิษย์ทุกหมู่เหล่าอย่างทั่วถึงเป็นธรรม เสมอภาคทุกชาติชั้นวรรณะ องค์ท่านยอมรับในศาสตร์และน้ำใจของแพทย์ทั้งแผนตะวันตกและตะวันออก ไม่เคยดูถูกเหยียดหยามหรือเหยียบย่ำทำลายให้เสียน้ำใจ แม้แต่น้อย ท่านนำธรรมหลายระดับและหลายแง่มุม มาสั่งสอนให้คณะศิษย์ได้รู้ มาปฏิบัติให้คณะศิษย์ได้เห็น แม้ในขณะที่กำลังอาพาธ การเผชิญกับทุกเวทนาขององค์ท่านจึงเป็นเพียงขั้น ๓ ไม่มีผลต่อจิตที่บริสุทธิ์แล้ว ดังพระธรรมเทศนาตอนหนึ่งที่องค์ท่านได้กล่าวไว้อย่างกระจ่างแจ้งว่า

“...จิตที่บริสุทธิ์แล้วจะมาเสวยเวทนาที่ไหน จิตที่บริสุทธิ์แล้วมีเวทนาที่ไหน เวทนาที่เป็นสมมุติต่างหาก จิตนั้นเป็นวิมุติแล้วเข้ากันได้ยังไง เป็นอฐานะนี้ โดยหลักธรรมชาติ รู้ๆ เห็นๆ อยู่ นั่นจะว่ายยังไง

ถ้าเราจะเทียบก็เหมือนกับเราจ่อไฟเข้ากอไฟ เฉากอไฟทั้งกอ ลองดูซิ ภาคน้ำมันเข้าไปเสี่ยงกอไฟระเบิดนี้เหมือนฟ้าถล่ม ไฟก็สงบลงจรวดเมฆโน่น ปังปังๆ สงบลงจรวดเมฆ เหมือนกับว่าไฟนั้นมีวิญญาณมีจิตมีใจ ฟินคือกอไฟนั้นก็เหมือนมีจิตมีใจมีวิญญาณ เหมือนกับต่อสู้อันความจริงแล้วไฟรู้ความหมายของมันไหมว่ามันร้อนมันหนาวมันเย็น มันเป็นไฟเป็นไฟ ไม้รู้ ไฟก็ไม่รู้ความหมายของตัวเองและไม่รู้ความหมายของไฟ แต่ก็เผาไหม้กันอย่างระเบิดเปิดเปิงให้เห็นชัดๆ อยู่ด้วยตาของเรา ได้ยินด้วยหูของเรานั้นแหละ ดูซิ

ผู้ที่รู้จริงๆ ก็คือคนที่ยินดูอยู่นี้ ไฟกับฟิน

มันเผาไหม้กันฉันใด ชันร์นี้ก็ฉันนั้นเหมือนกัน ระหว่างรูปชันร์กับทุกเวทนาชันร์บีบบังคับกันก็เหมือนกันทำนองนั้น ทำให้หงิกให้งอ บางทีอาจให้เป็นเสียงร้องเสียงครางไป อือๆ อีๆ ไปก็ได้ เหมือนกับไฟระเบิดกอไฟปังปังๆ นั้นแหละ แต่จิตที่บริสุทธิ์จะมาเป็นอะไรกับอันนี้ละ ทั้งๆ ที่อยู่在那นั้นแหละ ชันร์ก็เป็นชันร์จะมีอะไรกัน

อันนี้มันเป็นไปได้ ทำให้งอให้หงิกให้กระดูกกระดูกให้บางที่ทิ้งเนื้อทิ้งตัวไปได้ เพราะเส้นมันกระดูกมันเป็นชันร์ เหมือนกับว่าไฟกับพื้นไหม้กันนั้นแหละ ระเบิดปังปังๆ มันอยู่เป็นสุขได้เมื่อไร

อันนี้ก็เหมือนกัน เวลามันรัดตัวกันเข้าเต็มที่แล้วก็อาจมีกระดูกกระดูกหรือเป็นในแง่ต่างๆ เช่น นิสัยที่เคยมีกรรมวิบากอาจเป็นได้

พระอรหันต์นะ แต่จิตของท่านไม่เป็น เป็นด้วยอาการของชันร์ที่มันกระทบกระเทือนกันนี้ เวลาสุดท้ายของมันที่จะแตกกระจายออกจากกันมันเป็นไปได้ เรายอมรับอันนี้ แต่เรื่องจิตของพระอรหันต์ที่เข้ามาสูงลิ้งกับอันนี้ ให้มามั่วมาสูมมาหลงไหลอันนี้ นั้นเป็นอฐานะ เป็นไปไม่ได้

ดังนั้นที่หลวงปู่มั่นท่านพิจารณาให้เห็น ที่ว่าพระอรหันต์นิพพานในท่าต่างๆ กันนั้น เราจึงเชื่อร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะจิตของท่านไม่ได้อยู่ในอำนาจของชันร์เหมือนสามัญชนทั่วๆ ไปนี่ ท่านจึงนิพพานในท่าต่างๆ ได้ตามอัธยาศัยของผู้มีจิตใจที่อยู่เหนือโลกแล้ว...”

การยอมรับการรักษาด้วยแพทย์ด้วยยาหลากหลายชนิด จึงเป็นการตอบรับน้ำใจเหล่าศิษยานุศิษย์ด้วยเมตตาธรรมโดยแท้ ทั้งนี้เพราะองค์ท่านมีญาณหยั่งรู้ประจักษ์อยู่ภายในใจแล้ว และได้พยายามบอกเตือนศิษยานุศิษย์หลายครั้งหลายคราให้ทราบ แม้จะไม่ได้กล่าวโดยตรงอย่างที่หลวงปู่มั่นเคยกล่าวไว้ก็ตามว่า

“ป่วยคราวนี้เป็นครั้งสุดท้ายของเรา จะไม่มีวันหาย ยาจากเทวดามากก็ไม่หาย ถึงวาระของมันแล้ว มันจะค่อยเป็นค่อยไปของมันอย่างนี้ ไม่ตายง่ายนะ เป็นโรคทรมาณ เขาเรียกว่าโรคคนแก่ จะเอายาเทวดามาใส่ก็ไม่หาย ตายโดยถ่ายเดียว”

องค์หลวงตาเมตตานำธาตุชันร์ขององค์ท่านออกแสดงธรรมเป็นเทศน์กัณฑ์สำคัญที่สุดเข้มขันที่สุดและวิฤตที่สุด เทศน์กัณฑ์นี้จะติดหูติดตาและสะเทือนจิตสะเทือนใจแก่บรรดาลูกศิษย์ลูกหาตลอดไป

ท่ามกลางความอาลัยอาวรณ์และความโศกเศร้าสุดพรรณนาถึงความสูญเสียพระมหาเถระผู้ทรงคุณธรรม ทรงคุณูปการใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ท่านได้มอบมรดกธรรมล้ำค่าที่สำคัญยิ่ง อันได้แก่

ลวดลายนิพพาน

“...สุปฏิเสสนิพพาน ใจเป็นนิพพานแล้ว แต่ยังคงธาตุครองชันร์อยู่ นี้เรียกว่า สุปฏิเสสนิพพาน คือยังรับผิดชอบในธาตุในชันร์อยู่

อนุปฏิเสสนิพพาน ธาตุชันร์สลายไปแล้วนั้นเป็นธรรมดา คือ นิพพานล้วนๆ สมมุติให้มีเลยให้รับผิดชอบไม่มีชันร์เป็นสมมุติให้รับผิดชอบ ถึงท่านไม่ได้คิดก็ตามก็รับผิดชอบเป็นสัญชาตญาณอันหนึ่ง ..

จะตายแบบไหนทำไหน จะยืนตาย เดินตาย นั่งตาย นอนตายไม่มีปัญหา เพราะเป็นเรื่องอาการของสมมุติต่างหาก เพราะฉะนั้นเราจึงได้เชื่อที่ว่าพ่อแม่ครูอาจารย์มั่นท่านว่าท่านพิจารณาเห็นพระอรหันต์มาแสดงท่านนิพพานให้ดู บางองค์เดินจงกรมนิพพานให้ดู บางองค์นั่งนิพพานให้ดู บางองค์นอนนิพพานให้ดู บางองค์ยืนนิพพานให้ดู ท่านว่าทำอะไรจะเป็นอะไร เมื่อผ่านจากสมมุติไปหมดแล้ว อยู่เหนือสมมุติแล้ว ทุกเวทนาเหนือจิตดวงบริสุทธิ์นั้นได้ยังไง ความบริสุทธิ์ของจิตเหนือสิ่งเหล่านี้ได้อยู่แล้ว เพียงอาการของชันร์ที่แสดงต่อกัน คือ ทุกขเวทนามกับชันร์เป็นสมมุติด้วยกันมันแสดงต่อกัน

ท่านจึงสามารถเดินจงกรมนิพพานได้อย่างสบาย เมื่อหมดกำลังแล้วก็ยุบยอบลงตรงนั้นเลย ยืนก็เหมือนกัน เมื่อหมดกำลังแล้วก็ยุบยอบลงตรงนั้น ไม่ได้ล้มแบบทั้งหงายทั้งอะไรอย่างนี้ให้ดู ยอบลงอย่างนี้เลย นั่งก็เหมือนกัน เอนแล้วก็ค่อยๆ ลง ค่อยอ่อนลงไป นั่งนิพพาน แล้วเวลายืนนิพพานก็เหมือนกัน ยอบลงไปแล้วก็ค่อยล้มไปธรรมดาๆ เดินก็เหมือนกัน พอถึงที่นั่นแล้วก็หยุดก็ก้มนั่ง คือเหมือนปุยนุ่น ท่านว่าอย่างนั้นนะ อ่อนนิม อากาศของท่านขณะที่ท่านปลงชันร์นิพพานในท่าต่างๆ นั้นเหมือนปุยนุ่น อ่อนนิมไปเลย ไม่มีอาการปฏิกิริยาที่เป็นเหมือนโลก ที่ว่าทुरुยหรือระส่ำระสาย จะเอาอะไรมาระส่ำระสายลงจิตขนาดนั้นแล้ว เราเชื่อร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะเหล่านี้ไม่มีปัญหาอะไรที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับความจริงที่นั่นได้ ..

อย่างพระพุทธเจ้าปรินิพพาน ก่อนจะเข้าปรินิพพานทรงเข้าสมาธิสมาบัติมีปฐมฌานเป็นต้น นั้นท่านทรงแสดงลวดลายให้สัมพันธ์กับความเป็นศาสนาของโลกต่างหาก ตามพระอัธยาศัยของพระพุทธเจ้า ไม่ใช่ทำเพื่อจะแก้กิเลสหรือชำระกิเลส หรือจะต่อสู้กิเลสในขณะที่ตายหรือในขณะที่นิพพาน หากไม่ ขนาดเป็นศาสนาเอกของโลก ทำไมขณะที่จะนิพพานจะไม่วางลวดลายของศาสดาไว้เป็นวาระสุดท้ายอย่างเหลือ ต้องวาง เราเห็นอย่างนั้นเราเชื่ออย่างนั้น

ส่วนพระอรหันต์ทั้งหลายท่านถนัดทางใดท่านก็นิพพานของท่าน ตามแบบหรือตามความถนัดของท่าน คำว่าสมาธิสมาบัติเป็นไปตามรายบุคคลแต่ละบุคคล เป็นไปตามพระอรหันต์แต่ละประเภท ไม่ว่าจะเป็นประเภทใดมีความถนัดอย่างไร ก็นิพพานในท่าถนัดของท่านสะดวกสบาย

พระพุทธเจ้าทรงเสด็จเข้ามาสมาธิสมาบัติ แล้วปรินิพพานไปในท่าสมาธิสมาบัติ นั้นเป็นลวดลายของศาสดาผู้เป็นครูเอกของโลกไม่ทั้งลวดลาย ตั้งแต่ขณะตรัสรู้แล้วสั่งสอนโลกจะด้วยพระอาการใดที่แสดงออก ไม่เคยลดละแห่งความเป็นศาสดาเลย สัตว์โลกจะยึดได้ทุกพระอาการที่ทรงเคลื่อนไหว เพราะเป็นศาสดาโดยสมบูรณ์ทุกๆ อาการ เพราะฉะนั้นวาระสุดท้ายที่พระองค์จะปรินิพพาน พระองค์ต้องแสดงให้เห็นลวดลายของศาสดาเอกในวาระสุดท้าย...”

ปฏิบัติเครื่องดำเนินไปสู่ความบริสุทธิ์วิมุตติหลุดพ้น สืบสานอริยประเพณีอริยวงศ์ได้อย่างหมดจดงดงามตั้งแต่เบื้องต้นจนจบจนวาระสุดท้าย การเกิดในคราวนี้เป็นการเกิดครั้งสุดท้าย การบวชคราวนี้ก็เป็นบวชครั้งสุดท้าย และการตายในคราวนี้ก็เป็นตายครั้งสุดท้ายด้วยเช่นกัน ซึ่งองค์ท่านได้กล่าวยืนยันในเรื่องนี้ด้วยความอาภัพว่า

“...เราจะทำประโยชน์ให้โลกเต็มกำลังความสามารถของเรา จนกระทั่งถึงวาระสุดท้ายแห่งการตายของเรา เพราะการตายของเรานั้นจะเป็นการตายในครั้งสุดท้ายครั้งนี้ครั้งเดียวเท่านั้น เราจะไม่กลับมาเกิดอีกแล้ว

ในธัมมจักกัปปวัตตนสูตรท่านแสดงไว้ว่า

ญาณัญญ ปน เม ทัสสนัง อุตปาติ

อกุปฺปา เม วิมุตติ

อยมันตฺมา ซาติ นตฺถิทานิ ปุนฺหฺกโว

ความรู้ความเห็นอันล้ำเลิศประเสริฐสุดได้เกิดขึ้นกับเราแล้ว

ความหลุดพ้นจากกิเลสวัฏวนความเกิดตายนี้ไม่มีการกำเริบแล้ว

ชาตินี้เป็นชาติสุดท้ายของเรา

ตั้งแต่บัดนี้ต่อไปอีกเราจะไม่กลับมาเกิดอีกแล้ว...”

จึงเป็นการสมควรที่พุทธศาสนิกชนและอนุชนรุ่นหลัง จักภาคภูมิใจและน้อมนำองค์ท่านมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต แสดงการเทิดทูนบูชาตอพระคุณอย่างไม่มีวันจืดจางด้วยการปฏิบัติฝึกหัดตนให้อยู่ในโอวาทคำสอน จึงจะสมเจตนาขององค์หลวงตาที่ตั้งใจมอบมรดกธรรมอันทรงค่าทั้งหลายไว้เป็นเข็มทิศทางเดินที่ถูกต้องแก่โลกให้ก้าวเดินตามเพื่อความพ้นทุกข์โดยสิ้นเชิงตลอดกาล

การปฏิบัติต่อพระสรีระสังฆารองค์หลวงตา

ภายหลังองค์หลวงตาดับขันธุ์เข้าสู่พระนิพพาน สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารีทรงโทรศัพท์กราบบังคมทูลสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถให้ทรงทราบในขณะนั้นทันที เพราะทรงคอย

ติดตามสอบถามอาการอาพาธองค์หลวงตาจาก ทูลกระหม่อมเจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณฯ อย่างต่อเนื่องตลอดมา

จากนั้นแพทย์และบุรุษพยาบาลได้ช่วยกันถอดเครื่องช่วยหายใจออกจากองค์ท่าน เสียเครื่องช่วยหายใจดับลง พระอาจารย์สุชินเปิดหน้าต่างบอกญาติโยมที่อยู่ด้านนอกว่า “หลวงตาเสด็จสู่พระนิพพานแล้ว” ทันใดนั้นน้ำตาแห่งความพลัดพรากจากบุคคลผู้เป็นที่รัก จากครูบาอาจารย์ผู้เป็นที่พึ่ง และจากสมณะผู้เป็นเพื่อนาบุญสูงสุดของเหล่าศิษย์ทั้งหลายต่างไหลนองหน้า เสียงร้องไห้แม่ไม่ดังหากได้ยินชัดเจนกระจายทั่วบริเวณ หัวใจทุกดวงทุกซ่ระทมด้วยความอาลัยอาวรณ์สงสารตนเองต้องกลายเป็นศิษย์กำพร้าไร้ที่พึ่งพึ่งอันอบอุ่น บัดนี้องค์หลวงตาผู้เป็นทั้งพ่อแม่และครูบาอาจารย์ เป็นร่วมโพธิ์ร่มไทรใหญ่แกวงกรรมฐานได้ถึงกาลจากไปอย่างไม่มีวันหวนคืนกลับมา

คณะสงฆ์ แพทย์ บุรุษพยาบาล กราบขอโอกาสถอดอุปกรณ์ทางการแพทย์อื่นๆ และสายต่างๆ ออกจากธาตุขันธ์องค์หลวงตา จากนั้น คณะแพทย์ พร้อมบรรดาคณะสงฆ์และศิษยานุศิษย์ต่างพร้อมเพรียงกันพนมมือและก้มกราบขอขมาต่อองค์หลวงตา ทูลกระหม่อมเจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณฯ ทรงเป็นองค์แทนคณะศิษยานุศิษย์ทั้งปวงถวายพานดอกไม้และทรงถวายผ้าครองแต่พระสรีระสังฆารองค์หลวงตา จากนั้นทรงกราบขอขมาองค์หลวงตา ร่วมกับคณะศิษยานุศิษย์โดยพระอาจารย์สุชินเป็นองค์แทนคณะสงฆ์ประกาศให้ญาติโยมในบริเวณโดยรอบกุฎีกาล่าคำขอขมาโดยพร้อมเพรียงกัน ลำดับนั้นทูลกระหม่อมเจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณฯ และคณะ เสด็จออกจากห้องปลอดเชื้อโดยทรง

รอกณะสงฆ์อยู่ภายนอก

คณะสงฆ์ทรงน้ำพระสรีระสังฆารด้วยน้ำอุ่นและใส่ผ้าครองทั้งสอง จีวร สังฆาฏิ ใหม่ทั้งชุด แล้วจัดวางมือทั้งสองขององค์ท่านเข้าประสานกันโดยมือขวาประทับไว้บนมือซ้าย ลักษณะคล้ายองค์ท่านขณะเดินจงกรม ดุจดงามตามแบบกรรมฐานผู้รักการเดินจงกรม และการภาวนาเป็นชีวิตจิตใจ ผนวพรรณสีเหลืองอร่ามผ่องพรรณไปทั้งองค์ คณะสงฆ์มีมติไม่ให้ฉัตรพุ่มมาลิน โดยในระหว่างงานพิธีบำเพ็ญกุศลและเตรียมงานพระราชทานเพลิง ให้เก็บรักษาพระสรีระสังฆารองค์หลวงตาไว้ในโลงเย็นราว ๑ เดือน ตามความประสงค์องค์หลวงตาที่ต้องการให้เผาโดยเร็ว ไม่ให้เก็บไว้นาน

ลำดับต่อมา ทูลกระหม่อมเจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณฯ คณะแพทย์ พร้อมบรรดาคณะสงฆ์ และศิษยานุศิษย์ต่างพร้อมเพรียงกันพนมมือและก้มลงกราบขอขมาลาโทษต่อพระสรีระสังฆารองค์หลวงตาด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ๓ ครั้ง เสียงคำกล่าวขอขมาที่พร้อมเพรียงกันของเหล่าศิษยานุศิษย์ดังกึกก้องไปทั่วบริเวณวัดป่าบ้านตาดด้วยความรู้สึกที่แตกต่างจากการขอขมาลาโทษในอดีตที่ผ่านมาทั้งหลายโดยสิ้นเชิง

ทูลกระหม่อมเจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณฯ ทรงอยู่ในฐานะองค์แทนสถาบันและยังเป็นลูกบุญธรรมขององค์หลวงตาอีกด้วย พระองค์ทรง

แสดงความรักความห่วงใยถึงกับยอมสละหน้าที การงานสำคัญเพื่อมาดูแลรักษาอาการอาพาธ องค์หลวงตาอย่างสุดความสามารถตลอดมา ไม่ทรงทอดทิ้ง ทรงอยู่ร่วมสุขร่วมทุกข์ร่วมคิด อ่านร่วมประชุมกับคณะสงฆ์และศิษยานุศิษย์ ประดุจครอบครัวเดียวกันตราบนานวาระสุดท้าย ขององค์หลวงตา

เมื่อองค์หลวงตาดับขันธนอนสงบนิ่งอยู่ ตรงหน้าพระองค์ท่านและคณะสงฆ์ในเวลาเช่นนี้ ท่านพระอาจารย์อินทร์ถวายในนามตัวแทนคณะ สงฆ์ฯ และศิษยานุศิษย์ทั้งปวง จึงกล่าวมอบ ความไว้วางใจถวายให้ทูลกระหม่อมเจ้าฟ้าหญิง- จุฬาภรณ์ฯ ทรงพิจารณาในการดำเนินงานต่อ จากนี้ได้เต็มที่ พระองค์ทรงตอบรับและกราบ นมัสการขอขอบคุณที่คณะสงฆ์ไว้วางใจ พระองค์ ทรงมอบหมายให้ ดร.ไพศาล ล้อมทอง และ ดร.สมชาย ธรณิศร ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนัก พระราชวังเข้ามาประสานงานร่วมกับคณะสงฆ์ โดยระเบียบพิธีการดำเนินงานต่างๆ ให้เป็นไป

ตามที่คณะสงฆ์เห็นสมควร นับเป็นพระ- กรุณาธิคุณต่อคณะสงฆ์และเป็นการแสดงความ เคารพบูชาต่อปฏิบัติขององค์หลวงตาอย่างสุดซึ้ง

จากนั้นคณะสงฆ์ได้หารือเกี่ยวกับพิธีการ สรงน้ำพระสรีระสังขารองค์หลวงตา เห็นว่าองค์- หลวงตาเป็นที่เคารพบูชาอย่างสูงสุดแก่ชนทุก ระดับชั้น ประชาชนทั่วทุกสารทิศจะต้องพากัน เดินทางมากราบไหว้สักการะแบบมิดฟ้ามิดดิน หากเปิดโอกาสให้ประชาชนจำนวนมากเข้า ห้อมล้อมใกล้ชิดพระสรีระสังขารองค์ท่านมาก เกินไปเกรงจะยากลำบากในการดูแล จึงมีมติเห็น ชอบตามที่มิผู้เสนอให้ใช้ตามแบบพิธีของสำนัก พระราชวังในการสรงน้ำพระศพพระบรมวงศานุ- วงศ์ระดับสูง กล่าวคือใช้สายสิญจน์พันรอบเท้า องค์หลวงตาแล้วโยงออกมาใส่พานให้คนทั่วไปสร งน้ำลงบนบริเวณสายสิญจน์แทนการสรงน้ำบน ส่วนใดส่วนหนึ่งของพระสรีระองค์ท่าน

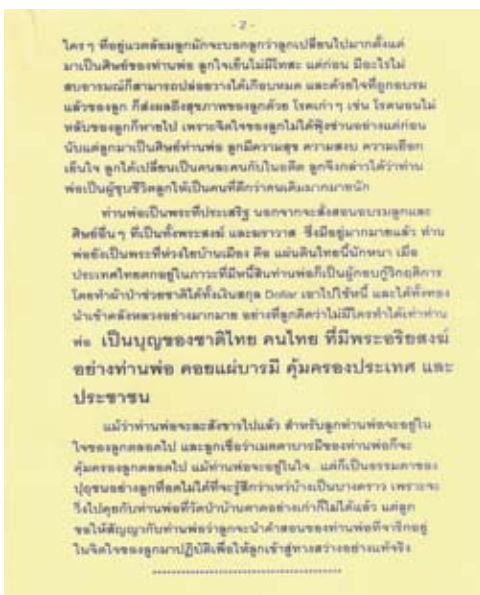
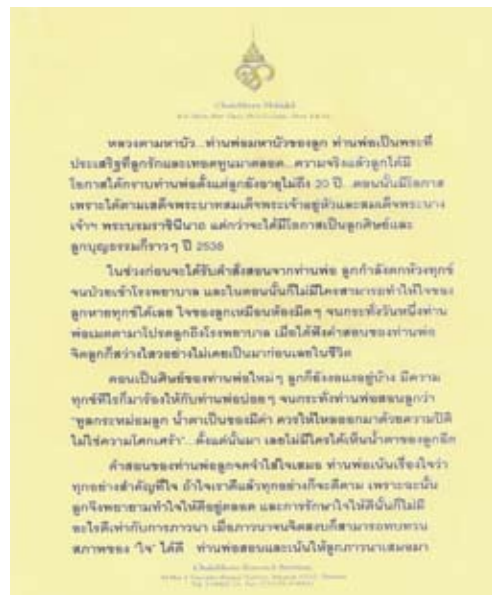
ลำดับต่อไปคณะสงฆ์ได้ช่วยกันเคลื่อน ย้ายพระสรีระสังขารขององค์หลวงตาจากห้อง

ปลอดเชื้อเข้ามาภายในห้องที่อยู่ติดกัน เป็น ห้องที่องค์ท่านใช้จำวัดมาแต่เดิม โดยหันศีรษะ ไปทางทิศเดิมตามปกติที่องค์ท่านนอนจำวัด เป็นอันเสร็จพิธีในวันนี้ เวลาประมาณ ๐๕.๓๐ น.

พิจารณาทบทวนปฏิปทา

ในระยะที่อาการอาพาธขององค์หลวงตา ททรุดลงเรื่อยๆ องค์ท่านได้ปรารภธรรมะสำคัญ ในลักษณะเป็นการทบทวนปฏิปทาขององค์ท่าน เองที่ได้ดำเนินมาจนเข้าถึงวิมุตติธรรมเป็นพระ อรหันต์ชัณาสภ และเมื่อถึงคราวต้องประสพ กับเวทนาในยามอาพาธหนักเช่นนี้ สิ่งนี้จึงเป็น สาเหตุทำให้องค์ท่านต้องคิดทบทวนด้วยความ ภาควมใจว่าหากจิตไม่ได้รับการฝึกมาก่อนแล้ว ต้องมาประสพเวทนาเช่นนี้ องค์ท่านจะทุกข์ ร้อนเพียงใด ดังนี้

“...นี่ถ้าหากว่าไม่ได้สร้างความดีมาตั้งแต่ ต้น รู้สึกระยะนี้จะเป็นระยะที่สร้างความเดือด-

พระนิพนธ์ทูลกระหม่อมฯ ถึงองค์หลวงตาด้วยความเคารพรักอาลัยยิ่ง

ท้องฟ้าภายในวัดบ้านตาดวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔ เวลา ๐๖.๓๐ น. เมื่อมองจากพระตำหนักทูลกระหม่อมเจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณฯ ไปทางทิศตะวันออก ทรงทอดพระเนตรท้องฟ้าในวันนี้แล้วจึงตรัสว่า “ท้องฟ้าวันนี้แลดูโคกเศร้า และเหงาหงอยผิดไปจากวันอื่นๆ”

ร้อนแก่ตัวเอง แต่ที่นี้มาพิจารณามาลงในนี้โล่งหมด ว่างหมดโลกธาตุ ปล่อยวางด้วย ว่างในจิตด้วย หมดเลย

สังขารร่างกายเดินโขยกเขยกก็ตาม จิตไม่ได้เป็น ไม่มีวิตกวิจารณ์ การก้าวหน้าถอยหลังไม่มี ก้าวหน้าถอยหลังไม่มี ไม่มีวิตกวิจารณ์ ปัจจุบันเป็นอย่างไรเท่านั้นพอ พอๆ ใจ...”

และเมื่อองค์ท่านพิจารณาย้อนหลังเกี่ยวกับประสบการณ์ที่มักต้องเข้าไปแก้ปัญหาเรื่องราวต่างๆ ในพระศาสนาและในวงกรรมฐาน ท่านก็ให้ข้อสรุปของชีวิตในเรื่องนี้ว่า

“...บวช พ.ศ.๒๔๗๗ มาถึงวันนี้ได้กี่ปี ดูเหมือนวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๔๗๗ คงจะ ๗๕ ไม่ได้นับนะ เราจำได้ ๒๔๗๗ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๔๗๗ บวช จากนั้นมาจนกระทั่งปานนี้เลยไม่ทราบว่าก็พรรษา ๒๐ ปีกับ ๙ เดือน คือนับตั้งแต่วันตกคลอดออกมาเลย ๒๐ ปีกับ ๙ เดือน

ดี รู้สึกว่าสายศาสนานี้รู้สึกจะราบรื่นดีนะ

สื่อมวลชนทุกแขนงทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ ต่างออกข่าวการละสังขารขององค์หลวงตาโดยถ้วนหน้า

ไม่เคยมีอะไรเลยนะ ตั้งแต่เริ่มบวชมาจนกระทั่งปานนี้ไม่เคยมีอะไรมาขัดมาข้อง หรือเรื่องราวใดๆ มัวหมองไม่เคยมี มีแต่ระงับ ระงับเรื่องราวต่างๆ หรืออิทธิฤทธิ์ต่างๆ มักจะเด่นอยู่ เด่น...”

การที่องค์หลวงตาได้รับความเคารพนับถือและความไว้วางใจในกิจของพระศาสนานั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งย่อมต้องมาจากความแตกฉานรอบรู้ในหลักพระธรรมวินัย ซึ่งองค์ท่านก็ได้พิจารณาทบทวนย้อนหลังตั้งแต่เมื่อเริ่มต้นชีวิตการบวชเรียนว่ามีสาเหตุมาจากความเคารพรักในพระธรรมวินัยอันเป็นคุณสมบัติประการสำคัญ

ที่มีอยู่ในองค์ท่านเอง ดังนี้

“...พระวินัยเราเรียนมาก เราสนใจเพราะเรารักพระวินัย ไม่ให้มีคำว่าล่วงเกินด้วยไม่มีทริโอดตบปะนั้นไม่มี นอกจากจะต้องอาบัติก็ต้องด้วยความไม่รู้ไม่เห็นหรือเผลอไป ที่จะให้มีเจตนาเราไม่เคยปรากฏตั้งแต่เราบวชมา...”

คุณสมบัติสำคัญที่ท่านนำชีวิตขององค์ท่านให้ประสบผลสำเร็จอย่างสูงสุดตามความตั้งใจและเป็นอุปนิสัยเด่นประจำองค์ท่านในทุกหน้าที่การงาน องค์ท่านได้สรุปไว้ ดังนี้

“...เราอาจจะมีนิสัยวาสนาอยู่บ้าง คือทำ

ผ้ารับพระเคนที่องค์หลวงตาถือติดตัวไว้เสมอ

อะไรมันจริงทุกอย่างไม่ได้มีคำว่าทะเลาะแหวะ พิจารณาย้อนหลังไปหาการกระทำของเจ้าของ เราถือเอาเดียนายท้อแท้อ่อนแอที่ไหน ไม่มี ถึงจะยากลำบากล้มลุกคลุกคลานมันก็เอาแบบ ล้มลุกคลุกคลาน จะได้หลักได้เกณฑ์ มันก็เอา ตามแบบได้หลักได้เกณฑ์ ที่จะถือเอาเดียนาย ท้อแท้อ่อนแอ ไม่ปรากฏ...”

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๔๖ ซึ่งเป็นช่วงเวลา ที่องค์หลวงตาเมตตาเป็นผู้นำดำเนินการ โครงการช่วยชาติ มีพระธรรมเทศนา ไม่น้อย กว่า ๕,๐๐๐ ถิ่นท่ ณ สถานที่ต่างๆ ทั่วประเทศ กว่า ๑,๐๐๐ แห่ง การออกเป็นผู้นำกอบกู้บ้าน-

เมืองเช่นนี้เป็นเสมือนอุปนิสัยแต่ดั้งเดิมของ องค์ท่านที่คุ้นแม่ชีแก้ว เสียงล้า เคยกล่าวไว้ว่า องค์หลวงตาเคยปรารณาพุทธภูมิมาก่อน จึง เป็นพระผู้มีใจคอกว้างขวางดุจตั้งพระโพธิสัตว์ สมตามคำที่คุ้นแม่ชีแก้ว เสียงล้า ผู้มีดวงตา ธรรมอันแหลมคมเคยพูดย้ำไว้เสมอ นอกจากนี้ ในยุคขององค์หลวงตาเป็นเสมือนยุคทองของ การฟื้นฟูข้อวัตรปฏิบัติโดยเฉพาะพระกรรมฐาน ให้ปฏิบัติตรงแนวต่อหลักพระธรรมวินัย และ เมื่อคุณแม่ชีแก้วได้ลองสอบถามองค์หลวงตา ถึงสาเหตุที่ยึดความปรารณาพุทธภูมิในชาตินี้ และยุคการสร้างสมบารมีเพื่อความเป็น พระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งในอนาคตกาลว่าเป็น เพราะเหตุใด องค์หลวงตาก็ได้ตอบคำถาม นี้จนกระทั่งทุกวันนี้ ในเรื่องนี้อันองค์หลวงตานำ เหตุการณ์ครั้งนั้นมาเล่าให้ฟังด้วยว่า

“...(คุณแม่ชีแก้วถาม) ‘เท่าที่พิจารณาจะ ที่รู้มานะ ญาท่านนี้เคยปรารณาพุทธภูมินะ แล้วทำไมถึงหยุดเสียล่ะ’ ..

เราก็เฉยเลย แก่ก็จับคำอะไรเราไม่ได้นะ เราก็ไม่เคยพูดที่ไหนว่าเราเคยปรารณาพุทธ- ภูมิมา เราก็ไม่เคยพูดที่ไหน แต่แกทำไมนำมา พูดต่างๆ ที่เราไม่เคยพูดที่ไหนเลยนะว่าเราเคย

ปรารณาพุทธภูมิหรือไม่เคยปรารณาเราก็ไม่ เคยพูด แล้วแกก็มาพูดอย่างนั้น .. เราก็เฉย แกจะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ตามแกก็ไม่กล้าถามอีก นะ เราก็เฉยมาจนกระทั่งทุกวันนี้ แกตายไป แล้วเราก็เฉย...”

คืนวันบรรลุนิพพานที่โลกธาตุ

องค์หลวงตาเมตตาเปิดเผยความรู้ อัจฉริยะเลิศโลกขณะบรรลุนิพพานในคืนเดือนดับ ภายในกุฏิบนหลังเขาวัดตอธรรมเจดีย์ จังหวัด สกลนคร ท่ามกลางความวิเวกสงัดดาดอากาศ ละเอียดประณีต จิตขององค์ท่านเข้าถึงธรรม- ชาติก็พลันบังเกิดอานุภาพสะเทือนสะท้านทั่ว ถึงกันหมดทั้งหมื่นแดนโลกธาตุ ดังนี้

“...ความทุกข์ความทรมานในเวลาที่ต่อกร กับกิเลสนั้นเป็นเวลา ๙ ปีเต็ม ตั้งแต่พรรษา ๗ นี้เรียกว่าสอบเปรียญได้แล้วตามคำอธิษฐานว่า สอบเปรียญจบลงได้แล้วจะเข้าป่าเพ็ญกรรม- ฐาน สังหารกิเลสให้ขาดสะบั้นจากจิตใจโดยสิ้น เเชิง ตั้งแต่บัดนั้นพรรษา ๗ แล้วจึงได้ก้าวขึ้นสู่ เวที ได้รับอบรมคำสั่งสอนจากหลวงปู่มั่นเป็นที่ พอใจแล้ว ก็ขึ้นเวทีไม่ยอมลงเป็นเวลา ๙ ปี จน กระทั่งถึงวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๔๓ เวลา ๕ ทุ่มพอดี เป็นเวลาที่ตัดสินใจลงได้ด้วยกิเลสถูก สังหารอย่างสิ้นเชิง ไม่มีซากเหลืออยู่ภายในใจ เลย ชนระอย่างเด็ดขาด อย่างเอกอย่างเลิศเลย

ในชีวิตของเราเองเกิดมาตั้งแต่ใครตรแซ ของหลวงตาบวักไม่เคยปรากฏ ไม่เคยคิดเคย นี้กว่าจะได้รู้ได้เห็นได้ครองธรรมประเภทเลิศเลย อัจฉริยะนี้ แต่แล้วก็ได้ประจักษ์ขึ้นในคืนวันนั้น

พระอรหันต์รู้จริงแล้วจึงประกาศธรรมสอนโลก

“...ใครจะว่าเราบวักให้วโป เราไม่ได้พูดออกด้วยความเป็นบ้า เราพูดออกด้วยความเป็นธรรม ขอให้ที่ นื่องทั้งหลายฟังเป็นธรรม อย่าไปหาว่าหลวงตาบวักนี้โอ้อวดอย่างนั้นอย่างนี้ นั่นละ กิเลสมันเข้าป๋าย่ายี่ดี แหกไปตีตลาดแล้ววนั้นนั้นนะ แล้วแทนที่จะได้ผลประโยชน์จากคตธรรมที่ท่านสอนนี้ กลับไปเป็นข้าศึกต่อตัว เองเผาตนตัวเอง ..

ว่าหลวงตาบวักโอ้อวดอย่างนั้นอย่างนี้ โอ้อวดอะไร ของปลอมมียังแสดงออกได้เต็มบ้านเต็มเมืองเต็ม โลกเต็มสงสาร จนหาที่อยู่ไม่ได้เพราะของปลอมทั้งนั้น ของจริงมีแสดงออกมาไม่ได้มีอย่างเหรอ ถ้าอย่างนั้น ศาสนาก็หมดแล้วในประเทศไทยเรา พุทธศาสนาไม่มีแล้ว

ผู้รู้ของจริง เห็นของจริง นำของจริงออกมาพูดไม่ได้ ว่าเป็นการโอ้อวด เห็นไหมกิเลสเอารัดเอา เปรียบ กิเลสเหยียบย่ำทำลายหมด ไม่ให้พูดของจริง ให้พูดแต่ของปลอม เรื่องของกิเลสเต็มบ้านเต็มเมือง พูดได้ทั้งนั้น ถ้าพูดของจริงพูดไม่ได้ นี่เห็นไหมศาสนาจะหมดแล้วนะ ถ้าของจริงพูดออกมาไม่ได้ ..

นี่เรารู้จริงเห็นจริงอย่างนี้ เราพูดตามเรื่องความรู้จริงเห็นจริงอย่างนี้ เหมือนพระพุทธเจ้าท่านตรัสรู้ ธรรมแล้ว ท่านรู้จริงเห็นจริงท่านประกาศธรรมสอนโลกเรื่อยมา ไม่ว่าพระพุทธเจ้าพระองค์ใด ทรงทำแบบ เดียวกัน และพระสาวกเหมือนกัน เมื่อรู้ธรรมแล้วก็ประกาศธรรมสอนโลก คือเอาความจริงออกสอนโลก นี้ ก็ความจริงอันเดียวกัน เรานำมาพูดนี้จะผิดไปตรงไหน...”

อย่างอัศจรรย์ล้นโลกล้นสงสาร ตั้งแต่บัดนั้นมา ก็เลสตัวไหนเท่าเม็ดหินเม็ดทรายไม่ปรากฏ ภายในใจเลย เรียกว่าครองบรมสุขตั้งแต่บัดนั้น เป็นต้นมาจนกระทั่งบัดนี้ การแนะนำสั่งสอนโลก เราสั่งสอนตั้งแต่บัดนั้นมา แต่สั่งสอนด้วยความ อิ่มเอิบ สั่งสอนด้วยบรมสุข ไม่ได้สั่งสอนโลกที่ แยกกองทุกข์มาหาเรา ด้วยการที่เราแยกกอง ทุกข์ไปสั่งสอนโลก แต่เรานำบรมสุขจากหัวใจที่ บริสุทธิ์ล้วนๆ แล้วนี่สั่งสอนโลก ที่กำลังแบกหาม กองทุกข์ทั้งหลายอยู่ทั่วหน้ากันมาหาเรา

จนกระทั่งมาถึงวาระอันสำคัญที่เราจะได้ ช่วยบ้านช่วยเมือง นับตั้งแต่วันก้าวลงเวทิม่า แล้ว มาด้วยความสง่างาม มาด้วยความ อัศจรรย์ล้นโลกล้นสงสาร เทวบุตรเทวดา อินทร์ พรหม ชั้นไหนๆ กระทบกระเทือนสะเทือนถึงกัน หมดในคืนวันที่ ๑๕ พฤษภาคม เวลา ๕ ทุ่มนั้น เทวบุตรเทวดามีก็ขึ้น สวรรค์ ๖ ชั้น แต่ละชั้นๆ มีเทวบุตรเทวดามากขนาดไหน มนุษย์เราทั้ง โลกนี้สู้เทวดาชั้นเดียวก็ไม่ได้ เช่น จาตุมา เทวดาในชั้นจาตุมา มีจำนวนมากกว่ามนุษย์ ของเราทั่วโลกนี้ขนาดไหน แล้วยังเทวดา ๖ ชั้น ตั้งแต่ชั้นจาตุมา ขึ้นไปถึงปรินิมิตวสวัตติ เป็น สวรรค์ ๖ ชั้น เต็มไปด้วยเทวดาทุกชั้นๆ นี้มี จำนวนมากขนาดไหน จากนั้นก็พรหมโลกมี ๑๖ ชั้น พรหมโลกแต่ละชั้นๆ นั้นคนทั่วโลกของเรา นี้ถ้าเทียบแล้ว คนทั่วโลกนี้เท่ากับกำปั้นเท่านั้น ไม่ได้ใหญ่โตอะไรเลย เพียงชั้นพรหมโลกชั้น เดียวเท่านั้นก็มากเหลือล้นพันประมาณที่จะมา เทียบกับมนุษย์เรากำปั้นนี้แล้ว

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เทวดาถึง ๖ ชั้น พรหมโลก ๑๖ ชั้น กระเทือนประสานกันทั่วโลก ดินแดน สมกับที่พระพุทธเจ้าแสดงไว้ในอัมมจักกัปปวัตตนสูตรว่า **ทสสหัสสิ โลกธาตุ สังคมปี สัมปกันปี สัมปเวหิ อัมปมาโณ จ โอปาโร โอปาส โลก ปาตุโรหสิ** เหมือนโลกธาตุ อย่าว่ สามโลกธาตุนี้เลย เหมือนแดนโลกธาตุสะท้อน สะท้อนหวั่นไหวทั่วกันหมดทั้งหมื่นแดนโลกธาตุ นั้น อานุภาพแห่งความสว่างไสวของธรรมใน พระทัยของพระพุทธเจ้าที่เป็นธรรมชาติล้วนๆ แล้วนั้น เป็นความสว่างไสวครอบโลกธาตุ เกิน กว่าอานุภาพแสงสว่างของเทวดาตนใดจะเทียบ เสมอเหมือนได้ นี้แปลออกตามศัพท์เป็นอย่างนั้น

จิตดวงนี้เมื่อได้กระเทือนเข้าถึงธรรมชาติ เช่นเดียวกับพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ท่าน เข้าสู่อภิญญาแล้ว ก็เป็นธรรมชาติอันเดียวกัน จึงกระเทือนทั่วแดนโลกธาตุ สวรรค์ ๖ ชั้น พรหมโลก ๑๖ ชั้น พุดเพียงย่อๆ พวกเปรตผี จำนวนมากขนาดไหน รุกขเทวดา อากาศ- เทวดา มีจำนวนมากขนาดไหน กระเทือนถึงกัน หมด นั้นเป็นวันที่ปรากฏชื่อลือนาม เป็นวันที่ จิตนี้แสดงฤทธิ์เดชของตนเองที่พ้นแล้วจาก การกดขี่บังคับของวิญญูคือกิเลส ได้แสดง ฤทธิ์เดชเป็นธรรมชาติขึ้นมาในหัวอกของเราผู้ บำเพ็ญเองอย่างไม่สะทกสะท้าน อย่างอัศจรรย์ ไม่เคยคาดเคยฝัน น้ำตาไหลพรากลงมาด้วย ความอัศจรรย์ธรรมประเภทที่ได้ปรากฏขึ้นใน ปัจจุบันนั้น โดยไม่เคยคิดเคยอ่านว่าจะได้รู้ได้ เห็น ได้ประสบพบเห็นธรรมอัศจรรย์ประเภทนี้

นี่ละพุด ถ้าว่าเรื่องความดั่งนั้นนะ หลวงตา นี้ตั้งมาแล้วตั้งแต่ปี ๒๔๙๓ แม้มนุษย์จะไม่ ทราบก็ตาม แต่มนุษย์นี้เพียงกำมือหนึ่งเท่านั้น เทวบุตรเทวดา อินทร์ พรหม ก็ขึ้นกระเทือนถึง กันหมด ทราบเรื่องราว ประสลับประสานระหว่าง จิตดวงนี้กับเทวดาทั้งหลายอย่างกว้างขวาง มากมาย มากยิ่งกว่ามนุษย์ซึ่งมีเท่ากำมือนี้ เท่านั้น นี่เรียกว่าเราตั้งมาแล้วตั้งแต่นั้น พวก เทวบุตรเทวดาทั้งหลายทราบทั่วกัน มนุษย์ก็ ค่อยมาทราบทีหลังๆ หลังจากที่ไต่ระบายธรรม ทั้งหลายที่รับรู้ภายในจิตใจของตนเต็มลัดเต็ม ส่วนหาสงสัยไม่ได้แล้ว พอแล้วทุกอย่าง ในโลก ธาตุนี้ไม่มีอันใดเสมอเหมือนธรรมชาตินี้เลย ได้ ครอบเต็มหัวใจแล้ว

แล้วก็ได้ออกกระจายออกแก่ บรรดาผู้ไปเกี่ยวข้อง เฉพาะ อย่างยิ่งภิกษุคือพระกรรม- ฐาน ดิตสอยห้อยตาม ได้แนะนำสั่งสอนเรื่อย มา หลังจากนั้นก็มี ประชาชนเข้าไป เกี่ยวข้อง แนะนำ สั่งสอนสงเคราะห์ สงหา ทั้งด้านวัตถุ และด้านนามธรรม คือการแนะนำ

สั่งสอน ด้านวัตถุ ได้แก่เงินทองข้าวของที่ได้มา มากน้อยเพียงใด เราบริจาคเพื่อโลกสงสาร เรื่อยมา นับตั้งแต่วันมาตั้งวัดป่าบ้านตาดขึ้นมา วัตถุไทยทานได้มามากน้อยช่วยสงเคราะห์สงหา คนทุกข์คนจนทั่วประเทศไทย...”

ด้วยข้อวัตรปฏิบัติขององค์หลวงตาจนเข้า ถึงความบริสุทธิ์หลุดพ้นเป็นเบื้องต้น และด้วย การประกาศธรรมความจริงสอนโลกตั้งแต่ บัดนั้นจนวาระสุดท้ายแห่งชีวิตเป็นลำดับต่อมา นั้น สิ่งนี้เป็นเครื่องยืนยันถึงปฏิปทาการดำเนิน ของท่านที่สามารถสืบสานตามรอยอริยวงศ์ อริยประเพณีได้อย่างสง่างาม

หลวงตาทำพิธีตายลาโลก พินัยกรรมอัมโลก

ลาวัญสงสารแบบอาชานโย

องค์หลวงตาเมตตาวางแนวทางในการ ปฏิบัติต่อพระสรีระสังขารขององค์ท่านเมื่อถึง กาลเวลาแห่งการละชั้น์ลาโลกลาวัญสงสาร ท่านกล่าวไว้ ดังนี้

“...นี่เราพูดจริงๆ หลวงตาบัวเคยประกาศ เสมอให้ลูกศิษย์ลูกหาฟัง ไม่สอนเฉยๆ จะว่า ทำทายก็ไม่ใช่ทำทาย แต่เอาความจริงมาพูดให้ ลูกศิษย์ได้เป็นคติ ว่าเวลาหลวงตาบัวตายอย่า

นิมนต์พระมา กุสลา ธัมมา นะ สร้างมาตั้งแต่ วันอุปสมบทเรื่อยมา เฉพาะอย่างยิ่งเวลาขึ้นเวที พัดกับกิเลสคือออกปฏิบัติกรรมฐาน อยู่แต่ในป่า ในเขาทั้งนั้นละ คนเดียวๆ เป็นตายคนเดียวๆ เรียกว่ากุสลาคนเดียว เจ้าของกุสลาให้เจ้าของเองคนเดียว จนกระทั่งเต็มความสามารถมาจนกระทั่งทุกวันนี้ จึงประกาศออกมาด้วยหัวใจอันเป็นจริงไม่ได้หลอกลวงใครๆ ทั้งนั้น

เวลาหลวงตาบัวตายแล้ว อย่างนิมนต์พระมา กุสลา ธัมมา เราได้พยายามทำเต็มความสามารถของเราแล้ว อะไรจะมีก็มีแล้วเวลานี้ ถ้าไม่มีก็ไม่มี ให้จมไปเสียคนเดียวนี้ อย่าเอาคนอื่นมา กุสลา ธัมมา ให้ยุ่งเปล่าๆ เราทุกคนให้สร้าง กุสลา ธัมมา ไว้จนเป็นที่แน่ใจ เมื่อแน่ใจแล้วไม่ต้องไปหากุสลาที่ไหน หากประจักษ์อยู่ภายในจิตใจของตัวเอง เช่นว่าตายแล้วนี้จะไปเกิดสวรรค์ชั้นไหนมันก็รู้ คนมีบุญค่อยรู้เป็นลำดับ ค่อยแน่ใจเป็นลำดับ คนมีหลักธรรมเป็น อย่างนั้น แล้วจิตมีความละเอียดลออเข้าด้วย จิตตภาวนาเท่าไรยิ่งรู้ชัดๆ

พระพุทธรูปเจ้าทรงแสดงไว้สวรรค์ ๖ ชั้น พรหมโลก ๑๖ ชั้น จนกระทั่งนิพพาน ๑ ชั้น ไม่มีอะไรเป็นปัญหาเลย เป็นความกระจ่างแจ้งอยู่กับภายในใจของผู้บำเพ็ญ เพราะดำเนินตามทางของพระพุทธรูปเจ้าที่ทรงบำเพ็ญและทรงรู้ทรงเห็นมาแล้วทั้งนั้น เมื่อเราบำเพ็ญตามสวากขาตธรรมที่ท่านตรัสไว้ชอบแล้ว ก็ย่อมเดินตามเข็มทิศทางเดินที่ถูกต้องแล้วนั้นก็ไปเจอจนได้ ..

หลวงตาบัวตายนี้บอกชัดๆ เลยว่าไม่ให้ นิมนต์พระมา กุสลา ธัมมา เราสร้างมาพอแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่าง เต็มหัวใจของเรา เราไม่สงสัยแล้ว ในธรรมของพระพุทธรูปเจ้า ไม่ว่าจะพระไตรปิฎก ไม่ว่าจะธรรมความจริงทั่วไตรโลกธาตุ เราบรรจุเข้าในหัวใจนี้หมดแล้ว เราไม่ได้สงสัยแล้ว

เพราะฉะนั้นจึงไม่จำเป็นต้องนิมนต์พระมา กุสลา ธัมมา กุสลา ธัมมา หลวงตาบัวตายแล้วไปไหนนา ไปสันปรั้า (สันมิต) นี้เราจะว่าอย่างนั้น เราไม่ว่าไปไหนละ

ถ้าสร้างให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยแล้วสงสัยไปไหน แล้วสงสัยอยู่สอนคนไปหาอะไร ถ้าเรายังสงสัยอรรถธรรมอยู่แล้ว สอนคนเต็มเม็ดเต็มหน่วยได้ยังไง นี้เราสอนคนเต็มเม็ดเต็มหน่วยเต็มหัวใจเรานะ สอนด้วยความแน่ใจไม่ได้สงสัยเลย และตายแล้วจะไปสงสัยตัวเรายังไง อันหนึ่ง

อันที่สองนี้ ให้เป็นตามอริยาถัยของเราเอง เวลาเราจะตายจริงๆ เราเข้าห้องปับ นี้

เป็นตามอริยาถัยของเราละ เราอยู่คนเดียวถึงวาระที่จะตายแล้ว เราเข้าห้องปับ จะทำวิธีไหนก็ตาม จะนอนก็ตาม จะนั่งก็ตาม ทำพิธีตายลาโลกกลางสาร ลากการไม่กลับมาอีก ดิตฝั่งเดียวเท่านั้นไปเลย ..

เวลาหลวงตาบัวตายอย่างงั้นะ เราบอกให้พระเถรหมดเรียบร้อยแล้ว บอกยังไง เวลาธาตุขันธ์มันเพียบแล้วไม่รับอะไรแล้ว หยูกยากี่ไม่รับ ไม่มีวิสัยอะไรที่จะรับกับสิ่งใดแล้ว ยาให้หยุดแล้วก็ให้หยุดนะ อย่าเอายามาแตะมาต้องมาฉิดมาให้ฉิด อันนั้นดีอันนี้ดี อย่าเอามายุ่งนะ บอกว่าพอแล้วยาให้พอ ตามที่สั่งแล้วด้วยความแน่ใจนี้ จากนั้นใครอย่ามาแตะต้องกายนะ ถ้าเราได้ตายกับหมู่กับเพื่อนใครอย่ามาแตะต้องกายเราเป็นอันขาด

‘เราจะทำหน้าที่ของเราอย่างองอาจกล้าหาญอาชาไนย สมกับเราสอนโลกมาเต็มเม็ดเต็มหน่วย ๔๗ ปี และสมกับเราที่ตั้งใจขึ้นเวทีพัดกับกิเลสมาเป็นเวลา ๙ ปีเต็ม’...

ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๓๗

มีเหตุการณ์ที่ล่อแหลมต่อชีวิตของคหหลวงตาในฐานะผู้นำแห่งการรักษาชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เกิดขึ้นหลายครั้ง อาทิ ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ มียาพิษในอาหารแต่มีผู้พบเห็นและแยกออกได้ทัน ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ไฟพุ่งใส่เหมือนจะเผาทั้งเป็น แต่องค์ท่านก็เอี้ยวตัวหลบพ้นไปได้อย่างสง่างาม ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ต้นไม้ล้มใส่รถตู้ที่องค์หลวงตานั่งระหว่างเดินทางไปสงเคราะห์โลก เหตุการณ์อันตรายน่าตื่นตระหนกเหล่านี้ไม่ได้ทำให้องค์หลวงตาสะทสะถันทวนหัว องค์กรท่านสมบูรณ์ด้วยสติสัมปชัญญะ มั่นคง กล้าหาญ เด็ดเดี่ยว ประดุจพญาช้างสารออกศึกกลางสงคราม ไม่หวั่นไหวต่อลูกศรของศัตรูที่ระดมยิงมาจากทุกสารทิศฉะนั้น

พินัยกรรม..เอาศพอุ้มโลก

ด้วยความห่วงใยชาติบ้านเมืองในยามเกิดวิกฤต ทำให้องค์ท่านมีอาณานิคมใจมิได้ทอดธุระ ยอมแบกสังขารซึ่งชราภาพมากแล้ว ออกเดินทางไปทั่วทุกสารทิศเพื่อรวบรวมน้ำใจความรักชาติ ความเสียสละของชาวไทยเข้าเหยียวยาชาติ แม้ในยามที่องค์ท่านจะสละละชั้น์จากโลกนี้ไป ก็ยังไม่ยอมปล่อยชาติบ้านเมืองไว้แบบนาวาที่ล่องลอยอยู่กลางมหาสมุทรอย่างไร้ทิศทางไม่เห็นฝั่ง ซึ่งวันหนึ่งอาจประสบกับคลื่นลมมรสุมน้อยใหญ่ และอับปางลงไปในที่สุด ด้วยเมตตาธรรมขององค์หลวงตา องค์ท่านจึงให้ทำ “พินัยกรรม” ยกสมบัติขององค์ท่านให้เป็นสมบัติของชาติ หวังเป็นมรดกตกทอดแก่ลูกหลานสืบไป ดังคำกล่าวตอนหนึ่งว่า

“...เวลาเรามีชีวิตอยู่ เราก็ช่วยอย่างนี้เต็มกำลังความสามารถ เวลาตายไปแล้ว สมบัติเงินทองข้าวของที่พี่น้องชาวไทยมาบริจาคเพื่อเผาศพเรานั้น เราจะเอาเงินจำนวนนี้ไปซื้อทองคำเข้าสู่คลังหลวงทั้งหมด สำหรับตัวหลวงตาเองนั้น จะเผาด้วยไฟ ไม่ได้เผาด้วยเงิน...”

ในช่วงปีสุดท้าย แม้อาการอาพาธขององค์หลวงตาจะหนักหนาเพียงใด องค์ท่านก็ไม่เคยแสดงความอาลัยอาวรณ์หรือห่วงใยในธาตุขันธ์ร่างกาย แต่กลับแสดงความเมตตาสงสารและห่วงใยพระเณรและศิษยานุศิษย์เกรงจะไม่ได้หลักเกณฑ์ในการภาวนา ธาตุขันธ์ร่างกายของท่านดำรงอยู่เพื่อการสงเคราะห์โลกโดยแท้ เป็นการสงเคราะห์ทั้งด้านนามธรรมคือพระธรรมเทศนา และทางด้านวัตถุธรรมคือทรัพย์เงินทอง แม้ที่สุดในวาระสุดท้าย องค์ท่านยังนำพระสรียะสังขารของท่านออกทำประโยชน์เพื่อโลกได้อย่างน่าอัศจรรย์ ดังนี้

“...เรื่องศพหลวงตาบาวนี้เรียกว่าเด็ดขาดเลยนะ คอยแต่เวลาจะเผาหลวงตาบาวเท่านั้นแหละ เรื่องจะก้าวเดินตามนี้ทั้งหมดแยกเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ ที่ว่าเงินที่ท่านผู้มาบริจาคทั่วประเทศไทยของเราที่มานี้ เราจะนำเงินหมดทุกบาททุกสตางค์ยกให้คลังหลวงของเราหมด เป็นวาระสุดท้ายของเราที่ช่วยโลกอย่างเต็มหัวใจ

อันนี้เป็นคำพูดของเราที่เด็ดขาดแล้ว ไม่มีเคลือบไหว ไม่มีเปลี่ยนแปลงอะไรเลยละ เรียกว่าคำพูดที่เด็ดขาด ตายแล้วต้องเป็นอย่างนั้นจริงๆ เป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ว่านั่นเถอะ เด็ดตลอด จนกระทั่งตายแล้วศพยังเด็ดอีก เด็ดดวงลวดลายไว้วาระสุดท้ายแล้ว เพราะตายไปตอนนี้ เราจะไม่มาเกิดอีกแล้ว เราบอกรตรงๆ เลย

จะเป็นวาระสุดท้ายของเราที่ตายกองกันในวัฏจักรนี้ก็กบก็กัลป์ก็มา เราเคยตายมาแล้วก็กบก็กัลป์ก็ภพที่ชาติแล้ว คราวนี้เลิกกัน เพราะฉะนั้น จึงอุ้มชาติไทยของเราเต็มสติกำลังความสามารถ จากนั้นสุดวิสัยแล้วของธาตุขันธ์ ที่นำมาใช้เพื่อประโยชน์แก่โลกนี้ เป็นอันว่า ดิตบิบบันท์ ดิตแล้วก็เท่านั้น ไปเลย คำว่า **นิพพานธาตุ** หรือ **ธรรมธาตุ** เราไม่ถามใครแล้ว...”

องค์หลวงตาได้เมตตาสั่งไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อศพหรือพระสรียะสังขารของท่านให้เป็นที่ไปด้วยความเรียบง่ายเป็นธรรมพร้อมยกตัวอย่างกรณีปัญหาหลวงปู่ฝั้นที่ถูกละเมิดเพื่อเป็นคติเครื่องเตือนใจแก่คณะศิษย์ ดังนี้

“...ศพนี้ ขออย่างเดียวอย่าเอาไปประกาศเป็นปลาเน่าขายให้แมลงวันแมลงวันมันกวนยุ่งนะ ศพหลวงตาบาวตายนี้จะเป็นปลาเน่าประกาศขายล้นโลกอยู่นะ .. มันจะประกาศล้นไปหมดนั่นล่ะ มันไม่ได้เสาะแสวงหาบุญทุกกล มันหาแต่เงินหาแต่ไอ้หลังลาย แล้วหลวงตาบาวก็เลยกลายเป็นสินค้าไอ้หลังลายไปเลย แหกไปหมด

อันนี้เราขอจากพี่น้องทั้งหลายชาวพุทธของเราไว้ตั้งแต่บัดนี้ อย่าให้มืออย่าให้เป็น ให้ทำกันด้วยความสงบเสงี่ยม ตายแล้ว ๒-๓ คนขึ้นไปเผาเท่านั้นพอแล้ว อย่ายุ่มยามๆ อย่าเอายศถาบรรดาศักดิ์มาเหยียบย่ำทำลายธรรมของพระพุทธเจ้า ให้เป็นธรรมล้วนๆ ทำอะไรให้เป็นธรรมล้วนๆ นั่นเป็นที่พอใจของเรา เพราะพระพุทธเจ้าทรงชมเชยอย่างนั้น...”

เงินทุกบาทเพื่อโลก ยิ่งจนตายยิ่งห่วงประชาชน

องค์หลวงตาเมตตาแสดงความห่วงใยโลกเงินทุกบาททุกสตางค์ก็เพื่อโลก จึงกล่าวเตือนไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับการโจมตีบัญชีการเงินโดยปราศจากมูลความจริงเมื่อถึงแก่กรรมภาพโดยยกกรณีหลวงปู่ฝั้นเป็นเหตุ ดังนี้

องค์หลวงตาให้ความสำคัญเกี่ยวกับคลังหลวงอย่างมาก หนังสือ “คลังหลวงแห่งประเทศไทย” เป็นหนึ่งในหนังสือไม่กี่เล่มที่องค์ท่านเมตตาเก็บไว้บนเก้าอี้ประจำกุฏิอยู่ยาวนานหลายปีตราบนวาระสุดท้าย

“...ได้บอกบรรดาพี่น้องทั้งหลาย เวลา หลวงตาตายไปนี้ เคยมีมาแล้วเป็นบทเรียน สำคัญนะ นี่ก็เราตามแกเอง เขาตั้งหน้าตั้งตา จะโจมตีหลวงปู่ฝั้น เวลานั้นลัทธิเปเรตฯ ฝึฯ มัน มีมันคอยแทรกเข้าไป หลวงปู่ฝั้นท่านมีเงินอยู่ ตอนนั้นเงินราคาแพงกว่าทุกวันนี้ ๒๐ ปีมาแล้ว นี้นะ ท่านบอกว่ามีเงินอยู่ ๑,๕๐๐,๐๐๐ บาท ๕๐๐,๐๐๐ บาท ให้ไปวัดนั้น ๕๐๐,๐๐๐ บาท นั้น ให้ไปวัดนั้น ๕๐๐,๐๐๐ บาท นั้นให้มาทางอุดม-สมพร ท่านสั่งเสียไว้หมดเราทราบนี่นะ ทีนี้ เวลาท่านตายลงไปนี้ เขาก็เอาบัญชีอันนี้ สมุด ผากของท่านมาประกาศว่ามีเงิน ๑,๕๐๐,๐๐๐ คนจนยุบไปหมด

โอ้ ท่านอาจารย์ฝั้นเป็นที่เคารพบูชาของ ประชาชนทั่วประเทศไทย บทเวลาตายแล้วนึก ว่าท่านเป็นเศรษฐีธรรม ทำไมท่านกลายเป็น เศรษฐีเงินไปได้ อย่างนี้ก็ได้ มากมายไซ้ไหมละ ท่านต้องล่มจมไปในชื่อเสียง แต่สำหรับท่านเอง ไม่มีอะไรแหละ

พอทราบอย่างนั้นแล้วเราก็อ้อ ตาย ยังใจ กันนี้ สมเด็จมหาคุณูปาท่านทราบอย่างนี้ ท่านก็บึ่งมาหาเราเลย พอตีไปเจอกันกลางทาง จะเข้าบ้านตาดนี้ เราจะไปรื้อตอนบ่าย ท่านพอ เห็นรถเราไป ท่านก็เปิดไฟฟ้าฯ เราก้ให้แอบรถ ทางนี้ พอมาใกล้ๆ อ้อ สมเด็จท่านนี่นะ มากี่ลง ทางนั้นเราก้ลงทางนี้ เข้าหากัน ท่านก็เลยเล่า เรื่องราวให้ฟังอย่างชัดเจน เราก้ก็ให้ท่านทันที เลย เพราะเรารู้หมดเรื่องของท่านอาจารย์ฝั้น

‘เอ้อ อย่างนี้เบาใจ จะไปแก๊ข้าว กลับไป นี้แก๊เลย’ ท่านว่า

‘ไปเลยแหละ ที่กราบเรียนนี้ไม่ผิด’ เรา บอก นี่ละเรื่องราว

อย่างท่านอาจารย์ฝั้นท่านจะมีอะไร มัน ยังไปโจมตีท่านได้ นี่ก็เป็นคติเครื่องเตือนใจของ

พวกเรา เฉพาะอย่างยิ่งก็เดือนเรา เราถึงได้ เดือนบรรดาพี่น้องทั้งหลายให้ทราบ ว่า เงินเรา ในบัญชีมีอยู่ แต่เงินเหล่านี้เราจะไว้อันนั้น เพื่อนั้นๆ เวลานั้นยังไม่ได้จ่ายไซ้ไหม ทีนี้เราตาย ไปเสีย เงินยังอยู่นี้ เขาจะโจมตี เราจึงได้บอก ว่าเงินจะมากกว่าในบัญชีนี้ก็ตาม ในต่อไปหรือ กาลใดก็ตาม มันจะไม่มีเหลือเข้ามาหาหลวงตา แม้แต่บาทเดียว ให้พี่น้องทั้งหลายทราบไว้

หลวงตาไม่เคยคิดกับเงินแม้หนึ่งบาท สำหรับตัวเองนะ มีแต่คิดเพื่อโลกเพื่อสงสารทั้ง นั้น จะเหลือมากน้อยเพื่อโลก ทุ่มลงๆ ทั้งหมด นั้นแหละ เหลือเท่าไรก็เพื่อท่านั้น กรุณาทราบ เอาไว้อย่างนี้

สำหรับเรา เราไม่มีอะไรแหละ ในหัวใจเราก้ เปิดโล่งหมดแล้ว ไม่มีอะไรในหัวใจก็ ถ้าว่าอ้อมก็ อ้อมเต็มที่มาแล้วได้ ๕๐ กว่าปี หมุนตัวเป็นเกลียว อยู่กับโลกกับสงสาร จิตเราไม่ได้หมุน จิตเราอ้อม พอทุกอย่าง มีแต่ความเมตตาสงสารโลกที่มันหมุน ตัวๆ อยู่อย่างนี้ สำหรับเราเองเราไม่มีอะไร ตาย เมื่อไรได้สบายเลยไม่คิดเป็นห่วง นี้เวลาเราจนจะ ตายยังเป็นห่วงประชาชนทั้งหลายมากมาย มันก็ไป อย่างนั้นเสีย มันไม่ได้มาหาเรานะ ที่ว่าเป็นห่วง เราอะไรไม่มีเลย นี่จึงเรียกว่าพอ...”

พิพิธภัณฑ์อัฐบริหาร เจดีย์สถานขององค์หลวงตา

องค์หลวงตาเมตตาแสดงธรรมเกี่ยวกับการสร้างเจดีย์ของท่านไว้หลายวาระ ขอยก ตัวอย่างเทศนาธรรมพอเป็นแนวทางให้คณะ คิษยานุศิษย์ได้ถือปฏิบัติ ดังนี้

“...อย่าเอาไปจำหน่ายขายกินก็แล้วกัน หลวงตาบัวตายแล้วเอาศพหลวงตาบัวหมักดอง

ไว้ฉัน เอาคนนั้นมาทำคนนี้มาลียบอยู่อย่างจั้น ดองไว้กิน กินเลี้ยงกันอยู่จั้นตลอดไม่มีวันจบสิ้น อย่าทำนะ เมื่อเก็บไว้พอเหมาะกับกาลอันควร เท่านั้น เลยนั่นไปไม่ได้นะ แล้วจะเผาจะฝังจะ โยนลงเหวลงบ่ก็โยนไปเถอะ เราสลดหมดแล้ว แต่ที่เราพูดอยู่นี้ก็เกี่ยวกับเรื่องที่จะทำความ สกปรกโลสมต่อคนดีทั้งหลายต่อไป ให้เป็นการ เสียไปอีก แล้วจำหน่ายขายกิน กินศพครูบา-อาจารย์ ตายแล้วกินกันอยู่ตลอด กุสลา ธิมมาฯ กินอยู่อย่างจั้นตลอด ไม่ได้หน้าได้หลังอะไร ..

ใครประกาศกันว่า จะสร้างเจดเจดีย์ อะไรให้เรา อย่างมาอยู่จะ เจดีย์ให้โลก เราสร้าง พอแล้วให้เอาไปเป็นที่ระลึก เป็นคติเครื่องเตือน-ใจ นั้นเป็นผลอันยิ่งใหญ่ เจดีย์นี้มีประโยชน์ อะไร เราก้กำลังสร้างเจดีย์ให้โลกเวลานี้ ที่ว่า ช่วยโลกๆ นำโลก เราแทบเป็นแทบตายทุกวันนี้ ช่วยโลกนี้เป็นเจดีย์ ให้เป็นคติเครื่องเตือนใจแก่ โลก เรียกว่าเราไม่เอาอะไรเลย ทุกสิ่งทุกอย่าง เราไม่เอา เราเปิดออกหมดเลย ..

..จนกระทั่งถึงการตายก็เหมือนกันเราไม่ ห่วงใย อย่างพูดที่ว่าหน้าศาลาหน้าวัดเรานี้ สนามนี้เขาพูดเป็นความงามนะ เป็นความ สวยงามเขาวัว เขาทำไว้เป็นสนามรถฯ เขาทำไว้ เพื่อเผาหลวงตาบัววิ้ม ครั้นตายแล้วก็จะมาอยู่ มาก่อเจดเจดีย์อะไรอยู่ ก็นำที่เขาจะคิดนี้นะ เราก้จะค่านเขาไม่ได้ การทำประโยชน์ให้โลก มากน้อยเพียงไรนี้เราก้ก็เห็นประจักษ์ตัวของ เราอยู่ ทำไมเขามิหุมีตาเขาจะไม่รู้ไม่เห็น แล้ว เรื่องเหล่านี้มันจะแสดงเป็นเนรมิตกนาม คือเป็น เครื่องระลึกขึ้นมาจนได้แหละ ถ้าหากบ้านเมือง ยังเป็นอยู่ปกติดีงามอยู่อย่างนี้มันจะเป็นขึ้นแน่ๆ

แต่ที่เราวิตกมากก็คือว่าเราไม่อยากจะ เป็น ปลาเน่าประกาศขาย กวนบ้านกวนเมืองนะซิ เอาเงินนั้นมาทำอันนี้ อาจารย์มหาบัวสร้างอัน นั้น อาจารย์มหาบัวสร้างอะไรๆ แล้วไปคว่ำเอา เงินคนนั้นคนนี้กวนบ้านกวนเมือง อย่างนี้เราไม่ ต้องการ เพราะตามปกติเราก้ไม่เคยกวนใคร มี มากมีน้อยที่ไปทำประโยชน์นี้แต่ลูกศิษย์ลูกหา ยื่นมาให้ด้วยความพอใจ เราก้รับด้วยความ เต็มใจ แล้วก็ไปทำประโยชน์ให้โลกเห็น ส่วนที่ จะไปขอคนนั้นขอคนนี้เราไม่เคย

เรารักษาเกียรติพระพุทเจ้า พระพุทเจ้า

ทำประโยชน์อย่างเดียว ไม่ใช่พระพุทธเจ้าเป็นคน กวนโลกกวนสงสาร ไม่เคยมีในตำรับตำรา นอกจากพระพุทธเจ้าไปที่ไหนเย็นไปที่นั่นเท่านั้น เราขอเดินตามรอยพระพุทธเจ้า รักษาพระเกียรติ ท่าน จึงไม่กล้ารบกวนผู้ใดเลย แม้ปวารณาไว้ก็ อนุโมทนาไว้อย่างนั้น ถ้าไม่จำเป็นจริงๆ เราก็ไม่ ขอ แต่นี้ก็ยังไม่เห็นมีอะไรจำเป็นจริงๆ พอจะขอ จึงไม่ได้ขอเรื่องมาจนกระทั่งบัดนี้ ..

เรานี้ก็อดไม่ได้ มีพระมาปรึกษาหารือกับ เรา เรายังไม่ตายละ บรรดาพระลูกศิษย์ลูกหา ทั้งหลายมีประชาชนด้วยบวกกันเข้ามา มาพูด ถึงเรื่องจะก่อเจตีย์ให้หลวงตาบัว เวลาหลวงตา บัวตายจะก่อเจตีย์ไว้เป็นที่ระลึก ออย่ามายุ่ง นั้น เราทำไว้แล้วสำหรับเป็นที่ระลึกในหัวใจของทุก คนๆ เจตีย์ใครเห็นก็ได้ไม่เห็นก็ได้ประสาอิฐปูน หินทรายสำคัญอะไร สำคัญที่พาตาดำเนินยังงั จาริตประเพณีพาตาดำเนินมาแล้วถูกต้องมาแล้ว ทั้งนั้นๆ ให้ยึดมั่นเป็นหลักเป็นเกณฑ์ นั้นละ เจตีย์ใหญ่เราว่าจ้าง ให้เอานั่นเป็นเจตีย์เลย

คือสร้างนั้นเราไม่เห็นด้วย นิสัยเราก็ไม่ ชอบ ทำอะไรลงไปแล้วที่ปะประกาศชื่อนามตัว เองเราไม่เอาเราไม่เล่นด้วย อย่างที่ให้รถเขาไป เขาก็เขียนของเขาเอง บริจาคโดย รถโรง- พยาบาลแต่ละคันๆ เราให้ เขาเขียนไว้ **บริจาค โดยหลวงตามหาบัว อาจารย์มหาบัว** เราห้าม เขาแล้วนะ แต่เราห้ามเท่านั้นแล้วก็แล้วนะ ที่นี้ เขาก็เขียนของเขาไปเรื่อย โอ้เราอยากอ่านก็ อ่านไม่อยากจะอ่านก็เฉยเสียจะเป็นไร เขาไม่ได้ มากวนเรานี้ มันมีอยู่ทั่วไป ..

พากันช่วยชาติบ้านเมืองของเรา ต่อไปนี้

ชาติบ้านเมืองก็จะ เป็นสมบัติของลูกหลานนั้น แหละ หลวงตาบัวนี้ไม่เอาอะไรแหละ ไม่เอา จริงๆ คิดดูเวลาจะตายก็ยังทำ **พินัยกรรม** เอาไว้ ด้วย แล้วทำเมรุไว้ด้วย เมรุก็อยู่นั้น ตายแล้ว ไม่มีอะไรแล้วนั้นแหละ เอ้า เผาเลย เผากบเผา เขียดยังเผาได้ เผาคอนทำไมเผาไม่ได้ เผาเลย แล้วสมบัติมีมากน้อยเวลาเผาศพเรา เราจะ รวบรวมสมบัติทั้งหมดนี้ ให้คณะกรรมการเก็บ รวบรวม แล้วนำเข้าไปซื้อทองคำเข้าสู่คลังหลวง ทั้งหมดเลย

เราจะเผาด้วยไฟ นะะ เพราะร่างกายนี้กับ ไฟเป็นคู่ควรกัน สมบัติกับคนที่มิมีชีวิตอยู่ก็เป็น ของคู่ควรกัน เราจึงจะนำสมบัตินี้เข้าสู่คลังหลวง เพื่อผู้มีชีวิตอยู่ได้สืบทอดต่อไป อันนี้เป็น พินัยกรรมเรียบร้อยแล้ว พอเราตายแล้วมาอ่าน บึงก็เป็นคำพูดของเรา แล้วก็ปฏิบัติตามนั้น ไม่ให้ คลาดให้เคลื่อน ไม่ให้ฝ่าฝืน

ทำหุรุๆ หุรุๆ เวลาหลวงตาตาย ก่อขึ้นไป อย่างงั้นหุรุๆ หุรุๆ ลิ่นเปลืองเงินไปเท่าไร พอ ทำเสร็จแล้วรื้อกันอีกทีก็โครมโครม ไม่เห็นเกิด ประโยชน์อะไร เพราะฉะนั้นจึงไม่ให้ทำอะไร มากมาย เท่านั้นแหละ แต่ก็ทำให้คิดเหมือนกัน เรื่องเมรุเรานี่ คิดทางเหตุผลนะ คือธรรมดาเรา แล้วนั้นแลคือที่เผาศพเราอย่างดี นั้นแหละอย่าง ดี ถ้าให้เป็นหลักธรรมชาติแล้วตายอยู่ในร่มไม้ร่ม ไทน์ เอา ไม่เผาก็ฝัง ไม่ฝังโยนเข้าป่าไปเลย เรา สละหมดแล้ว นี่เป็นหลักธรรมชาติของเราเอง จะไม่หวังไม่ใยอะไรเลย

แต่นี้ เอ้า เป็นครูบาอาจารย์มีลูกศิษย์ลูกหา ก็ทำเมรุให้เขาเห็นเสีย นี่เมรุหลวงตาบัว เอ้าเผา ที่เมรุนี้ นี่เป็นอันดับสอง

อันดับสามนี่คิดยากอยู่นะ เพราะเหตุผล เป็นเครื่องบังคับอยู่ สมมุติว่าเราตายลงไปนี่ คน ก็นับถือกันเรียกว่าทั่วประเทศไทย แล้วสถานที่ นั้นมันพออยู่พอเป็นพอไปหรือในงานนี้ มันจะพอ กับคนหรือ นี่ซิ รับสั่งมาบิ๊วะเดียวเท่านั้นตาย หมดเลย เข้าใจไหม นี่เราคิดแล้วนะ จะพิจารณา อย่างที่เราพิจารณานี้ใช้ไหมละ นี่กว้างแคบ ขนาดไหนที่นั่น สมควรยังงัที่จะเหมาะสมกัน ที่ไหนกว้างเอาตรงนั้น ซี้ที่เดียวเท่านั้นมันก็เป็น สิ่งนั้นขึ้นมาเลย นี่จึงทำให้คิดมากอยู่นะเรา

เราจึงไม่กล้าเพราะเราให้เกียรติ แล้ว เคารพเหตุผลด้วย เหตุผลคนมามากเพียงเท่านั้น มันพอหรือ ถ้ายอมรับกันแล้วไม่พอ จะทำยังไง ให้พอ นะะก็เป็นอย่างงั้น จึงได้คิดไว้อันหนึ่ง ..

มีผู้คิดปรึกษาหารือกัน บรรดาลูกศิษย์ลูก- หางจะมาขอสร้างเจตีย์ให้เราไว้เป็นที่ระลึก เวลา เราตายแล้วก็เอานั่นเป็นเจตีย์ ปัดปิบเลย ไม่เอา อิฐปูนหินทรายเกิดประโยชน์อะไร ที่เราทำให้ โลกทราบทั่วถึงกันนี้ นั้นละเป็นที่ระลึก ให้ถือเป็น คติตัวอย่างเราว่าจี้ อิฐปูนหินทรายไม่เป็นคติ ะไร สิ่งที่เราทำไปแล้วทั้งหมดเป็นคติตัวอย่าง ทั้งนั้นแหละ ให้เอานั่นเป็นคติตัวอย่าง ดีกว่าจะ มาสร้างเจตีย์ให้เรา เราว่าจี้แหละ เราไม่เอา ให้ ถือที่เราพาตาดำเนินเป็นคติตัวอย่าง เพราะเราได้ ดำเนินโดยอรรถโดยธรรมทุกอย่าง...”

ในที่สุดองค์ท่านก็ได้ละสังขารเป็นอนุปาทิเสส- นิพพานจากโลกนี้ไป แต่เมตตธรรมปฏิบัติทางอัน งดงามและธรรมะขององค์ท่านจะตราตรึงอยู่ใน หัวใจของพวกเราทั้งหลาย และจะจารึกจดจำวัน สำคัญๆ ขององค์ท่านได้อย่างไม่มีวันลืมเลือน ตลอดไป

วันสุติกาล ตรงกับวันอังคารที่ ๑๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖ ขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือน ๙ ปีฉลู ณ หมู่บ้านตาด จังหวัดอุดรธานี

วันอุปสมบท ตรงกับวันอังคารที่ ๑๒ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๓๗ ขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๗ ปีจอ เวลา ๑๔ นาฬิกา ๔๕ นาที ณ วัดโยธานิมิตร จังหวัดอุดรธานี

วันครองธรรม ตรงกับวันจันทร์ที่ ๑๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๓๓ แรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๖ ปีชลา เวลา ๒๓ นาฬิกา ณ วัดดอยธรรมเจดีย์ จังหวัดสกลนคร

วันนิพพาน ตรงกับวันอาทิตย์ที่ ๓๐ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๕๔ แรม ๑๑ ค่ำ เดือนยี่ ปีชลา เวลา ๓ นาฬิกา ๕๓ นาที ณ วัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี

สิริรวมอายุ ๙๗ ปี ๕ เดือน ๑๔ วัน พรรษา ๗๗

ภายในถ้ำที่วัดภูผาแดง (วัดหลวงปู่ลี) สถานที่ที่องค์หลวงตาเคยปรารภจะชะงัน